

HOCAEFENDİ İLE TALEBELİK SONRASI HATIRALARIM (1988-2000/TÜRKİYE)

HATIRDAN SATIRA-2

Ahmet Kurucan

HATIRDAN SATIRA-2

Hocaefendi ile Talebelik Sonrası Hatıralarım
(1988-2000/Türkiye)

Ahmet Kurucan

HATIRDAN SATIRA-2

Hocaefendi ile Talebelik Sonrası Hatıralarım
(1988-2000/Türkiye)

Copyright © *Süreyya Yayınları*, 2025

Bu eserin tüm yayın hakları *Süreyya Yayınları*'na aittir.

Eserde yer alan metin ve resimlerin, *Süreyya Yayınları*'nın önceden yazılı izni olmaksızın, elektronik, mekanik, fotokopi ya da herhangi bir kayıt sistemi ile çoğaltılması, yayımlanması ve depolanması yasaktır.

Süreyya Yayınları

-

<https://sureyyakitap.com>

ÖNSÖZ

“Hatırdan Satıra” adlı kitabımızın ilk cildi tahmin ettiğim üzere belli çevrelerde takdirle karşılanırken, bazı çevrelerde tam aksi istikamette eleştirilere hedef oldu. Bazı çevreler ise yine tahmin ettiğim gibi çok tekellüflü tevillerle kitabın yazarı olarak benim, bırakın aklımdan, hayalimden bile geçirmedığım anlamlar yüklediler kitaba. Bunları görünce “Ne kadar haklıymış ‘Metin konuşmaz, onu konuşturan insandır.’ diyen kişiler!” dedim kendi kendime.

İslam tarihine vâkıf olanlar bilir, bu konuda en çarpıcı örnek, Hz. Ali’nin, ihtilaf konusu meseleleri müzakere için Haricilerin yanına gönderirken, Abdullah b. Abbas’a yaptığı tembihtir. Hz. Ali: “Onlarla tartışırken, Kur’an’dan değil sünnetten delil getir.” der İbni Abbas’a. O da: “Ey Mü’minlerin Emiri! Biz, Peygamber (sallallahu aleyhi ve sellem)’in akrabalarıyız, amca çocuklarıyız. Kur’an bizim evlerimizde nazil oldu. Dolayısıyla hangi ayetin hangi olay hakkında nazil olduğunu ve hangi ayetin ne anlattığını iyi biliriz.” der. Buna karşılık Hz. Ali şunu söyler: “Evet, doğru söylüyorsun; biz bunları herkesten daha iyi biliriz. Ama tartışmayı sadece Kur’an ile sınırlı tutarsan, bir netice alamazsın. Çünkü Kur’an ‘zû vücûh’tur.” Yani demek istiyor ki Hz. Ali, Kur’an çok yönlüdür. Bu açıdan farklı yorumlara açıktır. Dileyen o metne istediğini söyletebilir. Nitekim tarih boyunca beşer bunun nice örneklerini görmüştür.

Serinin ilk kitabı olan Hatırdan Satıra-1 (1985-1988 Hocaefendi ile Talebelik Yıllarım) kitabı için de aynı şey oldu. Birçok insan bazı metinleri bağlamından koparttı. Ön yargılarını devreye soktu. Nefret ve kin demesem de öfke ile değerlendirmelerde bulundu. Niyet okuyuculuğu yaptı. Yargılamalarda bulundu. Hatta 2013’te başlayıp 2016 ve sonrası zirve yapan cemaat ve Fethullah Gülen düşmanlığının argümanlarını kullandı.

Hakikati öğrenmek gibi niyeti olmayan kişiler zaten böyle yapar, takdir kendilerinin. Ben kendi perspektifimden olabildiğince objektif bir çizgide kaleme aldığım hatıralarımla bir döneme ışık tutmak istedim.

Serinin ikinci kitabı olarak yayımlanan elinizdeki kitap Hatırdan Satıra-2 (1988-2000 Türkiye) adını taşıyor. “Hocaefendi ile Talebelik Yıllarım” demiştim ilkinde. Bu kitapta demedim ama işin aslına bakarsanız insan oğlunun talebelik süreci doğumu ile başlar, son nefesini verinceye kadar devam eder. Onun içindir ki “Öğrenmenin yaşı yoktur.” derler. Doğrudur öğrenmenin yaşı yoktur. Bunun zaruri sonucu, talebeliğin de sonu yoktur. Bu açıdan benim talebelik sonrası demem ya da dememem hakikat nezdinde bir mana ifade etmiyor. Talebelik hayat boyu devam ediyor.

Fakat formal anlamda meseleye baktığınız zaman böyle değil. Talebelik, insanın örgün eğitim ve öğretim kurumlarında geçirdiği sürenin adıdır. Söz gelimi üniversite tahsil hayatı bittiğinde, o kişinin örfe göre talebe sayıldığı hayatı da biter. Seçmiş olduğu mesleğe göre yeni bir isim alır. Öğretmendir, şofördür, demircidir ama artık talebe değildir o. İşte ben bu bağlamda dedim “talebelik hayatım sonrası” diye. Zira benim talebeliğim Diyanet İşleri Başkanlığı bünyesinde vaiz olarak çalışmaya başlamamla bitmişti.

1988 Temmuz sonrası, formal manada artık Hocaefendi’nin talebesi değildim ama hoca-talebe ilişkimiz hiçbir zaman bitmedi. Bu satırları yazdığım ve yaşımda 60’a balığ olduğu şu günlerde bile hâlâ devam ediyor. O oaktan ayrıldıktan sonra çok sık dokulu münasebetlerimiz oldu Hocaefendi ile. Gerek Diyanet İşlerinde çalıştığım yedi yıllık süreçte gerekse Zaman gazetesinde çalıştığım beş yıl boyunca, talebelik dönemlerimi aratmayacak hatta ondan öte çok farklı yolculuklara yelken açtığımız birlikteliklerimiz oldu kendisiyle. Ta ki takvimler 21 Mart 1999’u gösterdiği zamana kadar.

Ay ve gün belirterek verdiğim bu tarihin ne gibi bir önemi var? Şöyle ki bu tarih Hocaefendi’nin Amerika’ya gitmek için Türkiye’den ayrıldığı tarihtir. Bu tarihten sonra şu satırları yazdığım 14 Aralık 2023 tarihine kadar Hocaefendi bir daha Türkiye’ye geri dönmedi, hayatını Amerika’da idame ettirdi. Bu da demek ki elinizde tuttuğunuz kitap 1988 Temmuz ile 1999 Mart arası Türkiye hatıralarını kapsayacak. Bununla beraber ben Amerika’ya daimi olarak taşınacağım 2000 yılı Mart ayına kadar dört defa, çeşitli vesilelerle Hocaefendi’nin yanına gittim ve bu ziyaretlerdeki bazı hatıralarımı da kaleme aldım. Onun için kitabın alt başlığına, 1988-2000 Türkiye dedim.

Kitabın ilk cildinde, Hocaefendi’nin insani yönü ve ulema kimliğini

nazara veren bir çerçeve belirlemiş, hatıraları bu çerçevenin içine girebilecek mahiyette seçmiş, yorumlarımı da o istikamette yapmaya çalışmışım. Serinin bu ikinci kitabında ise zamanında aldığım notlara, hafızama kazınan hadiseler ve tabii ki bizzat benim şahit olduğum hadiseler yer verilecek. Kronolojik bir sıra takip etmeye çalışacağım. Birbirinden bağımsız ve aralarında yılların geçeceği hatıralar olacak. Tematik bir muhtevaya sahip olmayacak. Daldan dala ya da Hocaefendi'nin kitaplarından birine verdiği isimde olduğu gibi Fasıldan Fasıla olacak. Gün olacak sizi STV'nin kurulması için himmet toplantısına götürecek gün olacak Yazarlar Vakfı'nın Dedeman otelindeki açılış toplantısına. Bir hatıra ile sizi Orta Asya açılımının başlangıç günlerine götüreceğim, bir başka hatıra ile Zaman gazetesinde çalışırken verdiğimiz hediye kitaplara.

Pekâlâ bütün bu hatıraların geçeceği Temmuz 1988 ile Mart 2000 arası ben ne yaptım? Kısaca söyleyeyim. 1988-1992 arası Manisa'nın o zamanlar yeni kurulan ilçesi Ahmetli'de Diyanet İşleri Başkanlığına bağlı vaiz olarak çalıştım. Bu süreçte Ahmetli'de oturdum. 1992 yılında İzmir Aliğa ilçesine tayinim çıktı. 1995 başına kadar iki yıl boyunca Aliğa ilçesinde vaizlik yaptım ama İzmir Bozyaka semtinde ikamet ettim. 1995 başında Hocaefendi'nin de yönlendirmesi ile İstanbul'a tayinimi istedim ve Kadıköy ilçesine vaiz olarak tayinim yapıldı. Burada altı ay görev yaptıktan sonra istifa edip Zaman gazetesinde tam zamanlı olarak çalışmaya başladım. Gazetede ilk vazifem, haftalık olarak yayımlanan Akademi sayfasının editörlüğünü yapmaktı. Vazifeyi, o sayfayı başlatan Latif Erdoğan'dan devraldım. Daha sonraları ismi Kürsü olarak değiştirilen o sayfada, Hocaefendi'nin sözlü müdevvenatından seçtiğimiz bölümleri, yazılı hâle getirip yayınlıyorduk. Ayrıca bu bölümde çalışırken, arkadaşlarımızla birlikte bazı vaazları yazılı hâle getirip küçük tashih ve tasniflerle kitap olarak yayına hazırladık.

Yaklaşık iki yıl bu görevde kaldıktan sonra gazetenin kitap promosyonu bölümüne geçtim. Kütüb-ü Sitte, Elmalılı Tefsiri ve Dört Mezhebe Göre İslam Fıkhı gibi ansiklopedik eserlerin yeniden dizgi tashihini bir ekip olarak gerçekleştirdik. 1997 yılında çok kısa süreli olarak yayın koordinatörlüğüne getirildim. Bir yıla yakın o görevde kaldım ve hemen ardından Amerika'ya gidiş tarihim olan 2000 yılı Mart ayının son gününe kadar da yayın danışmanı olarak çalıştım.

Bu arada 1992 yılında başladığım, Fıkıh Dünyası adlı köşede okuyuculardan gelen soruları cevaplamaya devam ettim. Bütün bunlara ilaveten bu on iki yıllık sürede, eş zamanlı olarak İmam-Hatip ve İlahiyat Fakültesinde okuyan talebelere ek dersler verdim. Turgutlu ve Manisa İmam-Hatip, İzmir’de 9 Eylül, İstanbul’da Marmara Üniversitesi İlahiyat Fakültelerinde okuyan birçok talebe arkadaşla tefsir, fıkıh, hadis ana bilimlerinde bazı temel kaynakları birlikte mütalaa ettik.

Kısaca sunmaya çalıştığım on iki yıllık bu süreçte Hocaefendi ile müsabetim hiç kesilmedi. Hemen her vesile ile ziyaretine gittim, talebelik zamanlarımı aratmayacak ölçüde yanında kaldım, karşılaştığım her türlü sorunun çözümü için kendisinin fikirlerine ve tavsiyelerine müracaat ettim. Bu süreçte nice hadiseler şahit oldum. Kendisi ile kara ve hava yolculukları yaptım. Konuşmalarından notlar almaya devam ettim. Hayatından bazı kesitleri hatıralar şeklinde kaleme döktüm. Hatta bir ara onları kitaplaştırmak için “Hatıralar Unutulmadan” adını verdiğim büyükçe bir deftere o anıları yazmaya durdum. Nasip olmadı bitiremedim. Günlük hayatın hay huyları içinde debelenirken bunu ikinci plana attım ama ne niyetimi kaybettim ne de notlarımı. Özellikle notlarımı, taşındığım her yere beraberimde götürdüm. Nasip bugüneymiş. İşte şimdi o notları önüme açıp yazmaya başlıyorum. Umarım faydalı olur. Umarım tarihe malzeme olur. Umarım bir devre ışık tutar. Umarım bu hatıralar kutuplaşmanın zirvesini yaşadığımız şu günlerde, düşmanlaştırma ve şeytanlaştırmanın en birinci muhatabı olan Hocaefendi adına, akl-ı selimle meseleye bakan ve bakacak olanlar için bir menfez olur.

Gayret bizden tevfik Allah’tan.

Ahmet Kurucan
Garfield
21 Aralık 2023

ANTALYA-İSTANBUL SEFERLERİ VE MEHMET GEBİZLİ EĞİTİM KURSU

Yuvadan uçmuştuk. Merhum Ömer Türkmen, Cuma Ördü, AHY ve ben, yatsı namazı sonrası vedalaşıp Harem otogarından Antalya'ya doğru hareket ettik. İki buçuk yıllık eğitim ve öğretim süremiz bitmiş, yeni bir hayata yelken açmak üzere yollardaydık. Hareket saatimizi, “Sabah namazını nerede kılarız?” diye düşünüp hesapladığımızı ve ona göre biletlerimizi aldığımızı bugün bile hatırlıyorum.

Şimdilerde bazılarına “Bu genç yaşta maşallah ne güzel ibadet ciddiyeti ve fazilet!” yorumları yaptırabilecek bu husus bizler için gündelik hayatımızın bir parçasıydı. Şehirler arası her seyahatta namaz vakitleri ve mola saatlerini hesaba katardık. Bu düşünce ve davranış tarzımızda Risale-i Nurların bizlere kazandırmış olduğu ruh ve tabii ki Hocaefendi'nin yapmış olduğu tahşidatın yeri tartışılmaz.

Ne kadar doğru ya da yanlış bilemem ama bu seyahatlerde mola yerlerinde namaz kılanların sayısının çoğalmasına bağlı olarak, oralarda küçük mescitlerin açılmasının sebebi olarak da cemaat gösterilir. İlk zamanlar çok izbe yerlerde, malzeme depolarının bir kenarında, tahtalar ya da kirli seccadeler üzerinde çok namaz kıldığımı bilirim. Sonra Allah'a hamdolsun, ister namaz kılan insana saygının gereği ister ticari düşünceyle, mola yerlerindeki benzinliklerde tertemiz mekânlar ayrılmaya hatta cami mimarisini andıran küçük mescitler inşa edilmeye başlandı. Otobüs firmaları artık bu hizmetlerinin reklamını “Mola saatlerimizi namaz vakitlerine göre ayarlıyor ve mutlaka mescit olan benzinliklerde duruyoruz.” şeklinde yapıyordu. Şu an, gözümde canlandı o yerler bir bir. Hey gidi günler!

Antalya'ya sabah indiğimizde o zaman şehir içinde bulunan garajın hemen yanındaki Resanet Vakfı'nın öğrenci yurduna gittik. Talebeliğim döneminde aynı evde birlikte kaldığımız KD Ağabey ile bir defa gitmiştik Antalya'ya Ankara'dan. O zaman Resanet Vakfı'nın o yurduna da uğramıştık. Yaya mesafesindeydi garaj ile öğrenci yurdu arası. Nevzat Ayvacı Ağabey'i talebeliğimiz esnasında Beşinci Kat'a geliş gidişlerinden tanıyoruz. Hatta o sıralar ayakkabı ticareti yapan köklü bir esnaf olmasına rağmen Antalya'nın hizmet işlerini deruhte eden yöneticilik makamında bulunuyordu. Ona daha önceden haber vermiştik. Sağ olsun. Birlikte kahvaltı yaptık. Bir ihtiyacımız olduğunda her zaman arayabileceğimiz bazı kişilerle tanıştırdı ve onlardan birisi bizi yurda çok da uzak olmayan Mehmet Gebizli Diyanet Eğitim Merkezine bavullarımız ile birlikte götürdü.

İki buçuk aylık bir eğitim sürecinden geçecektik burada. Adı da vaizlik ve müftülük semineri idi. Kurs dönemi sonrası yazılı ve sözlü imtihan olacaktık. Ardından Diyanet Personel Hizmetlerinden gelecek yetkililerin huzurunda ya onların tekliflerine bağlı olarak bir seçimde bulunacak ya kura çekecek ya da ihtiyaca göre bizim görüşümüz ve onayımız alınmadan direkt tayin edilecektik. Böyle anlatmışlardı bize ve dedikleri gibi de oldu.

Pekâlâ, bu kurs süresince ne yapacaktık? Hem mesleki dersler hem ses eğitimi hem de devlet bürokrasisine ait eğitim alacaktık. Gerek Diyanet'te çalışan gerekse ilahiyat fakültelerinden bazı hocalar belli bir program eşliğinde bizlere tefsir, hadis, fıkıh, kelam, kıraat dersleri verdiler. Halkın içine çıktığımızda karşı karşıya kalacağımız sorular ve sorunlar özelinde ısrarla durdular. O günlerin meşhur tartışma konuları vardı. Mesela, Türkiye'de cuma namazı kılınır mı, Türkiye darü'l-harb mi, hisse senetlerini almak caiz midir, rü'yet-i hilal, öğle ve ikindi namazlarının giriş ve çıkış vakitleri ile alakalı asr-ı evvel ve asr-ı sani konuları, zuhr-u âhir namazı, fabrikalardaki milyonluk üretim makinalarının zekâtı, Allah'ın indirdiği ile hükmetmeyenler kâfir olur mu vb. Evet, bu konular üzerinde Arapça ifadesiyle "efrâdını câmi ağyârını mâni" uzun uzadıya tahlillerin yapıldığı, delillerin sergilendiği ve irdelendiği konuşmalar yaptılar.

Ses eğitimi derslerimize Semih Sergen geldi. Şan eğitimi de denilen o derslerde ses ve nefes arasında kurulmak zorunda olan ilişkiyi anlattı bize. Semih Sergen sesine aşına olduğumuz bir tiyatro sanatçısı ve yazarıydı. İlk

günlerde, “Ne gerek var?” dediğimizi hatırlıyorum ama zaman gösterdi ki bu düzenlemeyi yapanlar haklı imiş. Çünkü vaizlik yıllarımda, hayatın ve halkın içinde gördüm ki haftada dört defa kürsüde vaaz mecburiyeti, akşam sohbetleri, normalin üzerinde bir ses kullanımını beraberinde getiriyor. Sesini iyi kullanmadığın takdirde ses kısılması başta olmak üzere çeşitli boğaz hastalıklarına kapı açılıyor. Halk arasında öğretmen hastalıkları olarak bilinen ve ansiklopedilerde “farenjit, larenjit, ses teli nodülleri, ses teli polipleri ve kistleri, alerji, reflü” denilen hastalıklar aynı zamanda vaizlerin de yakalandığı hastalıklar cümlesinden.

Devlet bürokrasisine ait dersleri Diyanet İşlerinden gelen üst düzey yetkililer verdiler. Bir ilçe müftüsü veya vaizi olarak görev ve sorumluluklarımız, personelimizle olan ilişkilerimiz, mal müdürü, tapu müdürü gibi ilçede görev yapan ve eşit düzeyde olduğumuz birim amirleri ile ilçe kaymakamı, il müftüsü ve vali gibi üstlerimizle olan ilişkilerimiz adına hayatımızda ilk defa duyduğumuz kaide ve kuralları anlattılar ve dediğim gibi sonunda da bütün bunlardan imtihan yaptılar.

Her hafta sonu olmasa da dört-beş hafta sonu, gerek Diyanet’in genel merkezinden gerekse bazı ilahiyat fakültelerinden hocalar, konferanslar vermeye geldiler. Genelde cumartesi ikindi sonrası yapılan bu konferanslardan sonra akşam namazı ve yemeği hep birlikte yenir ardından Antalya’nın o güzel gece ikliminde, isteyenler konferansa gelen hocalarla ağaçların altında gecenin ilerleyen saatlerine kadar muhabbet edebilirlerdi.

Ankara İlahiyat’tan kelim hocamız ve aynı zamanda dönemin Diyanet İşleri Başkanı Mustafa Sait Yazıcıoğlu bu çerçevede gelen kişilerdendi. 2021 Ekim ayında vefat eden dönemin Diyanet İşleri Başkan yardımcısı Halit Güler de gelmiş ve uzun meslek hayatındaki tecrübelerini anlamıştı bize. “İslam Hukukunda Mülkiyet Hakkı ve Servet Dağılımı” teziyle doktor olan Fahri Demir de gelenler arasındaydı. Zekât ve miras hukuku konusunda uzun boylu dersler vermişti bize. Ayrıca Fahri Hoca, kurs sonrası hepimizin tayinlerini yapan tayin komisyonu başkanı idi. O da 2020 Ekim ayında Hakk’ın rahmetine kavuştu. Allah her ikisinin de mekânını cennet eylesin.

Bu iki buçuk aylık sürede bazı hafta sonları, bazen hep beraber bazen de sadece Cuma Hoca ile İstanbul’a gittik. Cuma akşamı Antalya’dan ayrılıyor, cumartesi-pazar gün boyu Hocaefendi’nin yanında kalıyor, pazar gecesi

otobüse binip sabah dersine yetişiyorduk. İki gün içinde git-gel 15-16 saatlik, gece uykusuz geçen otobüs yolculuğu ve ardından hemen hayata başlama bizim için bir sorun teşkil etmiyordu. Serde ne de olsa gençlik vardı.

Çok sevinirdi Hocaefendi bizim bu ziyaretlerimize. Ayrılırken mutlaka yol paramızı fazla fazla verirdi. Her defasında, neler yaptığımızı sorardı. Okuduğumuz kitapları, gördüğümüz dersleri, ders hocalarını. Diyanet kökenlileri genelde tanırdı. Vaizliği esnasında onlarla olan seyrek dokulu münasebetlerinden ve bazı hatıralarından bahsederdi ve ilginçtir, her defasında bize, kendisinden ders okuduğumuzu hiçbir şekilde gündeme getirmememizi ısrarla tembih ederdi. Çok anlam veremezdim ben bu ısrarlı tembihatlara. Ta ki!

Evet ta ki İsmet Ersöz Hoca ile yaşadığımız hadiseye kadar. Bunu da serinin ilk kitabının son sayfalarında anlattım detaylı olarak. Aynen tekrar edeyim isterseniz: “Konya İlahiyat’tan İsmet Ersöz isimli bir hoca, çok kısa süreli fıkıh dersimize girdi. Cuma namazı ile alakalı bir bahsi okuduk onunla bir ay boyunca. Yanlış hatırlamıyorsam El-İhtiyar li Ta’lil’i -Muhtar isimli kitaptan. İlk ders hoca, bizim Arapça seviyemizi ölçmek için her birimize rastgele bir sayfa açarak dört-beş satır okuttu. Seviyelerimiz muhtelif. Doğu medreselerinde okumuş olanlarımız var. İmam-hatip lisesi mezunu olup yıllardır Diyanet’te imam olarak görev yapan ve ilahiyatı dışarıdan bitiren bizden yaşlı, evli barklı kişiler var. Hocanın beklentisinin üzerinde Arapça’ya sahip olanlar üzerinde hoca duruyor ve bu seviyede Arapça bilmelerinin nedenlerini araştırıyor. Hangi okul mezunu, neler okumuş, kimlerden okumuş, neler yapmış vs.

Sıra bana geldi. Ben çok hızlı bir şekilde okudum rastgele açtığı sayfayı. Şuf’a ile alakalı bir bahisti. Hoca inanmadı. Bir başka yer daha açtı, yine okudum. Bir daha açtı, parmağı ile gösterdi, yine okudum. Toplamda üç ayrı yerden yirmi satır okuduysam hatam sıfırdı. “Tercüme et.” dese ederdim. ‘Hangi imam-hatip mezunusun?’ dedi bana. ‘Düz lise mezunuyum.’ dedim. Şaşırdı. ‘Hangi ilahiyat?’ deyince ‘Ankara’ dedim. ‘Takviye dersleri aldın mı?’ diye sordu. ‘Aldım.’ cevabını verdim. ‘Kimlerden ve neler okudunuz?’ dedi. Ben de ‘İsmail Hamsici hocadan emsile bina okudum, İsmail Cerrah hocadan da Celaleyn.’ dedim. Doğruydular bunlar. Ankara İlahiyat yıllarında merhum Hamsici hocadan medrese usulü,

takviye Arapça dersleri almıştım. Tefsir Hocamız Prof. Dr. Cerrah hocadan da müfredat harici Celaleyn okumuştuk. ‘Celaleyn okumakla bu Arapça olmaz!’ dedi bana. İnanmadı hoca ve inanmamakta haklıydı. Ben orada göğsümü gere gere ‘Hocaefendi’den iki buçuk yıldır şu kitapları okuduk.’ demeyi çok isterdim. Hatta hâlâ onu diyememenin ıstırabını içimde taşıyım; ama ‘Demeyin.’ demişti ve ben de buna itaat etmiştim. Kendisine de anlattım bunu bir hafta sonu ziyaretimizde. Hem de ağlayarak. ‘İyi yapmışsın.’ diyerek geçiştirdi.”

Söyleseydik ne olurdu, bilmiyorum. 80’li yılların şartları içinde belki cemaate mensubiyetimizden hareketle beni, Ahmetli gibi Manisa’nın bir ilçesine tayin etme yerine, kuş uçmaz kervan geçmez, halk arasında sürgün yeri olarak bilinen yerlerden birine gönderebilirlerdi. Belki de daha çok insana hitap edebileceğim, daha faydalı olabileceğim, daha merkezi bir ilçeye tayin ederlerdi. İnanın bilmiyorum. Ama ben ve benimle aynı seviyede bulunan diğer üç arkadaşım, söylemedik Hocaefendi’den ders okuduğumuzu.

Bitireyim bu Antalya faslını.

MANİSA-AHMETLİ VAİZLİĞİNE TAYİNİM

Kursu başarıyla bitirdik ve hem yazılı hem de sözlü imtihanlardan geçtik. Sıra tayin olmaya geldi. Ankara Diyanet merkezinden bir heyet geldi. Heyet başkanı merhum Fahri Demir idi. Kendisi personel daire başkanı idi o zamanlar. Kurs hocalarımızdan da heyette olanlar vardı. Ahmet Yaman bunlardan biriydi. Kendisi ile iyi kaynaşmıştık kurs esnasında. Yaşı bizden büyüktü ama arkadaş olmuştuk neredeyse. Çay kahve molalarında, ders saatleri haricinde karşılıklı birçok meseleyi mütalaa ettiğimizi hatırlarım kendisi ile.

Heyet, tek tek içeri alıyor müftü ve vaiz adaylarını. Mesleki açıdan alabildiğine basit denebilecek sorular soruyorlardı. Hatırladığım kadarıyla bana, cuma namazının sıhhatinin şartları arasında bulunan ve fıkıh kitaplarında “izn-i âmm” olarak geçen meseleyi sormuşlardı. İlginç diyaloglar yaşadık bu soruya verdiğim cevaplar esnasında. Cuma namazını devlet başkanının kıldırmasının hangi ölçüde şart olduğundan başladık, ülkenin herhangi bir yerinde kılınan cuma namazının sahih olması için devlet başkanının izin vermesinin gerekliliğine kadar devam ettik. Zaten “izn-i âmm” bu demek ama detaylara girdik. Köylerde cuma namazı, bir şehirde birkaç yerde cuma namazı kılınırsa hangisi sahih olur, zuhr-u âhir namazının bununla alakası vs. Muhaverenin sonunda bir de aşır okumamı istediler. Okudum. “Tecvidi nereden öğrendin?” diye sormalarını hiç unutmuyorum. Ankara İlahiyat’taki Kur’an hocamız Demirhan Ünlü’nün adını vermiştim. Gerçekten de ben ondan öğrenmiştim tecvidi ilahiyat sıralarında. Sanırım başarılı buldular beni.

Sıra tayine geldi. Önce bölge isimleri vererek nerede müftülük yapmak istediğimi sordular. Aldıkları cevap şok etkisi yaptı onlarda. “Ben müftü olmak istemiyorum.” dedim önce ve hemen ardından vaiz olmak istediğimi söyledim. Şaşırdılar. Çünkü onlar teklif etmişlerdi bana müftülüğü. Notlarım, hocalarda bırakmış olduğum intiba ve son olarak biraz önce, çok da sözlü imtihanı andırmayan müzakerelerimiz benim müftülük yapabileceğim kanaatini oluşturmuştu onlarda. Fahri Demir, “Bizim vaize

de ihtiyacımız var ama seni müftü yapmak istiyoruz. Zira senin yapabileceğine inanıyoruz.” dedi. Ben ise idealist bir insan olarak, “Hayır!” dedim başka bir şey demedim. Çünkü Hocaefendi bizden vaiz olmamızı istemişti. Sebebi de sekiz-beş saatleri arası mesai mecburiyetinin olmayışı ve tayin yerimize bağlı olarak, gerek imam-hatip gerekse ilahiyat talebelerine takviye dersler vermemiz arzusu idi. Haklıydı ve biz de zaten bunu istiyorduk. Ankara İlahiyat yılları ve sonrasında kendisine talebelik yapan; İsmail Büyükçelebi, Kemalettin Özdemir, V.Y, M.Ö, A.K, Merhum Mustafa Kayapalı, Muhammed Özkan gibi kişilerden Arapça ve mesleki takviye dersleri almıştık. Ardından Hocaefendi ile iki buçuk yıllık eğitim. Bir birikim oluşmuştu. Nasıl değerlendirilecekti bu birikim?

Heyet benim müftü olmam konusunda ısrarını sürdürdü. Ahmet Yaman devreye girdi. Birçok şey söyledi. “Bak haritayı senin önüne koyup bir yer seç demiyoruz ama bölge soruyoruz. Herkese yapmıyoruz bunu. Bu büyük bir ayrıcalık. İstedğin bölgeyi seç, o bölgedeki en büyük boş ilçeyi sana vereceğiz.” dedi ama nafile. Ben vaiz olmak isteğimi tekrarladım. Heyetten bir başkası da “Arkadaşların müftü olmak için siyasileri bize arattırıyor. Hatırlı insanları devreye koyuyor torpil yaptırmak için. Biz ise sana kendimiz teklif ediyoruz.” dedi. Aslında doğrudu dedikleri. Çünkü tayin günü yaklaştıkça kurs arkadaşlarımızla yaptığımız sohbetlerde konu hep buraya geliyor ve herkes kimlerden nasıl torpil bulduklarını anlatıyordu. Kaldı ki onlar demese bile sistemin öyle işlediğini sağır sultan bile biliyordu.

Neticede beni ikna edemediler. Zira karşılarında, imam-hatip ve ilahiyatlı talebelere takviye meslek dersleri okutmayı ideal olarak benimsemiş bir insan vardı. Müftülük yapmam, bu ideale mâni olacaktı. Dolayısıyla müftü olmayı hem kendime hem ideallerime hem bugünlere gelmemde büyük emeği olan Hizmet mensuplarına ve tabii ki Hocaefendi’ye ihanet olarak görüyordum. Gerçekten öyle görüyordum.

Heyet daha fazla ısrar etmedi ve Fahri Bey ile heyet üyeleri harita üzerinde bazı yerlere işaret ederek fısıltı hâlinde kısa bir müzakere yaptılar ve ardından “Hayırlı olsun. Erzurum Aşkale ilçe vaizi olarak tayin edildin.” dediler. Egeliyim. Kütahya’nın Tavşanlı ilçesinde doğdum ve büyüdüm. O yaşıma gelinceye kadar Türkiye coğrafyasında gezdiğim yerler Bursa, Balıkesir, Kütahya, Eskişehir, Manisa, İzmir ve İstanbul’dan ibaret.

Ankara’da da beş yıllık fakülte hayatım var. Erzurum’u isim olarak biliyorum ama Aşkale’yi ilk defa duydum. O bölgeyi hiç ama hiç tanımıyorum. Bildiğim tek şey Erzurum’da ilahiyat fakültesi olduğu. Benim ideallerimden birini gerçekleştirme açısından iyi ama Aşkale-Erzurum arası ne kadar? Ayrıca ikinci idealim için Aşkale’de imam-hatip lisesi olması lazım. Var mı? Kafamda bu sorularla, teşekkür ederek tayin heyetinin yanından ayrıldım. Merakla arkadaşlar beni bekliyor. Söyledim “Aşkale” diye ve sordum o iki soruyu, “Erzurum’a kaç km. ve orada imam-hatip okulu var mı?”

Hemen herkesin elinde bir Türkiye haritası vardı. Haritaya baktık hemen. Erzurum’a çok uzak sayılmazdı. Bilenler varmış o bölgeyi. “50 km. kadar.” dediler Erzurum’a uzaklığı. İmam-hatip okulunun da olduğunu söylediler. Hemen Hocaefendi’ye söylemek aklıma geldi. Gittim kursun girişindeki ankesörlü telefonda İstanbul’u aradım. Allah’tan Hocaefendi odasının dışında imiş. Cevdet Ağabey telefonu verdi. Hocaefendi de merakla bekliyormuş. Çünkü son ziyaretimizde söylemiştik tayin olacağımız günü. Aşkale vaizliği dedim. Bir saniye bile düşünmeden, “Hayır!” dedi. “Değiştirme imkânın varsa değiştir. Ülkenin batısı olsun. Marmara ya da Ege bölgesinde bir yer işte. Erzurum soğuk bir yer. Talebe ve yurtlarımız da oralarda çok az.” Ve telefonu kapattı.

Olur muydu böyle bir şey? Tayin komisyon odasına girsem ve “Marmara veya Ege’de bir yer verin.” desem kabul ederler miydi acaba? Bu sorular beynimi kemiriyor ama ya kabul ederlerse? Kabul etmezlerse zaten kaybedeceğim bir şey yok fakat ya kabul ederlerse? Kabul ettiler diyelim, neresi olacak? Daha iyi mi olacak daha kötü mü? Bu soruların bende cevabı yok. Gittim. Bekledim kapıda. İçerideki arkadaş çıkar çıkmaz girdim ve isteğimi ilettim. “Marmara veya Ege bölgesinde bir ilçe istiyorum.” dedim. Hiç unutmuyorum, bıyık altından değil açıktan güldüler hepsi de. Müftü yapmak için uğraştıkları adam Aşkale vaizliğini kabul etmiyordu. Belki normaldi bu, belki değildi bilmiyorum. “Tamam” dediler ve bazısı önlerindeki büyük haritaya bir kısmı da ellerindeki listelere baktılar. Fısıltı hâlinde konuştular kendi aralarında ve Bursa Karacabey ilçesi dediler. Teşekkür ederek odadan ayrıldım ve ankesörlü telefona koştum. Bizzat Hocaefendi ile yeniden konuşarak “Karacabey” dedim. İlginçtir, Hocaefendi burayı da kabullenmedi. Nedendir bilmem. Sebebini de o

günden bu yana hiç sormadım. “Mümkünse burayı da değiştirmelerini teklif etsen. İzmir’de daha çok ihtiyaç var. İzmir’e yakın bir ilçe olsa!” dedi. Hâlbuki bir önceki konuşmasında Marmara veya Ege bölgesinde bir yer demişti. Bu defa alanı daha daraltmış ve İzmir demişti. Ardından da İzmir demesinin gerekçesini açıkladı. “İhtiyaç var.” dediği İzmir’de ev ve yurtlarımızda kalan ilahiyat talebelerine takviye dersleri.

Ben boynumu bükerek tekrar gittim komisyona. Biraz önce olduğu gibi, içerideki arkadaş çıkar çıkmaz yeniden içeri girdim ve “İzmir’e yakın bir yer istiyorum.” dedim. Bu defa gülmediler ama hiçbiri de hayır demedi. Neden? Tahminim, beni başarılı bulmaları ve insanlara İslam’ı anlatmayı gaye edinen idealist bir insan olarak görmeleriydi. Bir de ilçelerde vaizlik kadrosu çok fazlaydı. İzmir’in ilçeleri içinde Kiraz boşmuş ama İzmir’e oldukça uzak. Komisyondan birisi “Kiraz var ama uzak.” dedi. Bir başkası “Manisa ilçelerine bakalım.” dedi ve karşılına Ahmetli çıktı. Ahmetli, Turgutlu ile Salihli arasında İzmir’e yaklaşık 70 km mesafede, 1987 yılında ilçe olan bir kasaba. Müftüsü henüz atanmamış. Turgutlu’ya gittim, Salihli’den birkaç defa geçtim ama Ahmetli neresi bilmiyorum. İzmir’e yakın olduğu için, “Olur.” dedim. Komisyon “Gel seni buraya müftü olarak atayalım, kurucu müftülük yaparsın.” dediler. Nal deyip mih demeyen insanlar vardır ya, aynen onlar gibi, o inatçı tavrımı yeniden takındım ve “Hayır!” dedim. “O zaman Ahmetli ilçesi vaizi olarak tayinini yapıyoruz, hayırlı olsun.” dedi Fahri Hoca ama ses tonundaki sertlik ve kararlılık, “Bir daha gelme!” der gibiydi. Çıktım. Cuma, AHY ve Merhum Ömer Hoca merakla bekliyorlar. “Ahmetli” dedim ve yeniden ankesörlü telefona koştum. Ahizenin diğer ucunda Hocaefendi vardı. “Ahmetli” dedim. “Tamam” dedi. Rahatlamıştı. Ben ise “Neden bunları yaşadım?” dercesine bir hava içindeydim ama ben de rahatlamıştım. Hocaefendi’nin bu ısrarının sebep ve hikmetini ilerleyen sayfalarda anlatacağım. Artık, Diyanet İşleri Başkanlığı, Manisa iline bağlı Ahmetli ilçesinin vaizi idim.

AHMETLİ'YE İLK GİDİŞİM

Antalya'dan, elimize kapalı bir zarfta evraklarımız verildi ve “Şu gün Ahmetli Kaymakamlığına bu evrakları teslim edin, o gün itibarıyla vazifeye başlamış olacaksınız.” denildi. Yanlış hatırlamıyorsam takvim yaprakları 15 Temmuz 1988'i gösteriyordu o gün. İlginçtir 15 Temmuz ile ben 60 yıllık hayatımda üç defa buluştum ama bu buluşmaların üçü de hayatımda kırılma noktası oluşturan muhtevalara sahip. Birincisi devlet memuriyetine giriş yaptığım bu hadise. İkincisi evlilik tarihim. 1990 yılının 15 Temmuz'unda evlendim. Üçüncüsü ise meş'um ve mel'un 15 Temmuz askerî darbe kalkışması. Her neyse...

“15 Temmuz'a süre var. Önce İstanbul'a gider hem Hocaefendi'yi ziyaret eder, son durum hakkında bilgi verir hem de geride kalan eşyalarımı toplayarak Tavşanlı'ya giderim.” diye düşündüm. Niyetim eşyalarımı bırakıp annem-babamla görüşmek, bir gelecek planlaması yapmak ve ardından Ahmetli'ye intikal etmek. Öyle de yaptım. İstanbul'a gittim, Hocaefendi'yi ziyaret, eşyaları toplama ve ardından Tavşanlı.

Önümdeki en büyük engel kalacağım yer meselesi. Artık hayata atıldığıma ve maaşım da olacağına göre bir evim olmalıydı. Evlilik zaten anne-babamın en büyük beklentileri ve sürekli ısrar ettikleri bir husustu. “Vazifeye başlayalım, evi tutayım, Allah kerim.” dedim onlara. Çok sevindiler. İlk defa oğulları evliliğe bu kadar yaklaşılmıştı ve yeşil ışık yakıyordu. Merhume annem “Senin evini düzmek için ben hazırlıklara başlıyorum.” dedi.

Hiç unutmuyorum, Ahmetli'ye bir salı günü gittim. Salı, haftalık pazar kurulma günüdür Ahmetli'de. Turgutlu'dan Tavşanlı'ya gelip yurt müdürlüğü ve idarecilik yapan M.Ö. zamanında tanıştığım birisi vardı. Dümenci Abi derdik biz kendisine. 1980 ihtilalinde, Karaköy'de kalmıştım bir grup talebe ile beraber. Ankara İlahiyat'ı kazanmadan önce de Turgutlu'da belletmenlik yapmıştım kısa bir süre. Yolumuz bu yıllarda da kesişmişti kendisi ile. Hocaefendi'nin 1966'da başlayan Kestanepazarı yıllarından itibaren hem haftalık vaazlara giden hem de hizmetlerimize

destek veren küçük çaplı bir esnaftı Dümenci Abi. Çarşının merkezinde küçük bir ayakkabı dükkânı vardı.

Ben o günlerini görmedim ama Ahmetli'nin nahiye olduğu yıllarda sosyal hayatın içinde bir insanmış. Kızılay başkanlığından Yeşilay başkanlığına kadar birçok sivil toplum kuruluşunda çalışmış. Mahalle muhtarlıkları ve nahiye vekilliği yapmış. “Cebimde bir zamanlar 18 adet mühür taşıdım.” dediğini hatırlıyorum. Asıl adı Ahmet. Dümenci, lakabı. Çünkü iki lafının biri “Dümenci” idi merhumun. Herkese öyle hitap ederdi. 1970 yılı öncesi yapılan yaz kamplarından biri de Ahmetli’de yapılmış. Kampın her şeyi ile o ilgilenmiş. 1988’de yurt binası vardı o küçücük ilçede. 1992 yılı Şubat ayı başlarında, kalp krizinden vefat etti. Cenaze namazını ben kıldırıştım. İzmir, Manisa başta olmak üzere birçok vilayetten insan geldi cenazesine. “Ahmetli Ahmetli olalı böyle kalabalık görmedi.” demişlerdi o zamanlar. Sevilen bir insandı toplumun her kesimi tarafından.

Ahmetli’ye tayin olduğum haberini duymuş ve bekliyormuş, ha bugün ha yarın gelecek diye. İşte o salı günü, pazar yerinden yıllar boyu benim ikinci mekânım olacak o ayakkabıcı dükkânına sora sora yol aldım. Diyanet’in “Kaymakamlığa bu evrakı ver.” dediği tarihe daha birkaç gün var. Ben kalacak yer ayarlamak için gittim. Elimde küçük bir çanta. Beni dükkânının kapısının önünde görünce “Gel Dümenci! Nerede kaldın!” demişti bana kendine has sesi ve gülüşüyle. Sarıldık uzun boylu. Oturduk.

Yeni ilçe olan Ahmetli’ye ne kaymakam ne de müftü tayin olmuştu. Gerçi müftünün olmadığını söylemişlerdi bana tayin komisyonunda ama “Bugün yarın atarız birisini.” diyorlardı. Kaymakamlığa da Mal Müdürü vekalet ediyormuş. Küçük bir Kur’an kursu, beş camisi, beş-altı mahallesi, on beşe yakın köyü varmış. Dümenci abi, “Ev turalım sana.” dedi. Teşekkür ettim. Çok kısa bir zamanda Barbaros Mahallesinden bir ev tuttular. Karı-koca ilkokul öğretmeni olan, her zaman nezaket ve yardımseverlikleri ile hatırladığım bir ailenin evini tuttuk ilerleyen günlerde.

Annem babam Tavşanlı’dan hazırladıkları eşyaları getirdiler. Dümenci Abiler, Akçapınar’dan Mustafa Türk amcanın yardımları ile eksik kalan eşyaları da tamamladık. Mal müdürü -soyadını unuttum- Kemal isimli bir insandı; “Hayırlı olsun!” dedi bana, kendisine verdiğim mühürlü zarfı açarak. Müftü gelene kadar müftü vekili olarak görev yapacağımı söyledi. Merkez Ulu Camii’nin yanındaki Kur’an kursu binasının üstünü müftülük

binası olarak hazırladıklarını, iki memur bulunduğunu ama masasından sandalyesine birçok işin beni beklediğini söyledi. Müftülükten kaçmışım ama ilk görev yerimde kurucu müftü olarak göreve başlayacaktım ve başladım.

Bir iki ay geçti geçmedi, yıllar sonra trafik kazasında vefat eden Erzurumlu Ali Osman Kasapoğlu müftü olarak atandı. Asıl gelince vekaletim bitti. Oturduk konuştuk Müftü Bey ile. salı ve cuma günleri vaaz edecektim. Bazı günler de köylere gidecektim. Bu bana çok geniş bir hareket alanı sağladı. Zaten ilk baştan vaiz olmak istememin amacı da buydu, Hocaefendi'nin planı daha doğrusu. Bu arada Hocaefendi İstanbul'dan İzmir Bozyaka'ya taşındı. Bekârdım. Salı ve cuma günleri geliyor, geri kalan günlerde haftalık programıma göre çok sık İzmir'e gidiyor ve yanında kalıyordum.

Son olarak bir şey daha anlatayım. Hocaefendi bana İstanbul'dan Ahmetli'ye giderken bir şey söyledi. Aklımda kaldığı kadarıyla mealen aktarayım: “Anadolu'nun her yerine nice evliyalar gelmiş gitmiştir. Mezarlıklar isimsiz evliyalarla, Allah'ın sevdiği kullarıyla doludur. Onları vesile kılarak görev yerlerinde başarılı olmanız için dua etmenizi tavsiye ederim. Bunun için Ahmetli'ye gittiğinde Ahmetli mezarlığına git. Ruhlarına bir fatiha oku ve ardından yeni vazifende Allah'ın seni mahcup etmemesi için onları da vesile kılarak duada bulun. Bu, razı olduğun kulların yüzü suyu hürmetine de.” dedi. Kelimesi kelimesine olmasa da muhteva aynen böyleydi. Ben de öyle yaptım işte o salı günü. Dümenci Ağabeyin yanından ayrıldıktan sonra mezarlığa giderek o duamı yaptım.

İkinci bir şey daha demişti Hocaefendi. Onu da mealen aktarayım. “İnsanlar yaşadıkları mekânı sevmezlerse orada yaşamaları ve mutlu olmaları mümkün değildir. Sahabede bunun örneğini görüyoruz. Mekke'den Medine'ye hicret edenler Medine'yi başlangıçta sevememiş. Mekke özlemi ağır basmış. Hz Ebu Bekir'in Ebu Zerr'in Mekke özlemini dile getirdiği şiirleri vardır. Efendimiz buna muttali olunca şöyle bir dua etmiş. Şunu diyor o duada: ‘Allah'ım! Bize Mekke'yi sevdirdiğin gibi Medine'yi de sevdirdi.’ Siz de gittiğiniz şehirler adına böyle dua edebilirsiniz.”

İşte o mezarlık ziyaretinde yaptığım duanın içinde buna da yer verdim. Ve dedim ki: “Allah'ım! Bana Tavşanlı'yı sevdirdiğin gibi Ahmetli'yi de sevdirdi!” Neden Tavşanlı? Çok uzun bir hikâye. Her şeyden önce Arapça

ifadesiyle “maskat-ı re’s” yani başımın yere düştüğü yer, memleketim. İkincisi, İngilizce de “homesick” dedikleri bir insanım ben. Sürekli memleket hasreti çeken duygusal birisi. Ankara’da okurken “Ankara’ya gitmenin en güzel tarafı Tavşanlı’ya geri dönmektir.” diyordum otobüse bindiğimde. Üçüncüsü, dördüncüsü vs. deyip daha çok şey sıralayabilirim. Tadında kalsın.

İLAHİYAT VE İMAM HATİP TALEBELERİNE TAKVİYE DERSLERİ

Çocukluk yıllarımdan başlayarak ailemden, Kur'an kursu hocalarımdan, akrabalarımıdan, yakın ve uzak çevremden, ilahiyat fakültesindeki hocalarımdan ve tabii ki Hocaefendi ve Hizmet çevresindeki insanlardan aldığımız telkin ve teşvikler neticesi bugünlere kadar gelmiştim. İlahiyat fakültesini bitirmekle kalmayıp master ve doktora seviyesine tekabül eden eğitim ve öğretim görmüştüm. Beş yıl ilahiyat, iki buçuk yıl Hocaefendi'nin yanında toplam yedi buçuk yıl. Dile kolay. Ve şimdi mezun olmuş hayata atılmışım. Ne yapacaktım?

Kendime belirlediğim iki misyon vardı. Bir, vaizliğimin hakkını verecek ve Anadolu insanına, bildiğim kadarıyla yapacağım vaazlarla, sohbetlerle faydalı olacaktım. İki, yakın çevremdeki imam-hatip ve ilahiyat fakültesindeki talebe arkadaşlara takviye dersleri verecektim. Arapça, fıkıh, hadis, tefsir alanlarında ihtiyaçlarına göre elimden gelen gayreti gösterecektim. Aynı şey merhum Ömer Hocam için de geçerliydi.

Ömer Hocam ile İzmir'de bir araya geldik. Oturduk ve konuştuk. O Kırkağaç'ta, ben Ahmetli'de vaiziz. O Kırkağaç, Saruhanlı, Soma ben de Turgutlu, Salihli imam-hatip lisesine bakacak, yetkililerle konuşacak ve arz-talep ve vakit dengesine göre bir programlamada bulunacaktım. Manisa ve İzmir imam-hatiplerine ise daha kalabalık talebeye sahip oldukları için birlikte bakacak ve yine ihtiyaca göre orada dağılım yapacaktık. İlahiyata gelince orada tek alternatifimiz vardı: İzmir.

İlahiyat talebelerinin kaldığı Halil Rıfat yurduna gittik. İlgili arkadaşlarla bir toplantı yaptık. Bugünkü gibi hatırımda, Hizmet'in yurt ve evlerinde kalan 192 tane talebe vardı. Heyecan dorukta. Yerinde duramayan küheylanlar misali şaha kalkmış, işin rasyonelitesini de ihmal ederek, 192 talebenin hepsine ders okutacak şekilde idareci arkadaşlarla anlaştık ve bir program belirledik. Aynı şeyi hem İzmir hem Manisa imam-hatip talebeleri için de yapacaktık. Onunla alakalı olarak idareci arkadaşlarla randevulaştık.

Bu arada Hocaefendi İzmir-Bozyaka'ya taşındı. Bu bizim için vech-i rahmetti. Ömer Hocam da benim gibi bekâr olduğundan, Hocaefendi İzmir'e geldiğinde zaten yabancıları olmadığı bu mekânda kalır, vaaz ve derslere buradan gider geliriz diye düşündük. Nitekim öyle de yaptık. Tahmin edileceği üzere Hocaefendi bize “Ne yaptınız, nasıl bir düzenleme içine girdiniz?” diye sordu. Biz de olup biteni anlattık. Ne yalan söyleyeyim o günkü aşk, şevk ve heyecan içinde yaptığımız bu düzenlemenin takdirle karşılanacağını, sırtımızın sıvazlanacağını, “Ben bugünler için sizlere bu kadar emek verdim, aferin!” diyeceğini zannediyordum. Ama yukarıda da değindiğim gibi rasyoneliteden uzaktı ve biz ne bilgimiz ne de hayat tecrübemiz itibarıyla bunun yanlış olduğunu göremiyorduk.

Ne demekti 192 talebenin hepsine takviye dersleri vermek? Vakit ayırabilecek miydik diğer meşgalelerimizin yanında? Ayırdık diyelim, o talebeler katılabilecek miydi? Katıldılar diyelim, biz allame-i cihan değildik, onları tatmin edecek ölçüde ihtiyaçlarına cevap verebilecek miydik? Verdik diyelim, ne kadar sürdürebilecektik bu durumu? Hasılı neresinden bakarsanız bakın başarısızlığa mahkûm bir plan ve proje idi. Daha doğrusu proje imiş ve biz bunu o gün itibarıyla göremedik. Ama Hocaefendi gördü.

Bizi dinledikten sonra kendine has nezaketiyle “Çok güzel düşünmüşsünüz fakat onun yerine şöyle yapsanız daha iyi, daha sağlıklı, daha uzun soluklu ve daha verimli olabilir.” dedi. Şok olduğumu hatırlıyorum. Takdir, tenkit ve teklif kısacık bir cümle içinde yer almıştı. “Güzel düşünmüşsünüz.” diyerek takdir ediyor, “fakat” bağlacı ile eleştirel bir yaklaşım sergiliyor, son sözleri ile de teklifte bulunacağını söylüyordu. Benim şok olma sebebim, oktan çıkmış yay gibi böyle bir meşguliyete hazır insan olarak, projemizin olduğu gibi kabul görmemesiydi. Hocaefendi uzatmadı. Hemen teklifini sundu. “Ev ve yurtlarımızda kalan her talebe bu programa katılmak istemeyebilir. Bu bir. Hedefimiz hepsinin katılmasıdır. Herkese yardımcı olmamızdır ama istemeyen insana da bir şey diyemeyiz. İkincisi; arkadaşların hepsine bu mesele duyurulsun. İsteyenler için bir gün belirleyin Halil Rıfat yurdunda. İkiniz birlikte seviye tespit imtihanı yapın. Dördüncü sınıflar zaten bu yıl mezun olacaklar. Üçüncü sınıfta olanlar için de biraz geç sayılır. Ama bir ve ikinci sınıflara odaklanın. Onlar içinde kabiliyetli, aklı, şevkli, heyecanlı, arzulu talebeleri seçin ve bir sıralama

yapın. Liste başında yerini alan ilk yirmi kişiyi iki grup yapın. Birini sen, diğerini sen al. Bir yıl boyunca çok yoğun bir şekilde bu arkadaşlarla, burada sizinle okuduğumuz usul üzere ders okuyun. Bir yıl içinde bu talebeleri, bu sene sizinle okudukları dersleri, alt sınıflarına okutabilecek seviyeye getirmeye çalışın. Gelecek sene onların her biri onar kişi alarak, bir taraftan sizinle eğitimlerine devam ederken, bir taraftan da onları okuturlar. Sonra onların okuttukları arasında sivrilen yirmi arkadaş, bir yıl sonra yine iki grup hâlinde siz ikinci grup olarak okutursunuz.”

O an bunun ne kazandıracağını matematiksel olarak hesabını yapmam imkânsızdı ama güzel bir teklif olduğu açıktı. Ömer Hocam’la salondan ayrılıp başbaşa konuştuğumuzda bunun matematiksel hesabını da yaptık. Bir yıl yirmi kişi okutacağız ikimiz. Bir yıl sonra bu yirmi kişinin her biri, onar kişi okutacak seviyeye gelecek. Toplam iki yüz kişi eder. Bizim ikimizin yüzer kişilik iki grup hâlinde iki yüz kişi okutması imkân dâhilinde olsa da on kişi ile ilgilenmekle yüz kişi ile ilgilenmek arasında fark olacağı kesin. Ama bu on kişinin, bir yıl sonra bizim onlarla ilgilendiğimiz ölçüde onar kişi ile ilgilenmesi imkân dâhilinde. Dolayısıyla iki yüz kişiyi okutma bir yıl sonraya sarkıyor ama çok daha sağlıklı ve daha verimli oluyor. Kaldı ki aynı zamanda bir sistem de kuruluyor. Ben o konuşmamızda Ömer Hocam’a “Teşkilatçılık bu olsa gerek.” dediğimi hatırlıyorum.

Hasılı böyle yaptık. Seviye tespit imtihanından sonra hiçbirini tanımadığım liste başı yirmi talebeyi iki gruba böldük ve bir yıl boyunca onlarla çok yoğun bir şekilde ilgilendik. Fıkıh, tefsir, hadis okuduk. Her fırsatı değerlendirdik. Sömestir tatillerini, dört-beş günlük milli veya dinî bayram tatillerini ve tabii ki yaz aylarını. Kamp yaptık yazın o talebelerle. Benim kamp yerim Ahmetli oldu. Namık Ağabey dediğimiz bir abinin, Seydiköy’deki metruk evinde kaldığımızı hatırlıyorum. Üşüdüğümüz zamanlar üzüm kütükleri yaktık. Yapımı yeni biten Ahmetli Öğrenci yurdunda yaz kampı yaptık onlarla. Öğrenci deyince yer-gök duruyordu Ahmetli’nin hayırseven insanları için. Allah hepsinden razı olsun. Elllerinde avuçlarında ne varsa getirdiler. Tarladan getirilen domatesler, salatalıklar, karpuz ve kavunlar, patlıcanlar ve daha neler. Üzümlü saymaya zaten gerek yok. Kelter kelter (küfe küfe) getirilen üzümün haddi hesabı yok. Akşam yemeklerine davet ettiler talebeleri. Güzel günlerdi vessalam. Hocaefendi’nin meşhur 7 Mart 1991 Hisar Camii vaazında dediği gibi “Hey

gidi günler!”

İmam-hatip talebelerine gelince; ben iki grup aldım. İlki Manisa’da. Haftada bir gün, ikindi akşam arası takviye kursları verdim tarihî Kurşunluhan yurdu veya Ülker yurdunda. İkinci grup ise Turgutlu’dan idi. Onlara da cuma günleri haftada bir Güllüpınar öğrenci yurdunda yardımcı olmaya çalıştım. Yıllar içinde gerek imam-hatip gerek ilahiyat yıllarında birlikte okuduğumuz bu arkadaşlardan çok öne çıkan kişiler oldu. İlahiyat fakültelerini başarılı ile bitirip Hocaefendi’nin yanına tıpkı bizim gibi ders okumaya gelenler de oldu. Gelmeyenler de mesleki hayatlarına öğretmen, vaiz, müftü ve akademisyen olarak devam ettiler. Emeklilik dönemlerine hızla yaklaştıkları şu günlerde onların hepsine şükran borçluyum. Çok şey öğrendim onların her birinden. Sağ olsunlar, var olsunlar.

Son bir not: 1995 yılında İstanbul’a taşındım. İstanbul’da, Zaman gazetesindeki görevlerimden dolayı imam-hatip talebeleri ile meşgul olma imkânım olmadı ama Marmara İlahiyat Fakültesi’nden de bir grup talebe arkadaşımız ile Amerika’ya geliş tarihim olan 2000 yılına kadar birlikte olduk. Karşılıklı olarak takviye nitelemesini hak kazanacak ölçüde fakültede gördükleri derslere yardımcı olmaya çalıştım.

FIRSAT ARAYIŞI VE SOHBET-İ CANAN

Hocaefendi'nin en önemli özelliklerinden biri, kendisine biçtiği misyon etrafında fırsat arayışıdır. Bir fırsatını bulsam da o misyonu yerine getirsem düşüncesi, benim görebildiğim ve anlayabildiğim kadarıyla Hocaefendi'nin zihnini tabir caizse 24 saat meşgul eden bir unsurdur. Şöyle de bir analoyi yapabilirim; Hocaefendi bu düşüncenin tutsağıdır, esiridir. Bu satırları kaleme aldığım tarih itibarıyla 85 yaşında olmasına ve birçok hastalıkla mücadele etmesine rağmen aynı çizgide durduğunu rahatlıkla söyleyebilirim.

“Sohbet-i Canan’dan mı bahsediyorsunuz?” diye sorabilirsiniz. Evet, ondan bahsediyorum. Malum, “sohbet-i Canan” Hocaefendi’ye ait bir kavramsallaştırmadır. Amacı da açıktır; dünya hayatımızda bize, ne dünya ne de ukbamız için fayda vermeyecek mâlâyânî beyanlardan ve eylemlerden kaçınmak ve zamanın bir saniyesini bile israf etmemek. 1980’li yıllarda “Keşke beni sevip sayan, sözümü dinleyen insanlara yemin ettirsem, insanı Allah’a götürecektir, O’nunla hemhâl kılacak sözler haricinde bir şey konuşmamaları için.” diyen bir Hocaefendi var karşımızda. Mümkün mü? Tabii ki değil ama bunun mümkün olmadığını en iyi idrak edeceklerden biri de kendisidir. Fakat bunun bir ideal olarak ortaya konması ve himmetin âlî tutulması adına önemlidir.

Sohbet-i Canan kavramı 2000’li yıllardan sonra Hocaefendi’nin Amerika hayatında ortaya koyduğu bir kavramdır. Çıkış noktası olarak da tasavvuf ile alakalı yazılarında ve sohbetlerinde çok sık tekrar ettiği Taşlıcalı Yahya Efendi’nin “Kâşki sevdiğimi sevse kamu ehl-i cihân, Sözümüz cümle hemân kıssa-i cânân olsa” beytindeki “kıssa-i canan” tabiri olsa gerek. Çünkü muhteva, amaç, maksat, gaye aynı. Fonetik olarak da kıssa-i canan ile sohbet-i Canan âdeta ikiz kardeşler. Nitekim ilerleyen yıllarda bu beyti okurken kıssa-i canan yerine sohbet-i Canan diye okurdu.

Neyse ben hatıraya ve oradan hareketle söylediği şeylere geçeyim. 1988 yılındayız. Cemal Türk ve Hüseyin Yağmur Hocalar yüksek lisans yapıyorlar ve ders dönemini bitirip final imtihanına girdiler. İstanbul’dayız.

Altunizade FEM’de kalıyoruz. İlahiyat Fakültesi yürüme mesafesinde beş dakikalık bir yol. İmtihan sonuçları belli olmuş. Öğrenmeye gittiler. Geldiklerinde öğle yemeğini yemiş, bir bardak çay etrafında muhabbet ediyor Hocaefendi orada bulunan kişilerle. Cemal ve Hüseyin Hoca içeri girdi. Onlara “Nereden geliyorsunuz?” sorusunu sordu, onlar da cevapladılar. “İmtihan sonuçlarını öğrenmekten geliyoruz.” dediler. Normal şartlar altında “Pekâlâ kaç almışsınız, geçmiş misiniz?” demesini beklersiniz değil mi, hayır bunu demedi. Merak etmediğinden değil. Nitekim daha sonra onu da sordu. Ama o an yani imtihan sonuçlarını öğrenmekten geliyoruz dedikleri an, imtihan kelimesinin çağrıştırdığı şeyler üzerinde konuşmaya başladı.

Ben şaşırmadım. Neden? Çünkü biraz sonra aktaracağım detaylarda da göreceğiniz üzere Hocaefendi muhataplarına uygun bir şeyler deme ihtiyacı ya da hazırlığı içindeymiş zihnen. O imtihan kelimesi kendisine o fırsatı vermiş. Önce genel manada dünyaya gelen her bir insan için geçerli olan imtihandan söz etti. “Biz daima imtihandayız.” dedi. Zerre miktar iyi veya kötü amelimizin yazıldığından ve ahirette karşımıza çıkacağından bahsetti. Ayetlerle, hadislerle vurgusunu derinleştirdi. Ardından...

Şimdi burada duralım. Hocaefendi çok hassas bir insandır. Muhatabının bakışlarından, yüz mimiklerinden, oturuşundan, cümlelerinde seçtiği kelimelerden, ses tonundan hissiyatını çıkartabilir. Bir insanın, yaptığı çapraz sorgulamalarla ya da kendisine bir şekilde intikal eden haberlerle durduğu yeri ve düşüncelerini biliyorsa, sözünü ettiğim okumaları daha büyük anlam ifade eder ve tabir caizse yerli yerine oturur. İhtimal diyorum o gün kendisi, düşünceleri, kararları ya da benim bilmediğim başka şeyleri dolayısıyla içten içe muhalefet besleyen ama onu yiğitçe, mertçe, ortaya çıkıp dillendiremeyen ve yine bir ihtimal sağda solda konuşan birisi ya da birileri vardı dinleyiciler arasında. Ya da söylediği adrese teslim sözlerden hareketle kimi kastettiği anlaşılacak ve orada bulunanlardan birisi o sözleri ilgisine ulaştıracaktı. Yıllarca süren beraberliğimiz içinde sayısız örneğini gördüm bunun. Dolayısıyla bu yorumlarda yüzde yüze yakın isabet ettiğime eminim

Ne dediğini aktarayım, bakalım siz de benim bu kanaatime katılacak mısınız? Şöyle devam etti, genel manada imtihan ile alakalı söz ve vurgulamalarını bitirdikten sonra: “Efendimiz döneminde olsaydık ona

karşı olan tutumumuzu ayarlayabilecek miydik acaba? Mesela dokuz tane eşinin olmasını, bir gün tam namaza duracakken cemaate “Ben bir gusül abdesti alıp geleyim.” demesini nasıl yorumlayacaktık? Hakikat-i Muhammediye’yi bunların gölgesinde mi arayacaktık? Ebu Cehil ahmak bir insan değildi ama o kendi dünyevi kıstasları içinde Efendimiz’e baktı, öyle değerlendirdi ve önündeki imtihan barajını aşamadı.

Günümüzde de çok örnekleri var bunun. Mesela tasavvuf büyükleri içinde yerlerini alan ehlullaha bakış. Onun bir adabı vardır. Kendi bakış açımız onları anlamakta ayak bağı olabilir bize. O adaba uymak zorundayız, o devasa kıymetlere bakarken. Aynı şekilde hüsnüzan ettiğiniz insanlar için de böyledir. Kendilerinin hayata baktıkları, dünyayı gördükleri, olayları okudukları küçük deliklerden o büyük insanların hâllerine bakabilirler. Fakat yanılırlar. Orada doğru sonuca ulaşmak için farklı bir bakış açısı, farklı kriterler lazımdır. Arapça meşhur sözde söylendiği gibi “Ve keyfe yüdraku fi’l-dunya hakikatuhu, kavmun niyâmün teselleve anhü bi’l-hulûmi” Yani “Uykuda rüyalarla teselli olan insanlar, o büyük insanların dünyadaki hakikatlerini nasıl idrak etsinler ki?” İmtihan vesileleridir bunlar. Bizim gibi sıradan insanlar için kaybetme noktalarıdır. İnsanın gözleri maneviyata açık olmalı ki bunları görebilsin, anlayabilsin, idrak edebilsin.”

Maksadımın anlaşıldığını ümit ederek alıntıyı kesiyor ve bir başka kesite geçiyorum. Nedir o? Söz konusu metot Nebevi bir metot mudur? Cevabım alabildiğine net; Hocaefendi’ye göre öyledir. Bu tabirin bana ait olduğunu düşünüyorum, kimseden duymadım ve yıllardan beri de kullanıyorum; sıfır kayıp.

Hocaefendi sıfır kayıp prensibini benimsemiş bir insandır. Daire içine girmiş hiçbir kimsenin kaybına razı değildir. “Gecenin üçünde telefonla Van’da sizin tanıdığınız bir arkadaşın bir derdi size intikal ettirildi ve sizin Van’a gidip onunla konuşmanızı gerektiren bir hadise oldu. Meseleyi dinledikten sonra ‘Sabah olsun da bakarız.’ deyip yatağa geri dönerseniz yanlış yapmış olursunuz. Hemen o saatte ayağa kalkacak, Van’a en kısa zamanda gitme yollarını araştırarak, bulacak ve harekete geçeceksiniz. Vefa bunu gerektirir, dostluk bunu gerektirir, Müslümanlık ve insanlık bunu gerektirir.” diyen bir insandır Hocaefendi. O açıdan dedim sıfır kayıp prensibiyle çalışır diye ve kendisi de hayatı boyunca herkese bu konuda örnek olmuştur.

Pekâlâ Nebevi metotla ne alakası var bu yaklaşımın? Dolaylı bir alakası var. Ortada size göre farkında olarak ya da olmayarak yapılan bir yanlış var. Siz bunu bizzat müşahade etmiş de olabilirsiniz ya da size güvenilir kaynaklardan intikal etmiş de olabilir. O insana, yaptığının yanlış olduğunu, bu gittiği yolun yol olmadığı ve yanlış sonuçlar doğurabileceğini anlatmak, uyarmak ve yol göstermek istiyorsunuz. Hatta konumunuz gereği bunu mutlaka yapmanız gerekiyor. Aksi takdirde yarın hem o insanı kaybedebilecek hem de o yanlıştan kaynaklanan problemleri çözmek için siz uğraşmak zorunda kalacaksınız. Ama muhatabınızı da kırmamanız şart. Onun onur ve itibarını korumanız gerekiyor.

İşte tam da bu nokta, Efendimizin vergi tahsildarı olarak görevlendirdiği sahabinin örneğini vermenin yeri. Allah Resûlü çevre kabilelere tahakkuk eden zekâtları toplaması ve onları Medine'deki beytülmal dediğimiz devletin merkezi bütçesine getirmesi için bazı kişileri gönderir. Onlar da görevlerini yapıp geri gelirler. Rivayetlere göre Ezd kabilesinden İbnu'l-Lütbiyye'yi zekât toplamakla görevlendirmiş. İbnu'l-Lütbiyye, görev sonrası yanında ikiye bölünmüş mallarla gelmiş ve Efendimize “Şunlar size aittir, bunlar da bana hediye olarak verildi.” demiştir. Allah Resûlü o an İbnu'l Lütbiyye'ye hiçbir şey dememiş, sonrasında Mescid-i Nebi'de minbere çıkıp “Benim -zekât toplamak için- gönderdiğim bir memura ne oluyor ki, ‘Şunlar sizin, şunlar da bana hediye edildi.’ diyebiliyor? Dikkat edin, bu kişi evinde otursaydı kendisine hediye verilir miydi?” demiştir. Ama yaptığı konuşmada isim vermemiştir. O zekât tahsildarının şerefi ve onuru ile oynamamıştır. Belki bu konuşmanın yapıldığı mecliste o yoktur ama bu konuşma onun tarafından da duyulacak ve gerekli dersi alacaktır.

Yukarıda Hocaefendi ile alakalı verdiğim misali bu yüzden Nebevi bir metot olarak değerlendirdim ki Efendimizin hayatında buna benzer hem insan kaybetmeme hem uyarma ve yol gösterme vazifesini zamanında yapma hem onların onur ve itibarları ile oynamama hem de o yanlış toplumun diğer fertlerinin dikkatlerini çekmeyi ihtiva eden nice örnekler gösterebiliriz.

Sonuç olarak şunu diyebilirim; kendimize biçtiğimiz misyon özelinde her fırsatı usulünce değerlendirme açısından, bunun örnek alınabilecek iyi bir misal olduğu kanaatindeyim. Zaten onun için bu hatırayı kaleme aldım.

FIKİH Mİ HADİS Mİ TEFSİR Mİ?

Serinin ilk kitabında yazmayı düşünüyordum, atlamışım. İyi de olmuş. Çünkü yeri burasıydı. Hocaefendi bize yanından ayrılırken her yıl birer adet tefsir, fıkıh ve hadis kitabı okumamızı tavsiye etmişti. Böylece hem bilgilerimizi sürekli canlı ve taze tutacak hem de mevcutlara ilave olarak yeni yeni şeyleri bilgi dağarcığımızın içine koyacaktık. Zaten cami cemaatine yaptığımız vaazlar, halka yönelik sohbetler, imam-hatip ve ilahiyat talebeleri ile gerçekleştirdiğimiz takviye dersleri bunu sağlıyordu ama bu bir anlamda mevcudun tekrarına dönüşebilirdi. Gündelik hayatın koşturmacası içinde ve yakın zamanda devreye girecek olan evliliklerimiz ile bu dünyadan zihnen kopabilirdik.

Ahmetli’de düzenimi kurup günlük, haftalık ve aylık diyebileceğim programım belli olduktan sonra ben bu tavsiyeyi uygulamaya başladım. Tefsirden iki ciltlik Muhammed Ali es-Sâbûnî’nin ahkâm tefsirine, hadisten Ebu Davud’un Sünen’ine ve fıkıhtan da Mevsilî’nin İhtiyar’ına başladım. İslami alanda Arapça ve Türkçe olarak okuduğum diğer telif ve tercüme eserleri saymıyorum. İlahiyata başladığım yıllarda hocalarımızın tavsiyelerinden ve gezmiş olduğum kitapçılarda incelediğim kitaplardan oluşturduğum bir okuma listem vardı. Ayrı ayrı defterlere notlar alıyordum yaptığım okumalardan. Aldığım notları, edindiğim bilgileri vaazlarımda kullanıyordum. Hatta hiç unutmam vaizliğe başlamamdan belli bir müddet sonra Hacı Ali Rıza Kulakoğlu Camii’nin imamı, yaşını başını almış ve emekliliğe doğru giden Erzurumlu İsmail Hoca bana dedi ki; “Sen bir dediğini bir daha demiyor, bir anlattığını bir daha anlatmıyorsun. Bu kadar bilgiyi nasıl edindin?” Takdirle söylemişti bana bunu İsmail Hoca. Yaşıyorsa, Allah selamet versin. Güzel ve iyi bir insandı.

Fakat ne yazık ki Hocaefendi'nin bize yaptığı bu tavsiyeyi uygulamayı devam ettiremedim. Sebebi, bir taraftan aksatmadan belli bir program dâhilinde okumaya çalıştığım listemdeki kitaplar, diğer taraftan tefsir, hadis ve fıkıhtan her gün on-on beş sayfa okuma, vaizlik, Turgutlu, Manisa imam-hatip ve İzmir ilahiyatlı talebelerle ders okuma, İzmir'den Turgutlu'ya, Salihli'den Sarıgöl ve Alaşehir'e, Kula ve Selendi'den Demirci'ye kadar olan bölgede düzenli periyodik sohbetler. Evet bu yoğun program içinde ben Hocaefendi'nin o tavsiyesini yerine getiremeyeceğimi anladım.

Hiç unutmuyorum, üç-dört gün boyunca Ahmetli'deki evimde kitaplığımın önünde, kitaplara bakarak düşündüm. Ben kitaplara bakıyordum kitaplar da bana. Konuşuyordum âdeta onlarla. Zihnimde ve hayalimde onları alttan alıp üste, buradan alıp öbür tarafa koyuyordum. Okunmuşlar, okunanacaklar diye tasnif ediyordum. Telif-tercüme diye ayırıyordum. Konularına göre bölümleri ayarlıyordum. İşte ne olduysa zihnen ve hayalen yaptığım bu tasnif esnasında oldu. Ağzımdan gayriihtiyari “Sen Fethullah Hoca değilsin oğlum!” cümlesi çıktı. Kulaklarım duydu bunu. Tabir caizse bir aydınlanma yaşadım.

Yaşadığım aydınlanma şuydu. İçimdeki ses bana şunu söylüyordu: “Hocaefendi böyle demiş ve tavsiyede bulunmuş olabilir. Osmanlı'daki âlim/ulema kimliğinin içini dolduracak ölçüde bilgiye sahip bir şahsiyet olmak için bu önemli. Kendisi zaten böyle biri ve onu devam ettirebiliyor. Ama sen Fethullah Hoca değilsin ki? Haddini bil. Bence sen kendine bir alan belirle. O alanda derinleş. Okumalarını o alanda yoğunlaştır. Diğer alanlarla ilgili de daha gevşek bir okuma programı yap kendine. Bak tıpta nasıl kulak-burun-boğaz, iç hastalıkları, ortopedi vs. bölümler var. Aynı şey ilahiyatta da geçerli. Fıkıh, tefsir, hadis, İslam tarihi, kelam, tasavvuf. Seç bunlardan birini.” Evet iç sesim aynen böyle dedi bana. Kendime yaptığım bu teklif bana çok makul geldi.

Bu defa, “Hangi alanı seçmeliyim?” sorusunu sordum kendime. İslam tarihi, mezhepler tarihi, kelam, tasavvuf nedendir bilmem hiç ama hiç düşünmedim. Tefsir, hadis ve fıkıh üzerinde seçme yaptım. Hafız-ı kelam olmadığım için tefsiri eledim. Önemliydi bana göre tefsir çalışmak için hafız olmak. O gün öyle düşünüyordum nedense. Hafız olmanın tefsir çalışanlar için çok büyük bir avantaj olduğu inkâr edilemez ama şart değil diye düşünüyorum şu anda.

Hadise sıra geldi. Ankara İlahiyat yıllarımda Hacı Bayram'daki Çağrı yayınlarının bastığı nüshadan Kütüb-ü Sitte'yi bütünüyle okumuştum. Babamın verdiği harçlıklarla, taksitle almıştım o seriyi. Yağlı kâğıt diyebileceğim özel bir kâğıda basmışlardı ve çok ağır değildi. Sürekli yanımda taşırdım okuduğum cildi. Teneffüslerde bile okurdum. Hocaefendi'nin yanında da Buhari'yi şerhleri ile takip etmiştik daha önce arz ettiğim gibi. Dolayısıyla hafızam hadis adına dolu sayılırdı. O günlerde bir hadis söz konusu olduğunda onun Kütüb-ü Sitte içinde yer alıp almadığını söyleyebilirdim ve yanıldığım çok az olurdu. Bilmiyorum bundan dolayı mı hadise de hayır dedim. Geride tek alternatif kalmıştı: fıkıh.

Fıkha gelince, öteden bu yana fıkha çok büyük ilgim vardı. İmam-ı Azam benim bir anlamda idolümdü. Verdiği içtihadi hükümlerde akıl dolu yaklaşımları, beni kendisine hayran bırakıyordu. Kıyasen verdiği hükümlerdeki ortak illet çıkarımları, istihsan diyerek kıyası terk nedeni anlatımları, maslahat deyip vereceği hükmün toplumsal boyutuna vurgu yaptığı tahlilleri çok ilgimi çekiyordu.

Bu bir tarafa, Merhum Ömer Nasuhi Hocanın ilmihalini okumuştum ilk defa fıkıh adına. Sonra Hukuk-u İslamiyye ve Istılahiyye Kamusu'nu bitirdim diyebilirim ilahiyat yıllarımda. Çok az bir kısmını atlamışımdır, onun için "Bitirdim diyebilirim." dedim yalan olmasın diye. Buhari'nin, İmam Azam'a ismini de vermeden "Kâle raculün; bir adam dedi ki" diye sataştığı yerler çok dikkatimi çekerti. Hakeza Hidaye'de İhtiyar'da Şafiilerin delilleri ile Hanefilerin delillerinin mukayese edildiği kısımlar. Mecelle'nin külli kaidelerini Ali Haydar Efendi şerhinden okumuştuk İsmail Büyükçelebi'den Ankara İlahiyat yıllarında. Birçok master ve doktora tezi okumuşumdur o günün imkânları içinde. İlahiyat fakültesi dergilerinde ilk okuduğum, fıkhi makaleler olurdu. 1986 yılında yayına başlayan İslami Araştırmalar dergisini aldığım da ilk defa fıkhi makaleleri okurdum. Hayrettin Karaman, Faruk Beşer, Osman Ünlü, Ahmet Şahin, Mehmet Talu gibi gazetelerde fıkıh konularını da ele alan köşe yazarlarını takip ederdim. Irak, Mısır, Suriye başta olmak üzere Arap dünyasındaki dergi ve makalelere de ilgim vardı. Birkaç dergiye üye idim. Arap ülkelerine gelip giden kişilerle getirtiyorum bu dergileri ve yine ilk defa fıkhi makaleleri okuyordum. İlahiyat yıllarımda da Es'ad Kılıçer,

merhum İbrahim Çalışkan, Abdülkadir Şener'i dikkatle takip ederdim. Hasılı, fikhî seviyordum ve kendime alan olarak onu seçtim.

Hemen kalktım, kütüphanemdeki usul ve fûru temel klasik metinler, master, doktora tezi olarak veya müstakil çalışma olarak yapılmış ve yayımlanmış fıkıhla alakalı kitapları bir bölüme topladım. Sonra elime kalemi defteri alıp bildiğim kadarıyla eksikleri yazmaya başladım. Akabinde bu listeyi fıkha ilgi duyan arkadaşlarla olgunlaştırdım, ilaveler yaptım ve eksik olanlarını almak için İzmir Kemeraltı'na gittim. Yanlış hatırlamıyorsam iki koli kitap aldım. Eksikleri de İstanbul'dan getirmeleri için onlara verdim ve okumaya başladım. Artık Hocaefendi'nin dediği gibi değil, kendi ilgi alanım ve kapasiteme göre belirlediğim bir çerçevede okuma programı yapmıştım. Bunu yaptığımda yıl 1989 idi. Şimdi 2023. Aradan 34 yıl geçmiş. Bu 34 yıl içinde fikhî alan olarak seçtiğim için hiç pişman olmadım ve iyi ki böyle yapmışım. Zaten ilerleyen yıllarda Erzurum İlahiyat Fakültesi İslam Hukuku kürsüsünde doktora yapma imkânı da buldum. Evet benim fikhî alan olarak seçişimin kısa hikâyesi bundan ibaret.

Hocaefendi'yi anlıyorum. Bu tavsiyesinin ifade ettiği manayı da. İslami ilimlerin parçalanmasını genel manada hoş görmüyor Hocaefendi. Doğrusu da bu aslında. Kendinize bir alan belirlediğiniz ve okumalarınızı, enerjinizi sadece o yönde sarf ettiğiniz zaman diğer alanlardan kopuyorsunuz. Biz bunu ilahiyat fakültesi talebelik yıllarında gördük. Bir hadis hocasına çok temel denebilecek bir fikhî soru sorduğumuzda, mesela usulle ilgili "Bu benim alanım değil." diye cevap verirdi. Hâlbuki sebep-sonuç diyebileceğimiz bir ilişki var bu ilimler arasında. O olmadan diğeri olmaz. Birisindeki kaynak bilgi kullanılmadan diğeri adına bir sonuca ulaşılamaz. Sadece bu da değil, böyle keskin hatlarla bir yaklaşım dini hayattan, hayatı da dinden kopartır. Dinin insan ve toplum hayatında, ekonomiden siyasete, hukuktan kültüre bu kadar merkezî bir rol oynadığı bir zeminde bunu yapmak aslında bindiğin dalı kesmek anlamına da gelir. Hem de hayatın içinde halkla içli dışlı iken.

İşte bu ve benzeri açılardan Hocaefendi bizim mahrutî bir bakışa, bütüncül bir kimliğe sahip olmamız için yapmıştı o tavsiyeyi. Fakat ben beceremedim yukarıda dediğim gibi. Fikhî merkeze aldım. Aldım ama diğerlerinden de kopmamaya çalıştım. Kaldı ki istesem de kopamazdım zaten. Zira fikhî bir sonuçsa Kur'an ve sünnet ya da literatürdeki adıyla

tefsir ve hadis bu sonuca kaynaklık eden, sürekli malzeme veren, çıkartılan sonuçların sağlamasının yapılmasını sağlayan bir yerde duruyordu. Onlar olmadan fıkıh olamazdı.

ORTA ASYA AÇILIMLARI VE EVLİLİK İZNİ

1985-1991 yılları arasında görev yapan Sovyetler Birliği'nin son lideri Mihail Gorbaçov, Glasnost ve Perestroika kavramları ile tarihe mal olmuş birisi. Glasnost açıklık, perestroika yeniden yapılanma demek. Gorbaçov, Sovyetler Birliği'nin yaşadığı siyasi ve ekonomik sorunların çözümü adına, kendinden önceki devlet başkanı Leonid Brejnev tarafından önerilen projeleri hayata geçiren ama birliğin parçalanması ile son bulan sürecin başındaki kişi.

Sovyetler Birliği'nin parçalanması sonucu Türk boyları Azerbaycan, Türkmenistan, Kazakistan vs. sıra ile bağımsız ve egemen devlet olduklarını ilan ediyorlar. Yönetim sistemleri kuruluyor, kadroları seçiliyor ve 70 yıllık Rus komünist esareti altındaki ezilmişlikleri son buluyordu. Hocaefendi o sıralar, İstanbul'da selatin camilerinde, İzmir'de Hisar Camii'nde pazar vaazları da yapıyor. O yılları hatırlayanlar vardır, işte o cami kürsülerinde verdiği vaazlarda Hocaefendi; 70 yıldır akrabalık, kardeşlik, Müslümanlık bağları koparılmış o insanlara yardıma gitme çağrıları yapıyordu. İmkânı olan insanlar da kendi aralarında gerçekleştirdikleri organizelerle ihtiyaç olan her şeyi derleyip toparlayıp oralara götürüyorlardı.

“Türkiye'den gardaşlarımız gelmiş!” diyerek, havaalanlarında kırmızı halılar serilerek insanlarımızın karşılandığı ve karşılıksız her türlü yardımın yapıldığı o günler gerçekten güzel günlerdi. Bu çerçevede birçok hatırat yayımlandı, belgeseller çekildi her ne kadar amatör sayılabilecek bir muhtevada dahi olsa. Bir tane de film çekildiğini hatırlıyorum. Aylarca sinemalarda oynamıştı. İster nostalji amaçlı, isterse bugünlere gelişte önemli bir başlangıç teşkil eden yurt dışı açılımının Orta Asya ayağını görmek, öğrenmek ve araştırmak isteyen kişiler için isterseniz kısa bir liste vereyim:

Muhacir; Hacı Muammer Türkyılmaz (Belgesel, Gün Bugün YoutubeTV)
Bizim Türkümüz (Belgesel), Yönetmen: Ahmet Ünal, 1997.

Yeşeren Ümitler (Belgesel), Yönetmen: Veysel Karani, 2005.

Selam 1 (Belgesel), Yönetmen: Levent Demirkale, 2013.

Selam 2 - Birleşen Gönüller, Yönetmen: Hasan Kıracı, 2014.

Bütün bunlar olurken takvim yaprakları 1990'ı gösteriyor. Ben Ahmetli vaizliğinin yanı sıra daha önce anlattığım Manisa-Turgutlu-İzmir arasında imam-hatip ve ilahiyat talebeleri ile sistemimi kurmuş aşk ve şevk ile ders okutuyorum. Ankara istikametindeki Manisa ilçelerinde de periyodik olarak halk sohbetlerine gidip geliyorum. Benim açımdan önümde ulaşılması gerekli olan ilk hedef evlilik. 29 yaşındayım. Devlet memuruyum, düzenli bir gelirim, kirasını ödeyebildiğim, eşyalarını düzdüğüm bir evim var. Yani evlilik için önümde bir engel yok. Bir evin bir erkek çocuğu olarak ailemin baskısı bu atmosferde daha da arttı. Eskiden sadece merhume annem baskı yapardı, şimdi babam, teyzem, halam, yediğimiz içtiğimiz ayrı gitmeyen, nazı-niyazı geçen komşularımız ve tabii ki arkadaşlarım her taraftan sanki kendi aralarında sözleşmişler gibi bana baskı yapıyorlar. Her fırsatta sözü evliliğe getiriyor, “Ne bekliyorsun? Şimdi değilse ne zaman?” diyorlar. Görücü usulü ile evliliğin gerçekleşeceğini bildikleri için yaptıkları bu baskılar, teklifler, tavsiyeler sadece sözde de kalmıyor, hemen herkes alternatif adayları karşıma çıkarıyorlar. Somut teklifler sunuyorlar.

Anadolu ve Hizmet kültürü içinde, Hocaefendi'ye yakınlığı olan insanlar bu durumda evlilik izni isterler kendisinden. Benim anlayabildiğim kadarıyla iki anlamı var bu izin isteğinin. İlki Anadolu kültürüne bakan veçhesi. Hocaefendi'nin hayır duasını almak, bu duanın evlilik hayatının mutluluk ve huzur içinde geçmesine vesile olacağı inancı. Hizmet ile alakası olmayan sıradan Anadolu insanı da yapar bunu. Aile büyüklerinin iznini alır, hayır dualarına vesile olacağı inancıyla. Başka cemaatler ve tarikatlarda da vardır aynı uygulama bildiğim kadarıyla.

Hizmet kültürüne bakan veçhesi ise idari düzlemde Hocaefendi'nin o şahıs ile alakalı düşündüğü bir görev olup olmadığı, evliliğin bu göreve mâni olup olmayacağı. Söz gelimi Hocaefendi, o şahıs ile alakalı, evlilik hayatı ile birlikte götürülmesi imkânsız bir görev düşünüyorsa, evliliğini belli bir müddet ertelemesini, mesela bir yıl sonra evlenmesini, kendisinden böyle bir fedakârlık beklediğini açıkça ifade ederdi. İlk nesil ağabeyler diyebileceğimiz bizden önceki dönemde çok sık örneği görülen bir durum bu. Çıkış noktası bu olan evlilik izni, ilerleyen yıllarda Hizmet kültürü

içinde bir geleneğin de oluşmasına vesile olmuş. İlk başlarda sadece Hocaefendi'nin çok yakınında, gayet iyi tanıdığı ve idari düzlemde tavzif etme kararını kendisinin vereceği kişiler için olan bu uygulama, ilerleyen yıllarda daha geniş bir daireye yayılmıştır. Anadolu kültürü bağlamında düşünülecek olduğunda anlaşılabilir bir durumdur bu.

Hocaefendi'den evlilik izni almanın başka bir boyutu da evlenecek kişiye, Hocaefendi'nin bir aday gösterip göstermeyeceği ile alakalıdır. 70 ve 80'li yıllara tekabül eden İzmirli yıllarda cemaatin çok küçük olduğu, Hocaefendi de dâhil cemaat fertlerinin birbirlerini eşiyle, kızıyla, oğluyla tanıdıkları o dönemlerde gerek Hocaefendi kendi bilgi ve gözlemlerine binaen inisiyatif alarak gerekse anne babaların istekleri üzerine muhataplarına tavsiyelerde bulunmuştur. Daha açık bir ifadeyle “Birbirlerini görsünler, gençler anlaşabilirlerse siz de anne baba olarak uygun görürseniz Hasan Bey'in kızı sizin oğlan için veya Hüseyin Bey'in oğlu sizin kız için münasip olabilir.” tarzında yönlendirmeler yapmıştır. Görücü usulü ile evliliğin hâkim olduğu bir yapı ve hayatın tabii akışı içinde, bugün bile karşımıza çıkan bir uygulamadır zaten bu.

İşte ben de bu iki hâkim gelenekten hareketle Hocaefendi'den evlilik izni alma düşüncesi içindeyim ama bunu bizatihi söyleyip söylememekte iki açıdan tereddüt ediyorum. İlki, hoca-talebe ilişkisi içindeki mesafe ve Hocaefendi ile aramızda camdan bir duvar gibi duran mehâbeti. Hayâ duygum ağır basıyor, utaniyorum. Hacâletâver bir mesele gibi geliyor o günkü anlayışım itibarıyla. İkincisi ise “Ya hayır derse!” endişesi. Bizden önceki dönemlerde örneklerini gördüğümüz üzere, “Bir yıl daha bekle.” derse o an ne derim, ardından aileme ne cevap veririm düşüncesi. Bunun için en güzeli, Hocaefendi nezdinde itibarı olan ama aynı zamanda beni ve ailemi de tanıyan birisi vasıtasıyla izin isteğini söyletmek.

Uzun süre düşündüm bunun üzerinde. Ankara İlahiyat yıllarından beri en yakın arkadaşım olan Cuma Hoca ile konuştuk. Bu bağlamda onun kendine has muzip gülüşü ile benimle alay etmelerini hiç unutamam. “Sana izin vermez. Sen müzmin bekâr olarak kalacaksın.” vb. tarzda şakalardı bunlar. Nihayet Naci Tosun Ağabey'de karar kıldım. Naci Ağabey, Ankara'da talebelik yıllarımın ilk üç yılında yani 1980-1983 yılları arasında idarecimiz olmuştu. Çok sık dokulu münasebetlerimiz oldu. Sevdik birbirimizi. Hâlâ sever ve sayarım. Sonra Eskişehir'e gitti. Eskişehir'de iken Tavşanlı'ya her

gidişinde babamı demirci dükkânında ziyaret eder, çayını kahvesini içerdi. Beyninde çıkan tümör sebebiyle merhume annemi Eskişehir Tıp Fakültesine yatırdığımızda, hiç unutamadığım yardımları olmuştu kendisinin. Sözün özü, hem beni hem ailemi tanıyordu ve Hocaefendi nezdinde de itibarı vardı.

Kendisi ile konuştum. “Tamam, ben söyler, izin alırım.” dedi. İstanbul’da ay sonunda yapılacak olan toplantıda söyleyeceğini ifade etti. Kendisinden gelecek haberi merakla bekliyorum. Aradan iki ya da üç ay geçti. Bir türlü beklediğim cevap gelmedi. Ne müspet ne de menfi. Hiç bir ses seda yok. Sordum bir defasında. “Bir türlü müsait anını yakalayamadım.” dedi. Ahmetli’de vaizim. Hocaefendi İstanbul Altunizade FEM’de kalıyor. En az ayda bir ziyarete gidiyorum. Bir ziyaretim ay sonuna, toplantı gününe denk geldi. Naci Ağabey de orada. Beni görünce mahcup oldu. Biliyordu cevap beklediğimi. “Bugün veya yarın mutlaka soracağım.” dedi. Pazar günü sabahıydı. Akşamına geri döneceğim. Sabah namaz, tesbihat, ders ve kahvaltı sıralaması içinde güne başladık. Hocaefendi ilgililerle toplantıya başladı, biz de aşağıda, kaldığımız geniş salondayız. Bazı arkadaşlar uyuyor, bazıları kitap okuyor sessiz sedasız. Birden ne olduğunu anlayamadığımız bir şekilde merdivenlerden aşağıya doğru hızlıca ve konuşa konuşa gelen birisini gördük. Gelen Naci Ağabeydi. Benim evlilik düşüncemi söylemiş ve “İzin istiyor.” demiş toplantı sonrası odasına girerek. Ama.

Aması şu; Hocaefendi’den hiç ama hiç beklemediği sert bir tepkiyle karşılaşmış. Anlam verememiş bu tepkiye. Şaşırmış kalmış. Odayı terk etmiş ve aşağıda bana yaşadıklarını anlatacak ama bütün şaşkınlığı üzerinde. Yüzü elmacık kemiklerine kadar kıpkırmızı. Daha o hiçbir şey demeden ben anladım. “Hayır!” dedi diye aklımdan geçti. Nitekim birkaç dakika sonra söyledikleri bu tahminimi doğru çıkarttı.

Ama neden? Nedenini bir tek kelime ile ifade edecek olursam; zamanlama. Bunu kısaca açayım. Hocaefendi, aslında kendisi her ne kadar bekâr olarak yaşamayı tercih etse de “Fıtrat ile savaşılmaz!” diyen ve evliliğe hiçbir şekilde karşı çıkmayan bir insan. Yukarıda ifade ettiğim gibi kendisine göre o günkü hizmetin akışı içinde bazı kişilerden zaman zaman evliliklerini geciktirme talebinde bulunuyor. Kendi ifadeleriyle 24 saatte 18 saat mesai yapacak insana ihtiyaç var ve böylesi kişilerin çoluk çocuğa

karışması ister istemez onun mesaisini bölecek.

Bilenler bilir, Hocaefendi sözünün yere düşmesini de istemez. Dolayısıyla böylesi bir teklifi şu ya da bu sebeple kabul etmeyecek kişilere, kendisi ne kadar arzu etse de teklifte bulunmaz. Üçüncü şahıslarla istişare eder, onlar vasıtasıyla hissiyat yoklamasında bulunur ve kabul etme ihtimali reddetme ihtimalinden fazlaysa öyle teklif eder. Bu teklifi de şahsa göre değişir ama bazen kendisi yapar bazen de başkaları vasıtasıyla yaptırır.

İşte tam da Naci Ağabey vasıtasıyla evlilik izni istediğim bir zaman diliminde Hocaefendi benim için Orta Asya’da bir vazife düşünüyormuş. Zihninden ‘al-ver’ler yapıyor, kendine göre ‘gel-git’ler yaşıyormuş. Bir tarafta vaizlik, halk sohbetleri ve yanı sıra ilahiyat ve imam-hatip talebelerine ders okutma, diğer tarafta Orta Asya’da düşündüğü her ne ise o görev. Bir türlü karar veremiyormuş. Bana yıllar sonra kendisi söyledi; “İstifa et, Orta Asya’ya git diyecektim sana ama hakkında bana ulaşan bilgiler nedeniyle bir türlü nihai kararı veremiyordum.”

Yukarıda ifade ettiğim gibi Hocaefendi zihin dünyasında bu gel-gitleri yaşarken gelen evlilik izni isteği her şeyi alt üst etmiş. Canı çok sıkılmış ve daha o ortamda, anında Naci Ağabey’e bu sebeple patlamış. Yoksa evliliğe veya benim evliliğime karşı olduğundan dolayı değil.

O gün akşam normal programıma uygun olarak Ahmetli’ye gidecektim. Harem’den İzmir’e, İzmir Şaraphane mevkiinde bulunan garajdan Basmene garına gider, oradan da Ahmetli’ye trenle giderdim. Bazen de Manisa’da otobüsten iner, küçük dolmuşlarla Ahmetli’ye geçerdim. O akşam yatsı namazından sonra “Allah’a ısmarladık, gidiyorum.” dediğim zaman her zamanki mütebessim çehresi yoktu Hocaefendi’nin yüzünde bana karşı. Hayal kırıklığına uğramıştı anlaşılan. Yanından ayrılalı bir yılı yeni geçmişti. İhtimal, bu kadar erken evlilik izni teklifi ile yanına geleceğimi tahmin etmemişti.

Bugünkü gibi hatırlıyorum, ben de hayatımın en zor gece yolculuklarından birini yaptım o gün. Hocaefendi’nin veda esnasındaki bana karşı olan tavrını gözümün önünden silemedim. Yolculuk boyunca ses tonundaki soğukluk kulaklarımda çınladı, simasındaki memnuniyetsizlik moral dünyamı alt üst etti. Yanlış mı yapmıştım? Hayır. 29 yaşındaydım. Bu yaş üniversite mezunu bir insan için erken sayılmayacağı gibi geç bile sayılabilirdi dönemin anlayışı içinde. Emsali arkadaşlarım veya benden

daha küçük yaşıta olan akrabalarım çoktan yuva kurmuş hatta çocukları bile olmuştu. Ama dediğim gibi Hocaefendi'nin beklentileri ve benim için düşündüğü vazife itibarıyla zamanlama çok kötü olmuştu. Tavrının hakiki sebebi buydu.

Pekâlâ ne oldu? Sanırım iki ay kadar sonra yani bu iznin istendiği ziyaretten iki sonraki ziyaretimde kendisi odasına çağırdı beni ve “Naci Bey senin için bir şey dedi.” dedi ve konuya girdi.

EVİLİLİĞİMİN HİKÂYESİ

Mutat hafta sonu ziyaretlerimden birinde İstanbul Altunizade FEM’deyim. İki ay önceki bana karşı olan soğuk tavırlarından iz ve eser yok. Sanki evlilik izni hadisesi hiç yaşanmamış, her şey eskisi gibi. Gerek derslerde gerekse sohbetlerinde sorular soruyorum her zaman olduğu gibi. Cevaplar veriyor, soruların muhtevasına göre memnuniyetini izhar da ediyor. Nereden mi biliyorum memnun olduğunu? Sorularımı kale alıp verdiği ciddi ve uzun cevaplardan, bakışlarından, yüzündeki tebessümünden.

Öğle yemeği ve sohbeti sonrasında ikinci namazı hazırlıkları yapmak üzere aşağıdayım. Arkadaşlarla muhabbet ediyoruz. “Hocaefendi seni çağırıyor.” dedi yukarıdan koşa koşa gelen birisi. Çıktım yukarıya. “Odasında” dediler. Hasırla kaplı odasında yer minderinde oturuyor. Önünde çalışma masası. “Naci Bey senin için bir şey dedi.” diye başladı konuşmasına. O an aynaya baksaydım ihtimal yüzümün kıpkırmızı olduğunu görür ve belki de kendimi tanıyamazdım. Çok ama çok utandım. Duydu mu duymadı mı bilmiyorum ama alabildiğine kısık bir sesle, “Evet” dediğimi hatırlıyorum. “Annen baban da çok ısrar ediyormuş. Nasıl bir gelin istiyorlar? Var mı senin için düşündükleri bir aday?” dedi ardından. Bitmedi; “Sen nasıl birisini istiyorsun?” dedi. İlk girişteki şaşkınlığımı atmıştım. Evet, utanmıştım ama bu soruları ve peşinden gelen diğer soruları da cevapsız bırakmadım. Şunu diyebilirim; tam anlamıyla rasyonel bir zeminde geçti muhaveremiz. Hocaefendi sordu ben cevapladım. Nihayet; “Bana biraz zaman ver. Annen babana da selam şöyle. Biraz daha müsaade etsinler. Düşünüp bildireceğim cevabımı.” dedi.

Mesele anlaşılmıştı. Mevzu ister izin deyin ister hayır-dua ve bereket deyin artık bunun ötesine taşmıştı. Cuma Hoca’nın bir kerameti daha ortaya çıkmak üzereydi. O, evlilik ve aday konuşmalarımız esnasında öteden bu yana bana hep şöyle demişti: “Sakin ola ki kendi başına iş yapma. Annen baban da zahmet etmesin, gayret sarf etmesin, kimselere söz vermesin. Zira Hocaefendi senin evliliğine bizzat müdahale edecek, kendi uygun gördüğü birisiyle evlendirecek.” Ben, tamam demesini beklerken Hocaefendi

anlaşıldığı kadarıyla bir aday gösterecekti. Nitekim öyle de oldu.

Aradan sanırım iki ay geçti. Yine bir hafta sonu ziyareti için İstanbul'a gideceğim Ahmetli'den. Bu ziyaret de ay sonu toplantı haftasına denk geldi. Ben hazırlıklarımı yaparken Hocaefendi'nin bu ayki toplantıyı Ankara Samanyolu Koleji'nde yapacağı haberini aldım ve yönümü Ankara'ya çevirdim. İlk göz ağrımdır benim Ankara. Samanyolu Koleji'nin olduğu İvedik'te, benim talebeliğim yıllarında yurt vardı. İvedik yurdu derdik oraya. Servis şoförlüğü de yapmıştım 1981 yılında orada. Ankara'ya karşı olan özlemim, birçok arkadaşımın hâlâ orada olması ve onlarla görüşecek olmamdan dolayı çok sevinmişim toplantının Ankara'da olacak olmasına.

Günlerden cumartesi. Yemek ve namaz molaları hariç sürekli toplantı hâлиндeler Hocaefendi ve çevreden gelen insanlar. İkinci namazı molası verilmişti. Mustafa Özcan koridorda beni bir kenara çekti ve bir soru sordu: "Sen evlilik için izin istemişsin Hocaefendi'den." "Evet" dedim. "Hâlâ aynı yerde mi duruyorsun?" Yine "Evet" cevabı verdim kısa ve net olarak. "Pekâlâ düşündüğün veya memleketinde anne babanın düşündüğü bir aday var mı?" Cevabım, kısa ve net; "Hayır, yok."

"Hocaefendi ile akraba olmaya ne dersin?" dedi aniden. Hiç ama hiç beklemediğim bir soruydu bu. Ağzımdan iki kelimelik tek cümle çıktığını biliyorum: "Şeref bilirim." Mustafa Özcan bu cevabı alır almaz cebinden vesikalık bir fotoğraf çıkardı ve bana uzattı; "Hocaefendi'nin kız kardeşinin kızı. Erzurum'da. Evlilik çağında. Sana münasip görüyor. Bir başka yeğenini de Cevdet için düşündü, kendisine söyledim. Şimdi de sana söylüyorum. Düşün-taşın, annen babanla konuş ve bana cevabını ver. Cevdet de anne babası ile konuşacak. Yalnız cevabınızı fazla geciktirmeyin." dedi ve yanımdan uzaklaştı.

Ne düşüneceğimi ve ne yapacağımı bilmiyordum. Beklenen ve beklenmeyen gelişmeler iç içeydi ve her şey çok hızlı bir şekilde cereyan ediyordu. Böylesi önemli bir gelişmeyi telefonla aileme söyleyemezdik. Mutlaka Tavşanlı'ya bir günlüğüne bile olsa gitmeli ve yüz yüze konuşmalıydım annem babamla. Salı ve cuma vaazları yapıyordum. Ankara'dan Tavşanlı'ya pazar akşamı gider, pazartesi ailemle konuşup salı vaazına yetişirim diye düşündüm ve öyle de yaptım. Pazartesi sabahı sürpriz bir şekilde sabahleyin evdeydim. Annem ne kadar sevindi bilemezsiniz. Babam da hakeza. Kız kardeşlerim desem zaten bayram yapıyorlardı beni

görünce.

Kahvaltı sonrası evlilik eksenindeki iki gün önceki gelişmeleri anlattım ve cebimden şu an itibarıyla 33 yıllık evli olduğum eşimin fotoğrafını çıkartıp ellerine verdim. Tam anlamıyla bir bayram havası esti kahvaltı sofrasında. Her anne babanın hayali olan çocuklarının evliliği ilk defa bu kadar mümkün ve yakın gözüküyordu kendilerine. Çok ama çok sevindiler. Annem “Başımıza devlet kuşu kondu oğlum. Kime diyeceksen de hemen, ‘Evet’ de!” dedi. Babam da içten içe sevinmişti, belki de heyecanlanmıştı ama heyecanını annem gibi dışa yansıtmadı, sükûnetini koruyordu. “Benim dükkânı açmam lazım, gelirsin değil mi çarşıya?” dedi bana. “Gelirim.” dedim. Mesajı almıştım. İkimiz baş başa konuşalım demekti bunun manası.

Yıl 1990’ların ilk ayları. Görücü usulü evliliklerin hâkim olduğu kültürel bir zeminde yaşıyoruz. Dolayısıyla birilerinin sizin için uygun gördüğü bir adayı teklif etmesi, gençleri buluşturması, gençlerin akrabalarını ve tabii ki nihai olarak ailelerini devreye sokması kadar tabii bir şey yok. Aksine Tavşanlı gibi muhafazakâr ailelerin ağırlıklı olduğu bir yerde günümüzdeki gibi flört etmeler nispeten sakil bile karşılanıyor.

Niçin anlattım bunu? Annemin heyecanının hissi zeminde anlaşılabilir ama rasyonel zeminde anlaşılabilir olduğunu ifade için. Şöyle ki bu türlü eşleştirmelerde taraflara adaylar söylendikten sonra genelde arka plan çalışması yapılarak, gizlice, kız veya erkek aday ve ailesi araştırılır, soruşturulur. Ahlakı, karakteri, huyu, maddi imkânları, akrabaları, arkadaş çevresi, dünya görüşü, gelecek planları vs. Annem devrede Hocaefendi olduğu için olsa gerek ya da yukarıda da söylediğim gibi yılların beklentisinin karşılanacağı bir durumla ilk defa ciddi olarak karşılaştığı için hiçbir araştırma yapmaksızın hemen “Evet” dememi istedi. Kaldı ki “Araştırma yapalım.” deseniz nasıl yapacaksınız? Hastalık sebebiyle gittiği Eskişehir hariç Tavşanlı ve Kütahya dışına çıkmamış bir insan nasıl Erzurum’da bir tanıdık bulacak da arka plan araştırması yapacak. Ya da kalkıp oraya gitse kime ne diyecek?

Dükkâna gittim. Demirci örsünün usta tarafında babam, kalfa tarafında ben, rahmetli Efkar Hasan’ın kömürlü çay ocağında demlediği çaylar eşliğinde konuşuyoruz. “Ne düşünüyorsun?” dedi bana. Aynı soruyu ben de babama sordum; “Sen ne düşünüyorsun?” Konuşmamızın ana mihveri tahmin edeceğiniz gibi itminan ve güvendi. Hangi kapıyı aralasanız, hangi

soruyu sorsanız, hangi meseleyi kurcalasanız karşımıza Hocaefendi ve güven çıkıyordu.

Bunun yanında Tavşanlı'da, ilahiyatı bitirdiğim günden bugüne, gerek ailemin gerekse yakın akraba ve arkadaş çevresinin önermiş olduğu adayları teker teker masaya yatırdık. Bazıları evlenmiş. Bir tanesi hariç bilmiyordum onların evlendiklerini. Bekâr olanlar üzerinde durduk. Mukayeseler yapalım istiyorduk ama elimizde hiçbir bilgi yok, Hocaefendi'nin kız kardeşinin kızı olması haricinde. Nihayet tevekkelnâ ala'lah deyip “Evet” kararı verdik. Verdik ama bundan sonraki prosedürün nasıl işleyeceği konusunda hiçbir fikrimiz yok. Mesela gerek dedem gerekse babamların neslinde olduğu gibi evleneceğim kişiyi hiç görmeyecek, tanışmayacak ve konuşmayacak mıydım? Düşün günü mü görecektim yoksa onu ve o beni? Kafamda bu sorular var ama o an itibarıyla bu soruların cevabı bende olmadığı gibi cevabını bilen aracı kişiye de ulaşma imkânım yok.

Ahmetli'ye döndüm ve İstanbul'a haber gönderdim “Evet” diye. Bir süre sonra ‘Cumartesi sabahı İstanbul'da ol, bir araba ile dört kişi Erzurum'a araba ile gidilecek.’ haberi geldi. Cumartesi sabahı İstanbul Altunizade'deydim. Planlama şu şekilde yapılmış. Abdullah Kervancı'nın arabası ile Mustafa Özcan, Cevdet Ağabey ve ben Erzurum'a gideceğiz, Cevdet Ağabey ve benim için düşünülen adaylarla görüşüp geri döneceğiz. Abdullah Bey de o zaman Hocaefendi'nin başka bir yeğeni ile nişanlı. O da o sıralar Erzurum'da bulunan nişanlısı ile görüşecek. Hazırlıklar tamamlanmış beni bekliyorlarmış. Kahvaltı sofrası kuruluyor. Hocaefendi ayağa kalktı ve beni çağırdı. Birlikte odasına geçtik. Dedi ki: “Senin için düşündüğüm kişi benim kız kardeşimin kızı. Babası biraz sert ama ailesine sadık, namazında niyazında ve helal-haram anlayışında çok dikkatli bir insandır. Git Zehra'yı gör, oturun konuşun, karşılıklı beğenirseniz birbirinizi, anlaşırsanız olsun ama anlaşamazsanız benim yeğenim diye sakın ola ki kabul etme.” Bu kadar. “Tamam Hocam.” dediğimi hatırlıyorum. Ardından birlikte kahvaltı için salona geçtik.

Kahvaltı yaptık. Sofralar kalkıyor. Hocaefendi kısa bir müddet daha oturdu ve kalktı. Biz de salonda “Allah'a ısmarladık” dedik hep birlikte. Dua etti, “Yolunuz açık olsun!” dedi. Odasına geçerken beni çağırdı. Odasına gittik beraber. Ayakta, yaklaşık bir saat önce söylediklerinin aynısını söyledi. “Benim yeğenim olması senin zihninde bir baskı

oluşturmasın. Sadece bu sebepten dolayı kabul etme, birbirinizi beğenirseniz, anlaşılabirseniz kabul et.”

Odasından çıktım ama şaşırdım. Aynı tembihatı aynı sözlerle bir saat ara ile yapması gerçekten beni şaşırttı ve aynı zamanda düşündürdü. Yapacak bir şey yok. “Evet” dedik ve yola çıktık. Yolculuğumuzun diğler üç kişisi beni bekliyor aşağıda. İndim aşağı kata. Eşyalarımı aldım ve ayakkabılarımı giyiyorum. Yukarıdan aşağıya doğru koşturuyor ve “Hocaefendi, Ahmet Hoca’yı çağırıyor.” diyor birisi. “Hayırdır, diyeceğini dedi, bu defa ne diyecek?” diye düşünerek yukarı çıktım. Salonda ayakta beni bekliyordu. Kendisine doğru geldiğimi görünce odasına geçti. Ben de arkasından. Ayakta karşıladı beni ve ister inanın ister inanmayın aynı şeyleri aynı cümlelerle bir kez daha söyledi. Yani kahvaltı öncesi, kahvaltı sonrası ve ayrılırken ortalama toplam bir saat içinde tam üç defa “Benim yeğenim olması sende baskı unsuru oluşturmasın. Anlaşılabirseniz olsun.” dedi. Bu defa ne cevap verdiğimi hatırlamıyorum ama mahcup ve düşünceli bir edayla odasından çıktım. Sonra...Sonrası malum. Erzurum’a gittik. Şimdi Zehra Hanım 33 yıllık eşim olduğuna göre demek ki hadiseler müspet bir çerçevede ilerlemiş.

Benim bu hatırayı kaleme almamın nedeni Hocaefendi’nin kısa aralıklarla üç defa yapmış olduğu “Benim yeğenim olması baskı unsuru olmasın!” vurgusu. Önemli olduğunu düşünüyorum bu vurgunun. Bilmem siz ne düşünürsünüz? Özellikle 15 Temmuz sonrası “Cemaat yapılanmasında kimin kiminle evleneceğine sistem karar verir, katalog evliliği esastır.” iddia, itham ve iftiralarının atıldığı bir zeminde aydınlatıcı bir örnek olduğunu düşünürüm. Neden iddia, itham ve iftira diye anlam çerçeveleri birbirinden farklı üç ayrı kavram kullandım? Hepsine ihtimal verdiğim için. Ama gerek hâlen daha toplumsal gerçekliği olan Anadolu kültürünün bir parçası olan görücü usulü evliliğin benim evliliğimdiki yerini göstermek gerekse Hocaefendi’nin hassasiyet ve uygulamasını tarihe mal etmek için sözü uzattım. Bugün olmasa da yarının nesillerinin cemaatin üzerinden karabulutlar dağıldıktan sonra her meseleyi olduğu gibi bunu da insaf ve iz’an sınırları içinde değerlendireceğine inancım tam.

Kayıtlara girsin, benim bakış açım şu; akla kapı açan, yol gösteren ama evlenecek tarafların ne aklını ne de iradesini elden almayan bir uygulama esastır görücülük usulü evliliklerde ve doğrusu da budur.

KURÂN'DAN İDRAKE YANSIYANLAR, FASILDAN FASILA VE PRİZMA SERİSİ

Yıl 1989 yazı. Ahmetli'de vaizim ve yalnızım. Bir yıla yakın buradayım. Manisa-Turgutlu-İzmir imam-hatip ile İzmir İlahiyat Fakültesinden dört gruba ders veriyorum. Her bir grupla farklı kitaplar okuyoruz. Alet ilmi dediğimiz Arapça öğretiminden, fıkıh, hadis ve tefsire uzanan geniş bir yelpazede okumalar yapıyoruz. Arz ve takrir usulü talebelerin seviyelerine ve vakte göre değişkenlik gösteriyor. Bazen onlar arz yapıyor bazen ben takrir yapıyorum.

1989 yazında Ahmetli'de, şimdilerde malum haramilerin gasbettiği ve her bir taşında, her bir tuğlasında nice emeğin, nice alın terinin olduğu o küçücük yurdumuzda bu talebelerle kamp yapıyoruz. İlahiyat talebeleriyle İbni Kesir okuyoruz. Benim elimde, Hocaefendi ile birlikte okuduğumuz tefsir kitabı var. Bir gün, iki gün, üç gün derken bir şey fark ettim. Hemen her bir ayetin kenarına Hocaefendi'nin yapmış olduğu yorumları yazmışım. Kimilerinde gerçekten özgün ve orjinal şeyler söylüyor, kimilerinde İbni Kesir'i destekler kimilerinde de onun görüşlerine katılmadığını ifade eden beyanları var. Öyle ki mesela bir ayet üzerinde kitabın kenarı söylediklerini istiap etmeyince, D1 S13 diye notlar almışım. Manası şu; birinci defter 13. sayfa. Ben yazdım bunları, biliyorum, farkındayım ve yazalı en fazla üç sene olmuş. Unutmam mümkün değil.

“Pekâlâ o zaman farkına vardığın şey neydi?” diye soracaksınız. Cevabım, bunları toplayıp bir kitap yapabiliriz. Bir gün bu fikir zihnimde şimşek gibi çaktı. “Neden olmasın?” dedim. Bak, Asrın Getirdiği Tereddütler böyle değil mi? Ve “Vira bismillah!” dedim. Önce gidip Hocaefendi'ye sormak aklıma gelmedi değil. Geldi ama sonra vazgeçtim. “Hayır, gerek yok, değmez!” derse ne olacak? Bunu dediği anda bu çalışmayı yapmak çok zor olur diye düşündüm. “Yapayım, bir dosya hâlinde önüne koyayım, belki tashih eder ve kitap olarak yayımlarız.” diye kendi kendime karar verdim ve “Vira bismillah!” dedim. Vaktim de vardı.

Dediğim gibi bekârdım. Öğleye kadar ders okuyorduk gruplarla. Öğleden sonraları ben ertesi günkü derslere çalışıyor, ardından esnaf ziyaretine çıkıyordum Ahmetli ve Turgutlu'ya. Bazı akşamlarda da çevre ilçelere derslere gidiyordum.

İşte, o zaman başladım daha sonra “Kur'an'dan İdrake Yansıyanlar” ismiyle yayımlanan kitabı derlemeye. İlk baskısını Zaman gazetesi yapmış ve okurlarına hediye olarak dağıtmıştı. Şöyle yaptım; gerek İbni Kesir'in kenarında gerekse defterlerimde Hocaefendi'ye ait ve ona özgü olan yorumları, ilgili ayet ve mealinin arkasına koydum. Klasik tefsirlerde olduğu gibi her bir ayet ve onun yorumu değil, hangi ayet hakkında bende malzeme varsa onu kaydettim. İlerleyen zamanlarda, bizden sonraki dönemlerde talebelik yapan Abdullah San Hoca'nın, okudukları tefsir derslerinde kayda aldığı kasetleri de devreye koyarak bu kitabı genişlettik. O zamanlar Zaman gazetesi Akademi sayfasında çalışıyordum. Merhum Mehmet Özyurt Hocamızın oğlu Ahmet kasetleri yazıya geçiriyordu, ben de o ilk baskıda yer alan ayetlerde yeni şeyler varsa onları, ilk baskıda yer almayan ayetler hakkında yorumları varsa onları ilave ediyordum. Dolayısıyla ilk baskısı incecik olan kitap ikinci üçüncü baskılarda oldukça kalınlaştı. Hacmi ister istemez arttı.

Bu çalışma başka bir çalışmanın kapısını daha açtı, o da “Fasıldan Fasıla” idi. Hocaefendi konuşmalarında disiplinler arası çok gel-gitler yapar. Konuştuğu bir konunun kendisine hatırlattığı alana girer ve çıkar. Bazen girdiği o tali konuyu uzatır. Bazen bu uzunluktan dolayı giriş noktasını bile unuttuğu zamanlar olur ve “Neden bu konuya girmiştik?” diyerek dinleyicilere sorar. Ama şurası kesin ki uzattığı o tali konularda bile kaydedilmesi ve matbaa mürekkebi ile buluşturulması gereken değerlendirmeleri olur. Mesela Mekke'nin fethinde cereyan eden bir hadiseden bahsediyor diyelim. Orada Sa'd b. Ebi Vakkas'ın adı geçiyor bu vesile ile ama anlatılan hadisede ana figür o değil. Hocaefendi anlattığı vakayı bir kenara bırakır ve “O Sa'd b. Ebi Vakkas ki...” diye bir söze başlar, beş-on dakika konuşur. İşte müstakil olarak ele alınan konu haricinde, o beş-on dakikada anlattığı şeyler arasında da çok orjinal tespitler vardır. Ben ayetler üzerinde çalışırken bunu fark ettim. Gerek İbni Kesir kitabımın kenarında gerekse defterlerimde birer-ikişer paragraflık mesaj yüklü, mana yüklü orjinal yorumlar ve anlatımlar gördüm. “Bunları da

kitaplaştırmalıyız.” dedim kendi kendime.

Fakat bir sorun vardı, bunun örneği yoktu. Asrın Getirdiği Tereddütler bir soruya cevap sadedinde ve sorusuna göre iki-üç sayfalık uzun sayılabilecek ve gerçekten de soruya cevap olmuş diyebileceğimiz netlikte makalelerden oluşuyordu. Burada ise elde sadece metin var. Bu metin ise kimi zaman uzun bir-iki sayfa, kimi zaman bir-iki paragraf. Bazıları konteksle anlaşılacak bazıları konsepti bilmekle. Konteksi ve konsepti, konuşmanın yapıldığı tarihi de yazarak o metnin başına yapacağımız ilavelerle veya dipnotlarla verebiliriz. Böylece o metin bir anlam bütünlüğüne kavuşur. Bu yaklaşım orada ele alınan konu üzerinde daha derin araştırmalar yapmak isteyen kişilere de büyük kolaylık sağlar.

Bu niyetle işin içine girdim. Aynı metodu izledim. Böyle bir derleme yapacak ve yaptığım çalışma bir kitap hacmine ulaşınca Hocaefendi’nin önüne tashih etmesi için koyacağım. Emrivaki gibi olacak bir anlamda. Hocaefendi emrivakilerden hiç ama hiç hazzetmez ve bunu da açıkça ifade eder. Ama olsun. Şahsi bir çıkarım yok benim bu işte. Hocaefendi’nin tarihe mal edilmesi gerektiğine inandığım düşüncelerini derleyeceğim. O düşünceler şu an itibarıyla sadece bende yazılı olarak var, başkasında yok. İlerleyen yıllarda hem dersler hem de sohbetler teyp ve video kasetlerine kaydedildi ama bunlar değil. 1985-1988 yılları arasındaki sohbet ve derslerden müteşekkil bir malzeme bu.

Başladım çalışmaya, motivasyonum tam. Amacım, önemli, faydalı, güzel gördüğüm bir cümlesi bile olsa hiçbir şeyi zayi etmeden, atlamadan yazmak. Ana malzeme diyebileceğim notlarımda hangi sohbetin, hangi cümlenin hangi tarihte yapıldığı ve söylendiği defterlerimde kayıtlı. Onun için yaptığım her iktibasın sonuna tarihleri yazdım. Konsepti anlatma adına da ihtiyaç olan yerlerde metnin içine birer cümle ilave ettim.

Zorlandığım en önemli husus, çok geniş bir alana dair olan malzemeleri tasnif etmek ve belli üst başlıklar hâlinde toplamak. Üç satırlık bir cümlesi bile olsa ona başlık koymak kolay. Muhtevaya bakarak yazıyorum zaten onu. Ama üst başlık daha külli ve mahruti/bütüncül bakış açısını gerektiriyor. Hadis kitaplarının bab başlıkları ile muhtevası arasındaki uyum misali. Buhari’nin tenkit edildiği hususların başında gelir bu. Çünkü Hazret kendi düşünce dünyasında hadiste geçen bazen bir kelimedenden bazen olayın cereyan ettiği yer ve zamandan bazen ravisinden bazen de hadisın bütüncül

muhtevasından hareketle hadisleri belli üst başlıklar altına yerleştirmiş ama onun düşüncesinde kurduğu bağlantıyı okuyucular her hadiste kuramamıştır. Nice yorum vardır Buhari şerhlerinde bu konu ile alakalı olarak. “Şunu kastetmiş, bundan dolayı buraya koymuş.” gibi cümlelerle niyet okuması içine girer şarihler. Bunu da bildiğim için gerçekten üst başlıklar konusunda hassas davranmaya ve kapsayıcı olmasına dikkat ettim, fakat açık konuşayım zorlandım. Ana ve ara başlıklar koymada Prizma’da zorlanmadım ama Fasıldan Fasıla’larda çok zorlandım.

Bakın size Fasıldan Fasıla 1’in üst başlıklarını yazayım: Tarihî Prizma, Ruhi Hayat, İman Esasları Etrafında, Perspektif, Kur’an’dan Damlalar, Risale-i Nur Etrafindan, Bir Demet Sosyal Mesele, Bir Zaviyeden Hadis, Fikhî Meseleler, Perspektife Giren Şahıslar, Müteferrik. Bunlar Hocaefendi’nin de müdahale ettiği son şekilleri. İki veya üç tanesine müdahale etti Hocaefendi. Tarihî Prizma, Bir Demet Sosyal Mesele ve Prizma başlıkları ona ait. Ben başka şeyler yazmıştım.

Kitap basılır basılmaz satış rekorları kırdı. Bunun üç sebebi vardı bana göre. Bir, hiç şüphesiz yazarının Hocaefendi olması ve tashihinden geçmiş bulunması. İki, muhtevanın çeşitliliği ve bu çeşitli muhtevanın toplumsal hayatta karşılığının bulunması, aktüelliğini, güncelliğini yitirmemiş konularda fikir verici, yol gösterici olması. Üç, okuma özürlü bir toplumuz malum. Fakat bu kitap basit, sade, kısa kısa, kolay ve çabuk okunur bir çerçeveye sahip. Bana göre işte bu üç nedenle kitap çok tuttu. Halk tabiriyle söyleyeyim, “Teşekkürün bini bir para.” Tabii ki karşılaştığımız bu memnuniyet ikinci kitap üzerinde çalışmaya beni teşvik etti. Çünkü elde malzeme bol. Gerek yazılı hâle getirilmiş sözlü müdevvenat gerekse kasete alınmış yazılmayı bekleyen sohbetler var. Sonuç, devam ettim, ikinci, üçüncü ve dördüncü kitabı da aynı usul üzere tamamladık.

Yalnız bir itirafta bulunayım; yazdığımız metinlere tarih koyma, konsept ve konteksi tartışmalara mahal vermeyecek ölçüde ya dipnotla ya da başka şekillerde yazma konusunda başarılı olamadım. Bunu 9 Nisan 2018 tarihinde TR724 online gazetede yazdığım bir yazıda belirttim. “Neden?” sorusuna cevap arayıp daha öte bilgi edinmek isteyenler “Şimdiye kadar yapılmadı, hiç olmazsa bundan sonra yapılsın” başlığını taşıyan o yazıya bakabilirler. (<https://www.tr724.com/yazılara-tarih-koymak/>)

Gelelim Prizma serisine. Fasıldan Fasıla’ya nispetle benim için biraz daha

meşakkatli ama okuyucu için daha verimli ve daha istifadeli bir çalışma diye düşünüyorum. Şöyle ki soru-cevap ya da uzun bir sohbette veya vaazda istidradî olarak girilen ve oldukça uzun tutulan açıklamalar, izahlar, yorumları bir kenara koyuyordum. Ele aldığım ana mevzunun mihverinin dışına okuyucuyu çıkartacak bu konuları belli ana başlıklar altında bir yerde, belki bir gün kullanırım diye tutuyordum. Bu bir. İkincisi, direkt soruya cevap sadedinde var olan ve toparlandığında tıpkı Asrın Getirdiği Tereddütlerde olduğu gibi “efrâdını câmi ağyârını mâni” olacak bütünlükte yerini alan malzeme. Prizma serisinde işte eldeki bu iki malzemeyi birleştirmeye çalıştım. Nasıl olsa elimizde Asrın Getirdiği Tereddütler diye bir örnek vardı ve bu örnek toplumda da ciddi kabule mazhar olmuştu. Aradan 20 yıl geçmişti ve bu 20 yıl içinde sorulan yeni sorular ve verilen yeni cevaplar elimizdeydi. Üstelik bu soru ve cevapların yaşadığımız toplumda da birebir karşılığı söz konusuydu. Yapılması gerekli olan şey bu iki malzemeyi birleştirmek ve yazı diline geçirmekten ibaretti.

Prizma serisinde bunu yapmaya çalıştım. Sorular-cevaplar şeklindeki bu düzenleme, konu yakınlığına bağlı olarak koyduğumuz üst başlıklar ve tabii ki Hocaefendi’nin yapmış olduğu tashihlerle karşımıza çıktı. Serinin ilk dört kitabına sadece Prizma ismini verdik ve farklılığı 1-2-3-4 diyerek ifade ettik. Amerika’ya taşındıktan sonra bu işi üstlenen arkadaşlar seriye aynı şekilde devam ettiler ama 5-6-7-8-9 numaralı serinin her bir kitabına ayrı isimler verdiler. Bu isimler sırasıyla şöyle: Kendi İklimimiz, Yol Mülahazaları, Zihin Harmanı, Çizgimizi Hecelerken ve Kendi Ruhumuzu Ararken.

Bana göre bu kitaplar o günün dünyasında bir boşluğu doldurdu. Muhatapları olan insanların hem düşünce hem de ruh dünyalarına bir şeyler kattı. Sorularına cevaplar buldu insanlar. Manevi hayatları adına bir adım daha ileri atma imkânına kavuştular.

SONSUZ NUR VE PAZAR VAAZLARI

Altı yıllık gaybubet hayatının sona ermesi, peşi sıra devam eden Diyarbakır hadiseleri ve İzmir Devlet Güvenlik Mahkemesinin verdiği beraat sonucu, Hocaefendi gündelik hayatına dönmüştü ama kamuoyunda görünürlüğü yoktu. Tek görüldüğü nokta 6 Nisan 1986'da Çamlıca Camii'nin açılışında yapmış olduğu vaazdı.

Bu arada eğitim adına okul ve derslane hizmetleri gün geçtikçe geliyor, Hocaefendi'nin kaldığı mekâna ülkenin dört bir yanından ziyaretçiler otobüslerle akın akın gelip gidiyordu. Tabii bütün bunlar devletin ilgili birimlerinin dikkatini çekiyordu.

Bir taraftan bu gelişmeler, öbür taraftan Hocaefendi'nin perde önünde olmaması devletin çeşitli kademelerinde rahatsızlık meydana getirmiş. Devlet kademelerinde çalışan kulağı delik bazı insanlar bu düşünceleri bir şekilde iletmişler Hocaefendi'ye. Zaman zaman sohbet ortamlarında dile getirirdi kendisine aktarılan bu endişeleri. “Ne yapabiliriz?” diye düşünüyor, çevresinden fikirler almaya çalışıyordu o süreç içinde.

Meselenin bir de cemaate bakan yanı vardı. O da hayatını vaaz kürsülerinden halka bir şeyler anlatmakla geçiren, hizmet mahallerini dolaşan, konferanslar veren, sohbetler eden bir insan olarak serbest olmasının üzerinden üç yıl geçmesine rağmen hâlâ halkın önünde değildi. Kendisi ile görüşmek isteyenler belli bir program dâhilinde ziyarete gelseler de bu, cemaatin tümünü içine alacak sayıda ve seviyede değildi. Kaldı ki 1980-1986 arası yurt içinde gerek eğitim hizmetleri gerek derslane hizmetleri çok büyük ölçüde mesafe katetmiş ve bu süreçte Hizmet'i tanıyan insanların hiçbirisi Hocaefendi ile yüz yüze görüşme imkânı bulamamıştı. Bu açıdan da Hocaefendi'nin kamuoyuna çıkması çok iyi olacaktı. Ama nasıl?

Bu sorunun cevabı şu şekilde bulundu: Hocaefendi uzun yıllar Diyanet İşleri Başkanlığı bünyesinde bulunmuş ve şimdi oradan emekli bir din görevlisi idi. Eski Diyanet mensubu olarak gönüllü bir şekilde haftalık

cuma vaazları yapabiliirdi. Bunun için gerekli olan tek şey Diyanet'ten alınacak izindi.

Dönemin Diyanet İşleri Başkanı M. Sait Yazıcıoğlu. Meşhur, merhum ve sıradışı Vali Recep Yazıcıoğlu'nun kardeşi. Benim de Ankara İlahiyat'tan hocam. Dinî duyarlılığı tamdır. Bu düşünce kendisine intikal ettirilse “Hayır” demeyeceğini düşündüm. Nitekim tahminim doğru çıktı. Kendisine bunu intikal ettirdiklerinde, Türkiye'nin bütün camilerinin Hocaefendi'ye açık olduğunu bildirmiş ve nerede istiyorsa ilgili il müftüsüne kendisinin talimat vereceğini söylemişti.

İstanbul Üsküdar Valide Sultan Camii. Vaazların başlangıç noktası işte burası. Hocaefendi “İstanbul olsun.” dedi. İstanbul müftüsü ile konuşuldu ve Valide Sultan Camii'nde karar kılındı. Her hafta Hocaefendi tıpkı eski günlerde olduğu gibi cuma vaazları yapacaktı, fakat ele alınacak konulara dair bir bilğimiz yoktu.

Malum Hocaefendi'nin önceki vaazlarının hepsi bir silsile hâlinde devam etti. Tevhid, namaz, oruç, hac, iktisadi mülahazalar, kader vs. Her biri konunun derinliğine ve enginliğine göre beş hafta, on hafta veya daha fazla süren bir zamanı alıyordu. Hocaefendi'nin yine böyle bir usul takip edeceğini tahmin etmek kehanet sayılmazdı. Nihayet konuların neler olacağını ancak vaazlar başladığı zaman gördük. 13 Ocak 1989 günü başlayan bu vaazlarda Hocaefendi Peygamber Efendimiz'in hayatını anlatmaya başladı. 16 Mart 1990'a kadar 62 hafta içinde 51 defa kürsüye çıktı ve siyer ve megazi kitaplarından bildiğimiz sistemden farklı bir metotla yaptı bunu. Birçok yeniliğe imza attı bu vaazlar. Mesela peygamberlerin tebliğ, ismet, fetanet, sıdk ve emanet vasıfları üzerinden Efendimiz'i anlatması veya cemâviu'l-kelim dediğimiz az sözle çok şey ifade eden hadisleri detaylıca ele alması ve en önemlisi sünnetin teşri yani yasamadaki yerini -ki aslında akademik bir konudur ve usul-ü hadis derslerinde anlatılır ilahiyat fakültelerinde- halkın seviyesine indirerek basit ve sade bir dille anlatması.

Müthiş bir ilgi ve rağbet oldu o vaazlara. Cami önceki cumalara nispetle ağzına kadar dolmaya başladı. Üsküdar halkı, İstanbul ve diğer şehirlerden vaazları dinlemek için gelenler, cuma günü öğle vakitlerinde Üsküdar trafiğini kilitliyordu. O aralar, kalabalığı önlemek ve dışarıdan gelenlere imkân tanımak için İstanbul'da mukim cemaat mensuplarının fedakârlık

yapmaları ve camiye gelmemeleri istendi. Bazıları bu ricaya uydu bazıları uymadı.

Hocaefendi cami imamlarının ciddi ısrarlarına rağmen hutbeye çıkmadı o dönemde. Kendi ağzından duydum kaç defa “İmamlar ısrar ediyor.” dediğini. Bir defa bile hutbe vermek için minbere çıktığını hatırlamıyorum. 1976-1980 Bornova Camii vaazlarını ve hutbelerini seyrek aralıklarla dahi olsa camide canlı dinlemiş bir insan olarak şunu diyebilirim; hutbeyi Hocaefendi vermeyince şiirin son mısrası eksik kalıyordu. Kafiye bir türlü tamamlanmıyordu. Hocaefendi gibi bir hatibin yorumu ile başlayan güftenin bestesi bir yerde tıkanıyordu. Daha doğrusu ben öyle hissediyordum cuma günü camiye terk ettiğimde. “Keşke hutbeleri de verse!” diye kaç defa içlendiğim olmuştur.

Belki şehirler arası vaaz için gelen insan trafiğini durdurmak, belki İzmir ve Ankara insanının da ayağına gidip hizmet sunmak, belki her hafta İstanbul’un göbeğinde -emniyet birimlerine göre- oluşan güvenlik tehlikesini azaltmak, belki, belki... Benim bugün itibarıyla bilemediğim bir sebeple Hocaefendi’nin üç büyük şehirde selatin camilerinde vaaz vermesi gündeme geldi birden bire. Başkan Yazıcıoğlu’nun zaten bu konuda açık çeki vardı ve başladı vaazlar. Her ayın üçüncü ve dördüncü pazar öğle namazları olmak üzere İzmir ve İstanbul’da vaazlar başladı. Pazar vaazlarında Hocaefendi kavramları ele aldı ve o kavramlar üzerinden insanları uzun bir yolculuğa çıkardı. Takva kavramı mesela. Sözlük anlamından başladı, İslam ilim tarihinde değişik disiplinlerde ne anlama geldiğini anlattı, ardından kendi yorumlarını sundu. Kendine özgü açılımlar getirdi bu kavramlara. Bu gözle dinleyin o vaazları, bana hak vereceksiniz. İnanın bana kendimizi ilahiyat fakültesi sıralarında uzman hocalardan ders dinler gibi buluyorduk. Üstelik bunun iki artısı vardı. İlki, mekânın ulviyeti, cami oluşu, maneviyatın yüksek oluşu. İkincisi ise akıl, mantık ve muhakeme örgüsü ile anlatılan bu hakikatlere hissin dâhil edilmesi. Önce hatibin sonra cemaatin hisleri. Ortamı çok farklı bir yere taşıyordu ve bedeniniz camide dursa bile ruhunuz sanki bir kuş gibi gökyüzünün enginliklerine kanat çırpıyordu.

Bu arada Üsküdar’daki cuma vaazlarına bazen Hocaefendi ile gittiğim de oldu. O sıralar Ahmetli’de vaizlik yapıyorum. İzin zamanlarıma denk geldiğinde, izin aldığımda ya da hastalık vb. sebepler söz konusu olduğunda

giderdim cuma vaazlarına. Altunizade FEM'den Hocaefendi, Cevdet Ağabey ve ben, üç kişi ayrılırdık araçla. Sair zamanlarda da öyle yapıyormuş zaten. Kendisi dâhil toplam 3 kişi. Arabayı Bağlarbaşı'ndan Üsküdar'a doğru inerken bazen solda bazen sağda ara bir sokağa park ederdik. Ardından bir taksi tutar Valide Sultan Camii'ne doğru inerdik. Sebebi güvenlik miydi? Belki. Ama o kalabalığın içine kendi aracımızla gitsek, Hocaefendi inse, arabayı kim nereye park edecek? Diyelim etti, vaaz çıkışı o araba oraya nasıl gelecek, kim getirecek? Hâlbuki taksi ile olunca trafiğin tıkanıdığı bir noktada inip yürüyorsun camiye doğru. Çıkışta da ilk taksiyi çevirip biniyorsun üç kişi.

Bu süreçte hatırladığım en önemli detay taksi ücretini verirken, taksicilerin değil sadece yüzlerinin, kalplerinin içinin dahi güldüğünü görmem ve hissetmem. Neden mi? Kısa mesafe. O günün parası ile 10 TL ya tutuyor ya tutmuyor. Her defasında taksi ücretini kendisi veriyordu. Cevdet Ağabey ve ben her defasında elimizi cebimize atardık, o zaman bir bakış atfederdi bize, sanki dünyanın en büyük suçlusuymuşuz gibi bakışlarımızı yere indirir ve elimizi cebimizden çıkarırdık. Ve kaç TL verirdi biliyor musunuz? 50 TL. Parayı uzatırken teşekkür eder ve “Üzeri kalsın.” derdi. İşte o an gülerdi taksicinin yüzü ve kalbi. Ekmek parası için yollarda olan o taksici, ihtimal kısa mesafede yolcu aldığı için o ana kadar kafasından binbir türlü şey geçirmiş olabilir. “Keşke uzun mesafeli yolcu çıksaydı, keşke durmasaydım bu yolculara, keşke bu yolcuları aldığım sokağa girmeseydim!” diye. Ama o an bunların hepsi biterdi.

Şununla bitireyim; her şeyin bir başlangıcı bir de sonu vardır. Cuma vaazları da pazar vaazları da bitti. Sebebi güvenlik tehlikesi ve ölüm tehditleri idi. Sonraki dönemlerde sırf bu nedenle, Hocaefendi'ye, İçişleri Bakanlığı üzerinden iki tane koruma tahsis edildi zaten. Bu tehditlerin kaynağı neydi? Ne kadar ciddi idi? Bu soruların cevaplarını bilmiyorum ama bu satırları kaleme aldığım tarih olan 2023 Aralık ayına kadar, Hocaefendi'nin ve cemaatin yaşadığı süreçleri düşünecek olursanız, bu tehditlerin oldukça ciddi olduğu anlaşılıyor.

Evet, bir fasıl da böyle açıldı ve kapandı. Ondan sonraki dönemde Hocaefendi biraz daha içe kapandı. Dış dünyaya, ciddi güvenlik önlemleri eşliğinde, bazı programlar, cenazeler, düğünler, eş dost ziyaretleri için çıktı, kamuoyuna açık sohbet veya konuşma yapmadı.

RAMİZ HOCA'NIN ÇOBAN OĞLU FETHULLAH OLSAYDIM

Bu serinin ilk kitabında Hocaefendi'nin helal-haram hassasiyetine birkaç defa vurgu yaptım. “Tekrara gerek yok, mesaj verilmiş ve ihtimal alınmıştır. Bu konuda zaten bilinen ve yüzlerce insanın şahit olduğu hassasiyet, bir de senin kaleminle tarihe kaydolmuştur, yeter.” diyorum ama kendime dinletemiyorum. Neden mi? Zamanında almış olduğum notları bu hatırat kitabı için gözden geçirirken konu ile alakalı karşılaştığım hadiselerin çokluğundan dolayı. Bu bir.

İkinci sebep, gün geçtikçe dünyevileşen Müslüman zihniyeti ve helal-haram hassasiyetinin kaybolmasından dolayı. Masal, hikâye, roman değil aksine etten kemikten hem de günümüzde yaşayan bir şahsiyet olarak Hocaefendi'nin bu tavırlarının bizlerde de hayat bulması ümidim.

Sizi bilmem ama bu satırları kaleme aldığım tarih itibarıyla halkla iç içe ve hayatın içinde geçen 23 yıllık Amerika ve ondan önceki yaklaşık 12 yıllık Manisa, İzmir ve İstanbul hayatım, Müslümanların tedrici de olsa bu hassasiyeti kaybettiği kanaatini verdi bana. “Bu satırların yazarı da buna dâhil mi?” sorusunu duyar gibiyim. Hiç şüphesiz. Ben de dâhil, yakın çevremde tanıdığım bazı insanlar da dâhil, yıllar öncesinin inancını taşısam ve taşısak da o inancı hayata taşımada gerilememiz söz konusu.

Bu kadarlık bir girişten sonra hatıraya geçeyim ki bu hatıra aynı zamanda bir hadisin şerhi. Dolayısıyla hadis şerhi adına önemli bir değere sahip. Ebu Davud dersindeyiz. Bizden sonraki grubun seçmiş olduğu hadis kitabıydı bu. Ben misafireten derse katıldım. Hadiste, zekât toplama memuru olarak çevreye gönderilen İbni Lütbiyye isimli Ezd kabilesinden bir sahabinin, dönüşte yanında getirdiği malların teslimi hikâyesi anlatılıyor. İbni Lütbiyye “Bunlar zekât malları, bunları ise bana hediye olarak verdiler.” diyor ve malları beytülmale teslim ediyor. Efendimiz (sallallahu aleyhi ve sellem) bu söz üzerine minbere çıkıp cemaate bir konuşma yapıyor. Yaptığı kısa konuşmada söylediği şey şu: “Zekât toplama memuru olarak

görevlendirilen bazılarına ne oluyor ki ‘Bunlar zekât malları bunlar da bana hediye olarak verilenler.’ diyor. Annesinin babasının evinde otursaydı o hediyeler kendisine verilecek miydi verilmeyecek miydi, bir düşünsün bakalım?”

Hayal dünyanızı harekete geçirin, o mescitte yerini alan ve bu manzaraya şahit olup konuşmayı dinleyen insanlardan biri olduğunuzu farz edin. Allah Resûlü’nün konuşmasının ilerlemesine bağlı olarak sertleşen ses tonunu duymaya, kızgınlık ifade eden yüz hatlarını görmeye çalışın. Öyle zannederim ki Türkçe deyimle: “Baltayı taşla vurdu İbni Lûtbiyye.” derdiniz. İhtimal “İyi ki onun yerinde değilim!” diye iç geçirirdiniz.

Meselenin bu tarafı bir yana diğer yani bence daha önemli; hakikat ve adalet. Allah Resûlü gibi nezaketi her hâliyle ayan olan bir zatın belki de çok küçük sayılabilecek bu hadise karşısında göstermiş olduğu celali, sizleri şaşırtırdı. Ama Efendimiz hep böyleydi. Allah’ın emirlerini tebliğ ve temsilde hatır dinlemezdi. Bununla alakalı, had cezası verilmiş bir insanı affetmesi için yanına gelen Üsame b. Zeyd’i paylaması malumdur. Kızı Fatıma başta olmak üzere akrabalarını kayırmadığı, devlet imkânlarını onların önlerine sermediği yine bilinen bir gerçektir. Zira söz konusu olan adaletin tahakkuku, hakkaniyetin temsili, hakkın yerini bulması ve hiç kimseye zulmedilmemesidir.

Hadisin devamını da yazıp devam edeyim. Efendimiz yukarıda dediğim gibi ses tonunu biraz daha sertleştirerek der ki: “Allah’a yemin ederim ki sizden biriniz zekât malından haksız yere bir şeyi alırsa, kıyamet gününde Allah’ın huzuruna o şey boynuna dolanmış bir şekilde çıkar. Şayet aldığı hayvan deve veya sığır ise boynunda böğüre böğüre, koyun ise meleye meleye onu boynunda taşıyarak getirileceğini bilmez mi!?”

Bitti mi? Hayır. Bir hamle daha yapıyor Efendimiz bu sözlerin ardından: Kollarını koltuk altı beyazlığı görünene kadar kaldırdı ve “Allah’ım! Emirlerini tebliğ ettim mi?”

Pekâlâ ne dedi bu hadisin yorumu adına Hocaefendi. Hadiseyi günümüze nasıl taşıdı? Aldığım notları aynen paylaşıyorum. “Teveccühe binaen şahsınıza hediyeler verilebilir. Bu ayrı bir konudur. Bunların dağıtılması ise ayrı bir meseledir. Şahsi kanaatime göre gelen hediyeleri kişinin kendine ait gibi alması, hadiste anlatılan muhtevaya dâhildir. İsterseniz daha da açayım meseleyi. Sizler âşâr (vergi) memuru gibi Hizmet’in bir ferdi olarak esnafın

arasında dolaşsanız, Hizmet projeleri için himmetlerini istesenez, aşk ile şevk ile onlar fedakârlık yapar ve paralarını size verir. Ama bir de herhangi birinin oğlu gibi gitseniz aynı himmeti size yaparlar mı, paralarını verirler mi? Bana göre yapmazlar. Öyleyse onlar yaptıklarını cemaate yapıyorlar. Eğer burada keramet aranacaksa keramet sahibi onlar.”

Burada duralım. Haklı değil mi Hocaefendi? İsterseniz test edin. Çok yakın olduğunuz, samimiyetinden şüphe duymadığınız bir esnafa açıkça sorun. “Kendi namıma isteseydim ve ardından ‘Allah rızası için’ deseydim bu kadar parayı bana verir miydin?” diye. Alacağınız cevap % 99 “Hayır” olacaktır.

Devam edeyim Hocaefendi’den: “Aynı şeyi kendim için düşünüyorum. Köyde otursaydım, Ramiz Hoca’nın çobanlık yapan oğlu Fethullah olsaydım, bana bu hediyeleri getirirler miydi? Onun için ben, gelenleri dibi delik bir torbaya koyuyorum. Birkaç gün bekletip dağıtıyorum. Bakın daha dün Almanya’dan gelenler bana cübbe getirmiş. Paketinden açmadım. O dibi delik torbada duruyor. Birisine vereceğim. Bakalım kime nasip olacak?”

Burada durdu ve Sabri Hoca’nın bir sözünü anlattı. Kim o Sabri Hoca, şu an itibarıyla bilmiyorum. Sormamışım ve notlarıma da yazmamışım. Keşke sorsaydım ya da benim tahmin ettiğim kişi ise kenarına yazsaymışım. Tahmin ettiğim kişi, 2018 yılında cezaevinde hayatını kaybeden merhum Prof. Dr. Sabri Çolak.

Bir gün sohbet esnasında iken imam-hatiplerin yapılması esnasında emekleri olan bir insanın sözü aktarılmış. demiş ki o zat: “Bizdeniz imam-hatipleri yaptık.” Sabri Hoca bu sözü değerlendirirken “cehalet-i fahişe” tabirini kullanmış. İşte Hocaefendi o sözü hatırladı. “Sabri Hoca’dan Allah razı olsun. ‘Cehalet-i fahişe’ demişti.¹ Siz de böyle şeylere muhatap olabilirsiniz. Dikkatli davranın. Kendinizden bilmeyin. Yapıyorsanız vazifenizi yapıyorsunuz. Bunun idrakinde olun. Başka bir beldeye hizmet için gidiyorsanız helallik dileyin. Şahit tutun oradaki insanları, vazifenizi hakkıyla yaptığınıza dair. Ben Edremit’ten ayrılırken öyle yapmıştım. ‘Vazifemi yaptım mı? Tebliğ ettim mi?’ dedim. Merhum Necmettin Bey camide ayağa kalktı ve ‘Şehadet ederiz, tebliğ ettin!’ dedi. Bunun üzerine cami cemaati çok ağladı.”

Evet, güncelliğini yitirmeyen bir hakikati 14 asır öncesi ve sonrasını

birleştirerek aktarmaya çalıştım. Umarım bu hadis ve hadis etrafında yapılan değerlendirmeler kulaklarımıza küpe, hayatımıza rehber olur.

¹ Aslı “bendeniz” olan kelime Farsça “kulunuz” anlamına gelir. Söz konusu kişi “ben” demenin ayıp olacağı endişesiyle ifadeyi “biz” şeklinde değiştiriyor, fakat böylece önemli bir hata yapmış oluyor. Yani Farsçadaki “bende” kelimesi ile Türkçedeki “ben” kelimesini birbirine karıştıyor. Cehaletinden kelimeyi yanlış kullanıyor.

DERS ORTAMINDA HOCAEFENDİ

Kopamıyorum ders ortamından. Artık Hocaefendi'nin yanında 24 saat kalan biri değilim ama çok sık geliyorum kaldığı mekâna ve geldiğimde de onun üç vasfıyla karşı karşıya kalıyorum. Birincisi, talebelerine master dersi seviyesinde ders veren hoca, diğeri idari işlerde çalışan bir yönetici ve üçüncüsü cemaatine nasihat eden, sohbetler eden vaiz. Dolayısıyla oraya gittiğimde eğer ders zamanına geldiyse ben de halkada yerimi alıyorum ve dersleri sonuna kadar takip ediyorum. Daha ötesini söyleyeyim, dışarıdaki günlük programlarımı o derslere katılmaya göre ayarlamaya çalışıyorum.

Hocaefendi'nin ders ortamının baştan sona görüntülü olarak kaydedilmesi, Amerika'da kaldığı zamanlarda oldu. Tarihini net hatırlamıyorum. Emrullah Bey'e sordum, "2010" dedi. Teyp kasetlerine alınması ise 1987 yılında başlamıştı. İlerleyen yıllarda bu devam etti. Abdullah San Hoca'nın bu konudaki tehâlükünü hiç unutamam. Çok ciddi özen gösterirdi. Sonrasında artık bu iş rutine dönüştü. Arada kesintiler olmuş mudur bilemem. Söz konusu teyp kasetlerinin varlığı ile alakalı da şunu söyleyebilirim; serinin ilk kitabında da yazdım, teyp kasetlerim çok olmadığı için o kasetleri deftere geçiriyor, üzerine yeni sohbetleri ve dersleri alıyordum. Şu an itibarıyla o döneme ait ses kaydı olarak yanımda on tane bant ya vardır ya da yoktur. Benden sonraki dönemlerdeki kasetler ise bildiğim kadarıyla muhafaza ediliyor.

Şimdi gelelim bunları neden kaleme aldığımı? Bir, tarihe malzeme bırakıyorum kendi şahitliğim üzerinden. Bu zaten kitabın da ana amacı. İki, bu malzemenin, eski yeni, 1988-2000 ya da 2000-2010 vb. yıllara göre mukayesesine imkân tanınması. Önemli mi bu? Bence önemli. O ders ortamını bilmeyen insanların nâsezâ ve nâbecâ itirazlarının önünü kesmesi açısından. Haydi iyi niyetli olarak değerlendirelim, onların bilmedikleri, kühüne vâkıf olmadıkları şey hakkında konuşup günaha girmelerini engelleme açısından önemli.

Bunun için aşağıda bir ders ortamını aktaracağım. Yukarıda ifade ettiğim gibi teyp kasetinden defterime temize geçtiğim bir ders ortamı. Burada nasıl

bir ders ortamı varmış, Hocaefendi ne tür yorumlar yapmış, talebeleri ile münasebeti nasılmış, talebeleri ile karşılıklı müzakereler yapıyor muymuş vb. soruların kısmen cevaplarını bulabileceğiniz bir ortam tasviri. Başlıkta da dediğim gibi yarın şartlar düzeldikten ve imkânlar elverdikten sonra belki bu çerçevede filmler yapılır ya da Hocaefendi'nin günlük yaşantısı adına filmler çekilir. İşte o fimlerde gündelik hayatın büyük bir kısmını kapsaması itibarıyla bu ortamın da tasvirine ihtiyaç var.

Bir gün önce Denizli'ye gitti Hocaefendi ve gece geç vakitlerde İzmir'e dönmüş. Dönmüş diyorum çünkü biz uyuyorduk o geldiğinde. Sabah namazında görüştük. Namaz sonrası yapılan risale dersi bittiğinde, gece geç döndüğünü ve uyuyamadığını ifade etti. Dersi biraz istirahat ettikten sonra yapmamızı teklif etti, biz de tabii ki muvafakat ettik. Yalnız Hocaefendi çok gergindi. Acaba bu gerginliği yorgunluk ve uykusuzluktan mı, Denizli'de karşılaştığı bir hadiseden mi yoksa ülke gündeminden mi henüz bilmiyoruz. Böylesi anlarda diken üstünde olurduk.

Çok geçmedi anladık gerginliğinin sebebini. O dönemlerde basın yayında sık sık irtica haberleri yapılırdı. Başlı çeken de genelde bir zamanlar “amiral gemisi” lakabı ile anılan Hürriyet gazetesi idi. Bir yerlerden emir almışcasına başlayan kapsamlı kampanyada ilk gün sürmanşet, ertesi gün dokuz sütuna fotoğraflı manşet, takip eden günlerde göbek haber, etek haber, küpe haber derken ülke gündemini belirlerdi. Birkaç manşet vereyim sizlere: “Eğitime Süleymancı Engeli, Bu Defa Fena Azdılar, Büyük Günde Kara Tablo, İrtica PKK'dan Tehlikeli vb.” O günlerde Süleyman Efendi Hazretlerinin cemaatinde, Kemal Kaçar ve Hüseyin Kaplan'ın birbirine düşmesi konu edilmişti. Hocaefendi, derse başlamadan önce bu konudaki düşüncelerini dile getirdi. Birbirlerine düşmenin cemaatin hayrına olmayacağını hele bunun Hürriyet gibi gazeteye mevzu olmasının hadiseyi daha da büyüteceğini anlattı. Cuma Hoca burada devreye girip Ahmet Polat ve rejimin “Kara Ses” diye nitelendirdiği Cemaleddin Kaplan arasındaki ihtilaftan dem vurdu. Bu da gazetelere yakın zamanda konu olan bir hadiseydi.

Hocaefendi, gerçekten gergindi. Gece yol gelmiş sabaha kadar uyuyamamış, öğleye doğru derse çıktı ama yine uyuyamamıştı. Baş ağrısı için ilaç istedi. Öyle ki bırakın tefsir, fıkıh, hadis bütün dersleri okuma, sadece tefsiri bile bitirebilirsek şanslı sayılırdık. Nitekim bu tahminim

isabetli çıktı.

Neyse, derse geçtik. Tefsirden Meryem suresini okuyoruz. 17 ve 18. ayet ile başladık. “*Sana vahyedilenler arasında Meryem’in kıssasını da anlat. Hani o vaktiyle ailesinden ayrılıp mabedin doğu kısmında bir hücreye çekilmişti. Meryem (sırf ibadetle meşgul olabilmek için) kendini ailesinden ve diğer insanlardan tecrit etmişti. Biz ona vahiy meleğimizi (Cebrail’i) gönderdik. Melek ona eli yüzü düzgün bir erkek kılığında göründü.*” Devam ediyor ayetler bu minval üzerine. Şimdi işte bu meseleyi ele aldığımız derste, Hocaefendi’nin cevapları bir kenara, bizim talebeler olarak sorduğumuz soruları yazacağım. Ardı ardına sorduğumuz bu sorular, yukarıda bahsini ettiğim hoca-talebe arasındaki interaktif ilişkinin numunesi olsun diye.

Cahit Terzioğlu: Hz. Meryem’e nefheden Cebrail mi? Çünkü bütün tefsirlerde böyle deniyor?

Cemal Türk: Beşeren seviyyen’deki ‘seviyy’ kelimesi mutlak kemali ya da güzelliği ifade etmez mi? Öyleyse bu kemali temsil eden kim olabilir?

Hocaefendi: 21. ayette tam üç tane durak var. Kale kezalik, hüve aleyye heyyinün ve rahmeten minna’da. Neden diye sormadınız? Hâlbuki iki satırlık kısa bir ayet.

Ahmet G: “Küntü nesyen mensiyye” iffet hissinin söylediği bir cümle midir? “Keşke bu iş başıma gelmeden önce ölseydim de adı sanı unutulup giden birisi olsaydım demek, küntü nesyen mensiyye” gibi.

Ömür Türkmen: Daha önce Hz. İsa’da Allah’ın Kadir isminin tecellisinin daha galip olduğunu söylemişsiniz. Neden?

Abdülhakem: Tefsirlerde Hz. Meryem’i tekeffül edecek kişi tespit edilirken nehre kalemleri atıyorlar ve kalemler batıyor. Üste çıkan kalem sahibi, Hz. Meryem’e hami oluyor. İyi de kalemlerin suda batmaları kevni kanunlara aykırı. Bu nasıl izah edilebilir ki?

Ahmet Kurucan: “Allah’ım! Hayatım hayırlı olduğu müddetçe beni yaşat, vefatım hayırlı olduğunda da vefat ettir.” duasını insan vird edinmeli mi? Her zaman bu dua söylenmeli mi?

Faruk V: Ayette “vecealanî nebiyye” deniyor. Burada mazi sigasıyla istikbal mi murad edilmiştir?

Derse başlayalı on-on beş dakika olmuştu ve sorular okunan ayetlere bağlı

olarak ardı ardına geliyordu. Ama bir taraftan yolculuğun yorgunluğu, bir taraftan gerginlik ve bir taraftan da uykusuzluk, derse daha fazla devam etmeye imkân tanımıyordu. Ertesi gün telafî etme temennisiyle kendi dünyasına çekildi.

Evet, bizim hemen her dersimiz böyle geçiyordu. İnteraktif ilişki çok yoğun yaşanıyordu. Nitekim Amerika yıllarında Hocaefendi bunu birkaç defa “Ahmet Yakutcan’ların grubunda” diyerek ifade etmiş. Güzel günlerdi. Hocaefendi’nin tabiriyle “Hey gidi günler!” Özlememek mümkün mü?

KARPUZ ARZUSU VE BEN DE İNSANIM!

İzmir'deyiz. O günlerde Türkiye ender rastlanan kışlarından birini yaşıyor. İzmir bile o kadar soğuk ki yeni yapılan arka salonda kaloriferler olmadığı için Japon harikası denilen gazlı büyük bir soba yetmiyor ısınmamız için. İkinci, üçüncü sobayı kurmak zorunda kalıyoruz salonun çeşitli yerlerine. Karasal iklimin hâkim olduğu Ankara ve ötesini hele Doğu ve Güney Doğu'yu artık siz tahmin edin.

Bir akşam yemeği sonrası Hocaefendi'ye bir haber ulaştı. Kanseri hastası olan, Enver Amcasının oğlu Asaf'ın durumu ağırlaşmış. “Belki dünya hayatına gözlerini kapamadan önce son bir kez olsun görmek ister.” diye durumunu Hocaefendi'ye söylemişler. Ama merhumun bir isteği varmış; karpuz. Karpuz yemek istiyormuş. Kış günü nereden bulunacak karpuz? Bulundu diyelim; bu ağır hava şartları altında nasıl Erzurum'a, Korucuk köyüne ulaştırılacak? Durumu çok ağır deniliyor, hemen harekete geçilse ve karpuz bulunsa, vefat etmeden önce kendisine yetiştirilebilecek mi? Belki de en başta sorulması gereken soru, ölüm döşeğinde bile olsa şuuru yerinde ve Erzurum şartlarında kış mevsiminde karpuzun bulunmadığını bilen bir hastanın bu isteğini dikkate almalı ve karpuz bulmaya çalışmalı mı?

Söz konusu haber kendisine ulaştıktan sonra Hocaefendi'nin yaptığı şeyler bütün bu soruların cevabını veriyor. O akşam G.P. ağabey başta olmak üzere, bazı İzmir esnafından insanlar vardı bizimle beraber. Detayını hatırlamıyorum ama Hocaefendi kendisine ulaşan bu haberi orada hazır bulunan insanlarla paylaştıktan sonra ya bizzat kendisi ya da esnaftan birisi ‘İzmir manavlarının aşeren hamile kadınlar için kışın yaz, yazın kış meyvelerini sakladığını ve bulunabileceğini’ söyledi. Hocaefendi “O zaman hiç vakit kaybetmeden araştırınız, varsa alıp gelseniz.” ricasında bulundu.

Dört-beş kişi yerinden ok gibi fırlayıp harekete geçti. Ardından uçak bileti alınmasını istedi. Kendisine eşlik edecek kişi olarak da şartları itibarıyla en müsait olan Hakan Serbest'i seçti. Ankara aktarmalı THY uçakları vardı o zamanlar İzmir'den Erzurum'a. Direkt uçak yoktu. Gerçekten kısa süre içinde birkaç karpuz Bozyaka'ya gelmişti.

Ertesi sabah uçtular İzmir'den. Fakat büyük bir sürpriz Ankara'da onları bekliyormuş. Erzurum'daki hava şartları dolayısıyla Ankara-Erzurum uçağı önce tehir, ardından da iptal olmuş. Gayet doğal bir durum. Bekleyecekler ama o gün uçağın kalkması imkânsız gibi. Ertesi gün ise ne olacağı belli değil. Hocaefendi araba ile gidelim kararı veriyor ve Ankara'nın önde gelen esnafından birisinin arabasını alıyorlar.

O zamanlar 90 km hız sınırı vardı Türkiye karayollarında ve Hocaefendi de bu sınıra uyulması konusunda ciddi tahşidatlar yapardı. Hatta kurallara uymama yüzünden kaza yapıp vefat edenlerin intihar etmiş sayılabileceğini, bir başkasının ölümüne sebebiyet verdiyse katil muamelesi görebileceğini söylemişti hem de Bornova Camii kürsüsünden. Kendisi de yaptığımız bütün yolculuklarda buna dikkat eder, hız sınırını aştığı yerlerde şoför koltuğunda oturan kişiyi uyarırdı. Ben bu uyarıların birebir şahidiyim. Ama o gün Hakan Bey'e demiş ki: "90 km'yi geçme ama on saatte Erzurum'a var."

Ankara Erzurum 872 km. O günkü yolların tek şeritli olması, kamyon ve tırları sollama zorluğundan kaynaklanan uzun kuyruklar ve hepsinden öte karlı kaplı yollar, on saatte oraya varabilmeyi imkânsız denecek derecede zorlaştırıyor. İhtiyaç, yemek ve namaz molaları da düşünülecek olursa mucize.

Nihayetinde, köye vardıklarında Asaf Bey ölüm döşeginde ve Hocaefendi'nin hem gelişine çok seviniyor hem de bir vefanın göstergesi olarak kabul edilecek olan karpuzun kendisine yetiştirilmesine. Çok geçmiyor, ertesi günü de zaten vefat ediyor. Hocaefendi kıldırıyor cenaze namazını. Köy mezarlığına defnediyorlar. Vefat tarihi 15 Mart 1990.

Şimdi ikinci perdedeyiz. Döndü İzmir'e Hocaefendi. Bozyaka'da, Beşinci Kat'ın sonradan yapılan arka salonunda akşam namazını bekliyoruz. Hocaefendi namaz için geldi. Tevafuk, o gün mütevelli toplantısı vardı. O günlerde Hocaefendi, bulunduğu şehrin mütevelli toplantılarına katılır, Risale dersi yapar, Sızıntı'dan bir parça veya hafta içinde kesip sakladığı,

Zaman gazetesinden bir makale okur ve tabii ki kendisine sorulan sorulara cevap verirdi. Ardından da gündeme geçilirdi.

İzmir esnafı yavaş yavaş gelmeye başladı. Bazıları Hocaefendi'nin döndüğünü bilmiyor hâlâ Erzurum'da sanıyormuş. Özellikle onlar salona girer girmez Hocaefendi ile yüz yüze gelince şaşırıyorlardı. Sonra da selam verip sesiz sakin bir şekilde çekyatların üzerine oturdular. İlginç bir şey oldu bu süreçte. Sayısını hatırlamıyorum ama sekiz ya da on kişinin, içeri girip Hocaefendi'yi gördükleri hâlde bir şey demeden bir kenara oturmaları Hocaefendi'ye dokundu. Ve ani bir çıkış yapıp ayağa kalktı: “Yeter be! Ben de insanım. Bir ‘Başın sağ olsun!’ demek yok mu? Amcamın oğlu öldü. Cenazeden geliyorum, biliyorsunuz!” dedi ve odasına doğru hızlıca gitti.

Evet, bir tarafta amcasının oğlunun sekerât-ı mevtinde son isteklerinden biri olan karpuzu yetiştirmek için çetin kış şartları altında yolculuk yapan ve bununla insani bir davranış sergileyen insan, diğer tarafta örf, âdet, gelenek ve göreneğimizin bir parçası olan taziye gibi alabildiğine insani bir davranışı sergilemeyen yol arkadaşları. Burada bir yanlışlık var. Yanlışlık, yanlış anlaşılan saygı. Yanlışlık, arada var olan ama oldukça abartılan mehabetten kaynaklı mesafe. Ve belki de yanlışlık Hocaefendi'yi insanüstü varlıkmış gibi görme.

Hocaefendi'ye karşı gösterilen sevgi, saygı ve muhabbete evet ama onu insanüstü bir varlıkmış gibi görmeye hayır. İnsani ilişkilerde ister mehabetten ister fitratın ve konumun gerektirdiği vakar ve ciddiyetten kaynaklanan mesafe, bize karşımızdakinin bir insan olduğu gerçeğini unutturmamalı. Sanırım o ağabeyler işte bu noktada dengeyi o gün tutturamamışlardı ve salona ilk giren sekiz-on kişinin “Başınız sağ olsun!” demeden oturmaları Hocaefendi'yi rahatsız etmişti.

Daha önce ifade ettiğim gibi, “Sevdiğimiz saydığımız insanları putlaştırmamalı, kutsallaştırmamalı.” derken kastım işte bu. Denge ne kutsallaştırma ne de sıradanlaştırma, aksine insanlaştırma ile sağlanabilir. Unutmayalım, Peygamber Efendimiz dâhil bütün peygamberler de bu kapsam içinde yerini alır. Huzuruna girdiği zaman titreyen bir bedeviye Efendimizin söylediği şu söz unutulmamalı: “Ben Kureyş'ten kuru ekmek yiyen bir kadının oğluyum.” Kaldı ki artık kimse Peygamber değil. Bizden çok farklı, çok üstün özelliklere sahip olabilirler ama bu onların insan olduğu gerçeğini değiştirmez.

DÜĞÜNÜME ERZURUM'A GELİŞİ

Hocaefendi'nin en çok beğendiğim sözlerinden biridir şu: “Vefa, bizim yamaçların gülü, çiçeğidir. İnsanlara karşı vefa, onlardan gelen en küçük iyiliklerin dahi bir ömür boyu unutulmaması demektir.” Nitekim kendisini, yakın ve uzak dairede sık veya gevşek dokulu ilişkisi bulunan hemen herkese karşı vefalı olarak gördüm tanıştığımız günden bu yana. Hem de kendini paralarcasına. Paradan söz edelim mesela; zerre kadar kıymeti yoktur onun nezdinde. “Para iyi bir köle kötü bir efendidir.” özdeyişine uygun olarak kullanır parayı Hocaefendi. İmkânı olduğunda “Elimde avucumda bir şey kalmayacak, bunu da kara günler için ak akçe olarak saklayayım.” demez ve demedi hiçbir zaman. Nereden mi biliyorum? Fiiliyatından. Ama benim bahsini ettiğim vefa, paranın merkezî rol oynadığı ilişkilerle sınırlı değil. Aksine hayatın hemen her alanını kapsayan ilişkilerinde görebilirsiniz siz vefasının izini ve eserini.

Hocaefendi'nin benim düğünüme bizzat katılması ve nikâhımı kıymasını bu bağlamda değerlendirdiğim için yazdım yukarıdaki cümleleri. Şöyle oldu; düğün hem Erzurum hem de Tavşanlı'da olacaktı. Erzurum'daki düğün 10 Temmuz 1990 Salı günü olacak, ardından karayolu ile Tavşanlı'ya gelinecek, perşembe-cuma bizim âdetlere göre yapılacak kına gecelerinden sonra pazar günü de Tavşanlı'da düğün olacaktı. Hocaefendi o günlerde İzmir Yamanlar'da kalıyordu. Tavşanlı araba ile altı saat. Bir gününü alır. Erzurum, uçakla gidilip dönülse bile en azından iki gününü alacak. Kaldı ki Erzurum'a kadar gelince sıra-i rahim ve belki arkadaşların ayarlayacağı sohbet ve ziyaret programları ile süre daha da uzayabilirdi. Birlikte hazırladığımız davetiye esnasında, iki tarafın belirlediği muhtemel tarihler içinde kendisine en uygun tarihi seçmesini rica ettim. O da “Tavşanlı'ya katılayım, pazar günü olduktan sonra tarih benim için önemli değil.” dedi.

Hocaefendi o zamanlar her ayın üçüncü pazar günü İstanbul, son pazar gününde ise İzmir'de vaaz ediyordu. Buna göre 22 Temmuz İstanbul Süleymaniye, 29 Temmuz günü ise İzmir Hisar Camii vaazları vardı. Temmuz ayı içinde 1990 yılında beş tane pazar vardı. Ayın ilk günü pazar

gününe denk geliyordu. Buna bağılı olarak biz düğün tarihini 15 Temmuz yani ayın üçüncü pazarı olarak belirledik. Ben şöyle düşündüm, “Son pazar 29 olduğuna göre Hisar vaazı 29’unda olur, Süleymaniye vaazı da 22’sinde. Hâlbuki beş pazar günü olan aylarda bile, üçüncü ve dördüncü pazarlara vaaz ayarlanmış. Size ilginç gelebilir ama biz bu yanlışı davetiyeler basılıp dağıtıldıktan sonra öğrendik. Bu durumda ya düğün tarihi değiştirilecek ya da düğün belirlenen tarihte yapılacak ama Hocaefendi düğüne katılamayacaktı.

Kendisine gittim durumu arz ettim. “Vardır bunda da bir hayır.” anlamına gelecek bir cümle söyledi ve hiç düşünmeden bir çözüm önerdi. “Ayın 7 ve 8’ine denk gelen cumartesi-pazar günü Bursa’da arkadaşlarla toplantımız var. Ben oradan Erzurum’a geleyim. Salı Erzurum’da düğününüz olduğuna göre pazartesi orada olursunuz. Pazartesi günü Ali Beylerin evinde nikâhınızı kıyarım. Dar dairede eş, dost, akraba gelir, birlikte yemek yeriz. Benim de düğüne iştirakim böyle olmuş olur. Ne dersin?” diye sordu. Gönlümden geçen Hocaefendi’nin Tavşanlı’daki düğünüme katılmasıydı ama mevcut şartlar içinde en iyi çözüm yolu da buydu. Teşekkürlerimi ifade edebildim sadece.

Denilen gün geldi. Hocaefendi tıpkı kendisinin dediğı gibi, kayınpederin evinin kapasitesine uygun biçimde çağrılan davetlilerin hazır bulunduğu bir zaman diliminde geldi. Havaalanından direkt gelmişti. Eve girer girmez üzerini değiştirmek için müsait bir odanın ayarlanmasını istedi. Çok şaşırtıcıydı hepimiz için bu. Nedenini sorduk Cevdet Ağabey’e. Uçakta kahve servisi yapılırken hostes kazara kahve dökmüş Hocaefendi’nin üzerine. Sonra binbir özür dilemiş ve hemen gidip, pantolon ve gömlekte leke yapmasın diye kolonya getirmiş ve mahcubiyetinden olsa gerek, Hocaefendi’nin “Gerek yok!” vs. demesine aldırmadan kolonyayı boca etmiş üzerine ve silmiş. Elbisesini değiştirme gerekçesi bu imiş.

Sonrasında misafirlerle uzun boylu oturdu Hocaefendi. Amcası Seyfeddin Gülen, kardeşleri Sıbgatullah ve Salih Ağabeyler, hanımın amcası Hasankale PTT müdürü Osman Korucuk, Ali Bayram Hocam, kayınpederin Hasankale’den çocukluk arkadaşı Sabri Çolak en net hatırladığım insanlar arasında. Bu saydığım isimlerin hepsi de rahmet-i Rahman’a kavuştular. Makamları cennet olsun.

Sonra yemek yendi. Erzurum sofrasının olmazsa olmazları diyebileceğiniz

ayran aşısı, su böreği, kadayıf dolması hemen her şey vardı. Yemek sonrası çaylar içildi ve nikâha geçildi. Hocaefendi kadınların bulunduğu odaya geçti. Rahmetli annemin duyduğu kadarıyla eşim Zehra'ya kendisine güvendiğini ve ailesinin yüzünü yere baktırmayacağı inancında olduğunu söylemiş.

“Neden bunu demiş olabilir?” diye düşünebilirsiniz. Bu satırları yazdığım tarih itibarıyla Zehra Hanım'la 33 yıllık evli olan benim yorumum, kültürel farklılık ve bu farklılıklar sonucu ortaya çıkabilecek geçimsizlikler. Her evlilik hayatında olduğu gibi biz de bazı sorunlar yaşadık birbirimizi tanıyınca, sosyo-ekonomik ve kültürel açıdan hayatımızda bir denge yakalayınca kadar. Geriye doğru dönüp o sorunlara bir bütün olarak baktığımda karşıma çıkan ana sebebin; genel manada Doğu ve Ege kültürleri, özel manada ise işte bu iki farklı kültürün hayata intikal eden unsurlarının iki ailedeki yansımaları olduğunu rahatlıkla söyleyebilirim.

Nikâhta ise hiç unutmadığım iki şey oldu. Birincisi Hocaefendi'nin “Eşin olarak kabul ediyor musun?” kısmında ‘eş’in Arapça karşılıkları olan zevce ve zevce kelimelerini özellikle kullanması ve “Evet, kabul ediyorum.” yerine fıkıh kitaplarında yerini alan ve katiyet ifade ettiği için seçilen mazi sigasını, Türkçe olarak ifade etmedeki hassasiyeti idi. Yani “Tezevvüc ettim.” dememiz.

Neden? Nikâhın rüknü değil. Rükün, icab ve kabul. Zevece veya nekeha fiilleri ya da türevleri ile ifade edilmesi rükünün bir şartı. Mazi sigası ile olması ise Arapça dili ve Arap örfünün uzantısı. Mazi sigası katiyet ve kesinlik ifade ediyor. Biz ise Arap değiliz, Arapça konuşmuyoruz, neden bu hassasiyet? Aynı manayı ifade eden Türkçe bir kelime olmaz mı? Mesela “Evet” desek. Tabii ki olur ama o kültürün hâkim olduğu çevrenin çocuğu olarak, Hocaefendi'nin bu hassasiyetini anlıyorum ve “İlla böyle olacak aksi takdirde nikâh olmaz!” gibi bir dayatma içine girilmedikten sonra da uygulanabilir buluyorum.

Nikâhtaki ikinci unutmadığım şey ise, mehir miktarı oldu. Biz ne Zehra Hanım'la ne de ailesinden bir fert ile bu konuyu daha önceden hiç konuşmamıştık. Nikâh esnasında hazır bulunanlar, sıra mehir miktarının belirlenmesine gelince düşüncelerini yüksek sesle ifade etmeye başladı. Benim babam Türkiye Kömür İşletmelerinden emekli ve sıcak demircilik yapan bir Anadolu insanı. Ekonomik durum itibarıyla dönemin Tavşanlı

şartlarında orta sınıf hatta orta sınıfın aşağısında yer alan bir insan. Bizim oraların tabiriyle aç değiliz, açık değiliz ama kimseye de muhtaç değiliz.

Mehir ise erkeğin ve kadının sosyo-ekonomik durumlarına göre belirlenir. Orada bulunan kişiler bunları nazara aldılar mı bilmiyorum ama “11 Cumhuriyet altını” diyen olduğu gibi, “33” diyen de oldu. Merhum Sıbgatullah Ağabey “33” demişti mesela. O ortamda bizler alabildiğine mahcup bir eda ve belki de yanaklarımıza kadar kızarmış bir yüzle yere bakarken nazarların Hocaefendi’ye doğru yöneldiğini hissediyorduk. Sikkeyi kesecek, mührü basacak oydu zira. Nitekim öyle de oldu. Çok fazla beklemedik. “Şu kadar Cumhuriyet altını olsun, Ahmet Hoca ödeyemezse ben öderim.” dedi. Bu cümle üzerine yüzlerde beliren tebessümün ardından nikâha geçildi. Sonra Hocaefendi kendisini bekleyen Erzurumlu hemşehrileri ile konuşmak, dertleşmek, muhabbet etmek için kendisi için hazırlanan Aziziye Koleji’ne geçti merhum Ali Bayram Hoca ile.

ASRIN GETİRDİĞİ TEREDDÜTLER

Liseli yıllarıma denk gelen, Hocaefendi ve Hizmet’le tanışmam esnasında bizim en büyük problemimiz, solcu-sağcı şeklindeki kamplaşmanın ideolojik boyutuna yansıyan dinî sorular etrafında, yeterli bilgiye sahip olmamamızdı. Aldığımız eğitim bu sorulara cevap vermeye yetmiyordu. Verilen cevaplar da şahsen beni bile tatmin etmiyordu. Bildiğimiz sorular bunlar. Ama hayatta karşılığı olan sorular. Lisede sınıfta namaz kıldığımı bilen arkadaşlarım tarafından bana da sorulan sorular. “Her şeyi Allah yarattı, Allah’ı kim yarattı? Allah’ı neden gözümüzle görmüyoruz? Madem Allah bizim ne yapacağımız biliyordu neden dünyaya gönderdi? Öldükten sonra dirilme var mı? Kur’an’da hırsızın elinin kesilmesi hükmü bugün de geçerli mi?” ve bunlar gibi onlarca-yüzlerce soru.

Risalelerde bu ve benzeri soruların bazılarının cevaplarını buluyorduk ama hepsini değil. İşte Hocaefendi bu mevcut cevapları günümüz insanın anlayabileceği bir dille kısmen sadeleştirerek kısmen de değişen ve gelişen ilmî argümanları ve delilleri ilave ederek, genişleterek vaaz serilerinde, cami ve kahvelerde yaptığı soru-cevap sohbetlerinde anlatıyormuş.

Ben Hizmet’i tanıdığım zaman itibarıyla Hocaefendi’nin kahve sohbetleri dönemine yetişemedim ama Bornova Camii’nde cuma akşamları yatsı namazı öncesi yaptığı soru-cevaplı sohbetlere yetiştim. Bir kutu vardı kürsü önünde. İnsanlar kâğıtlara sorularını yazıp o kutuya atıyorlardı. Hocaefendi de kutudan kâğıtları teker teker alıp okuyor ve anında irticalen cevaplıyordu. Bornova vaizliğinin başlangıç tarihi 1976. Bitişi ise 12 Eylül 1980. Yani Kenan Evren’in askerî darbeyi yaptığı gün. Söz konusu soru-cevap programları ne zaman başladı bilmiyorum ama 12 Eylül 1980 günü bitti. Sonrası malum. Tam altı yıl süren gaybubet hayatı başladı.

İşte bu süreç içinde artık yeni sohbetler de yapılamadığı için birileri, bu Bornova soru-cevaplarını yazılı hâle getirmeyi ve kitap hâlinde basmayı düşünmüş. Çok da iyi etmiş. O dönemin şartları içinde bana göre müthiş bir fikir. Zira cevaplanan sorular varlığını toplumsal hayatta hâlâ devam ettiriyor hem de kapsamını ve etki alanını genişleterek. Hocaefendi de bu

fikri kabullenmiş. Yazılı hâle getirilen o irticalî sohbetlerden bazı sorular seçmişler, yapabildikleri kadar konuşma dilinden yazı diline aktarmışlar ve Hocaefendi'nin tashih etmesinden sonra da yayımlamışlar. Kitabın adı “Asrın Getirdiği Tereddütler.” İsim-müsemma arasında müthiş bir uyum var. Gerçekten sorular bazıları itibarıyla bu asra has. Bazıları itibarıyla da eski ama cevapları açısından bu asırla ilgili. Ben Hizmet'i tanıdığım dönemde bu kitabı hem de altını çize çize kaç defa okumuşumdur. Oradan aldığım; aklımı ikna, kalbimi tatmin eden bilgilerle hem kendi imanımı takviye etmiş hem de birçok arkadaşımın sorularına cevap verebilmişimdir.

Bozyaka'dayız o günlerde. “Asrın Getirdiği Tereddütler, Nil yayınları arasında en çok satılan kitap olarak listenin en üst sırasında.” bilgisi geldi bize. Buradan hareketle bu kitabın bir seri olması ve 2, 3, 4 diye devam etmesini konuşuyoruz arkadaşlarla. İlk kitabın çok satmasından mı? Evet, onun da rolü var ama esas önemli olan yazıya aktarılmış sözlü malzemenin çokluğu. Mübalağa yaparken hani “dağlar kadar” deriz ya, inanın dağlar kadar, yazıcıdan çıktıkları alınmış, bilgisayar ortamında word formatında kayıtlı, yığınla sohbet var. Yapılacak tek şey, tıpkı ilk ciltte olduğu gibi en çok ihtiyaç duyulan soru-cevapları seçmek, yazı diline dökmek, Hocaefendi'nin tashihine arz etmek ve sonra yayımlamak.

Şunu da ilave edeyim. Elimizdeki o malzeme, Bornova Camii'ndeki soru-cevaplarla veya vaaz kasetleri ile sınırlı değil. İ.H. adlı arkadaşımız -galiba Almanya olacaktı- yurtdışından bazı video sohbetlerini kâğıda dökmüş ve İstanbul'a göndermiş. Onlar da var elimizde.

Cuma Hoca ile karar verdik girelim bu işin altına diye. Ama önce Hocaefendi'ye söyledik. “Hayır” dedi. Vaktinin azlığından, meşguliyetinin çokluğundan şikâyet etti. Israr ettik ama nafile. Cuma Hoca ile yeniden konuştuk. “Hayır dese de biz yapalım.” dedik ve “vira bismillah” diyerek Asrın Getirdiği Tereddütler serisinin ikinci kitabının sorularını, o mevcut yazılı malzemeden ayıkladık. Çok büyük oranda olmasa da kısmi tasarruflarda bulunduk yazılı son hâlini verirken. İrticalî konuşmanın seyri içinde dile getirilen, soruya cevabın dışına çıkan şeyleri çıkarttık ve götürüp önüne koyduk.

Nezaket insanı. Bir şey demedi. “Ben yapamam, vaktim yok, meşguliyetim çok, neden yaptınız, bana emrivaki yapıyorsunuz.” diyebilirdi. Demedi. Çünkü ortada iki şey vardı. Bir, iyi niyet. İki, büyük bir

emek ve gayret. Gerçekten de büyük emek ve gayretlerle günlük hayatın içindeki sair meşguliyetlerimize rağmen kafa kafaya verip hazırlamıştık. Aldı ve masasının üzerine koydu.

Üzerinden ne kadar zaman geçti bilmiyorum ama dosyayı geri verdi. Daksil denilen şeritli bir silgi vardı. Silmek istediğiniz satırın üzerine onu gezdiriyordunuz sağdan-sola, soldan-sağa ve ardından hemen kalemle üzerine yapmak istediğiniz düzeltmeyi yazıyordunuz. Eskiden de vardı ama mürekkep şeklindeydi o. Küçük bir fırçası vardı, yine satırın üzerine geçiyordunuz ama kurumasını bekliyordunuz üzerine yazmak için. Daksil, zaman kaybını önleme adına çok önemli bir alet ve nimetti bizim için o zamanlar.

Tashih edilen dosyayı elimize aldığımızda gördüğümüz şey şuydu; neredeyse yeniden yazılmış. Daksillenmemiş satır neredeyse yok gibiydi. Zaten kendisi de “Sıfırdan kaleme alsaydım, yeniden yazsaydım, benim için daha kolay olurdu.” dedi. Güzel günlerdi vesselam.

HAYATA BÜTÜNCÜL BAKIŞ VE İŞ ADAMLARI DERNEKLERİ

90'lı yılların başlarındayız. Dershane dediğimiz talebe evleri, öğrenci yurtları, üniversite hazırlık kursları ülkenin dört bir yanında baş döndürücü bir hızla açılmaya devam ediyor. Toplumda karşılığı var bu hizmetlerin. Derde derman oluyor. Bütün bu hizmet alanlarında çalışanlar da Allah şahit, sorumluluk şuuru ile hareket ediyorlar. Dünyevi bir hedefleri yok. Rıza-i İlâhi en büyük gayeleri.

Gelelim iş adamları derneklerine. Hocaefendi'nin iş adamları dernekleri özelinde iki yönüne dikkat çekeceğim. İlki hayata bütün olarak bakması, bakabilmesi. Dinî eğitim arka planına sahip ve eğitimi aldığı dinî değerlerin anlatılmasını da meslek olarak seçmiş bir insan olmasına rağmen ekonomiden siyasete, kültürden spora, sanattan felsefeye uzanan çok geniş bir perspektife sahip. Kendisinin bizlere zaman zaman hatta sık sık tekrar ettiği mahruti bakış işte bu demek. Mahruti, bütüncül demek. Helikopterden bir şehre bakma gibi düşünün. Bir boyutlu değil, çok boyutlu. Şehrin her tarafını görebilen. Dün, bugün, yarın bütünlüğü içinde zamanı idrak edebilen ve ruhuna vâkîf olabilen.

Bu konuda uzman olmasam da o dönemi gençliğimde yaşamış ve kısmen de olsa karşılaştırmalar yapma fırsatı bulmuş biri olarak şunu söyleyebilirim: 1983'te ANAP'ın iktidara gelmesinin ardından, Türkiye'nin ekonomik hayatında gözle görülür bir iyileşme yaşandı. En önemlisi, bu iyileşmenin faydaları Ankara'da yaşayan bana ve Tavşanlı'da yaşayan aileme kadar ulaştı. Artık eskisi gibi yağ, benzin kuyrukları yoktu. Cebinizde dolar, mark bulundurmak suç değildi. İş imkânları artmıştı. Ülkenin -mesela- Turgutlu gibi orta seviyede sayılabilecek kasabalarında, Çorum gibi küçük illerinde fabrikalar açılıyordu. Küçük müteşebbisler kooperatif ya da şirketler vesilesiyle ortaklıklar oluşturuyor ve sanayi tesisleri kuruyorlardı. Hiç unutmam, kapı komşumuz at arabacılığı yapan Süleyman Amca bile evinin bahçesinde tavuk çiftliği kurmuş, hem yumurta

hem de kesim için piliç yetiştiriyordu.

“Anadolu kaplanları” tabirini duymuşsunuzdur. Denizli, Adapazarı, Gaziantep, Konya, Bursa, Samsun vb. illerde, gerek kendi imkânları gerekse üretim kredileri ile sanayi yatırımları yapan, ürettikleri ürünleri yurt dışına ihraç eden sınıf ortaya çıkmıştı o yıllarda. İstanbul sermayesi veya “Beyaz Türkler” diye de adlandırılan sermayeden bağımsız, alanına göre yer yer onlara meydan okuyan girişimleri vardı bu insanların.

İşte Hocaefendi bu gidişatı çok iyi gördü ve İstanbul sermayesinin odak noktası olan TÜSİAD’a alternatif olabilecek, alternatif olmasa da onlarla aynı ligte yerini alabilecek iş adamları derneklerinin kurulması fikrini ortaya attı. “Mevcut kuruluşlara girselerdi, birlikte olmayı, güçlerini birleştirmeyi orada yapsalardı.” dersiniz cevabım, ideolojik bir bölünme de söz konusuydu o yıllarda. Vakıa bu satırları kaleme aldığım 2023 yılında da durum farklı değil, hatta bölünmüşlük çok daha ileri seviyede.

İstanbul sermayesi Anadolu sermayesini içine almıyordu genelde. Aldıkları da ideolojik yakınlık duydukları insanlardı. Bu sebeple olsa gerek, kısa adı MÜSİAD denilen bir dernek kurulmuştu 1990 yılında. Açılımı Müstakil Sanayici ve İş Adamları Derneği olan, halk arasında, Müslüman İş Adamları Derneği olarak adlandırılan kuruluş. Hâlbuki paranın ve ticaretin dini olmazdı. Bu benim söylediğim, reaksiyoner çıkışın, ideolojik parçalanmışlığın ve bölünmüşlüğün sonucuydu ama Hocaefendi’ye göre yanlıştı. Onun için olsa gerek, İstanbul sermayesi de dâhil, her iş adamının içinde yer alabileceği, -tabir caizse- bir iş adamları dernekleri kurulma seferberliği başlattı.

Tam da burada bahsini ettiğim yönlerden ikinci yönünü söyleyeyim Hocaefendi’nin; teşkilatçılığı. Bunu, bu kitabın başlarında İzmir İlahiyat talebelerine takviye dersler okutma örneğinde anlatmaya çalışmıştım. Burada da aynı şeyi yaptı.

Orta ölçekli ekonomik güce sahip olan, ancak sermaye birikimiyle büyük çaplı işler yapma potansiyeline sahip şehirlerde, ayrıca Hizmet kurumları ve yapılanmalarının bulunduğu yerlerde, iş adamları derneklerinin kurulmasını talep etti. Bunu, aylarca hatta yıllarca sıcak bir gündem olarak da takip etti. O yıllarda yaşadığım yer olan Ege’de TUGİAD, SAGİAD yani Turgutlu İş Adamları ya da Salihli İş Adamları dernekleri kuruldu. Sonra bu dernekler, ilerleyen yıllarda, bölgesel olarak büyük şehirlerde kurulan üst çatı

organizasyonlarla birleştirildi. Ege’de, İzmir merkez kabul edildi ve oranın kurumu olan ESİDEF yani Ege Sanayici ve İş Adamları Derneği hem İzmir’in hem de Ege’deki diğer il ve ilçelerde bulunan iş adamları derneklerinin çatı kuruluşu oldu. İzmir’de bir de kısa adı İGİD olan İzmir Genç İş Adamları Derneği kurulmuştu. Federasyon, konfederasyon misali. Aynı şey İstanbul’da İŞHAD ile yapıldı. İş Hayatı Dayanışma Derneği. Sonra bu 2005 yılında Türkiye geneline yansıtıldı ve TUSCON o vazifeyi üstlendi. TUSCON’un açılımı Türkiye Sanayici ve İş Adamları Konfederasyonu. Tabii anlatmaya çalıştığım yapılanmanın Türkiye çapına taşınması, büyük sanayicilerin dikkatini çekti. Zira yavaş yavaş da olsa kendilerinin pazar payını azaltabilecek bir yapılanma söz konusuydu.

Bir de burada mutlaka ilave edilmesi gereken başka bir şey var; iş adamlarının yurt dışı seyahatleri. Hatırladığım kadarıyla Merhum Özal ile başlayan bir süreçti bu. Gelişmiş ülkelerin başkanlarının yurtdışı seyahatlerinde yanlarında iş adamlarını da götürmesi mi Özal’a ilham kaynağı oldu ya da kendi bilgi, tecrübe ve öngörüsü ile mi bunu yaptı bilmiyorum ama yabancı paraların ülkemizde konvertibile olmasının ardından, kendi iktidarı döneminde bu meseleye çok büyük ehemmiyet verdi merhum. Hatta iş adamlarının hatıralarından dinlediğimiz ve okuduğumuz kadarıyla, bazı iş adamlarını gideceği ülkelere gelmesi ve bir yatırım yapması için bizzat kendisinin aradığını biliyoruz.

İşte hizmete gönül vermiş insanlar da bu yoldan ilerlediler. Türkiye’deki imkânları, tecrübeleri ile yurt dışında yatırım imkânı arayanlara TUSCON öncülük yaptı. Yatırım alanlarına göre dosyalar hazırladı. Yatırım yapılacak ülkelere seferler düzenledi. Gerek devlet yetkilileri ile gerek yerli yatırımcılarla görüştü. Yurt dışı okullarımızdan mezun olan çocuklar, bu iş adamlarına tercümanlık yaptı. Şunu diyebilirim, TÜSİAD ve MÜSİAD’ın elinde yoktu bu imkânlar. Eğitim alanında yaptığı çalışmalar sayesinde devletin karar verici mekanizmalarıyla halkın güvenini kazanmış kişilerin, bu iş adamlarına aracılık etmesi birçok şeyi değiştirdi. Kısa zamanda alınan verimli sonuçlar, ekonomik kalkınmışlığa katkılar, hem yatırımcının hem de ilgili devletlerin memnuniyeti ile sonuçlanıyordu.

Şimdi bu işin daha öte tahlilini ilgililere bırakıp ben hatırat çerçevesinde zikredeceğim örneklerle geçeyim. 90’lı yılların başındayız. Ahmetli’de vaizim ve Ahmetli çevresindeki ilçelerde hemen her gün akşam sohbetlerine

katılıyorum. Turgutlu ve Salihli bunlardan ikisi. Her iki ilçemiz de Türkiye standartlarında büyük ölçekli ilçeler ve yukarıda anlatmaya çalıştığım, Anadolu sanayisinin gelişmesine katkı sunuyorlar. Ne ile? Tuğla fabrikaları ile.

Başlangıç hikâyesi nedir ve nasıldır bilmiyorum ama bölgenin toprağı bu iş için verimli olduğundan tuğla sektörünün geliştiğini tahmin etmek zor değil. Tabii bu süreçte Hizmet’e gönül veren insanlar da fabrikalar açmış. Bazıları bir fabrika ile yakın çevreye ürettiklerini satarken, bazıları birkaç fabrikayla ve kalitelerinin rüzgârını da arkasına alarak Türkiye geneline satış yapıyorlar. Salihli de Turgutlu ölçeğinde olmasa da ona yakın seviyede.

Bir gün Hocaefendi bana, Turgutlu ve Salihli’de de iş adamları dernekleri kurulabileceğini söyledi. İster liderlik anlayışı ister karakteri deyin Hocaefendi didaktik bir üslupla “Yapın, edin, tutun, kılın!” tarzında konuşmaz. Verdiği olmamış mıdır? Olmuştur ama çok azdır. En azından benim müşahade alanım içinde böyledir bu. Bununla beraber “Yapılabilir, edilebilir.” tarzında daha yumuşak bir üslupla izhar ettiği kanaatler, genelde muhatapları tarafından emir kabul edilmese bile tavsiyeden daha güçlü, emre daha yakın bir çerçevede konumlandırılır ve teklifin üzerinde ciddi ciddi durulur.

Ben de öyle yaptım. Turgutlu esnafı ve Hizmet’te idareci pozisyonda olan insanlarla konuştum. Çok net hatırlıyorum, kendilerinden destek beklediğimiz nice büyük fabrika sahibi, “Ne gerek var!” modunda olaya baktı. Anadolu insanı. Şartların kendisini sürüklediği yerde çok çabuk zengin olmuş. Eğitim seviyeleri genelde ilkokul. Türkiye ve dünya şartlarını okumaları ancak kendi ufukları nispetinde. Dolayısıyla “Neden?” deme hakkımız yok ama bu iş adamları derneğinin muhtemel getirilerini de anlatarak onları ikna etmek bizim işimiz oldu. Hamdolsun, birkaç istişare toplantısı, fabrika ziyaretlerindeki muhabbetlerimiz sonucu ikna oldular. Atatürk bulvarı üzerinde bir yer kiraladık ve TUGİAD açıldı. Sonra? Açılımlar başladı. Azerbaycan, Kazakistan başta tuğla fabrikaları olmak üzere başka alanlarda ticarete başlayanlar oldu.

Pekâlâ şunu sorabilirsiniz; “Sizin ticari düzlemde ufkunuz ne ki onları ikna edebildiniz?” Haklısınız. Ne biliyoruz ki bizden daha yaşlı ve hayat tecrübesine sahip o insanlar bizi dinledi? Beş şey söyleyebilirim. İlki

aramızdaki güven ilişkisi. Güven ilişkisi adına söyleyecek çok bir şey yok. Bu Hizmet'in gelişmesinde, esnaf, talebe, tüccar, öğretmen, öğrenci, kadın, erkek vb. tarafları arasındaki güven ilişkisi zirvedeydi o zamanlar. İkincisi ise Hocaefendi'nin söylemleri. Üç, hizmet kültürü. Dört, ben yalnız değildim ki o ikna faaliyetlerinde. Hatta ben en son sırada yerini alan insandım. Orada idari makamda yerini alan birinci dereceden sorumlu insanlarla bir ekip hâlinde çalışıldı elbette. Hatta bu ekipte en az emeği geçen belki de benimdir. Beşincisi, zamanın ilerlemesine bağlı olarak önceden yapılan tavsiyelerin getirilerinin olması.

Şimdi Hocaefendi'nin, konu ile alakalı yapmış olduğu sohbetten iktibasta bulunabilirim. Şöyle demiş o yıllarda Hocaefendi: “.....Kolektif şuur ve ekip çalışması hepsinin önünde olmalıdır. Günümüzde ticareti bilen, eğitimi ve tecrübesi olan insanları işin başında bulundurmak lazım. Bizim arkadaşların güdük kalmalarının sebebi büyük ölçüde bu eksikliktir. İş sistemli götürülmeli, gayrikanuni işlere girilmemeli, boşluklara düşmemeli. Uzmanlara işi teslim etmeli. Meseleleri mevcut şartlara göre realize etmeli, arz-talep dengesini gözetmeli. Ve ticari vizyon, günümüzde çok öne çıkmış durumda, bu da unutulmamalı. Açılımlar hesap edilmeli ve zamanı gözetilerek yapılmalı. Bu konuda başkalarının tehdidine, korkutmasına kulak asmamalı. Aksi hâlde büyükler, orta ve küçükleri yutarlar. Arkadaşlar mutlaka büyümeli.

Hiç yenik düşmemek lazım. Hizmet adına yapılan açılımlar mutlaka ekonomik teşebbüs ve atılımlarla desteklenmeli. Yalnız bu insanlar, yeri geldiğinde ‘Tamamen milletimin olmalı.’ diyebilmelidir. Ben bu mantığın çok güçlü olmasını arzu ediyorum. Magremde önde olanlar, magnemde de önde olmalı. Temel felsefe bu. Hizmet ve ticaret birbirinin rağmına işlemiyor. Üç hastalık ihtilaf, cehalet, fakirlik diyor. Reçete ise ittihat, ilim ve zenginlik.”

Bu kadar yeter herhâlde. Daha detaylı hatıraları bu sahada çalışmış olan insanlardan dinlemeli ve okumalı.

HEY GİDİ GÜNLER VAAZI VE ÖNCESİ

“Mümin kendi nefesine karşı bir savcı gibi başkalarına ise bir avukat gibi davranmalıdır.” cümlesi Hocaefendi’ye ait çerçeve sözlerden birisidir. Apaçık bir ihanetini görmediği müddetçe kendisine ulaşan şikâyetler de dâhil genel manada bu ekseninde davranmıştır, yakın çevresinde kaderin kendisine arkadaş yaptığı insanlara.

Başkalarına karşı avukat gibi davranmanın da bir sınırı var ve olmalıdır da zaten. Aksi hâlde ilkesiz, tutarsız, olumlu-olumsuz, faydalı veya zararlı her şeyi müdafaa noktasına kayar insan. Cahiliye insanının kabile taassubu şartlanmışlığı içinde söylediği “Zalim de olsa mazlum da olsa kardeşine yardım et.” sözü tam da bunu anlatır. Bunu şöyle anlamak da mümkün, “Senin kanından, senin ailenden, senin kabilenden, senin partinden, senin cemaatinden, senin ırkından, senin dininden, senin milletinden olduktan sonra doğru da yapsa yanlış da yapsa son tahlilde kardeşin değil mi, mutlaka sahip çıkmalısın.” Nitekim bu hatıra da bununla kısmen ya da doğrudan alakalı.

Başlıkta ifade ettiğim “Hey Gidi Günler” 90’lı yıllarda yapılan pazar vaazları içinde en çok dinlenen, 24 Mart 1991 tarihli İzmir Hisar Camii vaazına verilen bir isim. Hocaefendi’nin pardesüsü ile vaaz vermek için değil vermemek için kürsüye çıktığı vaazda, şiirdeki nakarat misali en çok tekrar edilen sözü. Sahabenin erken dönemlerde çektikleri çileler ile sonraki dönemlerde yaşadıkları refah ve ferahın mukayeseli olarak anlatıldığı ve ardından çilenin refaha, feraha, rahatlığa tercih edildiğini gösteren ve çile dönemlerinin özlemini, hasretini dile getiren bir beyan.

Bu noktada Hocaefendi’nin vaaz girişinde söylediği cümlelerden kısa bir kesit aktarayım o günleri yaşamayanlar için. Bu cümleler onların manzarayı

zihinlerinde daha net canlandırmalarına yardımcı olacaktır. “...Belki bunlar sizin gelecekte iyi günleri idrak ettiğiniz zaman, geriye dönüp yüzüne bakacağınız günler olacaktır. Çok kimseler, tatlı günleri ileride arayacak, fakat siz yer yer dönüp gerilere bakacaksınız. Alınlarında nur tele’lü eden, dırahşan çehrelere bakacaksınız. Evlerinizin çehrelerine, emeğinizle kurduğunuz yurtlarınızın çehrelerine bakacaksınız, okullarınızın çehrelerine bakacaksınız ve camileri lebalep dolduran genç delikanlıların çehrelerini tahayyül edeceksiniz ve bir gün sahabinin dediği gibi ‘Hey gidi günler!’ diyeceksiniz, ‘Meğer tatlı günler o günlermiş!’ diyeceksiniz. Belki ben de öyle diyeceğim. Ama belki yerin altında, belki de yerin üstünde ben de öyle diyeceğim.”

O vaazı mutlaka dinlemelisiniz. Rasyonelitenin hissiyatla ele ele tutuşup dün ve bugün mukayeseleri içinde insanı hem dünde hem bugünde hem de yarında dolaştıran ve enfes değerlendirmelerin yapıldığı bir vaazdır o. Kaldı ki oradaki yarınlar bugün olmuştur ve 1990’ların Hizmet erleri 2023’e geldikleri yıllarda tıpkı orada denildiği gibi “Hey Gidi Günler!” demektedir.

Her neyse, sizi o vaazın bir gün öncesine, o günün de akşamına götüreceğim. Hocaefendi’nin merhume annesi hayatta. İzmir’de kaldığı zamanlarda her perşembeyi cumaya bağlayan akşam ziyaret ederdi annesini. İstanbul’da kalıp İzmir’e bir vesile ile geldiği zamanlarda ise ilk fırsatta giderdi. O günlerde İstanbul’da kalıyordu ve pazar vaazı için gelmişti. Yamanlar’a geldi. Ben de Ahmetli’den İzmir Yamanlar’a gittim. Sadece ben mi? Hayır İzmirli kadim dostlarının hepsi oradaydı. Hepsi de rahmet-i Rahman’a kavuşmuş olan Yusuf Bekmezci, Naci Şençekicer, Zeki Sakman, Mehmet Uslu, Köse Mahmut vb. ağabeyler oradaydı.

Aslında Hocaefendi, vaaz öncesi akşam yemeğinden sonra içeri çekilir ve vaaz saatine kadar insanlarla münasebetini minimum düzeyde tutardı. Namazlara çıkar, yemek sonrası sohbete kalmaz, çok ama çok acil bir şey olmadığı müddetçe de hiçbir mesele kendisine söylenmezdi. O akşam tam tersi oldu, çünkü vaaz sonrası Hocaefendi İstanbul’a geri dönecekti. Yatsı namazına kadar muhabbet edildi, ardından bedeni de iradesi de gürbüz olan bir kadim dostunun arabası ile Hocaefendi, Cevdet Ağabey ve ben dördümüz Bozyaka’ya Mesih Ağabeyin evine annesini ziyaret için yola çıktık. Eski model bir Mercedes idi bindiğimiz araba. İzmirliilerin çok iyi bildiği, adına Altınyol dediğimiz Karşıyaka Konak hattı üzerinde -sanırım

Bayraklı taraflarında iken- birden arabanın ön kaputu açıldı ve şoförün görüş alanını kapattı. Şoför ağabey, önünü göremediği için kısa bir süre kontrolü kaybetti, sağa sola savruldu araba. Allah'tan sağdan ve soldan o anda bizim hızımızda giden bir araba olmadığı için kimseye çarpmadık. Hızı yavaş yavaş kesti şoförümüz ve sağ tarafa yanaştık. Arabada bulduğumuz kısa ip parçası ile kaputu bağladık ve yola devam ettik.

Hocaefendi'nin annesi ile konuşması esnasında Cevdet Ağabey "Geldiğimiz araba ile geri dönemeyiz, risk almaya gerek yok." diye Bozyaka'dan başka bir araba buldu. O gün Bozyaka'da ehl-i Hizmet birçok insan oturuyordu. Ziyaret bitti, aşağıya indik ve yeni arabaya bindik. İlginçtir o araba da oldukça eski ve bakımsız bir Mercedes idi. Hocaefendi araba değişikliğini fark etti. "Bu araba kimin? Neden geldiğimiz araba ile dönmüyoruz?" gibi sorular sordu. Cevdet Ağabey soruların hepsini kendine göre makul gerekçelerle temellendirerek cevapladı. Hocaefendi bir şey demedi. Bozyaka'dan Buca kavşağına, oradan da Altınyol'a doğru giden yola çıktık.

Hocaefendi arabada var olan bir kokudan çok rahatsız oldu. İşin aslı ben de rahatsız oldum. Koku koltuklara kadar sinmiş çok ağır bir sigara kokusuydu. Belli bir müddet bir şey demedi Hocaefendi. Ara sıra penceresini açıyor, arabanın havalandırmasını sağlıyor, derin bir nefes alıyor, rüzgâr çarptığı için tekrar kapatıyordu. Bir iki defa bunu yaptı, ardından eli küllüğe gitti. Küllüğü açtı ve onlarca sigara izmaritleri ile karşılaştı. Küllüğün kapağını açtığı için o izmaritlerden dolayı arabanın içi yeniden kokmaya başladı.

Bazı insanlar, kokuya karşı çok hassastır. Hele kerih kokular onların midelerini alt üst eder, hatta istifra bile ettirebilir. Hocaefendi de onlardan biridir. Çok hassastır koku konusunda. Size çok garip gelebilir ama Amerika'da şu anda kaldığı o kocaman binaya mutfak yapılmasını istememiştir Hocaefendi. Mutfak ve yemekhane eski küçük ana binada kalmıştır. Bunun sebeplerinden biri yemek kokusunun bütün binayı sarmasıdır. Tahmin ve takdir edeceğiniz gibi sigara ise yemek kokusundan çok daha kötüdür.

Küllükteki izmaritler kokusunu arabanın içine salınca o ana kadar hiçbir şey demeyen Hocaefendi "Kimin bu araba?" dedi. Cevdet Ağabey cevabını verdi. "Sigara kullanıyor mu o?" diye sordu ardından. Tanıdığı hem de çok

yakından tanıdığı bir insandı. Maziye hem de çok uzak maziye doğru uzanan kadim dostlukları vardı kendisi ile. Hocaefendi'nin onun sigara kullandığını bilmemesi düşünülemezdi. Daha sonraki bir konuşmasında bunu ifade de etti zaten: “Biliyordum sigara kullandığını ama eskindendi. Bıraktığını sanıyordum.” dedi konuşulanları o dostuna aktaracak insanların da bulunduğu bir ortamda. Bir anlamda kendine has üslubu ile mesaj gönderiyordu Hocaefendi aslında.

Cevdet Ağabey “Sigara kullanıyor mu?” sorusuna, “Servis arabası olarak da kullanıyor. İhtimal işçiler içiyordur.” gibi yuvarlak bir cevap verdi. “Yuvarlak” diyorum, çünkü o da biliyordu o ağabeyin sigara içtiğini. Ama yalan da söylemiyordu. Zira çalıştırdığı ve arabası ile zaman zaman getirip götürdüğü işçiler gerçekten sigara kullanıyordu. Hiçbir şey demedi Hocaefendi. Yamanlar’a ulaşıncaya kadar ağzını bıçak açmadı. Derin ama gerçekten çok derin düşüncelerin içine girdiği muhakkaktı. Zaman zaman kapısının camını açıp arabayı havalandırırken zaman zaman da başını önüne eğiyor ve derinden derinden düşünüyordu.

Aklından ne geçiyordu tahmin etmek zor. Sigara gibi bir âdeti, bir alışkanlığı terk edemeyen kadim dostunu düşündüğü kesin ama daha ötesinde ne vardı bunu anlamak mümkün değil. Kim bilir Bediüzzaman’ın 23. Söz Sekizinci Reşha’da söylediği, Peygamber Efendimiz’in peygamberliğini ispat sadedinde dile getirdiği şu cümleler aklından geçiyordu: “Bilirsin ki sigara gibi küçük bir âdeti, küçük bir kavimde, büyük bir hâkim, büyük bir himmetle, ancak daimî kaldırabilir. Hâlbuki, bak: Bu zat, büyük ve çok âdetleri, hem inatçı, mutaassıp, büyük kavimlerden, zahirî küçük bir kuvvetle, küçük bir himmetle, az bir zamanda ref edip, yerlerine öyle secâyâ-yı âliyeyi ki dem ve damarlarına karışmış derecede sabit olarak vaz ve tespit eyliyor. Bunun gibi daha pek çok harika icraatı yapıyor. İşte, şu Asr-ı Saadet’i görmeyenlere, Ceziretu’l-Arab’ı gözlerine sokuyoruz. Haydi, yüzer feylesofu alsınlar, oraya gitsinler, yüz sene çalışsınlar! O zatın o zamana nispeten bir senede yaptığıнын yüzden birisini acaba yapabilirler mi?”

Yamanlar’a vardık. Yatsı namazı sonrası gittiğimiz için zaten İzmirli evlerine gitmiş. Orada kalanların bazıları istirahatata çekilmiş bazıları da bizi bekliyor. Hocaefendi -bizim orada hışım gibi derler- hışım gibi odasına girdi, hiç kimse ile konuşmadı. Arabanın kaputunun kopmasından hareketle

tefe’ülde bulunmuş ve bunu hayra yormamıştı. Belki sigara hadisesinden hareketle kızgın ve kırgındı. Burada normal olan tek şey vardı, gecenin o ilerleyen saatinde odasına girip istirahat etmesi. Dolayısıyla ben de dâhil hiç kimse mevcut durumda bir fevkaladelik görmemiş ve ertesi sabah vaaza gitmek üzere istirahata çekilmiştik.

Sabah kalktığımızda biz derslane binasının üzerinde kahvaltı yaparken Hocaefendi geldi. Müthiş gergindi. Herkes ayağa kalktı. Her birerlerimizi teker teker süzdü. Alabildiğine anlamlı kısa bir cümle söyledi. “Cami şu anda taşradan gelen insanlarla dolu. Siz ise burada kahvaltı yapıyorsunuz.” Mesaj açıktı. “Bana bu kadar yakınsınız ama bu kadar yakın olmayan insanların vaaz dinlemek için duyduğu heyecanı duymuyor, yaptıkları fedakârlığı yapmıyorsunuz.”

Haklıydı. Zira Hocaefendi geldiğinde camide kürsüye doğru yürümesi için bir koridor açık bırakılıyor, kürsünün çok yakın bir çevresi de boş bırakılıyordu. Oraya sonradan gelen hatırı sayılır kişiler, Hocaefendi ile birlikte camiye girenler oturuyordu. İşin açıkçası, bir anlamda protokol uygulanıyordu. Güvenlik gerekçesiyle yapılıyordu bu.

İşte kahvaltı sofrasındaki insanlardan bazıları, o kürsüye yakın yere oturan veya oturacak olanlardı. Hocaefendi gibi dikkatli bir insanın gözünden kaçmazdı bu. Nitekim söylemiş olduğu o kısa cümlede buna bir gönderme vardı. Dediğim gibi mesaj açıktı ve anlayan anladı.

Kahvaltı zehir olmuştu, ben de dâhil oradaki herkese. Hocaefendi kızgın bir şekilde yatakhane katının üstündeki odasına geçerken hiç kimse yeniden sofraya oturmadı. Herkes elbiselerini giyip caminin yolunu tuttu. Tam bu esnada “Hocaefendi çıkıyor.” diye bir haber geldi. Bunu duyan herkes koşa koşa diğer binaya koştu. Çünkü daha vaaza saatler vardı. Hocaefendi’nin bu kadar erken gitmesine gerek yoktu. Ben binaya vardığımda Hocaefendi ağlamaktan gözlerinin altında torbalar oluşmuş, elinde çantası asansöre biniyordu. Bir ağabeyimiz “Allah aşkına!” deyip asansör kapısının kapanmasına mâni olmaya çalışıyor, Hocaefendi elleriyle ağabeyi göğsünden iterek kapıyı kapatmaya çalışıyordu. Bir manada arbede yaşanıyor. Bütün bunlar olurken Hocaefendi: “Siz ne bilirsiniz Allah aşkını!” diyordu. Hiç unutamadığım bir cümledir bu; “Siz ne bilirsiniz Allah aşkını!”

“Kesinlikle haklı!” diye düşündüm o gün. Bugün de böyle düşünüyorum.

“Allah” dediği an tüyleri diken diken olan, gözlerinden yaşlar akan ve O’na kavuşmak için içinde duyduğu heyecandan ötürü kalbi hızla çarpan bir insan nerede, yine Hocaefendi’nin tabiriyle “Kültür Müslümanı” olan ve “Allah” denildiği an bunların hiçbirisini hissetmeyen biz nerede?

Meğer ki öncesi varmış bu hadisenin. Hocaefendi “Ben vaaz etmeyeceğim, İstanbul’a gidiyorum.” demiş. O ağabey ve etrafındaki kişiler de bu kararından Hocaefendi’yi vazgeçirmeye çalışıyorlarmış. “Geceden itibaren cami, çevreden gelen insanlarla doldu, onlara ne diyeceğiz, ayıp olur, onlar hatırına bu kararından vazgeç.” demişler ve “Allah aşkına!” deyimini de buna ilave etmişler. Neticede Hocaefendi indi asansörle aşağıya ve Cevdet Ağabeyin kullandığı arabaya binerek gitti. Geride kalan bizlerin bildiği tek şey Hocaefendi’nin İstanbul’a gittiği.

Herkes şaşkın. Kimse ne yapacağını bilmiyor. Ama herkeste bir  mit var, Hocaefendi gibi bir insan ne kadar haklı gerekçelere dayanırsa dayansın bu ani kararından vazgeçer ve Hisar Camii’ne gelir. Ya bunun için ya da yapacağı başka bir şey olmadığı için herkes camiye doğru yola  ıktı. Bu perde arkası manzaraya vâkıf olan kişiler kimseye bir şey demiyor sadece diğerleri gibi bekliyorlardı. Ben caminin giriş kapısının görüldüğü bir yerde d kk nların önünde serili bir hasırın üzerine oturdum ve olan biteni gözlemlemeye ve beklemeye koyuldum. Vaaza başlama saati gelmişti. Hocaefendi normal bir zamanda bundan çok daha önce camiye gelir ve imam odasında bu saati beklerdi. Gelmemişti.

Fakat tam o sıralar bir hareketlenme oldu. Hocaefendi Kemeraltı’nda Hisar önlerine, arabanın gelebileceği yere kadar gelmiş seri adımlarla camiye doğru yürüyordu. Ben bulunduğum yerden bizzat Hocaefendi’yi görmedim ama insanlar ayağa kalkıp koridor oluşturuyor sonra tekrar oturuyorlardı. Nihayet camiye ulaşan Hocaefendi, imam odasına girmeden, sarık ve cübbesini giymeden o pardes s yle kürsüye çıktı ve başladı konuşmaya. Âdeta bir his yumağıydı. Birisi yumağın bütün k rd ğ mlerini çözecek şekilde ipin ucunu çekmiş ve yumak boşalıyordu. Veya zaten her zaman dolu olan gözyaşı bezleri boşalmak için son damlayı bekliyordu, bu hadise de son damla yerine geçmişti. Hocaefendi bardaktan boşalırcasına yağan yağmurlar misali boşalıyordu.

Bununla birlikte o hissiyata rağmen mantıki hiçbir boşluk yoktu Hocaefendi’nin konuşmalarında. Sanki üzerinde aylarca düşünülmüş bir

konuda eline kalemi almış, makale yazar gibi, konu bütünlüğüne halel vermeden bir insicam içinde cümleleri aktarıyordu.

Peki vaaz öncesinde neler yaşanmıştı? Sonradan öğreniyoruz. Akhisar yakınlarından geri dönmüşler. 100 km'den fazla bir yol. Yol boyunca arabada bulunan kişiler, geri dönmesi için ikna etmeye çalışmışlar Hocaefendi'yi. Kendilerine göre argümanlarını sıralamışlar. Önce çok sert çıkmış sonra arabadakilerin ısrarları karşısında susmuş ve derin bir sükût murakabesi içine girmiş. Akhisar'a yaklaşıldığı bir yerde Cevdet Ağabey'e "Geri dön!" demiş.

Pekâlâ neden? İşte işin en can alıcı kısmı burada, bir gün önce Yamanlar'a geri dönerken arabanın içinde yaşananlarda gizli. Kendisine kardeşten öte yakın bir insanın sigara kullanıyor olması, Hocaefendi'ye "Ben ne yapıyorum?" sorusunu sordurmuş. "En yakınımdaki bir insanın sigara gibi küçük bir alışkanlığını dahi terk etmesine vesile olamıyorsam, yaptığım konuşmalar, nasihatler bir fayda sağlamıyorsa, aklını ikna, kalbini tatmin etmiyorsa, onun kadar yakın olmayan kişilere anlattığım şeyler hiç tesir etmez." diye düşünmüş. Tam bu cümlelerle olmayabilir ama ana muhteva bu. Hocaefendi'nin kendi ağzından duydum ben bu anlamdaki sözlerini. Bağlamı da anlatmaya çalıştığım Hisar Camii "Hey Gidi Günler" vaazının perde arkası.

Madem bu kadar uzattık. Dün-bugün münasebeti içinde ciddi değerlendirmelere konu olması gereken o vaazdan kısa bir alıntı daha yaparak konuyu sonlandırayım: "Hey gidi günler! Tam yaşanacak günlermiş. Hiç durmadan gecelerinde koşulacak günler. Hiç durmadan soluk soluğa küheylanlar gibi gündüzlerinde koşulacak günler... Himmet toplantısı deyip utana utana, hicab ede ede, terleye terleye 'Ne olur Allah aşkına, coşun!' denen günler! 'Burs verin, kurbanlarınızı verin, imam hatip yapın, yurt yapın, pansiyon yapın, okul açın... açın' deyip terin tabandan çıktığı günler!

Ben de diyeceğim, siz de diyeceksiniz. Bugün, belki bu günler hicranlı günler, belki hasretli günler ama bir gün gelecek 'özlenen günler' olacak. Nesibe, yetiştigi gül devriyle şen, şâd ve hürrem değildi. O Uhud'u düşününce seviniyor ve gülüyordu. Sırtında elin yumruğun girip saklandığı yarayı gösterdikleri zaman mesut ve bahtiyar oluyordu. Gül devrini yaşarken değil. Abdullah İbni Huzâfetu's-Sehmî başının kaynayan sulara

sokulduğu günleri hatırlıyor ‘Hey gidi günler!’ diyordu.

Huzeyfe babasının evinden kovulduğu günü düşünüyor, ‘Hey gidi günler!’ diyordu. Ammar yeldire yeldire geziyordu. Sirtında ateşlerin söndürüldüğünü düşünüyor ‘Hey gidi günler!’ diyordu. Zübeyr bin Avvam hasırlara sarılıp yakıldığı günleri hatırlıyor, ‘Hey gidi günler!’ diyordu. Onlar ‘Hey gidi günler’di. Çünkü o günlerde müminler, tırmanma şeridinde sürekli olarak tırmanıyorlardı. Hiçbir şeye gönöl kaptırmadan, başka hiçbir sevgiye dilbeste olmadan, turnikeye önce girmiş olmanın hakkını araştırmadan, hizmet karşısında hakk-i temettu aramadan, sadece ‘hizmet’ diyor ve yürüyorlardı.

‘Hey gidi günler! Hey gidi günler!’ diyorlardı, o çile günlerine, o ızdırap günlerine. Çünkü o günlerde içlerinde Allah’ın hoşnutluğundan başka mülhaza yoktu, çünkü o günlerde büyüklük yoktu, çünkü o günlerde herkes küçüktü, çünkü o günlerde herkes neferdi, çünkü o günlerde turnikeye evvel girmiş olmanın hesabını yapma yoktu. Çünkü o günlerde ‘Kun inde’n-nâsi ferden mine’n-nâs’ vardı. ‘İnsanlar arasında insanlardan bir insan ol’ vardı.

Ah, nankör nefsim! Sen de ‘Hey gidi günler!’ diyeceksin. Kafanda hiç o türlü duygular ve düşünceler yoktu, dinleseler de dinlemeseler de alınmıyordun. Sekiz saat derse girdikten sonra iki yerde de akşam derse iştirak ediyordun. Bir cumartesi-pazar, burası Simav senin, orası Gediz benim, şurası da Demirci senin. Ve pazartesi derslere yetişme de yine senin. Ama alınmıyordun, gönöl koymuyordun, ‘Dinleyen yok!’ diye üzölmüyordun, tesir etmiyorum diye müteessir olmuyordun.

Hey gidi günler! Ne kadar arkada kaldınız, bizden ne kadar uzaklaştınız, biz ne kadar büyüdük. Hey gidi günler! Siz ne kadar küçük kaldınız. Ah eyyâmullah! Ah peygamber günleri! Ah hizmet günleri! Ah başka mülhazaların içine girmediğı günler! Biz büyüdükçe sizler arkada küçük kaldınız. Benim Kestanepazarı’ndaki tahta kulübeciğim içinde kaldınız! Ah tahta kulübem, her şey senin içinde kaldı gitti. Ah küçüklük, sen ne iyiydin, arkadaşlık seninle ve yine hey gidi günler...”

EBEDÎ RİSALET SEMPOZYUMU

Tevafukun bu kadarı. Bugün 3 Eylül 2023. Hatırdan Satıra kitabının ikinci cildini yazmaya devam ediyorum. Ebedî Risalet Sempozyumunu yazmaya sıra gelmişti. Şöyle bir sörf yapayım internette dedim önce. Bir de ne göreyim, Harun Tokak Hocam'ın "Sen Kalbimizden Bir Parçasın" yazısı (<http://www.samanyoluhaber.com/harun-tokak-sen-kalbimizden-bir-parcasin-haberi/1449829/>) Yazıda tam da benim başlığını attığım konu ile alakalı önemli bir hatırasını paylaşmış. İlerleyen satırlarda ilgili kısmı aynen iktibas edeceğim.

Hocaefendi'yi dinî duyarlılık bağlamında onlarca vasıfla anabiliriz. Bana göre bunlardan biri, hiç şüphesiz halkımız arasında da çok yaygın olan "Peygamber Âşığı" kavramıdır. Gerçekten âşıktır Hocaefendi Peygamber Efendimiz'e. Kaleme almış olduğu na'tlar bunun en büyük göstergesidir. Âşık olmayan bir zihnin ürünü olamaz o dizeler.

Bir başka delil, gündelik hayatıdır. Onun aşkını ve seviyesini bizatihi görmeniz için Efendimiz'in adının anıldığı yer ve zamanda kendisine bakmanız kâfidir. Her şeyden önce duruşunu değiştirir. Kalbinin heyecanını gizleyemez ve o heyecan kimi zaman kendisini gözyaşı şeklinde gösterir, kimi zaman da vücudunun titremesi. Bu halet-i ruhiye nasıl bir şey ise aynı heyecan muhataplarının çoklarına da geçer. Onlar da benzer hâlleri yaşarlar. Tabii inananlar için söz konusu bu. Peygamber Efendimiz'in kendileri için bir mana ifade ettiği kişiler için. Yoksa o gözyaşlarını anlamayan nâdânlar çok daha farklı sıfatlarla anlatır bu halet-i ruhiyeyi. Hakarete varan, neler neler söylerler. Hem de gazete manşetlerinde! Neyse.

Hocaefendi'nin temel bir düşüncesi, Arapça ifadesiyle "Efrâdını câmi ağyârını mâni" bir biçimde, Efendimiz'in İslam dünyasında tanınmadığıdır. Tabii burada suçlu ya da sorumlu aranacaksa -ki aranmalıdır- bunun suçlusu da sorumlusu da bizleriz; yani Müslümanlar. Onun içindir ki Hocaefendi bütün yazı ve konuşma hayatı boyunca bu konu üzerinde çok yoğun tahşidatta bulunmuştur. En dar dairedeki konuşmasında söz eğer Kur'an'ın mübelliğine ve mümessiline geldiyse oradaki izahlarına bu gözle bakın.

Eğer bir yazısını okuyorsanız aynı şey geçerli. Her şey bir tarafa tek başına Sonsuz Nur kitabı bile bu sözleri ispat adına yeterli bir delildir ki o kitabın aslı Üsküdar Valide Sultan Camii'ndeki vaazlardır.

Şimdi aşağıda yazacaklarıma dikkatlerinizi çekerim; Hocaefendi Peygamber âşığıdır; tamam, onun anlatılmasını tebliğ hayatının merkezine koyar; bu da tamam ama nasıl? İşte bu sorunun cevabı önemli. Hissiyatı akla, aklı hissiyata mağlup etmeden; her ikisini ele ele tutuşturan bir yaklaşım içinde. Kendisinin tabiriyle 'Kültür Müslümanlığı'nın soğuk kalıplarının dışına çıkarak. Yaşadığımız zamanın gerçekleri ile yüzleşerek. Devrin teknolojisini kullanarak. Muhataplarımızın algılarını dikkate alıp olgulara zarar vermeden.

İşte Ebedî Risalet Sempozyumu bu yaklaşımın bir ürünüdür. Şimdi başta yazdığım Harun Tokak Hocam'ın hatırasına geçecek ve bu işin başlangıç noktasını onun velut kaleminden aktaracağım. O satırlara başlamadan önce hatırlatayım; bu fikrin ortaya atıldığı ortam tam da benim hissiyat diye anlattığım belki de gözyaşlarının sicim gibi aktığı bir ortamdır ve konuşulan Ka'b İbni Zübeyr'in meşhur Kaside-i Bürde'sidir. Hani "Muhakkak ki Peygamber kendisiyle aydınlanan, Allah'ın çekilmiş yalın kılıçlarından bir kılıçtır." beytini söylediğinde Efendimiz'in duygulanarak, Yemen hırkası olarak bilinen hırkasını yani bürdesini, Ka'b'ın omuzlarına atıp ona hediye ettiği bürde. O oturumda Suat Yıldırım Hocam da var. Söz arasında diyor ki Hocaefendi: "Âlemlere rahmet olan Efendimiz'i dünyanın, insanlığın gündemine getirmekten uzak bulunuyoruz."

Hikâyenin gerisini Harun Hocamın kaleminden okuyalım: "İşte bu sözler, tarihî Ebedî Risalet Sempozyumlarının fitilini ateşliyor.

Suat Hocamız kolları sıvıyor. İlk iş olarak hocaların hocası Sabahaddin Zaim, Hayreddin Karaman, Tayyar Altıkulaç, Salih Tuğ, Ekmeleddin İhsanoğlu gibi seçkin simalardan bir tertip heyeti oluşturuyor. Zaman gazetesi organizasyonu üstleniyor. Yer olarak Abdi İpekçi Spor Salonu tercih ediliyor. O zamana kadar ilmî konferansların böylesine bir salonda yapıldığı görülmuş değil. Dört gün boyunca kırk binden fazla kişi bu tarihî sempozyumu izliyor. Dev salon dört gün boyunca Anadolu'nun her yerinden gelen Peygamber âşığı insanlarla arı kovanı gibi işliyor. O güne kadar hep camilerde mevlit okunarak kutlanan Kutlu Doğum, ilk defa mabedin dışına taşarak belki de dünyada ilk defa böyle tarihî bir kalabalığın

katılımı ile yapılıyor.”

Ben o toplantıda oradaydım. 19-22 Eylül 1991 tarihleri arasında dört gün boyunca sunulan tebliğleri dinledim. Kitap olarak da yayımlandı o tebliğlerin tamamı. Gerçekten tebliğ sunan akademisyenler kalben, zihnen, aklen bizleri doyurdu. Tabii dikkatlice programı takip edenleri de. Zira büyük halk kitlelerinin katılımıyla sanırım ilk defa gerçekleşiyordu böylesi bir akademik konferans. İtiraz edenler de çıktı. “Akademik konferanslar böyle olmaz. Daha dar dairede yapılır. Seyirci kitlesi de akademisyen olur, tebliğ konusunu açan sorular sorulur, tenkitler yapılır.” dendi.

Yerleşik düzen adına haklı oldukları taraflar var tabii ki bu itiraz ve tenkitlerin. Ama beri tarafta da konunun Peygamber Efendimiz olması her şeyi değiştirecek bir özelliğe sahipti. İnsanlar bu yeni tarzın heyecanını, tebliğleri dinlemenin yanı sıra, ülkenin dört bir yanından gelen Peygamber âşığı dostlarla buluşmanın hazzını yaşıyorlardı. Kaldı ki bu yolu, Diyanet’in iki yıl önce başlattığı Kutlu Doğum Konferansları başlatmıştı. Gerçi onlar hiçbir zaman üç-dört bin kişilik spor salonlarında üç-dört gün süren konferanslar yapmadılar ama ülkenin en küçük ilçelerine varıncaya kadar o konferansları yaydılar. Çok hayırlı bir hizmetti bana göre. Manisa Ahmetli ilçesinde, İzmir Aliğa ilçesinde vaiz iken ben de katıldım o konferanslara. İzmir İlahiyat Fakültesinden gelen hocalarımıza rehberlik yaptım. İlçenin en büyük salonunu tutup halkı çağırıyorduk ve geliyordu halk oralara. Kur’an-ı Kerim’ler, ilahiler, cami vaazından farklı bir üslup ile yapılan daha derinlikli konuşmalar, gerçekten görülmeye ve yaşanmaya değer geceler yaşıyordu o etkinliklerde.

Abdi İpekçi Spor salonunda yapılan o konferansın son günüydü. Prof Dr. Salih Tuğ hocamız konferansın sunuculuğunu yapıyordu. Son gün öğleye doğru yeni bir bölümün tebliğcilerini masaya çağırmadan önce Hocaefendi’yi kürsüye çağırdı. O ana kadar salonda sıradan izleyiciler arasında yerini alarak dört gün boyunca konferansı takip eden Hocaefendi için şok bir çağrıydı bu. Zira daha önceden konuşulmamış, planlanmamış bir gelişmeydi. Hocaefendi “Hayır” dedi elini göğsüne koyarak. Ama ismi bir kere anons edilmişti. Bu işin perde arkasındaki fikir mimarı olduğu söylenmişti ve salondan yükselen alkışlar durmak bilmiyordu. Salih Hoca belki bunu hesap etmedi ama Hocaefendi’nin o alkışların son bulması için kürsüye çıkmaktan başka çaresi yoktu ve çarnaçar çıktı.

Salonda derin bir sessizlik hâkim. Daha önce de yazmıştım, Hocaefendi'nin mahcup bir fitratı vardır diye. Hele böylesi alışık olmadığı zeminlerde, o mahcup fitratı katlanarak kendini gösterir. Her biri sahasında uzman onlarca akademisyen önünde hem de daha önceden fikri ve zihni hazırlık yapmadan konuşmak Hocaefendi için zor. Kürsüye çıkmak istememesinin temel nedenlerinden biri buydu. Ön planda değil arka planda olmayı, serviste değil mutfakta çalışmayı tercih eder her zaman. Ama artık kürsüdeydi. Hem ilmi hem tecrübesi ile bu zorluğu aşacak hem de üç cümle bile olsa bir şeyler diyecekti. Nitekim dedi de. Arapça bir beyit okuyarak başladı konuşmasına. **عِبَارَاتُنَا شَتَّى وَحُسْنُكَ وَاحِدٌ وَكُلٌّ إِلَى ذَاكَ الْجَمَالِ يُشِيرُ** manası: “İbarelerimiz farklı farklı olsa da Senin güzelliğin bir. O ifadelerin hepsi Senin cemalinin güzelliğine işaret ediyor.”

İlk defa duymuştum bu beyti. Eskiler muktezâ-yı hâle mutâbık derlerdi. Tam da bu zeminde bu atmosferde konuşulacak şeydi bu. Zira herkes Peygamber Efendimiz'i anlatıyordu. Zaten amaç da buydu. Yukarıda dediğim gibi hem ilmini hem de tecrübesini göstermişti Hocaefendi bu beyti okumakla. “Yeter” dedim içimden. Bir kelime daha etmeden kürsüden inse maksat hasıl olmuştu bana göre. Tabii ki durmadı burada. Akademisyenlerin kendi alanlarından yaptıkları konuşmalardan memnuniyetini, hepsinden ayrı ayrı istifade ettiğini dile getirdi ve organizasyonda emeği geçen herkese teşekkür ederek kürsüden indi.

Sonra? Devamı geldi bu konferansların. Orta Asya dâhil yurt içi ve yurt dışında aynı seviyeyi koruyan konferanslar yapıldı.

DÜĞÜNDE SPIKERLİK

70’li yıllar Türkiye’si, Milli Nizam Partisinin kuruluşu ve çok kısa bir süre sonra kapanışı ile birlikte İslamcılık bağlamında yeni bir kulvara girmişti. Cumhuriyetin kuruluşundan bu yana devletin, makbul vatandaş statüsü içine girmeyen Müslüman kesimlere karşı uyguladığı politikalar işin tabiatı gereği muhalefetini üretmiş ve kamusal alana sıçramasına vesile olmuştu. Milli Nizam ve peşi sıra gelen Milli Selamet Partisi bir manada bu kesimlerin temsilciğini yapıyordu.

Cemaat ve tarikat yapılanmalarının toplumun çeşitli kesimlerine yayılması da imam-hatip liselerinin hayırsever vatandaşların katkıları ile siyasi irade tarafından arz-talep dengesi gözetilmeksizin açılımı da hep bu dönemde cereyan etmiştir. Hasenü’l-Benna’dan Mevdudi’ye Seyyid Kutub’tan Tabatabai’ye, İbni Abidin’den Fetevay-ı Hindiyye’ye kadar tercüme faaliyetlerinin hız kazanmasını ve en küçük Anadolu kasabalarında bile bu eserlerin satıldığı kitapçı dükkânlarının açılmasını buraya ilave etmek lazım. Bir anlamda bir zihniyet dönüşümü yaşanıyordu Müslümanlar arasında seyri yavaş dahi olsa.

Konumuz İslamcılık veya Müslümanların kamusal alandaki görünürlük talepleri değil ama sözünü ettiğimiz iki hususun temelini oluşturan zihniyet dönüşümünün sosyal hayattaki yansımalarından birisi de İslami düğündür. “Düğün düğündür, onun İslamisi, gayr-i İslamisi mi olur?” demeyin. Oldu ve hâlâ olmaya devam ediyor.

Şöyle ki bu satırları kaleme almaya başlamadan önce Google arama motorunda kısa bir araştırma yaptım. “İslamî düğün” ve “Dinî düğün” yazdım arama çubuğuna. Ekranı yansıyan liste karşısında şaşırdım. Malum, benzeri kelime ve kavramları da veriyor Google. O kadar çok var ki!

Youtube’a bakayım dedim, orada karşılaştığım manzara da aynı. İşte 2023 yılına geldiğimizde bazı kesimlerin aynıyla bazılarının ise içine seküler unsurlarını da kattığı dinî düğün modeli arayışının başlangıcı bu 70’li yıllardır.

O dönemin köy ve kasabalarında düğün yapan Hizmet mensupları büyük ölçüde kendi yörelerinde hâkim olan geleneksel düğün merasimleri ile evleniyorlardı. Bazıları ise -ki ben bunlardan biriyim- geleneksel modelle İslami denilen modelin karışımı bir tarzı benimsiyordu. Ben 1990 yılında evlendiğime göre demek ki bu 70’lerde başlayan değişimin tedrici olarak devam ettiğini gösterir. Büyük şehirlerde yaşayan ve düğünlerini düğün salonlarında yapan insanlara gelince, onların artık rutine binmiş bir modeli vardı ve onu uyguluyorlardı.

1988-1995 yılları arasında İzmir’de Hizmet mensubu insanların gerek kendilerinin gerek çocuklarının yüzlerce düğününe katılmışımdır. Bahçelievler’de İzmirspor düğün salonu vardı. Mavi ve beyaz isimlerini verdikleri iki büyük salonu da yan yanaydı. Dönemin anlayışı gereği kadın ve erkekler bu iki salonda ayrı ayrı otururlar ve iki ayrı program yapılırdı. Daha sonraları teknolojinin imkânlarından yararlanarak erkekler salonunda yapılan program kadınlar tarafına yansıtıldı ve tek program icra edilmeye başladı.

Pekâlâ programda ne vardı? “Sabit menü” desem ayıp olur mu bilmem ama ben bunu ilerleyen yıllarda tenkitvârî bir tarzda ifade ettiğim için burada da tekrarlamakta mahzur görmüyorum. Merhum Bekir Yılmaz Hoca o davudi sesi ve güzel makamı ile gönülleri coşturacak tarzda Kur’an okurdu. Ardından bendeniz çıkar kısa bir konuşma yapardım. Sonra Sahlepçioğlu Camii imamı Merhum Ziya Hoca dua ederdi. Yemek, arka planda teypten çalan ilahi sesleri eşliğinde yenir, erkekler kendi aralarında bulunan damada, kadınlar da kadınlar bölümündeki geline takılarını takar, hediyelerini verir ve düğün biterdi. Tahmin edeceğiniz gibi damatla gelinin buluşmaları, düğün çıkışı gelin arabasına bindiklerinde olurdu.

Evet bir dönemin zihniyetini yansıtmak ve nereden nereye geldiğini göstermek için bu kadar detay verdim. Şimdi geçelim, benim başlıkta da ifade ettiğim üzere spikerlik yaptığım düğüne. Tarih 12 Temmuz 1992. 1967 yılında Hocaefendi’nin Kestanepazarı yıllarının başladığı günlerden bugüne, desteğini hiç kesmemiş bir ağabeyin oğlunun düğünü var. Ben de

davetliyim düğüne. Ama hamdolsun belki de ilk defa benim ne düğün programı ayarlamak ne de düğünde konuşma yapmak gibi bir rolüm var. Ahmetli'den kalktık gittik düğüne eşim ve o zamanlar bir yaşında olan kızımızla birlikte. Düğün programı Merhum Bekir Yılmaz Hoca ile Allah uzun ömürler ihsan eylesin Recep Uzunallı tarafından hazırlanmış. Davetliler yavaş yavaş salonu doldurmaya başladı.

Hocaefendi davetli olduğu hemen her düğüne katılmış eski yıllarda. Ama 1980 yılında başlayan ve 1986'da son bulan aranma döneminde kesintiye uğramış bu tür davetlere katılımı. Serbest hayata geçtikten sonra da geriye dönüş eskisi gibi olmamış. Mahcup bir fitratı vardır Hocaefendi'nin. Nazarların kendisine çevrilmesinden, dikkat odağı olmaktan hoşlanmaz. Düğün merasimlerine katılırsa, ister istemez herkesin ilgi odağı olacağı kesin. 1986'dan 1992'ye kadar bazı istisnalar hariç düğün merasimlerine katılmadığı için kendisinin düğüne geleceği beklenmiyordu. Ama beklenmeyen oldu ve çok erken denebilecek bir vakitte Hocaefendi düğün salonuna girdi. Vefaydı onu oraya getiren ve âdetini bozduran. Alelacele kendisine gösterilen bir masaya oturdu.

Düğün davetiyesinde başlangıç saati olarak yazılan zaman dilimi geride kaldı ama program bir türlü başlamadı. Hocaefendi olmasa davetliler için problem değil. “Henüz gelmeyen davetliler var ve onlar bekleniyor.” dersiniz, muhabbete devam dersiniz ama Hocaefendi'nin varlığı her şeyi zamanında yapmayı gerekli kılıyor. Zaten kendisi de sıkıldığını ifade eden tavırlar içine girmeye başladı. Masada olanlara soruyor, “Ne zaman başlayacak düğün?” diye.

Düğün sahipleri hemen başlama kararı alıyorlar ama büyük bir problem var; program organizatörlerinden biri ve aynı zamanda sunuculuk yapacak olan Recep Uzunallı ortalıklarda yok. Düğün sahibi, o ağabey ve yıllardır düğünlerde beraber olduğumuz merhum Bekir Hoca benim yanıma geldi ve programı hemen başlatacaklarını, Recep Hocanın henüz gelmediğini, sunuculuğu benim yapmamı istediler. Ben de “Hayır” demedim. Zaten program dediğiniz Kur'an tilaveti, o sıralar Avrupa'da yaşayan Recep Hocanın talebe arkadaşı bir hoca ağabeyin konuşması, Ziya Hocanın duası, yemek esnasında arka planda çalacak ilahiler, yemek ve takı merasimi. Benim yapacağım sunuculuk işte bunları davetlilere anons etmekten ibaret.

Sahneye çıktım ve “Hoş geldiniz!” dedikten sonra anonsa başladım. Bekir

Hocam Kur'an okudu, ardından o ağabeyi davet ettim konuşmasını yapmak üzere. Burada umulmadık bir gelişme oldu. Ben kendisinin de hocası olan Hocaefendi huzurunda ne konuşacak ve nasıl konuşacak diye düşünürken tam tersi bir şey gerçekleşti. Evlilik hayatı, Efendimizin evliliğinden örnekler, ayetler, hadisler, Avrupa hayatından konu ile alakası olmayan bazı hatıralar derken konuşmayı o kadar uzattı ki Hocaefendi de dâhil salondaki hemen herkes sıkıldı.

Neden? Anlatılan şeylerin muhtevası mı, o ağabeyin üslubu ve tarzı mı, konuşmanın uzunluğu mu yoksa bu tür düğünlerde İzmir halkının alışık olduğu tarzın dışına çıkılması mı? Hepsinin rolü olabilir ama ben en çok sonuncusunun etkili olduğunu düşünüyorum. Şöyle ki düğün salonları, cami misali vaaz verilecek mekânlar değil, düğünler de bunun için uygun bir zaman değil. Onun içindir ki konuşmacı olduğum düğünlerde sohbetimi hep beş dakika içinde bitirmiş, konu olarak da evlenecek olan çifte fayda sağlayacağını düşündüğüm birkaç tavsiye ile sınırlı tutmuşumdur.

Her neyse, konuşma bitti, Ziya Hoca dua etti, yemekler arka planda çalan "Afgan dağlarında kar kucak kucak" ilahisi eşliğinde yenildi, takılar takıldı ve düğün bitti. Düğün sonrası Ahmetli'ye döndüm. Salı günü mutat vaazımı yaptıktan sonra cuma gününe kadar vaktim müsait olduğu için Yamanlar'a gittim. Hocaefendi orada kalıyordu. Tam ikindi vaktiydi Beşinci Kat'a çıktığımda. Hiç unutmuyorum. Takvimde yazılı olan tarih 14 Temmuz 1992. Yemek yenilmiş ikindi bekleniyor. Yatakhane katının üzerindeki balkonda oturuyor Hocaefendi küçük bir toplulukla.

Beni gördü halkanın en arkasına otururken. O an ne konuşulduğunu bilmiyorum ama cümlesini yarıda bırakarak beni yanına çağırdı. "Neydi o düğün öyle?" diye söze başladı ve konuştukça konuştu. Bütün unsurları ile programı eleştiriyordu. Konuşmayı, benim ara sunumlarda söylediğim cümleleri, hepsinden öte Afgan ilahisi başta diğer ilahileri. "Kâbus dağıtıyordu o ilahiler her tarafa" dedi. Halkın sıkıldığından bahsetti. İnsanların düğün salonuna düğüne geldiğini söyledi ve muhtevanın daha zengin ve insanları da sıkımayacak şekilde düğüne uygun bir tarzda olabileceğinden bahsetti. "Kur'an ve dua olmasın demem ama konuşma ve ilahiler ne o öyle?" dediğini hiç unutamadım.

Ben yüzümü yere eğdim. "Programı ben ayarlamadım, hiçbir şeyden haberim yoktu, Recep Hoca gecikince sizi ve misafirleri daha fazla

bekletmemek için düğün sahibi ve Bekir Hoca benden rica etti, elime tutuşturulan programı sundum sadece.” demedim, diyemedim. Hem başkalarını şikâyet olacağı için demedim hem de ortamın gerginliğinden dolayı diyemedim.

Bununla kalmadı, devam etti; “Niye söylüyorum bunları sana? Sen vaizsin, müftüsün, vakarınla, ciddiyetinle oturacaksın. Madem mikrofonu eline aldın, o zaman hakkını verecek ve yürek hoplatan mesajlar sunacaksın.” dedi. Hafta sonu yeğeni Mazhar’ın düğünü olacaktı Yamanlar’da, “O programı beraber yapalım.” diyerek faslı kapattı.

Hocaefendi’nin söylediklerinin oturmuş olduğu zemini göstermek için ilahi bağlamında söylediği bir cümleyi daha aktaracağım ama önce şu ilahi şeklinde bestelenen ve Rusya’nın Afganistan’ı işgali esnasında yazılmış şiiri paylaşmak istiyorum.

*Afgan dağlarında kar kucak kucak
Ne ev ne bark kalmış ne de bir ocak
Bizim evimizse, yaz gibi sıcak
Kalmak istesen de kalamazsın ki!
Ey Moskof kâfiri, ey yüzü kara
İnşallah bulursun, belanı ara
Afganlı kardeşin her yanı yara
Sarmak istesen de saramazsın ki!

Beyaz kar üstünde kırmızı kanlar
İslâm’ın yoluna verilen canlar
Var mı bir Müslüman cihaddan yana
Sormak istesen de soramazsın ki

Afgan’da olanlar yürekler dağlar
Cihad eden değil, etmeyen ağlar
İmanın bağı, bizi oraya bağlar
Kırmak istesen de kıramazsın ki!*

Evet, bu şiiri okuyunca, “Düğünde de bu okunur mu!” dediğinizi duyuyor gibiyim. “Hocaefendi haklıymış, düğünde kâbus salmışsınız her tarafa.” da

diyebilirsiniz. Doğru ama zihniyet buydu o dönemlerde. Ve zamanının, kültürünün çocuğu olarak bizler çok fazla da sorgulamadan, eleştirel düşünceye işlerlik kazandırmadan bize bir şekilde sunulmuş olan o paketi olduğu gibi uyguluyorduk.

Pekâlâ Hocaefendi ilahi ile alakalı ne dedi? Necip Fazıl'dan başlayarak Yunus Emre'ye kadar uzanan, şiirleri şarkı, türkü, ilahi formatında bestelenen birçok kişinin adını saydı ve arkasından dedi ki: “Bunların bestelenen şiirlerinin, hepsi olmasa da bir kısmı eskimiştir, günümüz insanına bir şey vermez, Reşid Muhtar'ın yorumladığı Kırık Mızrap şiirlerinden birilerini çalsaydınız ya orada! Ya da Yamanlar'ın folklor ekibi var, onlar orada çeşitli yörelerimizden halk oyunları oynasaydı ya! Ne o ‘Afgan dağlarında kar kucak kucak, gitmek istesen de gidemezsin ki!’ Düğünde söylenecek şey mi Allah aşkına!”

Haklı Hocaefendi. Ama şu da bir gerçek ki 2023 yılında olmamıza rağmen biz hâlâ dinî değerlere aykırı olmayan, değişmiş ve gelişmiş kültürel formlarımıza uygun bir düğün modeli belirleyebilmiş değiliz. Dinî değerleri hiç kale almayan düğün modellerine benzemeyeceğiz diye çıktığımız yolda, düğünün anlamına uygun olamayan, sevinci, neşeyi, eğlenmeyi bünyesinde barındırmayan, cenaze töreni misali düğünlerde karar kıldık.

Fıtrat fitri olmayan şeyleri reddeder. Nitekim etti de. İşte böyle bir formatı sunamadığımız ve hayata tatbik edemediğimiz için olsa gerek şimdikiler, bizim çocuklarımızın düğünleri, İslami kesimin sık kullandığı tabirle “ehl-i dünya” düğünlerini aratır oldu. Evet belki içki hâlâ yok ama onun haricinde “Görmemişin düğünü olmuş...” dedirtecek, israftan aşırı şatafata kadar ne ararsan var. Önce teyp kasetlerinden ilahiler, sonra zilsiz deflerle canlı müziklere ve şimdilerde hiçbir ölçü tanımayan kulakları patlatırcasına yapılan DJ’li canlı müziklere. Onun için kullandım ehl-i dünya tabirini ve “onların düğünlerini aratacak” dedim. Gerçekten de aratıyor. Dünkü yaşadığımız tefrit ise bu da ifrat. Ortasını bir türlü bulamıyoruz. Hem de namazlarımızda kırk defa “Bizi orta yola ilet!” duasını etmemize rağmen. Hâlbuki Efendimiz dönemindeki düğünlere baksak dinî değerler ve kültürel unsurlar dengesinin nasıl korunduğunu göreceğiz.

Neyse bu hamur çok su götürür vesselam.

ŞEYH UÇMAZ MÜRİDİ UÇURUR YA DA KÜLT

1980-1985 arası Ankara Yeni Mahalle Müftülüğüne bağlı camilerde gönüllü olarak, 1988-1995 arası ise Diyanet İşleri Başkanlığı bünyesinde resmî vaiz olarak vaazlar verdim her cuma. Vaaz kürsülerinde çok menkıbeler anlattım. “Hikâyenin aslına değil faslına bakın.” âdeta mottomuz hâline gelen bir cümleydi. Hiç kuşku ile yaklaşmadım anlattığım hadiselerle. Önemli olan o hadisenin doğruluğu-yanlışlığı, yaşanmışlığı ya da yaşanmamışlığı değil bizlere verdiği dersti, aldığımız ve alacağımız ibretti. Toplumsal karşılığı da vardı. Mal müşteriye satılırdı ve müşteri bu malı seviyordu.

Aradan uzun zaman geçti. Okumalarım derinleşti. Meselelere farklı perspektiflerden bakma kabiliyetim gelişti. Eleştirel düşünce âdeta bir meleke oldu. Öyle ki zaman zaman sınırları zorlayacak ölçüde eleştiriler yapar hâle geldik. Kendimi de eleştirdim bu süreçte. “Nasıl olur da daha önce bu türlü şeyler aklına gelmez!” dedim kendi kendime. At gözlüğü ile hadiselerle bakmanın zararlarını bizzat kendim keşfettim. Bu yolda keşiflerim arttıkça okuma heyecanım da araştırma ve hakikati bulma şevkim de arttı.

Malum 15 Temmuz meşum askerî darbe kalkışması ya da 16 Temmuz planlı resmî darbe harekatı sonrası, cemaati kült diye nitelendiren birçok makaleler yayımlandı, konuşmalar yapıldı. Ben burada ne onların detaylarını verecek ne de kült yapılanmasının özelliklerinden bahsedeceğim. Fakat dile getireceğim bir hatıradan, lider merkezli bir cemaat olmasına rağmen liderin kült yapılanmalarında gördüğümüz noktadan ne kadar uzak olduğunu, müntesiplerinden bazılarının kendisine yakıştırdığı konumlara ve o konumları temellendirmek için anlattıkları -uydurdukları demek sanırım daha doğru olur- hikâyelere nasıl tepki verdiğini anlatacağım. “Şeyh uçmaz müridi uçurur” başlığını seçmemin nedeni de zaten bu.

1992 yılının ortalarındayız. Ahmetli’de Ali Rıza isimli, samimi dostluğumuzun olduğu bir kişi bana bir gün bir bant verdi. İstanbul’da bir kurumda çalışan amcaoğlu Mustafa vermiş ona da “Dinle” diye. Bir vaaz kasedi. Vaaz Kayseri’de yapılmış. 90’lı yılların ilk yarısında Hizmet ile yollarını keskin bir şekilde ayırıp akademi dünyasına intisap etmiş olmasına rağmen 17/25 soruşturmalarından sonra birden bire cemaat uzmanı olarak ortaya çıkan, TV ekranlarında boy gösteren, Paralel Devlet Yapılanması yaftasını temellendirmeye ve meşrulaştırmaya çalışan, 15 Temmuz sonrası da kitap yazan bir insanın ses kaydı. Tanırsınız kendisini. Ekranlarda zaman zaman ağlıyor zaman zaman da elinde sazı türküler söylüyordu bu zat.

Bu ses kaydı Kayseri’de yapılan bir konuşma. Üniversiteden mezun olup şehri terk edecek ve talebelik hayatlarını cemaat evlerinde ve yurtlarında geçirmiş mezunlara verilen veda yemeğinde yapılmış. 1985 Ekim ile 1988 Temmuz ayları arasında kaldım ben Hocaefendi’nin yanında. 24 saat 7 gün. Manisa Ahmetli vaizi olduğum günden beri de hiç irtibatımı kesmedim. Bekârlığım sürecinde ayın neredeyse yarısında yanındaydım. Belki daha fazlasında. Evlendikten sonra bu süre haftada bir-iki güne düştü ama hiç yok olmadı. Toplam bu süreç içinde “Beşinci Kat’ta, yukarıda bahsettiğiniz zatı kaç defa gördünüz?” deseniz iki elin parmaklarını geçmez. Bunların çoğu da bir ilde sorumlu olduğu dönemde yapılan toplantılar vesilesi ile.

Niye onu anlatırken kendinize geçiş yaptınız diyebilirsiniz. Şundan dolayı; o zat Hocaefendi’yi anlatıyor bahse medar ses kaydında. Benim ve emsalim gibi, yüzde hatta binde bir ölçüsünde kendisi ile teması ve ilişkisi olmadığı hâlde öyle şeylerden bahsediyor ki şaşırp kaldım. “Bir kişi hakkında konuşmak için illa onunla sizin gibi sık temas hâlinde mi olması lazım?” demeyin lütfen. Anlattığı şeyler böyle bir teması gerektiriyor ama yok ki öyle bir yakınlığı! Kitaplarını okuyarak, vaazlarını dinleyerek tabii ki değerlendirmede bulunabilirsiniz ama bu öyle değil. Onun için ağzım açık kaldı.

Neler var? Öyle yalan yanlış menkıbeler anlatıyor ki? Hem de hepsini Hocaefendi’ye mal ederek. Tabii isnat edilen menkıbeler yanlış olunca onun üzerine bina edilen yorumlar da çok ama çok uçuk kaçıyor. Hele bir pazar günü vaaz etmemenin sebebini anlatışı var ki aman Allah’ım! Sözde Hz. Ömer, Hocaefendi’ye demiş ki “Bu cemaate vaaz etme.” Hocaefendi çok üzölmüş, gitmiş Allah Resûlü’nün huzuruna. Yalvarmış, yakarmış vaaz

etmek için. Efendimiz de “Ömer ne diyorsa o!” diye cevap vermiş. Hocaefendi de pazar vaazı yapmama kararı vermiş. Ama tam artık rüya mı yakaza mı bilmiyorum bu olaylar yaşanırken, İzmir’den İstanbul’a gidiyormuş vaaz etmek için. Aradan bir zaman geçmiş. Hz Ömer Efendimiz’e gelmiş; “Biz cemaati kontrol ettik. Hocaefendi vaazı bıraktığı için ayılanlar, bayılanlar oldu. Cemaatin ruhi seviyesini, kıvamını yerinde bulduk. Şimdi vaaz edebilir.” demiş.

İşte bu hikâye ve ardından yaptığı yorumlar beni tabir caizse çıldırtmaya yetti. “Olamaz böyle bir şey!” dedim içten içe. Bunu mutlaka Hocaefendi’ye haber vermeli hatta bandı dinletmeliyim kararını verdim. İlk fırsatta İzmir’e gittim ve durumu bütün netliği ve çıplaklığı ile anlattım. Keşke verdiği cevabı banda kaydetseydim. Öyle üzüldü öyle üzüldü ki yüzünü yere eğdi ve yakınmaya başladı. Daha sonra da ilgili bantın toplatılmasını istedi.

Evet, kaderin garip cilvesi. Bir zamanlar Hocaefendi’ye “Mehdi” ve “Mesih” diyecek kadar ileri giden birisinin aradan yıllar geçtikten sonra aynı zata “şeytanın yeryüzündeki temsilcisi, günah piramidinin zirvesi” demesi. Bu, ya müthiş bir savrulmanın ya da baştan bu yana devşirilmiş olmanın göstergesi olsa gerek. Ah sırat-ı müstakim neredesin?

Bizde ilim sahibi olmadan fikir sahibi olma oldukça yaygın bir uygulamadır. Cemaate kült, Hocaefendi’ye de kült lideri damgasını bilir bilmez yakıştıran insanlara, sosyal bilimlerde yerini alan farklı kategorilerdeki kült kriterlerini okumalarını ve bu hatıraya da o gözle bakmalarını tavsiye ederim.

SÂBÛNÎ ELEŞTİRİ KÜLTÜRÜ VE HOCEFENDİ’NİN TERCİHİ

Önce Muhammed Ali Sâbûnî’den bahsedeyim. 19 Mart 2021’de 91 yaşında iken Yalova’da vefat eden Suriyeli bir âlim. Rivayet tefsiri kategorisi içine giren tefsir çalışmaları ile bilinen bir müfessir. Safvetu’t-Tefâsîr ile Ravâiu’l-Beyân fî Tefsîr-i Âyâtî’l-Ahkâm mine’l-Kur’an ve İbni Kesir’in tefsirine yaptığı muhtasar, baş yapıtları arasında sayılabilir. Yıllarca Suriyeli Âlimler Birliği derneğinin başkanlığını yaptı. 28 yıl boyunca Suudi Arabistan’nın Mekke-i Mükەرreme Üniversitesinde öğretim görevlisi olarak çalıştı.

Hocaefendi ile birlikte olduğumuz dönemlerde tefsir derslerinde Sabunî’nin ihtisarını yaptığı İbni Kesir tefsirini okumuştuk. Ahkâm ayetlerinin tefsirine geldiğimizde Ravâiu’l-Beyan tefsirine de bakardık. “Böyle ihtisar etmiş İbni Kesir’i ama kendisi ne demiş acaba?” sorusuna cevap bulmak için yapardık bunu. Mekânı cennet olsun.

Şimdi hatıratıma geçeyim. Yıllarca Suud’da eğitim görmüş ve şimdilerde Hollanda’da yaşadığını bildiğim Muhammed Kileci Hocam, Sâbûnî’nin tahkikini yaptığı İmam Nevevî’ye ait Kitabu’l-Ezkâr adlı kitabı hediye olarak getirmişti. Sabah dersinde takdim etti. Kitap bir kenarda duruyordu. Ders bitiminde herkes günlük programına kaldığı yerden devam etmek için odasına çekildi. Bu sırada Hocaefendi’nin, Kileci Hocanın getirdiği o kitabı karıştırdığını gördüm. Oturdum. Rastgele sayfalar açıyor, okuyordu. Bir sayfayı açtığında, karşısına çıkan duanın ezberindeki lafızlarla uyuşmadığını gördü ve aslına bakma ihtiyacı hissetti. Bana “Şu duanın geçtiği hadisi, Buhari’den bul getir.” dedi. Gittim, buldum ve getirdim. Hocaefendi’nin ezberindeki lafızlar Buhari’deki ile birebir uyum içindeydi. İhtimal Nevevî başka hadis kitaplarında geçen bir rivayeti esas almıştı. Sonra bir iki yer daha açtı. Bunlardan birisi yine ezberindeki lafza uygun değildi. “Git bunu da bul getir.” dedi bana. Getirdim. Onda da sonuç aynıydı.

İşin aslına bakarsanız hadisler genelde, rivayet bi'l-mana şeklinde rivayet edildiği için bu alabildiğine normal bir durum. Hadisi rivayet eden sahabe, daha sonraki dönemlerde şahit olduğu olayı, Efendimiz'den duyduğu sözleri aklında kaldığı kadarıyla anlatıyor ve bunu anlatırken de kendi kelime, cümle ve ifade tarzını kullanıyor. Allah Resûlü'ne ait sözlerde kelimesi kelimesine anlatma gayreti tabii ki var, ama bunun başarıma oranı hadis araştırmacılarının ortaya koyduğu çalışmalara göre çok fazla değil; Hatta usul-ü hadis ilminde senet ve metin tenkidi açısından yapılan hadisin sıhhat derecelendirilmesinde, bu husus merkezi rol oynar.

Üst üste iki yerde böyle bir yanlışlık olunca ben dayanamadım ve dedim ki: “İbni Kesir tefsirini de okurken demiştiniz ki Sâbûnî i için ‘Ayetleri çok münasebetsiz yerlerde kesmiş, ravi zincirini bazen vermiş bazen vermemiş, taksir yaparken hiç de kısaltılmayacak bir yerde sözü kesmiş.’ Bakın şimdi de iki yerde lafızda farklılıklar çıktı. Demek ki çok iyi muhakkik...” sözümü tamamlamama izin vermedi. Ellerini havaya kaldırarak dur dercesine “Öyle deme Ahmet Hoca!” diyerek sözümü kesti.

Şimdi kendimi müdafaa adına değil ama bir hakikatin tebeyyünü adına söyleyeyim. Ben Buhârî'den o rivayetleri Sabunî'nin yaptığı tahkikte verdiği bab, hadis numaralarından hareketle bulmuştum. Dolayısıyla kitapta yazılı metinle dipnotta o kaynağın verildiği metnin uyum içinde olması lazım. Eğer başka bir kaynak veriyor olsaydı onu demezdim. Hocaefendi'nin derslerde söylediği tespitleri burada zikretmemin sebebi ise yarım kalan cümlemin sonunda söyleyeceğim “Çok iyi muhakkik değil.” şeklinde beliren kanaatimi desteklemektir. Üzerinden 30 yılı aşkın zaman geçti, çok emin değilim ama konsept bunun böyle olduğunu düşündürüyor bana.

Her neyse mevzu burada Hocaefendi'nin göstermiş olduğu tepki. Devamında şunu dedi: “Bunlar zamanımızın büyük âlimleri Ahmet Hoca. Devasa insanlar. Biz bu zatın yaptığının kaçta kaçını yaptık Allah aşkına!” Objektif, tarafsız bir gözle bakacak olursak Hocaefendi, Sâbûnî misal ilmi düzlemde; hatta sadece tefsir değil sair İslami ilimleri de içine alacak şekilde birçok güzel ve özgün çalışmaya imza atmış bir insandır. Sonsuz Nur, Kalbin Zümrüt Tepeleri ilk etapta aklıma gelen iki eseri. Dolayısıyla Hocaefendi'nin bu sözü tevazu olarak değerlendirilebilir. Doğrudur da. Tabii hâli zaten buydu. O zaman bu söz, bugünden düne bakınca tevazu

adına söylenmiş olmaktan öte bir mana taşıyor benim için; “Haddini bil!” diyor üstü kapalı. Halk tabiriyle söyleyeyim “Üç beş satır bir şey okudun, biraz mürekkep yaladın diye havalara girme!” mesajı veriyor. Ben o mesajı o gün de almıştım, bugün de bu satırları yazarken mesajın canlılığını içimde duyuyorum.

Şimdi söz buraya gelmişken eleştiri kültürü ve tenkit anlayışı adına bir-iki şey söylemek isterim. Öncelikle şu tenkit kavramını netleştirmemiz lazım. Eleştiri diye tercüme ediliyor tenkit. Tenkit edene de münekkit deniyor malum. Ama menfî bir anlam çerçevesine sahip Türkiye insanının zihninde bu kavram. Doğru mu? Bence yanlış. Çünkü bizim insanımız eleştiri deyince hep yıkıcı mahiyetteki eleştirileri anlıyor.

Hâlbuki kelimenin kökenini teşkil eden “nakd”, bir şeyin iyisini kötüsünden ayırmak, bir şeye uzunca bakmak, parmağı ile vurup kırmak, ayıplamak, gıybet etmek, temizlemek, kötü kısmını atmak şeklinde eleştiri anlamı da ihtiva eden bir anlam çeşitliliğine sahip sözlükte. Ama ıstılahta, konu ile alakalı “İslâm Araştırmalarında Tenkit Âdâbı” başlıklı makale yazan Ali Budak’ın cümleleriyle ifade edecek olursak şu demek: “Bir fikir veya konu hakkında, hak ve gerçeğin ortaya çıkması için iyiyi kötüden, doğruyu yanlıştan temyiz etmek ve insanları kötü sonuçlardan sakındırmak maksadıyla yapılan, kendine has bazı ölçüleri bulunan inceleme, araştırma ve değerlendirme.”

Pekâlâ benim Sâbûnî ile alakalı yaptığım tenkit bu kapsam içine giriyor muydu? Bu soruya Ali Budak’ın söz konusu makalesinden uzun uzadıya anlattığı tenkit adabının ana başlıklarını sıraladıktan sonra cevap vereyim. İzmir İlahiyat’ta talebe olduğu yıllardan tanıdığım, Zaman Akademi sayfasında da halef-selef olduğum Selçuk Camcı özetlemiş bu makaledeki satır başlıklarını. Birer cümlelik bu özetin özetini maddeler hâlinde sunuyorum:

1. Eleştirilen husus tenkide mahal olmalıdır.
2. Tenkit, yalan ve batıldan uzak, doğruluk üzerine bina edilmelidir.
3. Tenkitten ikinci derece faydalar olsa da ana gaye Allah rızası olmalıdır.
4. Peşin hükümlerden ve ön yargılardan uzak olmalıdır.
5. Münekkit eleştirdiği konunun uzmanı olmalı veya konuyu az çok bilmeli.

6. Münekkit eleştiriye açılan konuyu iyice anlamalı.
7. Tenkide mahal konu içtihadi ise konu derinlemesine incelenmeli.
8. Tenkit delile mebni olmalı.
9. Edebe riayet eden bir üslup kullanılmalı.
10. Tenkide mahal konunun hangi zaman ve çevreye ait olduğu göz önünde bulundurulmalı.
11. Tenkit adalet, hakkaniyet ve insaf ölçüleri dâhilinde yapılmalıdır.
12. Tenkit edilen fikir, olumlu ve olumsuz yönleriyle birlikte ele alınmalı.
13. Tenkit eden referanslarını mutlaka zikretmeli.
14. Tenkide mahal konu bütünsellik ilkesi içinde eleştiriye tâbi tutulmalıdır.
15. Tenkidin genellemeci bir özellik arz etmemesi gerekir.
16. Tenkit, yanlış neticelerinden doğacak manevi mesuliyetten kaçınmak maksadıyla, titizlikle yerine getirilmesi gereken bir süreci ifade eder.
17. Tenkit yerinde ve makamında yapılmalıdır.
18. Tenkidin en güzeli, sadece eleştirilecek fikrin sahibi ile münekkit arasında en dar dairede gerekleşenidir.
19. Doğru fikrin eleştirdiği tarafta olduğunu gören, hatasını kabul etmeli.
20. Tenkit kısa, öz ve sınırları belli olmalı.
21. M ntesibi kalmamış kişileri tenkit ederek onları meşhur etmemeli.
22. Tenkit eden kişi kızgınlık anında bu işi yapmamalı.
23. Tenkit şahıslara değil, fikirlere, sözlere ve belirli konulara yapılmalıdır.
24. Bazen hasenin ahsene tercih edileceği durumlar söz konusu olabilir, böyle durumlarda susmak ve tenkitte bulunmamak evladır.
25.  z m  nerisi getirmeyen ve düzeltme yapmayan tenkit eksik bir tenkittir.
26. Cevabı verilmiş tenkitlerin tekrarı da sağlıksız bir durumdur.

şimdi tekrar, “Benim Sâbûnî ile alakalı yaptığım tenkit bu kapsam içine giriyor muydu?” sorusunun cevabına geçeyim; tek kelime ile “Hayır” Benim yaptığım söz konusu eleştiriyi bu 26 kriterin her birine vurarak değerlendirin, sınıfta kalırım. şşte kanaatimce Hocaefendi’yi, benim Sâbûnî hakkında söylediğim o söz karşısında ani tepki vermeye iten de buydu.

Şunu kabullenelim, İslam geleneği içinde selef-i salihini velev ki bu maddelerin her birinden geçecek şekilde de olsa tenkit etme çok yaygın değildir. Bu durum hoca-talebe, şeyh-mürit, yaşlı-genç ilişkisinin olduğu bir zeminde kendini daha net olarak gösterir. Biz de talebelik hayatımız boyunca Hocaefendi'yi hep bu konumda gördük ama istisnaları vardı ve bu istisnalar, yeri geldiğinde kendini selefte saygı üst başlığı içinde toplayabileceğim bütün unsurlarını içine almak şartıyla kendine zemin bulurdu. “Hakkın hatırı âlîdir, hiçbir hatıra feda edilmez.” düsturunu hatırlatacak biçimde kendini gösterirdi Hocaefendi'nin dilinde.

İhtimal çiçeği burnunda ilahiyat mezunu, ilim yolculuğunun hasılı tahsil ve malumu ilam basamağında bulunan bir talebesi olarak, benim Sâbûnî hakkında söylediğim o cümlelere -şimdilik kaydıyla- anında müdahale etmişti. Belki de henüz bu seviyedeki bir talebe, Sâbûnî gibi bir âlime böyle konuşursa ileride daha da farklı bir noktaya evrilebilir diye düşünmüş olabilir. Ben şahsen böyle yorumluyorum. Zira ilerleyen yıllarda değil Sâbûnî, mezhep imamlarının da tercihlerine yansıyan farklı değerlendirmelerim oldu Hocaefendi ile yaptığımız müzakerelerde veya soru-cevaplı sohbetlerde. Aynı uyarıyı yapmadı, sonuna kadar dinledi, cevaplar verdi. Kimi zaman bana hak verdi, “Evet” dedi, kimi zaman o günkü sosyal hayat şartları ile izah etti imamların o tercihlerinin nedenlerini ve değiştirilebileceğini söyledi.

DİKSİYON DERSLERİ

2005-2010 yılları arasında -tam zamanını hatırlayamıyorum, 2009 olabilir- bir Türkiye seyahatinde İzmir’e uğramıştım. O dönemler Amerika’da henüz sağlık sigortamız olmadığı ve sağlık hizmetleri de çok pahalı olduğundan, tedavi için Türkiye’ye gelirdik. Ana dilimizle kendimizi daha rahat ifade edebilmemiz, başka bir geliş sebebimizdi.

İzmir’de iken Şifa Hastanesine uğradım. Boğazımda yutkunma zorluğu vardı ve sık sık öksürüyordum. KBB bölümünde daha sonradan profesör olduğumu öğrendiğim bir hanımefendiye muayene oldum. Dr. Hanım toplamda beş dakika bile sürmeyen bir süre içinde kulaklarıma, boğazlarıma baktı ve bana bir soru sordu: “Öğretmen misiniz?” “Hayır” cevabı verdim. “Ama çok konuşuyorsunuz sanırım. Mesleğiniz nedir?” dedi. “Halka açık sohbetler yapıyorum.” dedim. Tahmini tutmuştu. Şöyle de denebilir, hastalık teşhisinde isabet kaydetmişti. Bu nedenle hafif bir tebessüm etti ve hemen çözümü söyledi: “Diksiyon dersleri almanız lazım. Tiyatro ve konservatuvar öğrencileri misali bu kurslara gitmeli özellikle şan dersleri almalısınız.” Şaşırdım ve “İlaç vermeyecek misiniz?” dedim. “Hayır” dedi Dr. Hanım. “Mutlaka diksiyon kurslarına gitmeli ve şan dersleri almalısınız.”

Diksiyon “Konuşurken duygu ve düşünceleri doğru ve etkili bir şekilde anlatabilmek için sesin uyumunu, söyleniş şeklini, seslerin uzunluğu ve kısalığını, vurgu ve tonlamaları doğru jest ve mimiklerle yerinde ve güzel kullanma sanatıdır.” Amaç etkili ve güzel konuşmadır ama bu yapılırken harflerin gırtlaktan doğru çıkartılması, nefesin doğru alınıp verilmesi ve ses tonunun ayarlanması esastır.

Ben 1980 yılında başladım vaizlik hayatına. 1995 yılında da bıraktım. Bunun yedi yılı resmî idi. Diyanet İşleri Başkanlığına bağlı olarak Anadolu’nun çeşitli kasabalarında haftada dört defa vaaz ettiğim olurdu. Bugün de dâhil 1980’li yıllardan beri küçük ve büyük kalabalıklara sohbetler ettim, konferanslarda konuşmalar yaptım. Ama hiçbir zaman diksiyon dersi almadım. Alma gerekliliği de duymadım çünkü farkında

değildim. Sadece 1988 yılında Antalya’da vaizlik, müftülük semineri esnasında merhum Semih Sergen bir haftalığına gelmiş ve günde iki-üç saat diksiyon dersleri vermişti bize. Benim diksiyon kavramının mahiyetini ve çerçevesini bilmem bile işte o dönemde oldu.

Şimdi gelelim benim bu hatırayı kaydetme sebebime. Onu kaleme almak için eski notlarıma bakıyorum. Söz konusu hatıra 28 Aralık 1992 tarihini gösteriyor. İzmir Aliğa’da vaizim ama İzmir Bozyaka’da oturuyorum. Hocaefendi o günlerde Bozyaka’da kalıyor ve benim Aliğa’ya gittiğim günlere denk gelmezse, mutlaka derslere katılıyorum. İki günden beri bademciklerim ağrıyor. Boğazımda yutkunma zorluğu var. Bu iki gün içinde derslere gidemedim. Şimdi düşünüyorum da demek ki beni İzmir’de doktora götüren rahatsızlığım o zaman da nüksetmiş. Sebep büyük ihtimal Dr. Hanımın söylediği, nefesi ve sesi iyi kullanamama.

İkinci günün sonunda kendimi biraz toparlayınca öğle namazına gittim. Ders bitmek üzereydi. İbni Akîl şerhi derdik kendi aramızda. Abdullah b. Akîl el-Hemedanî’nin, meşhur İbni Malik et-Tâî’nin el-Elfiyyesine yazdığı şerhi okuyoruz. Nahve dair manzum bir eserin şerhi bu. İşin aslı bu kitaba başladıktan sonra Hocaefendi, bunun yanlış bir seçim olduğunu da söyledi bir ara ama başladık madem bitirelim diye de bırakmadı.

Ders bitti ve bana döndü Hocaefendi. Dedi ki: “Ahmet Hoca derse yetişemedi herhâlde. Belki de sabah erken derse çıkmadığımı öğrendi, onun için gelmedi. Eğer vaktim olsaydı onunla kaçırdığı yerleri tekrar okurdum.” Yüzüme söylenen, adrese teslim açık bir mesajdı. Başımdan kaynar sular dökülmüş gibi oldu.

“Hayır, gelmememin sebebi boğazlarımdaki rahatsızlık.” diye bir açıklama yaptım. Benim sözüm biter bitmez Cemal Hoca sağ olsun devreye girdi ve üç gün önce Manisa Köprübaşı ilçesinde bir konferansım olduğunu anlattı. Hocaefendi tam bu arada Dr. Kudret Bey’in önerdiği, antibiyotik kullanımının yanı sıra vücudu takviye edici gıdalar ve vitaminler almam gerektiğini söyledi; ardından şunu ekledi: “Aslında hepimizin diksiyon kursu almaya ihtiyacımız var.”

Evet, yıllar önce kendisini de işin içine katarak söylemiş Hocaefendi bunu; ama ben es geçmişim. Zira bu hatırayı yazmak için eski notlarımı karıştırırken gördüğüm bu söz, benim belleğimde hiçbir şekilde yer etmemiş. Etse idi hatırlardım ya da mutlaka onu hayata taşırdım o yıllarda.

Devam etmiş Hocaefendi konuşmaya ve şunu da söylemiş: “Rahmetli Tuzcu Cahit Ağabey benim tabir caizse diksiyoncumdu. Bana bazı konuşmalardan sonra ‘Ne diye böyle bağıırıyorsun ki?’ cümleleri ile başlayan uyarılarda bulunurdu.”

Burada “diksiyoncumdu” tabiri tam yerli yerine oturmuyor ama maksat açık. Nitekim Hocaefendi de zaten bunu tebessüm ederek söylemişti. Maksat diksiyon dersinin alınması ve öğretmenler başta olmak üzere, sesi çok kullanmayı gerektiren mesleğe sahip olan kişilerin bunu lüks değil, zaruret olarak görmesi.

Pekâlâ yıl 2023. Diksiyon kurslarına gittim mi? Hocaefendi bunu 30 yıl önce söylemiş. Şifa Hastanesindeki KBB uzmanı aynı şeyi en az 13-14 yıl önce söylemiş. Cevabım “Hayır”. Bu da benim tembelliğim.

SUIZAN HARAM YA SUIZANNA SEBEBİYET VERMEK

Zan kesin, net ve kati bilginin karşısı anlamında kullanılır sözlüklerde. Eğer bir insanın kanaati, doğruluğu ve kesinliği şüpheli bilgi üzerine kurulu ise o aynı zamanda bir itham ve töhmeti içinde barındırır. Yalnız “Kulum benim hakkımda nasıl bir zan sahibi ise ben öyleyim.” (Buhari, Tevhîd,15) şekliyle Buhari’de kayıtlı olan hadiste de görüleceği üzere, zan aynı zamanda müspet/olumlu anlamda da kullanılmıştır Arapça’da ve İslam’ın asli kaynaklarında. Buradan hareketle İslami literatürde zan kavramı olumlu ve olumsuz olarak ikiye ayrılarak ele alınmış, olumlu olana “hüsnüzan” olumsuz olana ise “suizan” denilmiştir.

Ahlaki düzlemde İslam âlimleri, herhangi bir insan hakkında aksine kati deliller bulunmadıkça hüsnüzanda bulunmanın gerekliliği üzerinde durmuşlardır. Bu toplumsal alanda insani ilişkileri olumlu etkileyecek, bireysel alanda da insanın başkalarıyla ilişkisinin seyrini belirleyecektir. Bu bağlamda Hucurat suresindeki “*Zannın çoğundan sakının. Çünkü bazı zanlar vardır ki günahdır.*” ayetinden hareketle, aksine deliller olmadıkça bir kişi hakkında suizanda bulunmanın haram olduğunu söyleyen ulema dahi vardır. “Suizanda isabet etmektense hüsnüzanda yanılmayı tercih ederim.” ifadesi bu bakış açısının ürünüdür denebilir.

Yalnız bunu dengeleyen başka tabirler de vardır gündelik hayatımızda. Mesela “hüsnüzan, adem-i itimat” bunlardan biridir. Yani muhatabının sana söylemiş olduğu sözlerde, anlattığı hikâyelerde, yaptığı şahitliklerde ona hüsnüzan ile bakmak, sözlerinin ve davranışlarının doğruluğunu kabullenmek ama mülâhaza dairesini de her zaman açık bırakmak, gözlemlemek, hemen olumlu kanaate ulaşmamak, üçüncü şahıslardan o söz ve davranışları teyit edici bilgiler almak.

Neden? Davranışlara yansıyan cihetiyle insanların birbirleri hakkında bir kanaate ulaşması normaldir ama niyetlerini, kalplerinde taşımış oldukları duygularını bilmeleri mümkün değildir. O, kişi ile Allah arasındadır.

“Ameller niyetlere göredir.” hadisi bu ince ayırım çizgisini gözlerimizin önüne serer. Niyetleri bilemeyeceğimize ve kalplere sadece ve sadece Allah niğehbân olduğuna göre “Aman ha dikkat!” mesajı da içerir bu hadis. Onun için söz konusu hadis şeytanın igvalarına karşı bir uyarı olarak değerlendirilmelidir.

Gönüllü insanların insanlığın hayrına projeler etrafında bir araya geldiği toplulukta iç ahengi sağlamak oldukça önemlidir. Bu konuda tek tek herkese görev düştüğü gibi o topluluğa küçük veya büyük ölçekte liderlik yapan herkese de büyük görevler düşmektedir. Bu eksende Hocaefendi’nin yeri tabii ki inkâr edilemez. Hem lider olması hem cemaatinin üzerindeki itibarı ve etkisi hem de son tahlilde insanlar arası ilişkiyi alakadar eden dinî ve ahlaki boyutu ön plana çıkan her meselede, din âlimi kimliğiyle Hocaefendi’nin söyleyeceği şeylerin, yapacağı telkinlerin, vereceği vaazların yeri ayrıdır.

Bornova Camii’nde verilen ve 1980 ihtilali ile yarım kalan “Ahlaki Aliye-yi İslamiyye” ya da “Müeyyidat” adı altındaki seri vaazların gayesi olarak şahsen ben, bu düşüncenin de gözetildiği kanaatindeyim. Kaldı ki o vaaz serisi yarım kaldı ama sonrasında kaleme aldığı yazılarda, yaptığı sohbetlerde bu meselenin üzerinde ısrarla durdu Hocaefendi. Bazı anahtar kelimelerle Hocaefendi’nin yazılı ve sözlü müdevvanatı içinde yapacağınız bir tarama, bunu gözler önüne serecektir.

Manisa’nın Ahmetli ilçesinde vaizim. Turgutlu, Salihli, Selendi, Demirci, Kula, Sarıgöl, Alaşehir, Gölbaşı, Köprübaşı gibi ilçelere bir program dâhilinde periyodik aralıklarla sohbetlere gidiyorum. En çok ve sık gittiğim ilçe Turgutlu. Haftalık dersler yapıyoruz esnaf, tüccar ve sanayici kesimi ile. Sanayici derken kastım tuğla fabrikaları sahipleri. Çok güzel birlikteliklerimiz oldu o insanlarla. Nice fedakârlıklarına şahit oldum. Bazıları Hakk’ın rahmetine kavuştu. Minnettarım hepsine ve yaptıkları her şeye.

İşte o günlerde benim tam detaylarına muttali olmadığım ama kulağıma da gelen bir hadise vardı, halk arasında konuşulan. Hizmet’e olan bağlılığı müsellemler, adı Turgutlu’da Hizmet ile birlikte anılan bir ağabeyin klasik fıkıh kitaplarında haram denilen ticari bir işlemi, şikâyet olarak Hocaefendi’ye aktarılmış. “Yaptıysa yapmış, bunun Hizmet’le ve Hocaefendi ile ne alakası var?” diyebilirsiniz. “Hizmet veya Hocaefendi mi

cevaz vermiş, yapabilirsiniz demiş?” sorusunu da sorabilirsiniz. Hayır, böyle bir şey söz konusu değil. Ama yukarıda dediğim gibi o şahsın Hizmet ile olan irtibatı ve önde gözüken biri olması itibarıyla, işin içine Hocaefendi’nin de Hizmetin de adının karıştıldığı bir fitne furyası başlamış.

Bir gün Bozyaka’ya gittiğimde beni odasına çağırdı Hocaefendi. Neden ben, bu sorular neden bana soruluyor ve biraz sonra yazacağım gibi bir sohbet düzenlemenin neden benim tarafımdan yapılması gerekiyor bilmiyorum ama Hocaefendi bana söyledi. İnanın bu soruların cevapları bugün bile zihnimde netliğe kavuşmuş değil. Turgutlu’ya nezaret eden arkadaşımızı çağırarak da söyleyebilir veya telefonla ulaşıp aynı şeyleri ona sorabilir, sohbet düzenleme isteğini ona iletebilirdi. Her neyse. Hocaefendi’nin idare tarzında çok vardır bu türlü davranışları. Direkt muhatabına söylemek yerine ona haber ulaştırma şeklinde başkaları üzerinden meseleyi çözdüğü çok olmuştur. İhtimal bu da öyle bir şey. Beni orada hazır buldu ve gördüğü için bana söyledi.

“Turgutlu’da mütevelli toplantısı hangi gün oluyor?” dedi. Biliyordum bu sorunun cevabını, çünkü ben de ara sıra katılıyordum. “Pazartesi” dedim. Büyük fedakârlıkla kurulmuş, nice dinini, dilini, kültürünü seven ve insanlığa faydalı evlatlar yetiştiren ama haramiler tarafından gasbedildikten sonra yıkılan bir Gündüzalp Koleji’miz vardı Turgutlu’ya tepeden bakan mevkide. “Haftaya pazartesi Gündüzalp’te yapsınlar mütevelliyi, ben de katılacağım.” dedi. İstanbul, Ankara, İzmir gibi büyük şehirlerin mütevellilerine, oralarda kaldığımız zamanlarda katılırdı Hocaefendi ama bir ilçenin mütevelli toplantısına hem de kendi isteğiyle katılması bende şaşkınlık oluşturdu. “Amenna” dedim. Turgutlu heyetine söyledim. Onlar da küçüklü büyüklü bütün mütevelli hatta ders gruplarını toparladılar haftaya pazartesi günü. Çok ama çok kalabalıktı. Akşam yemeği yendi önce hep birlikte. Ardından namaz kılındı ve tesbihat yapıldı. Sonra da sohbete geçildi.

Düğüm şimdi çözülecekti. Hocaefendi’nin Turgutlu’ya gelme ve mütevelli heyetinde yer alan insanlarla konuşma isteğinin ardındaki sır açığa çıkacaktı. Talebeliğim esnasında kullandığım küçük bantlı teyp kayıt cihazını önüne koydum. Hiç itiraz etmedi. O ses kaydı hâlâ bende mahfuz. Sırrın çözülmesi için uzun boylu beklemeye ve satırlardan ya da satır aralarından verdiği mesajı çözmeye odaklandım. Çok beklememe gerek

kalmadı. İlk cümlesinde diyeceğini dedi: “Suizan etmek haram ama suizanna sebebiyet vermek de haramdır.”

Mesele anlaşılmıştı. Halk arasında fitne unsuru olan veya olma ihtimali her geçen gün büyüyen o mesele için gelmişti Hocaefendi. Üstü kapalı ama adresi açık, net bir mesaj veriyordu. Kimseyi kırmamak, benim tabirimle “sıfır kayıpla çalışmak” isteyen bir insan olarak, her zamanki genel tavrını sergiliyordu. Efendimizden mülhem olduğuna inanıyorum bunun. Kendisi de buna işaret etmiştir zaman zaman. Hatırlayalım; Allah Resûlü zekât/vergi toplayıcısı olarak çevre kabilelere insanlar göndermiş, onlar topladıkları mallarla Medine’ye gelip “Bunlar beytülmalin, bunlar da bize hediye.” demişler, bunun karşısında Efendimiz onlara hiçbir şey dememiş, müsait bir zamanda verdiği hutbede ise isim vermeden “Bazı insanlara ne oluyor ki böyle diyorlar! Annelerinin evinde otursalardı o hediye onlara verilecek miydi?” diyerek gerekli mesajını vermişti. İşte bu örnekte olduğu gibi, muhataplar verilen mesajı almış ve kendilerinin olduğunu iddia ettikleri hediyeleri hemen beytülmale teslim etmişlerdi. Böylece Allah Resûlü hem şahsileştirmeden problemi çözmüş hem genel ilkeyi ortaya koymuş hem de üçüncü şahısların konuşarak fitne çıkartma ihtimallerinin üzerine kezzab suyu dökmüştü.

1984 yılında kısa süreliğine geldiği Ankara’da ve bir ay kadar birlikte kaldığımız Kırıkkale’de de benzeri bir şey olmuş. Ben detaylarına vâkıf değilim ama Kırıkkale hadisesini detayları ile bilenler anlatır/yazar ve tarihe sahih malzeme bırakmış olurlar. Benim bildiğim, bir gün sabah namazını kılar kılmaz Hocaefendi’nin evden ayrıldığı, Kırıkkale’de ihtilaf konusu olan bir mesele için oradaki taraflarla konuştuğu ve sorunu çözdüğü söylendi.

Müsaade edin. Tam da içimden geldi şimdi. Bu faslı o meşhur deyimle bitireceğim: “Hey gidi günler hey!” Özlemle, hasretle, gözyaşı ile andığımız o güzel günler!

HACCA İZİN YOK

Ahmetli’de son günlerim. Tayin dilekçemi verdim. Bugün yarın tayinim çıkacak. İlçe müftüsü Halit Korkmaz Hoca’nın hem onayı hem de isteği var benim tayinim ile alakalı. Bu arada bir gelişme oldu. Hacı Mevlüt diye bir zat vardı, cami cemaatinden. Gördes’te bir seyahat acentesi ile anlaşmış. Bana geldi ve dedi ki “Eğer Ahmetli’den 10 tane hacı adayı bulursan seni hacca hem bedava götüreceğiz hem de 3000 riyal ödeme yapacağız. Diyanetten de izni biz alacağız.” Gerçekten de o günlerde böyle şeyler çok oluyordu. Ekim ayında “Camiler Haftası” münasebetiyle Manisa’nın ilçeleri arasında yaptığımız seyahatlerde duyuyorduk meslektaşlarımızdan. Ne yalan söyleyeyim, ben de çok istedim bu vesile ile hacca gitmeyi. On kişi bulmak, benim için hiç de zor değildi. Cami cemaatinden hiç kimse gelmeyecek bile olsa, Hizmet cemaatinden ondan fazla kişinin çıkacağına emindim benimle hacca gitmek isteyen.

Neden gitmek istiyordum? İyi bir fırsattı benim için. Yarınların neler getireceğini bilmiyordum. Yeni tayinimin çıkacağı ilçede aynı fırsatı yakalamam mümkün olmayabilirdi. İkincisi, o mukaddes beldelere gitme hayali kurardık çocukluğumuzdan bu yana. Hacca ve umreye gidenlere yaptığımız ziyaretlerde dinlediğimiz hatıralar, oyuncak tarzındaki dürbünle seyrettiğimiz Mekke-Medine resimleri o isteğin nedenini oluşturuyordu. Bir de bunun üzerine ilahiyat tahsilini koyun.

Ayrıca vaiz olarak halka, hoca olarak imam-hatip ve ilahiyat talebelerine hac ve umre anlatımlarım hep teorik bilgiler ışığında idi. Pratiğini de bilerek anlatmak daha güzel olmaz mıydı? Sadece hac ve umre mi? İslam’ın neşet ettiği o toprakları, mukaddes mekânları görmek, Uhud, Bedir, Hendek, Mina, Müzdelife, Arafat bana neler neler kazandırırdı. Bunu tahmin ediyordum ve bu yüzden istiyordum. Ve tabii ki Hocaefendi’nin hac vaazları, Kâbe ve Ravza yazıları, Sonsuz Nur başta Peygamberimizi anlatımları ve kendisinin üç defa yaptığı hac seyahatlerinden bize aktardığı izlenimler, evet bunların hepsi bende hacca gitme konusunda müthiş bir arzu uyarmıştı.

Diyelim ki işin resmî boyutu tamam, Ahmetli'den de on kişi buldum ama Hocaefendi'ye ne diyeceğim? Ondan da izin almalıyım. Dikkat edin haberdar etme değil. Kendi kararımı kendim verip “Ben gidiyorum.” deme değil, aksine izin alma. Öyleydi o zamanlar. Hocaefendi özellikle yakın çevresindeki kişilerin hayatlarındaki önemli dönüm noktalarında mutlaka kendisine danışmalarını ister ve zaman zaman bunu yüksek sesle dile getirirdi. İsmail Büyükçeşlebi'yi defalarca örnek olarak vermiştir mesela. Rıdvan Kızıltepeyi de Mehmet İhsan Başaran'ı da. Her neyse. Bu ayrıca ele alınması gerekli olan bir fasıl.

O yıllarda yakın dairedeki insanlar evliliklerinden alacakları evlere ve çocuklarını okutacakları okullara kadar hemen her şeylerini Hocaefendi'ye sorup, fikir danışırlardı. Ben de o kadro içindeyim. Yıllarca kendisine talebelik yapmışım. Herkes sorarken benim böylesi bir hadiseyi kendisine sormamam düşünülemez. Bir sabah dersinden sonra Hocaefendi odasına gitmek için kalktı. Cemal Türk Hoca, Hocaefendi'nin kitaplarını aldı, ben de peşlerine takıldım. Odaya girecek ve orada söyleyeceğim durumu. Cemal Hoca'yı da daha önceden bilgilendirmiştim. Yamanlar'dayız. Büyük salonda ders yapmıştık. Bizim iki kişi peşinden geldiğimizi görünce odasından çıkar çıkmaz adım attığı diktdörtgen şeklindeki o küçük salonda oturdu. Durumu bütün netliği ile anlattım. Kısa bir müddet düşündü ve “Şimdi hizmet var, sonra gidersin.” dedi. Beynimden vurulmuşa döndüm bu cevap karşısında. Hiç böyle bir cevap beklemiyordum. Belki bekliyordum ama bu cevaba, “Hayır” denilmesine hazır değildim.

Ben hissiyatımı yüz hatlarıma yansıtan bir insanım genelde. İhtimal Hocaefendi, benim içine girdiğim halet-i ruhiyeyi yüz ifadelerimden hareketle tahmin etti ama geri adım atmadı. Sanki bu kararının gerekçesini anlatırcasına şunu dedi: “Direkt il müftülüğüne dilekçe yazabiliyor munuz? ‘Bana böyle bir teklif var, sizin düşünceleriniz nedir?’ diye sor.” dedi. Ben Allah şahit buradaki maksadı anlamadım. Literal bir yaklaşımla cümleye ve o cümlenin taşımış olduğu manaya odaklandım ve sordum: “Ya evet derse?” Öyle değil mi? Sordunuz bir dilekçe ile ve il müftüsü de dedi ki “Gidebilirsiniz?” Ne yapacağım bu durumda ben. Zira yukarıda da ifade ettiğim gibi o yıllarda Diyanet, şirketlerin rehber olarak götürmek istediği hocalara izin veriyordu. Bu bilgiye sahip bir insan olarak böyle bir dilekçe yazmak zaten anlamsızdı. Ama Hocaefendi'nin buradaki amacı il

müftüsünün beni tanınması ve kendisinin görüşünü almadan adım atmadığımı, nihai karara varmadığımı göstermekmiş. Bunu daha sonra Cemal Hoca söyledi bana. Sorunun cevabına döneyim. Ne demiştim Hocaefendi'ye: "Ya evet derse?" Biraz sert bir ses tonuyla "O zaman çantanı hazırlar gidersin." dedi ve hızlıca odasına geçti.

Sonuca geleyim; o defteri orada kapattım bu cevap ve tavır karşısında. Hacı Mevlüt amcaya da cevabımı söyledim, şaşkınlıkla karşıladı bu cevabı. Ona göre bir fırsatı kaçırıyor, bir nimeti kendi ellerimle geri çeviriyordum. Neyse. Hacca gitmek 14 yıl sonra nasip olacaktı bana ama umreye bu hadiseden üç yıl sonra gittim. Mekke Medine'yi görmek, umre yapmak, hac menasikinin ağırlığını teşkil eden Mina, Arafat, Müzdelife gibi mekânları gezmek o zaman nasip oldu.

Hocaefendi'nin düşünce dünyasını sözlü ve yazılı olarak takip edenler iyi bilir, kendisinin çok sık kullandığı bir cümle vardı: "Maddi ve manevi füyûzat hislerinden fedakârlık yapma." Maddi füyûzât, dünyevi her türlü menfaat ve nimettir. Manevi füyûzât hislerine gelince, Hocaefendi onun çerçevesini şöyle belirler: "Muhabbetullahın neticesi olarak, Rabbimizden bazen bir vâridât hâlinde bazen de bir inşirah olarak gelen, tarifi oldukça zor bir ruh hâleti."

Bu düşüncenin kökü Risale-i Nur'da yer alıyor. Üstat Bediüzzaman: "Ben bu kutsi dava için dünyanın bütün lezzetlerini, zevk ve sefalarını, makam ve mevkilerini terk ettim. Gerekirse ahiret saadetimi de terke hazırım." demiştir. Bir mahkeme müdafaasında, aynı istikamette şunları söyler: "Adil kadere de derim ki: Ben senin bu şefkatli tokatlarına müstahak idim. Yoksa herkes gibi gayet meşru ve zararsız olan bir yol tutarak şahsımı düşünseydim, maddi-manevi füyûzât hislerimi feda etmeseydim, iman hizmetinde bu büyük manevi kuvveti kaybedecektim. Ben maddi ve manevi her şeyimi feda ettim, her musibete katlandım, her işkenceye sabrettim. Bu sayede hakikat-i imaniye her tarafa yayıldı. Bu sayede, Nur mekteb-i irfanının yüz binlerce, belki de milyonlarca talebeleri yetişti. Artık bu yolda, hizmet-i imaniyede onlar devam edeceklerdir. Ve benim maddi ve manevi her şeyden feragat mesleğimden ayrılmayacaklardır. Yalnız ve yalnız Allah rızası için çalışacaklardır."

İşte bu nedene dayanan söz konusu düşünce Hocaefendi'nin hem zihin dünyasında hem pratik hayatında kendine yer bulurken, o bizde de yer

bulmasını istiyordu. Hacca gitmek farz bir ibadet ama maddi durumum itibarıyla benim için bir mükellefiyet değildi. Beri tarafta Manisa ve ilçelerindeki sohbetler, İzmir’de imam-hatip ve ilahiyat talebelerine ders okutmalar, Ahmetli’de yaptığım vaazlar, bunların hepsi hizmet. Hacca gitmek bütün bu hizmetlerin en az bir ay sekteye uğramasını netice verecek. Kuvvetle muhtemel bu düşünceyle “Hayır” dedi Hocaefendi ve ben de yukarıda dediğim gibi kabullendim. Gitseydim, gelseydim; sözünü ettiğim hizmetleri daha duyarlı, daha şuurulu yapmaz mıydım? Bilemiyorum. Belki evet, belki hayır.

Son bir nokta; Amerika döneminde Hocaefendi’nin izni ve talebi ile 2007, 2013 ve 2015 yıllarında tam üç defa hacca gittim. Bunların bir tanesi farz olan hac vazifem, diğer ikisi ise vekalet haccıydı. Amerika hatıralarını anlatacağım serinin üçüncü kitabında buna değinirim nasıl olursa. Bu hac yolculuklarının iki tanesini eşimle birlikte gerçekleştirdik.

ŞİKÂyetlere Karşı Genel Tavrı ve “Öyleyse Anlatıyorum!”

Abdullah ibn Mes’ud’dan rivayet edilen ve Ebu Davud ile Tirmizi’de geçen bir hadiste Allah Resûlü (sallallahu aleyhi ve sellem) şöyle buyurur: “Ashabımdan birisi, diğeri hakkında nahoş bir hususu bana arz etmesin. Zira ben sizin aranızda (kalbimde size karşı olumsuz hiçbir his taşımadan) gönül huzuruyla çıkmayı arzu ederim.” (Ebû Davud, Edeb 28; Tirmizi, Menâkıb 63) Gönül huzuru diye Türkçe’ye tercüme ettiğimiz iki kelimelik tamlamanın aslı “selîmu’s-sadr” Tasavvufî beyanlarda herkesin malumu olduğu üzere bu, kalb-i selim olarak ifade edilir ki selîmu’s-sadr ile selîmu’l-kalb arasında bir fark olduğunu sanmıyorum.

Kur’an bu yüce hakikati, kıyametin kopması sonrası hesap gününü tasvir ettiği Şuara suresi 88-89 ayetlerinde anlatır: “*O gün ne mal-mülk fayda verir ne de oğul ve kız evlat; o gün Allah’ın huzuruna tertemiz bir kalple gelenler kurtulur ancak!*” Bağdatlı Ruhi bunu Anadolu’da hemen herkesin diline pelesenk olmuş o meşhur gazelinin ilk beytinde ne güzel ifade eder: “Sanma ey hâce ki senden zer u sîm isterler. Yevme la yenfeu da kalb-i selim isterler.” Yani “Ey Efendi! Hiçbir şeyin fayda vermediği o günde senden ne altın ne de gümüş isterler, sadece tertemiz kalp isterler.”

Kalb-i selim konusunda müfessirler birbirine yakın tevil ve tefsirlerde bulunmuşlardır. Kimisi şirkten, kimisi günahlardan, kimisi bidatlardan, kimisi cahillikten, kimisi de suizan ve gıybet gibi kötü huylardan arınmış insan kalbi demişlerdir. Mealini verdiğimiz iki ayeti öncesi ve sonrası ile okuyup konsept bütünlüğü içinde ele alınca, bana göre şirk başta olmak üzere bu manaların hepsi de mümkün ve muhtemel. Kaldı ki İslam’ın insanlığa sunmuş olduğu itikadi ve ahlaki değerlere de muhalif değil.

Hocaefendi kalb-i selim meselesini eserlerinde bir dörtlü içinde ele alır. O dörtlü; akl-ı selim, kalb-i selim, ruh-i selim ve hiss-i selim. Hiss-i selim için şunu söyler, 31 Mart 2019’da yayımlanan sohbetinde: “Ben bu üçüne bir dördüncüsünü daha ekliyorum son zamanlarda: hiss-i selim.”

Hocaefendi'ye göre akl-ı selim “Değişik şeyler yani dünyevi levsiyât, siyasi mülahazalar, beşerî arzular, garîzeler ve hayvani hisler ile kirletilmemiş, başka şeyler bulaştırılmamış, muhakeme merkezi diyebileceğimiz, kalbin/latîfe-i Rabbâniye'nin yoldaşı, işleyen bir sistem... Malumatını sürekli kalbe akıtan; dönen değirmen taşlarının ambara un akıttığı gibi, tefekkür, tedebbür, tezekkür, teemmül çarklarını çevirerek sürekli kalbî dünyamıza bir şeyler aktaran ve ondan (kalbden) mesajlar alan...”

Yine ona göre akıl böyle selim olunca kalb de selim olur. Akıldan gelen mesajları kalp: “Yüzüm hep o Şemsu's-şumûs'a (celle celâluhu) müteveccih olmalı, kalbimin atışında sürekli O duyulmalı veya nabızlarımda O duyulmalı, kalbimin ritimlerinde O duyulmalı!..” şeklinde yorumlar.

Pekâlâ ruh-i selim nedir? Ruh-i selim Hocaefendi'ye göre “Cismaniyetten çıkma, hayvaniyeti bırakma, kalb hayatına yükseldikten sonra ‘nefha-i İlahî’ olan ruh ufkuna yükselme”yi ifade eder. Şöyle izah eder o bu hususu: “Zira ruh, çağın levsiyatı ile kirlenmiş ise vâridât ne kadar zengince olursa olsun, o kirlerden sıyrılamaz. ‘Takva önlüğü’ ile korunmalıdır; esasen üstünü kirletmemek için sürekli o önlüğü dimağının önünde taşımalıdır. Takva önlüğü ile... Akıp gelen dünyevi kirler, beşerî kirler, nefsanî kirler, hevâî kirler dökülecek ise ona dökülmeli, zihnimizi kirletmemeli, kalbimizi kirletmemeli!..”

Ve nihayet hiss-i selim. İşte buraya kadar anlatılan üç ayrı alanda yapılan değerlendirmeler, ‘doğru duyma, doğru hissetme’ ancak ‘hiss-i selim’ ile olur. O hissin varacağı husus da ‘ihlas’lardır; artık akıl ile mantık ile değerlendirilmesi çok zor olan, bir yönüyle kalbin dilinin çözüldüğü, insanın farkına varamayacağı şekilde bir ney sesiyle daima O’na ait nağmeler dinlediği bir âlem, ‘ihlas âlemi’ ve onun insan tabiatına mal olup tabiatın bir derinliği hâline gelmesi... İsterseniz ona, sizi hep O’na yönlendiren ‘dürtüler merkezi’ diyebilirsiniz; ‘dürtü’ kelimesi, hafif düştü; ‘sevkler, emirler, itmeler merkezi’ diyebilirsiniz.”

Hocaefendi'nin açıklamaları burada bitti. Pekâlâ konumuzla alakası ne? 1992 yılında gerçekleşen bir hatıradan bahsedeceğim. Yıl önemli. Zaman gazetesi altı yıllık bir yayın organı, okullar ve yurtlar ülke sathına yayılmış ve eğitim yoluyla Orta Asya açılımı başlamış ama bunların hemen hepsi

lokal ve çekirdek mahiyetinde. Evet, kemmiyet planında gözle görülür, inkâr edilemez bir büyüme var ve ruhanî dinamikler, özde var olan safvet ve samimiyet de sıcaklığını koruyor. Kurumsallaşmanın beraberinde getirdiği statükodan, kemmiyetin keyfiyete hâkimiyetinden söz etmek imkânsız. Hocaefendi de gerek Üsküdar’da cuma gerekse İstanbul ve İzmir’de aylık periyotlarla yaptığı vaazlara devam ediyor.

Buna niçin vurgu yaptım? Şundan dolayı, insanın olduğu her yerde problem vardır ve olacaktır. Hocaefendi’nin bana göre enfes ifadeleri içinde “Yeryüzü problemi, insanoğlu ile tanımıştır. Dolayısıyla insanda başlayan problem insanda, insanla başlayan problem insanla çözülür.” Fakat başta mealini verdiğim hadisi Hocaefendi sohbetlerinde o kadar çok sık tekrar ederdi ki, o sohbetlerin müdavimi olan bizler “Yine mi?” derdik.

Hadisi duymaktan, Hocaefendi’nin ona yaptığı ve hemen her zaman yeni ilavelerle yeni düşüncelere dile getirdiği şerhlerden dolayı değil; aksine bu mesaj yüklü beyanın belli muhataplara söylendiğinin idraki içindeydik ve “Yeter artık, işte mesaj, anlaşılmadığınız, paylaşmadığınız ne varsa, çözün bunu kendi aranızda!” diyorduk. Zira bu hadisin bu kadar sık sohbetlere konu olmasını öyle yorumluyorduk.

Ama meseleye farklı bir zaviyeden de bakan olabilir. Diyebilir ki “İster kişisel isterse genel problemler Hocaefendi’ye nötr bir şekilde intikal ettirilmeli değil mi? Bunu şikâyet olarak görme, gıybet olarak nitelendirme yanlış. Bu yüzden çok sık dile getirilen bu hadis ve onun etrafında yapılan yorumlar, insanların problemlerini Hocaefendi’ye taşımasına engel olur.”

Ben bu bakış açısına da hak vermiyor değilim. Gerçekten de Zaman gazetesinde çalışırken ya da bölge hizmetlerinde bulunurken; “Mutlaka kendisine intikal ettirilmeli, haberdar olmalı!” dediğimiz haberleri veya “Bunu ancak Hocaefendi çözebilir.” dediğimiz problemleri kendisine intikal ettirmeden önce, çok ama çok düşünürdüm. Aklıma hep bu hadis ve Hocaefendi’nin duruşu gelirdi. Sırf bu yüzden, intikal ettirmede geciktirdiğim problemler olmuştur. Geciktirdiğim diyorum, çünkü kendisine intikalini zaruri görüyorsam ve aklım, vicdanım, kalbim buna evet diyorsa, çözüm için geç kalınmayacak süreci de hesap ederek mutlaka anlatırdım. Bununla beraber şunu da biliyorum, aynı şekilde düşünmeyen ya da aynı cesareti gösteremeyen insanlar da olmuştur ve bu sırf bu yüzden kangren olmuş sorunlarla da karşılaşmıştır Hocaefendi Hizmet hayatı

içinde.

“Pekâlâ bunu nasıl yorumluyorsun?” diyecek olursanız, işte yukarıdaki akl-ı selim, kalb-i selim, ruh-u selim ve hiss-i selimi bunun için yazdım. Hocaefendi bu özelliklere sahip insanlar yetiştirmek, etrafındaki insanları bu özelliklere sahip olarak görmek istiyor, bir ufuk ve hedef olarak sürekli bunu vurguluyordu. Zira bu özelliklere sahip olan, Hizmet şuuru ile bir araya gelmiş insanların, aralarında çözemeyecekleri problemin olmayacağına inanıyordu. Bununla beraber realiteyi de kabulleniyor, kendisine intikal eden problemler özelinde de saniye fevt etmeden çözüm için adımlar atıyordu.

Bu eksende dile getirmek istediğim bir hatıram var. Ankara İlahiyat yıllarında birlikte okuduğumuz ve İngiltere’de doktora yapan bir arkadaşım vardı. “Fırsatını bulunca Hocaefendi’ye anlatırsın istersen.” diye, yaşadığı bir problemi anlattı bana telefonda. Son tahlilde idari bir meseleydi ve benim o mesele ile sözünü ettiğim şahsın arkadaşım olmasının ötesinde hiçbir alakam yoktu. Kaldı ki hadiseyi de sadece ondan dinlemiştim. Hâlbuki böylesi muvazaalı mevzularda, bir de hadisede taraf olan diğer kişileri dinlemek lazım. Objektif olmak, adil bir karara varabilmek için şarttır bu. Ama ben o makamda değilim. Bunu yapacaksa Hocaefendi yapacak.

Bir gün anlatmaya karar verdim. Zira beni derinden derine rahatsız ediyordu o hadise. Ama Hocaefendi’nin, başta yazdığım ve çok sık tekrar ediyor dediğim “Ashabımdan birisi, diğeri hakkında nahoş bir hususu bana arz etmesin. Zira ben sizin aranızda (kalbimde size karşı olumsuz hiçbir his taşımadan) gönül huzuruyla çıkmayı arzu ederim.” hadisini ne yapacaktım?

Bozyaka’daki odasına girdim müsait bir anında. “Bir şey mi var?” dedi her zamanki nezaketi içinde. Şöyle giriş yaptım: “Çevrede beni hiç ama hiçbir şekilde ilgilendirmeyen bazı idari sorunlar size olan yakınlığımızdan dolayı gelip tosluyor. İnsanlar yaşadıkları sorunları anlatıyor ama çözüme yardımcı olurum diye yapıyorlar bunu. Böyle hadiseler bana intikal ettiğinde ne yapayım?” dedim. Beş-on saniye geçti geçmedi, bana şunu dedi: “Kalbine danış. Eğer garazsız, ivazsız sırf Allah rızası için yapacaksan gıybete girmemeye dikkat ederek gel anlat.”

Çok sevindim. O hadiseyi anlatacağım için değil, aksine o vesileyle sadece benim değil hepimizin eline çok enfes bir ölçü vermişti. Demek ki

ben bundan sonra bu ölçüye sadık kalmak şartıyla meseleleri intikal ettirebilirdim. Hiç düşünmedim bu cevabı duyunca; “Öyleyse bir tane anlatacağım.” dedim ve başladım anlatmaya. Dinledi, dinledi ve iki kelimelik bir cümle ile konuşmamızı sonlandırdı; “Tahkik ettireceğim.” Doğrusu da buydu ve ona da bunu yapması yakışırdı. Daha sonra duydum; bu işi tahkik etmekle alakalı iki kişiyi İngiltere’ye göndermiş. Takip ettim hadiseyi o arkadaşımdan. Kendisi haklı bulunmuş ve mesele çözülmüştü.

ANNESİNİN VEFATI

1993 yılının Mart ayı idi. Hocaefendi İzmir’de Bozyaka’da kalıyor. Ahmetli’deyim. Evliyim ve bir kız çocuğum var. Bu arada bir haber aldık. Annesi ciddi rahatsızlanmış ve Basmane’de bulunan Şifa Hastanesine yatırılmış. Eşimin anneanesi. Haberi alır almaz ilk fırsatta İzmir’e gittik. Hocaefendi’nin annesi merhume Refia Hanım’a “Hocaanne” derlerdi aile içinde. Hocaanne’yi ziyaret edip Bozyaka’da oturan Mesih Ağabeyin evine geçtik. 80 yaşında Hocaanne. Şeker ve kalp başta olmak üzere ciddi denebilecek rahatsızlıkları var. Tekerlekli sandalyeye düşmedi ama çok zor yürüyordu son zamanlarında. Kendi ihtiyacını kendi görebileceği, odasından tuvalet-banyoya gidebilecek kadar bir sıhhate sahipti. Eşim ciddi endişelendi. Ziyaret sonrası Erzurum’da bulunan anne-babasına telefon açarak gelmelerini istedi. Kaldı ki diğer dayıları da aynı kanaatte idi. Rabbime hamdolsun belli bir müddet sonra taburcu oldu Hocaanne Basmane’deki Şifa Hastanesinden. Erzurum’dan gelenler hariç İzmir ve çevresinde bulunan herkes gündelik hayatlarına devam etmek üzere evlerine ve işlerine döndüler.

Aradan iki ay kadar bir süre geçti. Hocaanne yeniden rahatsızlandı ve tekrar Basmane Şifa hastanesine kaldırıldı. Haziran ayının 8’indeyiz, Salı günü. Hocaefendi’nin yıllarca kullandığı 34 FZN 32 Mazda ile Şifa Hastanesine gittik. Bize eşlik eden Barbaros Bey hastanenin başhekimi Dr. Mahmut Bey’in odasında beklerken; Hocaefendi, Hasbi, Salih, Kutbeddin Ağabey, Nurhayat Teyze, Fazilet Korucuk, Mazhar ve ben hep birlikte iki saate yakın oturduk Hocaanne’nin başında. Bir aralık Dr. Mahmut Bey, Dr. Şakir Bey ile geldi ve bilgi verdi hastanın durumu ve hastalığın seyri hakkında. Hocaefendi’nin yüzüne baktım. Böyle bir tabir var mı

bilmiyorum ama Dr. Mahmut Beyi dinlerken burcu burcu hüzün kokuyordu ama teslimiyeti de tamdı. Bazı şeyler söyledi Dr. Beyin ardından. “Vücudumuzun her bir azasının vazifesi var. El-ayak-göz-kulak, hepsine vazifesini yaptıracaksın. Bir köşede oturup örgü örmek rahat olur ama öyle değil işte. Aksi takdirde bunlar atıl kalırsa, hastalıklar baş gösterir. Sonra da kadere taş atılır.” Tam o arada bana bir soru sordu: “Ahmet Hoca, müsait olduğun vakitlerde buraya gelip anama Kaside-i Bürde okuyabilir misin?” diye. Ben de “Evet” dedim ama burada kaldı. Daha öte bir şey konuşulmadı.

Bozyaka’ya gittiğimiz ekip ile birlikte geri döndük iki saatlik ziyaretin ardından. Akşam yemeği sonrası otururken, kadim dostu genel cerrah Dr. Mahmut Akpınar Ağabeyden övgü ile söz etti. “Ciddi ilgileniyor.” dedi ve annesinin hastalığının seyri ile alakalı birkaç şey söyledi orada bulunanlara. Ardından bana döndü ve hastanede ayak üstü sorduğu soruyu farklı bir şekilde sordu. Dedi ki: “Yedi gün boyunca ard arda annemi ziyarete gidebilir misin?” Bunun Kaside-i Bürde ile alakası var ama neden yedi gün, henüz anlamış değildim. O sıralar İzmir Aliğa’da vaizim ama İzmir Bozyaka’da oturuyorum. Haftada iki gün vaaza gidip geliyorum. Dolayısıyla vaaz günleri de dâhil Şifa Hastanesine gelip gitmeme mâni bir durum söz konusu değil benim için. Ama karşımda, talebesi de olsa muhataplarına nezaketi ile hitap eden bir insan var. Cevabımı tekrarladım. “Evet, gidebilirim.” Sevincini çok izhar etmese de sevindiğini hissettim mütebessim çehresinden.

Kaside-i Bürde, İmam Bûsîrî’nin Efendimiz’i medh u sena ettiği 160 beyitten oluşan bir kasidedir. Belki, “Kaside-i Bürde’nin tedaviye bakan yönü ne olabilir?” diyenleriniz olacaktır. Hem de hastanın başında yedi gün boyunca okuma şeklinde.

Kısaca izah edeyim. Türkiye’de ilim mahfilleri dâhil, genelde İmamı Busayrî diye bilinen Muhammed b. Saîd el-Bûsîrî, Mısırlı sûfî ve şairdir. Ölüm tarihi 695/1296 olarak bilinen Bûsîrî’nin birçok şiiri ve kasidesi vardır. Bunlar arasında en meşhur eseri, Kaside-i Bürde’dir. Asıl adı el-Kevâkibu’d-dürriyye fî medhi hayrî’l-beriyye olan bu kasideyi Bûsîrî’nin, ömrünün sonlarında felç rahatsızlığı geçirdiği bir zamanda yazdığı rivayet edilir. İslam Ansiklopedisinde Kasidetü’l-Bürde maddesini yazan Mahmut Kaya konu ile alakalı şu bilgiyi vermektedir. “....Şiir sevgiliye özlem

temasının işlendiği nesîb bölümüyle başlar, daha sonra nefisten şikâyet, Hz. Peygamber’e övgü, onun doğumu, mucizeleri, Kur’an’ın fazileti, mi’rac mucizesi, cihadın önemi, nedamet ve ümit, dua ve niyaz bölümüyle sona erer. Rivayete göre felç geçirdiğinde bir akşam kendisine şifa vermesi için Allah’a dua eden şair, rüyasında Hz. Peygamber’i görür. Resûl-i Ekrem ondan kendisi için yazdığı kasideyi okumasını ister. Bûsîrî, “Yâ Resûlallah! Ben senin için birçok kaside yazdım, hangisini istersin?” deyince Hz. Peygamber kasidenin ilk beytini söyler. Bunun üzerine şair kasidesini okumaya başlar, Resûlullah da onu sonuna kadar dinler. Bitince de hırkasını (bürde) çıkarıp şairin üstüne örter ve eliyle vücudunun felçli kısmını sıvazlar. Bûsîrî uykudan uyanınca vücudunda felçten eser kalmadığını fark eder. Bu rüya hadisesinin halk arasında yayılmasından sonra kaside ‘Kasîdetu’l-bürde’ olarak üne kavuşmuştur. Her ne kadar bu rivayet menkıbe şeklini almış görünüyorsa da ilgili kaynaklarda kaside vesilesiyle şifaya kavuşma motifi sürekli vurgulanmaktadır.”

İşte bu son cümle önemli. İster gerçek hayattan bir kesit isterse menkıbe olsun son tahlilde felçliler başta olmak üzere hastalara bu kasideyi okumak ve onu vesile kılarak Allah’tan şifa istemek gelenek hâline gelmiştir. Hocaefendi de bu isteği ile söz konusu geleneği devam ettiriyordu. Ben de yedi gün boyunca her gün eşimle Basmane’deki Şifa Hastanesine giderek merhume Refia annenin başında bu kasideyi okudum.

Kaside “E min tezekkürî cirânin bi zî selemi, Mezectê dem’an cerâ min mukletin bi demi” beytiyle başlar. Manası: “Ey benim dertli gönlüm; Selem ağaçlarının süslediği vadideki komşuları hatırladığın için mi, gözlerinin ak ve karasından akan yaşı kan ile karıştırmaktasın?” Sonra “Mevlâye sallî ve sellim dâimen ebedâ. Alâ habîbike hayrî’l-halkı küllihimi.” Yani “Ey Benim Yüceler Yücesi Allah’ım! Bütün yaratılanların hayırlısı olan Sevgili Habibi’nin üzerine Sen salât ve selâm eyle!” denilerek Allah Resûlü’ne salavat getirilir. Kaside-i Bürde’yi okumanın en önemli ayrıntılarından birisi işte bu salavatın her beytten sonra tekrar edilmesidir. Okuyan kişinin Arapça bilmesi, kalıbına göre okuması vs. gibi başka şartlar ileri sürenler de var.

Ama en önemlisi gelenekte yerini bulan icazet meselesidir. İcazet izin demek malum. Yani bunu okumak izne tabii. Pekâlâ izni kim verecek? İmamı Bûsîrî’den başlayan ve günümüze kadar devam eden kesintisiz

senette yer alan kişiler. Hocaefendi kendisinde bu iznin olduğunu söyledi bana ve “Sana icazet veriyorum.” dedi.

Bu satırları kaleme aldığım günün bir gün öncesinde Hocaefendi’nin yanındaydım. Bu hadiseyi hatırlattım. Daha “Anneniz, Şifa Hastanesi...” der demez “Sen Kasidetü’l-Bürde’yi okumuştun” dedi bana. Ben devam ettim ve icazet meselesini gündeme getirerek kendisinin kimden icazet aldığını sordum. Belki bana icazet verirken söylemiş olabilir ama unutmuşum, onun için sordum zaten. Cevaben babasından aldığını söyledi.

Yedinci günün sonunda Kazakistan’da şehit olan Refik Ağabeyin Aliğa’da bize tahsis ettiği, şehrin hemen dışındaki küçük yazlığa döndüm eşim ve kızım. Sebep, İzmir İlahiyat’tan birlikte hadis, fıkıh, tefsir okuduğumuz gençler yaz tatiline girmişti. Onlar Aliğada’daki yurttaki kaldı. Ben de her gün İzmir’e gidip gelme yerine Refik Ağabeyin evinde kaldım.

Hocaefendi annesinin vefatına yakın günlerde o zamanlar FKM adını verdiğimiz sohbet programları için Ankara’ya gitmişti. FKM, Fırat Kültür Merkezi isminin baş harflerinden oluşan bir kurumun adı. İstanbul Çemberlitaş’ta yer alan güzel bir binaydı. Konferans salonu olarak da kullanılan geniş bir tiyatro sahnesi vardı. Geniş çaplı çok çeşitli programlar orada yapılırdı. Avrupa yakasında merkezi bir yerde olmasının bunda büyük payı olduğu muhakkak. Hocaefendi, İstanbul ve çevresinden üniversite imtihanlarına girecek FEM ve benzeri Hizmet’in kuruculuk ve işletmeciliğini yaptığı dershanelerden talebelerle sohbet programları yapardı burada. Sonra Ankara, İzmir gibi şehirlerde de yapıldı. Yapıldı ama hangi ilde ve hangi salonda yapılırsa yapılsın artık üniversite imtihanlarına girecek bu talebelerle yapılan sohbet programlarının hepsinin adı FKM oldu.

Bir gün Aliğa’ya eşime haber geldi, “Anneannen biraz ağırlaştı.” diye. Bu araya hemen bir not düşeyim; Hocaanne taburcu olmuştu. Hocaefendi de gündelik programlarına devam ediyordu artık. Hocaanne’nin evinde kaldığı Mesih Ağabeyin eşi Hatice Yenge Hanıma göre taburcu oluşunun üzerinden üç veya dört gün geçmişti. Telaşla ve aceleyle İzmir’e hareket ettik. Mesih Ağabey’in evine vardığımızda durumu iyi değildi ve gerçekten sekerat-ı mevt hâlindeydi Hocaanne. Hocaefendi hariç diğer erkek kardeşlerin hepsi yani Sıbgatullah, Salih, Hasbi, Mesih ve Kutbeddin Ağabeyler, kızları Nurhayat ile Fazilet Hanım da orada.

Benim de hazır bulunduğum o ortamda Hocaefendi'ye annesinin son durumunu haber verip vermemeyi istişare ettiler ve haber verme kararı aldılar. Alır almaz da telefona sarılıp Ankara ile irtibata geçtiler. Biraz sonra Hocaefendi geri aradı. Ya Sıbgat ya da Mesih Ağabey durumu anlattı. Hocaefendi işin ciddiyetini anladı ama ertesi gün program olduğunu söyleyerek “Orta Anadolu’dan gelmiş talebeler var Ankara’ya. O programın ardından hemen gelirim.” demiş.

Demiş ama kader ağlarını başka türlü örmüştü. Zira bir gün sonra vefat haberini verdik Hocaefendi'ye. Son kez olsun dünya gözüyle göremedi annesini. İlk telefon ettiğimizde hemen gelseydi görme imkânı vardı ama o tıpkı babasının vefatına şahit olmadığı gibi annesine de olamadı.

Babasının vefatı öncesi yaptığı ziyareti sonrası İzmir’e gitmek için izin istemiş. Babası demiş ki “Ramazan’ın ilk perşembesi gitsen olmaz mı?” Boynunu bükmüş Hocaefendi. Sonra “Git, burada iki çift göz orada binlerce çift göz seni bekliyor. Haydi git!” demişti sekerat-ı mevtte iken. Kararı babası vermişti. Burada da aynı şey geçerliydi ama son kararı kendisi vermek zorundaydı. Kayseri, Yozgat, Niğde vb. Orta Anadolu’dan Ankara’ya gelen binlerce çift göz yarın kendisini bekliyordu, İzmir’de ise sekerat-ı mevt döşğinde annesi. Nihayet o zor kararı verdi ve kaldı Ankara’da.

Cenaze evlerini bilirsiniz. Mevta, ne kadar yaşlı da olsa, ölümü hayatının son anlarındaki durumu itibarıyla ne kadar beklense de yine hüznün doludur cenaze evleri. Bizim oralarda “ölüm altın kapak” derler. Yatalak, hayatını devam ettirmek için başkalarına muhtaç ve hayatın artık kendisi için çekilmez hâle gelen kişilerin ölümünün ardından söylerler bunu. Hocaanne için de öyleydi ama ben onun hizmetine bakan ne evlat ne gelin ne de torunlarından hiçbir zaman yüksünme görmedim. Asla “Bir an önce ölse de kurtulsak!” ya da “Bir an önce vefat etse de bu zahmetli ve dağdağalı hayatın sıkıntılarından kurtulsa!” dediklerine veya öyle düşündüklerini ima eden bir tavra rastlamadım.

Aksine 2023 yılının sonunda bu satırları kaleme almadan önce bazı detayları hatırlamak için Hatice Yenge ile konuştuğumda daha dün vefat etmiş gibi gözyaşları ve hüznün dolu ses tonu ile anlattı bana hatırladıklarını. İşte her taraftan ağlama seslerinin duyulduğu o ortamda ben de vardım. Uzaktan yakından ölüm haberini duyan koşa koşa eve gelmişti. Uzak ve

yakın akrabalar, eş-dost, arkadaş o kadar kalabalık idi ki o küçücük eve ben diyeyim yüzlerce siz deyin binlerce insan sığmış gibiydi.

Kalabalık, Hocaefendi'nin İzmir havalimanından Bozyaka'daki eve geldiği zaman diliminde daha da arttı. İğne atsan yere düşmeyecek denilen bir anı yaşıyorduk. Hocaefendi'nin deve tüyü yazlık pardüsesü ile evden içeri girerkenki hâli hâlâ gözümün önünde. Saçı başı dağınıktı. Vefat haberini aldığı dakikadan beri göz pınarlarından dışarı sızan yaşlar gözlerinin altında şişkin torbalar oluşturmuştu.

Eve girerken de saklamadı gözyaşlarını. Her zaman annesi yatağının üzerinde, o yere diz çökmüş vaziyette oturup saatlerce konuştukları odaya doğru yöneldi. Ama bu defa “Hoş geldin Hacı Efendi!” demeyecek, diyemeyecekti annesi. Çünkü ruhunun ufkuna yürümüş, çile ve ıstırapla dolu dünya sürgününü sonlandırmıştı. Bu defa bedeni ve cesedi ile karşılayacaktı annesi oğlunu. Bedeni hâlâ dünyada cansız bir vaziyette duruyor olsa da o ahiret yurdunun berzah âlemlerine çoktan adımını atmıştı. “Hoş geldin!” diyemezdi. “Nasılsın Hacı Efendi?” diyemezdi. “Ayakların üşümesin diye sana çorap dokudum.” da diyemezdi.

Kardeşleri ile birlikte girdi Hocaefendi odaya. Onlar odaya girince koridorda, salonda, yan odada bulunan ağlama sesleri zirveye çıktı. Hocaanne'nin cansız bedeninin yattığı odanın kapısı açık. Hocaefendi ve erkek kardeşlerinin hepsinin ağlamalarını ağlayarak izliyoruz. “Hep döner diye bekledim.” dediğini hatırlıyorum Hocaefendi'nin. Yarım saat öylece kaldılar. Ablası ve kız kardeşi de geldi daha sonra odaya. Belli bir müddet içeride kaldılar hep birlikte. Cenazeyi yıkamak için Fatma Hocahanım ve ekibinin geldiğini söylediler.

Bu haber üzerine salona geçti Hocaefendi. Salon erkek kardeşleri, ablası, kız kardeşi ve kadın-erkek yeğenleri ile doluydu. Bu nedenle benim de içinde bulunduğum damatlar oturma odasında bekliyoruz. Hocaefendi beş-on dakika oturur, sonra cenazenin ne yapılacağı, nereye gömüleceği konusunu konuşmak üzere Bozyaka'ya gider biz de orada taziyelerimizi sunar ve üzerimize bir görev düşerse onu yaparız düşüncesiyle bekliyoruz. Zira öncesinde cenaze Erzurum Korucuk köyünde kocası Ramiz Hocanın yanına mı gömülmeli yoksa İzmir'de mi kalmalı konuşmaları oluyordu kardeşler arasında. Tahmin edileceği gibi son kararı Hocaefendi kardeşleri ile birlikte verecekti. Biz bu düşüncelerle hemhâl orada otururken merhum

Hasbi Ağabey telaşlı bir vaziyette bizim oturduğumuz odaya geldi ve “Hocaefendi hepinizi salona çağırıyor.” dedi. Damatlar olarak biz de salona geçtik. Hep birlikteyiz.

On-on beş dakika muhabbet etti orada Hocaefendi. Annesinden bahsetti, ilk telefonda sonra gelemeyişinin gerekçelerini anlattı, ölüm ve ahiret gerçeğinden dem vurdu. Ve o gün bugün hatırımdan çıkmayan cümleler sarf etti. Şimdi 70’i aşkın ve binbir hastalıkla müptela vücuduna rağmen hapislerde çürütülen İ.İ. ağabeyin babasının vefatından sonra kendisine söylediği bir cümleyi hatırlattı. Demiş ki İ.İ.: “Sırtımı yasladığım bir dağ vardı. O dağ yıkıldı ve ben kendimi şu an boşlukta hissediyorum.” “Ben de dedi şu an aynen böyle hissediyorum kendimi. Sırtımı dayadığım dağ, arkamdan çekildi.” Evet bunları dedi ama bu söz gönüllerdeki bam teline dokunurcasına her bir insanın kalbinde, zihninde, gönlünde, düşüncesinde bir şeyleri tetiklemişti sanki. Herkes başını öne eğmiş ağlamaya durmuştu.

Sonra cenazenin yıkanmak üzere hazırlandığını ve banyoya taşınacağı haberi geldi. Hocaefendi kalktı. Cenazenin hem banyaya getirilişinde hem de yıkanma ve kefenlenme sonrası banyodan çıkarılışında çarşafın ucundan tuttu. O esnada birkaç defa gözyaşları içinde “Ah Anacığım!” diye inlediğini duydum. “Ah Anacığım!” Ruhlara ok gibi saplanan ne içli bir cümle! Anası vefat edenlerin daha iyi anlayacağı kesin. Bitmişti ev ortamında yapılacak şeyler. Artık cenaze morga taşınacak ve İzmir Karşıyaka mezarlığına gömülme vakti beklenecekti.

Evden ayrılacaktı. “Bozyaka’ya gelen var mı?” diye sordu. “Taziye için 50-60 kişi var, sizin gelmenizi bekliyorlar.” dedi birisi. O arada birisi de “Mütevelli toplantısı var.” bugün demesin mi! O “50-60 kişi var.” diyen kişi, “Hayır Hocam. Cenaze dolayısıyla mütevelli iptal edildi. Onlar taziye gelenler.” diye düzeltti. Hocaefendi de “Daha fazla bekletmeyelim, gidelim.” dedi ve Bozyaka’ya hareket etti.

Refia annenin cenazesi 30 Haziran 1993 Çarşamba günü İzmir İlahiyat Fakültesi Camii’nde kılınan öğle namazından sonra Karşıyaka Örnekköy mezarlığında toprağa verildi. Cenaze namazında müthiş bir kalabalık vardı. Belki de İzmir tarihinde görülmemiş bir konvoy oluştu. Emniyet teşkilatının yönlendirmeleri eşliğinde Örnekköy mezarlığına vardık. Cenaze arabasına binmiştim merhum Yusuf Bekmezci Ağabey ile. Onun Hocaanne’nin tabutuna dolu dolu gözlerle bakışı ile cenazede Osman Demirci Hocanın

duasını hiç unutamam. Gözyaşları içinde dua etmişti merhum. Defin işlemlerinin bitmesinden sonra Yamanlar Koleji'ne geldik. Zaten mezarlık ile okul arasındaki mesafe çok yakındı. Lokmalar dökülmüş. Cenazeye iştirak edenler spor salonunda lokmalarla karınlarını doyurdular. Hocaefendi de geldi. Dik durmaya çalışıyordu. Kısa bir teşekkür konuşması yaptı cenazeye iştirak edenlere.

Son bir anekdot; Hocaanne'nin son günlerinde özellikle vefatı öncesi son hastaneye yatışından itibaren namazlarını kılamadığını biliyordum. İmam Şafii'nin bir içtiihadından hareketle geriye doğru "En az 40-45 günlük kaza namazları kılalım onun namına" teklifini götürdüm arkadaşlara. Liste yaptık "Evet" diyenler arasında. Herkese iki günlük namaz düştü. Kıldık Allah kabul etsin. Gerçi mükellef de değildi. Şimdi "Mükellef olmayan üstelik vasiyeti de olmayan birisinin bedeni ibadetini onun namına kılmak nereden çıktı diyebilirsiniz?" "Velev ki vasiyeti bile olsa bedeni ibadet vekalet kabul eder mi?" sorusunu da sorabilirsiniz. Haklısınız. Fıkıhta alabildiğine tartışmalıdır zaten bu konu. Ama olsun. Hayatını Kur'an'a adanmış, aklının erdiği günden hasta yatağına düşeceği ana kadar hiçbir vakit namazını kaçırmayan Hocaanne için yapalım bunu diye düşündüm ben. Vicdanî bir tatmin de diyebilirsiniz. Arkadaşlar da kabullendiler. Hocaefendi'ye birkaç gün sonra söyledim böyle yaptığımızı. Çok sevindi. "Annem namına namaz kılan arkadaşların isimlerini getir, ben onlara Dua Mecmuası imzalayayım." dedi. Verdim listeyi. Hepsine kendi elleriyle Dua Mecmuası imzaladı ve hediye etti.

ZAMAN AKADEMİ

Zaman Akademi, tam detaylarını bilmemekle beraber, Latif Erdoğan'ın hem fikrin ortaya atılması hem de o fikrin hayata geçirilmesinde öncülüğü yaptığı bir proje idi. Latif Erdoğan bu serinin ilk kitabında da kısaca yazdığım gibi Kestanepazarı yıllarından itibaren Hocaefendi'ye talebelik yapmış, İzmir Yüksek İslam Enstitüsü mezunu bir insandı. Öncesinde de birçok problemlere konu olmakla beraber, Hizmet ile yollarını 17/25 Aralık sonrası ayırdı. Bu ayrılığa ayrılık deme de imkânsız. Zira yolunu ayırdıktan sonra cemaati düşman ilan eden kesimlerle birlikte hareket etti. 15 Temmuz sahte askerî darbe kalkışması/kumpası sonrası cemaat aleyhine en aktif olan insanlardan biri oldu. TV ekranlarında hemen her gün boy gösterdi. Mahkemelerde aleni şahitlikler yaptı. Yalan ve iftiralarla dolu yazılar kaleme aldı. Nitekim bu satırları yazdığım gün itibarıyla, zift ile dolu havuz medyasının en seviyesiz gazetelerinden biri olan Yeni Akit gazetesinde köşe yazılarına devam ediyordu.

İşte bu Latif Erdoğan Hizmet dairesi içindeyken, gerek yurt içi ve gerekse yurt dışı idari kademelerde yer almıştı. Gazeteciler ve Yazarlar Vakfının hem fikir babalarından biridir hem de ilk üç yıl yönetim kurulu başkanlığını yapmıştır. Zaman gazetesinde yıllarca köşe yazıları kaleme almıştır. Hocaefendi'nin hayatı ile alakalı ilk kitap olan ve 1995 yılında yayımlanan Küçük Dünyam, Latif Erdoğan'ın Hocaefendi ile yaptığı uzun soluklu bir röportajdır. Kaderin garip cilvesine bakın ki aynı Latif Erdoğan, bu defa Hocaefendi ile alakalı 2016 yılında “Şeytanın Gülen Yüzü” kitabını kaleme almıştır.

Latif Erdoğan'ın, Hocaefendi'nin ilahiyat mezunu talebelere master ve doktora seviyesinde dersler vermesi konusundaki rolüne ilk kitapta işaret etmiştim. O süreçte Hocaefendi'yi ikna için “Bu ilmi kendinizle birlikte mezara mı götüreceksiniz?” demesi, başlı başına bir cesaret örneğidir ama ondan daha önemlisi, bu cümlenin altında yatan, kendisinin Hocaefendi'ye bakış açısı ve kabulüdür. Hiç unutmuyorum, bir gün ders sonrası koridorda yan yana düştük. Birlikte yürüyoruz. Seyyid Kutub'un Fî Zilâl adlı eseri

okunuyordu o sıralar tefsir derslerinde. Bana dedi ki: “Ya hu! Fî Zilâl yazacak adama Fî Zilâl okutuyorsunuz. Zamanını israf ediyorsunuz!”

Yazarlar Vakfı’nın kuruluşundan sonra da bir vesile ile vakıf merkezine gitmiştim. Hoşamedî etti beni, odasında çay içtik ve muhabbet ettik. Muhabbet esnasında, vakfın gelecek vizyonu ile alakalı olarak şunu söylemişti: “Bir gün gelecek, Amerika dâhil dünya liderlerini bu vakfın bir programında Hocaefendi ile buluşturacağım.” Nereden nereye demeden alamıyor insan kendini. Allah istikametten ayırmasın. Amin.

Her neyse sadede geleyim; Zaman gazetesinde haftada bir yayımlanan Akademi sayfası da Latif Erdoğan’ın fikriydi. O sıralar Hocaefendi’nin teyp ve video kasetlerindeki ses kayıtlarını yazıya aktartıyor, ardından onları kitap formatı içinde yazı diline çeviriyordu. Hatırladığım kadarıyla tevhid serisi vaazları, İncanın Gölgesi; İktisadi Mülâhazalar isimli vaaz serisi de “Enginliği ile Bizim Dünyamız” isimleri ile kitaplaştırılmıştı ve bunları yapan Erdoğan idi.

İşte o dönemlerde, Hocaefendi’nin o sözlü müdevvenatından kitaplaşmak için yeterli hacimde olmayan ama taşımış olduğu değerden dolayı da bir kenara itilemeyecek kısa yorumlarını, Akademi sayfasında yayımlamaya başlamıştı. Tabii Hocaefendi yayımlanmadan önce, kendisine ait ve belki de yıllar öncesinde seslendirdiği o yorumlarını kontrol ediyor, gerekli gördüğü yerde tashihlerde bulunuyordu.

İyi bir beslenme kaynağıydı bu cemaat için. Gazetede yayımlandığı için de gazetenin ulaştığı en ücra köylere kadar ulaşıyor, bir anlamda Hocaefendi, dinî bağlamda mesajlarını haftalık olarak topluma sunmuş oluyordu. Bu sayfaya Akademi adının verilmesi ise Hocaefendi’ye rağmen Latif Erdoğan’ın ısrarıyla olmuştu.

Malum Akademi Yunanca’dan dilimize geçmiş ve “yüksek öğretim kurumu” anlamında bir kelimedir. Günlük gazete, o gazetede bir sayfa, o sayfada birbirinden bağımsız ama hepsi de aynı kişiye ait olan dinî bağlamdaki konuşmaların yazıya dökülmüş hâli ve yüksek öğretim kurumu. Şu sözler Hocaefendi’ye ait: “Çok iddialı geldi bana bu isim. ‘Hayır’ dedim, kabul etmedim ama çok ısrar etti Latif Hoca.” Evet, böyle demişti o sayfanın ismiyle alakalı olarak. Sonraki yıllarda sayfanın adı “Kürsü” olarak değiştirildi zaten.

Bu konuda şimdi okuduğunuz satırları kendisine gönderip şahitliğine

müracaat ettiğim Süleyman Sargın bana şunları yazdı: “Evet öyle oldu. 2006 yılında ben sayfanın editörü olunca, gerek içerik gerekse görsel açıdan bir yenilik yapalım istedik. Allah selamet versin görsel yönetmenimiz çok güzel tasarımlar hazırladı. Ben de o tasarımlarla birlikte kendisine arza gittim. O sırada, sayfaya neden Akademi ismini verdiğini sordum. ‘Ben vermedim o ismi, Latif verdi.’ dedi memnuniyetsiz bir yüz ifadesiyle. Ben de ‘Emrederseniz değiştirelim.’ dedim. ‘İyi olur.’ dedi. Sonra bana ‘Sen alternatif isimler düşün, beraber bakalım.’ dedi. Ben de gülerek ‘İleride de ben vermedim bu ismi, Süleyman verdi.’ dersiniz dedim. O da güldü. ‘Tamam ben düşünüyüm.’ dedi. Ertesi gün ‘Bu sayfanın muhtevası vaaz ve sohbetlerden derleniyor, vaaz kürsüsünü çağrıştıracak şekilde ‘Kürsü’ desek olur mu?’ dedi. Ben de ‘Başüstüne!’ dedim. İsim bu şekilde değişmiş oldu.”

Bu noktada “Son söz Hocaefendi’ye ait değil mi? Ona ait yazıların yer aldığı bir sayfaya isim koymada ister Latif Erdoğan isterse bir başkası ne kadar ısrar ederse etsin nihai kararı o vermesi gerekmez mi?” diyebilirsiniz? “Bakın Kürsü isminin konulmasında nihai iradesini koymuş hatta ismi kendi vermiş.” diyebilirsiniz. Haklısınız bu soruyu sormakta. Ama Hocaefendi yakından tanıyanların da şahitlik yapacağı üzere görüşlerini dayatan birisi değildir. Kanaatini izhar eder ama çoğunluğun görüşüne göre hareket etmeyi ve bu uğurda kendi görüşünden anında vazgeçmeyi tercih eden bir insandır o. Tahminimce sayfaya Akademi isminin verilmesinde de öyle oldu.

1993 yılına geldiğimizde Latif Erdoğan yurtdışında görevlendirildi. Bu, hem vaaz ve sohbetlerin kitaplaştırılması hem de Akademi sayfasında bir boşluk oluşturunca. Eğer bu iki faaliyet devam edecekse, bunları yapabilecek birisinin Latif Erdoğan’ın yerine gelmesi gerekiyordu. İşte tam bu günlerde -ki notlarımdaki tarih 7 Haziran 1993- Hocaefendi’yi ziyarete gitmiştim. Aylık toplantı var. İzmir Aliaga ilçesinde vaizlik yapıyorum. Cuma Hoca ve Kemal Kara da ziyaret için gelmişler, onlar da oradaydı. Akşam namazından sonra arkadaşlarla otururken, Hacı Muammer Ağabeyin merhum oğlu Ubeyde geldi yanıma ve bana “Hocaefendi seni çağırıyor!” dedi. Hemen yukarı çıktım. Meğer beni çağıran Hocaefendi değil, Latif Erdoğan imiş. “Tebrikler!” dedi bana önce. Şaşırdım, neyin tebriği diye. Ardından “Hocaefendi seni Akademi sayfasına verdi. Hemen istifa et, İstanbul’da ev aramaya başla. Hatta nerede ev tutacağını Hocaefendi’ye git

sor.” Şok olmuştum. Bu da neyin nesiydi şimdi? Mustafa Yeşil’den, yıllar önce duymuş olduğum bir şeyi yaşıyordum. O derdi ki: “Bizde tayinler ecel gibidir. Ne zaman geleceği belli olmaz.” Acaba gerçek miydi bu? İsa Saraç ve Nevzat Ayvacı Ağabeyler de beni tebrik ettiler Latif Erdoğan’ın ardından. Onlar da şahitmiş yaşanan hadiseye.

Aşağıya indim şaşkın bir yüz ifadesiyle. Cemal, Cuma, Kemal Hocalar hatırladıklarım arasında. Anlattım yukarıda olup biteni. Cemal Hoca hemen “Temkinle hareket et ağabey. Git kendin konuş Hocaefendi ile. Ondan sonra...” dedi. Haklıydı ve öyle yapacaktım. Tekrar yukarı çıktım. Dr. Kudret Ağabeyi gördüm. “Böyle bir şeyden haberiniz var mı, siz de orada mıydınız dedim?” “Haa, o sen değilsin. Ahmet Ünal o!” dedi. Şaşkınlığım ikiye katlandı. Böylesi hayati bir meselede bu türlü bir karışıklık olabilir mi? Hemen Latif Erdoğan’ı buldum. Dr. Ağabeyin söylediğini anlattım. O da şok oldu. O beni istemiş kendine göre Hocaefendi farklı anlamış demek ki. Ama bana şunu söyledi: “Ben kendisi ile tekrar konuşurum. Ama sen de git, ‘Ben her türlü vazifeye hazırım. Akademi’de çalışırım.’ de kendisine!” dedi.

O günlerde Hocaefendi’nin annesi Basmana Şifa Hastanesinde yatıyor ve ben her gün gidip başında Kaside-i Bürde’yi okuyorum. Vakit gelmişti. Ayrıldım Bozyaka’dan. Yatsı namazı vaktinde dönebildim. Namaz yenice kılınmış. Beni sormuş Hocaefendi. Biraz önce geldiğimi söylemişler. “Çağırın.” demiş. Kütüphaneli küçük salondaydı. Annesinin durumunu sordu. Gördüğümü ve bildiğimi söyledim. Bu arada meyve getirdiler. Nevzat Ayvacı Ağabey ile Kamil Şatır da oradaydı. Birlikte meyve yedik. Yatmaya geçilecek artık.

Hocaefendi’nin ardından yürüdüm. Sürgülü kapının orada durdu ve “Bana bir şey mi var?” dedi. “Evet” dedim. Akademi meselesini soracaktım. “Latif Hoca Akademi...” dedim daha gerisini getiremedim. “O kendinden konuşuyor. Ben ‘Evet’ demedim sana.” dedi. Bu ortamda bir şeyler denilmesinin gerektiğini düşündüm o an. Tamam Akademi olmasın ama benim her türlü vazifeye hazır olduğumu bilsin istedim ve tam “Ben her türlü vazifeye...” diye söze başlamıştım ki yine sözümü kesti. “Misafirleri istirahat ettirin. Ben o işe ‘Evet’ demedim. İstanbul, Zaman, Akademi, Latif Hoca’nın hayali..” dedi ve odasına gitti.

Ertesi gün oldu. Sabah kahvaltı yaptık. Kısa bir muhabbet ortamından

sonra Hocaefendi, beni, Cuma ve Kemal Kara Hoca'yı çağırdı; Latif Erdoğan yurt dışına çıkacağından dolayı Akademi sayfasını devam ettirecek ve kitaplaştırma çalışmalarını yapacak isimler düşünmemizi istedi. “Amenna” dedik. Tam kalkıp odadan çıkarken arkamızdan “Cemal Hoca'yı da istişarenize dâhil edebilirsiniz.” dedi. Cemal Hoca zaten aşağı katta. Dört arkadaş oturduk ve isimler düşündük. Alternatif olarak üç isim belirledik. Bugün bile kendilerinin haberinin olduğunu sanmıyorum bizim bu çalışmamızdan ama zamanı geldi söyleyeyim; Ahmet, Davud ve Nail. Soy isimlerini vermiyorum, şu satırları yazarken cemaat mensuplarına yönelik Türkiye’de hâlâ devam eden ve sosyal ölüm safhasına ulaşan kıyımlardan dolayı. Ama kitap yayımlanıncaya kadar eğer bu süreç bir şekilde son bulursa, soy isimlerini ilave ederim veya sonraki baskılarında dipnot olarak koyarım. Eğer benim ömrüm bunu yapmaya yetmezse, tarihe tanıklığının göstergesi olan bu kitaptaki gerekli ilaveyi gelecek nesiller yapsın.

İstişare sonrası dördümüz yukarı çıktık ve alternatif isimleri teker teker söyledik. Her biri üzerinde kısa denebilecek bir zaman aralığı içinde düşündü ve gazetede yapacakları iş ile şu anda yaptıkları işler arasında mukayeseler yaptı. Bir arkadaşın asistanlığı kazandığını, bir diğeri Orta Asya’ya göndermeyi düşündüğünü söyledi. Son cümleleri şöyleydi: “Ben düşünmeye devam ediyorum, siz de devam edin.”

Gün içinde arkadaşlarla yeniden konuştuk. Bütün alternatifleri gözden geçirdik ve soy ismini söylemeyeceğim Ahmet’te karar kıldık. Yatsı namazından sonra odasına girdim. Arkadaşlar “Sen söyle bizim gelmemize gerek yok.” demişlerdi. “Akademi’de yapar ama gazetede yapabilir mi emin değilim.” dedi. Sonra bana bakarak: “Bak Ahmet Hoca. Ben şimdi seni oraya gönderirim. Ne olacak vaizlik? Küçük kasabada üç-beş kişiye vaaz ediyorsun. İstanbul’da da vaizlik yapabilirsin. Ama akrabalık!” Evet “akrabalık” dedi ve durdu.

Tam burada Ömerî ve Osmanî nitelemelerine geçmem lazım. Malum İslam tarihinde iç kargaşa, devletle vatandaşın karşı karşıya gelmesi gibi sözlerle anlatabileceğimiz dönemlerin başlangıç tarihi, Efendimizin vefatını takip eden günlerdedir. Hz. Ebu Bekir ve Hz. Ömer döneminde yavaş yavaş hız kazanır ve toplumun belirli kesimlerini etkilemeye başlar. Hz. Osman’ın devlet başkanlığına seçilmesinden sonra kısmen durağanlaşan iktidar etrafında kopan siyasi fırtınalar, biraz zaman geçtikten sonra yeniden

alevlenir. Tarihçiler bu alevlenmenin Hz. Osman'ın on iki yıllık hilafetinin ikinci yarısında olduğunu söyler.

Bu dönemde Hz. Osman'a yöneltilen iddiaların başında nepotizm, kabile taassubu, akraba kayırmacılığı, meritokrasi denilen ehliyet ve liyakat arayışının son bulması ve devlette görev almadan devlet imkânlarını kullanmaya kadar adaletin gözetilmemesi gelir. Böyle midir gerçekten? Bir dönemin siyasi kararlarına etkisi olan sebepler sadece bir tek unsur ile açıklanabilir mi? Eminim ki açıklanamaz. Hocaefendi'nin çok sık dile getirdiği tabirle, mahruti bakış şarttır. Nitekim bu açıklamaları temellendiren vakanüvislikten öte, o dönem olaylarını sosyolojik, kültürel, ekonomik vb. farklı farklı açılardan inceleyen nice akademik ve popüler çalışmalar yapılmıştır.

Bütün bunlarla birlikte Hz. Ömer ve Hz. Osman dönemini ayırt eden en temel özelliklerin başında Hz. Ömer'in yakın veya uzak akrabalarına devlette görev vermemesi, devlet imkânlarını sunmada kayırmacılık yapmaması ve “Hiç kimse hukukun üstünde değildir.” anlayışının göstergesi olarak da ayrımda bulunmamasıdır. Hz. Osman dönemi görevlendirilmelerinde ise özellikle iç isyanların söz konusu olduğu zamanlarda aynı hassasiyetin gözetilmediği, tarihî kayıtlardan öğrendiğimize göre bir gerçektir. Tekrar ediyorum, bu tercih “Doğrudur yanlıştır, haklıdır haksızdır, şu sebepler altında belki siz de Hz. Osman yerinde olsaydınız aynı şeyi yapardınız.” türü değerlendirmelerden uzak olarak söylüyorum bu tespiti.

Hocaefendi de bu noktada Hizmet kurumlarında yapılacak görevlendirmelerde Hz. Ömer misali bir yol tutmuştur hayatı boyunca. “Ben Ömerîyim Osmanî değil.” sözünü bu tercihini ifade için kullanır her zaman. Kendisini yakından tanıyanlar, böylesi istişarî ortamlarda bulunanlar, sanırım bu ifadeyi kendi ağzından onlarca defa duymuştur. Yukarıda ifade ettiğim “Ama akrabalık!” deyişi bu yüzden.

Ne anlıyoruz buradan? Aslında Hocaefendi beni o işte görevlendirmeyi düşünmüş. Aklından geçen isimler içinde bende karar kılmış ama beni görevlendirmesi kendi koyduğu kuralı bozma anlamına gelecek. Fakat meselenin bir de Latif Erdoğan boyutu var. Bana intikal eden ise şu: Tayin olacağı ülkeye gitme hazırlığını yaparken sayfayı birisine devretmesi lazım ve zaman daralıyor. Bir gün Hocaefendi'nin yanına girip beni söylüyor.

Hocaefendi tahmin edileceği üzere yine Ömerî-Osmanî meselesini açıyor ve akrabalık diyor. Latif Erdoğan tam da burada şunu söylemiş: “Ahmet Hoca size akraba olmadan önce de Ahmet Hocaydı. Size akraba olmasaydı bu görevi ona vermez miydiniz? Verirdiniz. O zaman şimdi siz onu size akraba olması sebebiyle cezalandırmış olmuyor musunuz?”

Bu söz Hocaefendi’nin görüşünü değiştirmesine vesile olmuş. Olmuş ama hemen mi? Hayır. Üzerinden oldukça uzun bir zaman geçtikten sonra benim Akademi sayfası sorumluluğum başladı. O süre zarfında Akademi sayfası çıkmadı. Latif Erdoğan’ın ayrılışından sonra eldeki hazır malzemelerle Ramazan’a kadar çıkmış sonra ara verilmişti.

Ama Ramazan sonrası Hocaefendi, çoğu kişiden, “Sayfa ne zaman çıkacak?” diye kendisine sorulacak beklentisi içine girmiş. İlginçtir, hiç kimse bunu bahis mevzu etmemiş. “Nereden biliyorsun?” diyeceksiniz. Dönemin yayın koordinatörü Âdem Kalaç’a, bu beklentisini ve kimsenin bir şey demediğini söylemiş. Bir gün Âdem Kalaç gece evime geldi İzmir’de. Yanında merhum Demircan Bey de var. “Bizi havaalanına bırak.” dediler. İstanbul’a gidecekler. Havalanı yolunda anlattılar bunu bana ve “Akademi’ye evet dersin konuşacağız Hocaefendi ile.” dediler. Ben de “Bana düşeni yapmaya çalışırım.” dedim ama İzmir’deki Hizmet ile alakalı görevlerim, Aliğa’daki vaizliğim, gazete merkezinin İstanbul’da olması gibi, işi tam tekmil yapmama engel olabilecek faktörleri sıraladım. “Tamam düşünelim.” dediler ve ayrıldılar. Bana teklif etmelerinin sebebi ise Latif Erdoğan’ın ABD’ye gidişi öncesi yaşanan o gelişmeleri onların da biliyor olmasıydı tabii ki.

Üzerinden iki yılı aşkın zaman geçtikten sonra bir gün, “Akademi sayfası ve kitaplaştırma çalışmalarının sorumluluğu sana ait.” dediler. İstanbul Kadıköy ilçesi vaizliğine tayin olacağım zamana kadar, arada git gel yaparak İzmir’den sayfanın malzemelerini hazırlayıp gazeteye gönderdim. Oturmuş sayfa dizaynı içinde, dizgi ve tashih işini orada çalışan arkadaşlar takip etti. İstanbul’a taşındıktan sonra da bilfiil mesai yaparak ise başladım. Ama Kadıköy geniş bir coğrafya. Erenköy’den, İçerenköy’e Göztepe’den Fenerbahçe’ye kadar birçok yerde vaaz etme zorunluluğum, gazetedeki işleri tam anlamıyla yapmama engel oldu. Birisini tercih etmek zorundaydım. Gazeteyi tercih ettim ve Diyanet’in, İstanbul ilçe vaizlerini İstanbul il merkez vaizi yapacağı düzenleme öncesi istifa ederek tam

zamanlı çalışmak üzere gazeteye geçtim. Bu vesile ile o dönemde benimle birlikte çalışan dört-beş kişilik mesai arkadaşlarıma teşekkürlerimi iletmek isterim. İnsanüstü demesem de mesai mefhumu dinlemeden, gece gündüz bantların deşifresinden kitapların dizgisi ve tashihine kadar her alanda çalışan arkadaşlarıma minnet ve şükranlarımı arz ederim.

ALİAĞA İLÇESİNE VAİZ OLARAK TAYİN EDİLİŞİNİN PERDE ARKASI

Ali Osman Kasapoğlu. Hatırladığım kadarıyla hayatı boyunca Erzurum ve çevresinde öğretmenlik yapmış bir insandı. Emekliliğe yakın günlerini ülkenin Batı yakasında müftülük yaparak geçirmeyi planlamış ve hayalini kurduğu şey de gerçekleşmişti. Ahmetli ilçesinin ilk müftüsüydü. Çok uğraştı dinî hizmetleri belli bir düzen içine koymak için. Var olan Kur'an Kursunu iyileştirme, köylere hizmet götürme, Manisa il, Turgutlu, Salihli gibi yakın ilçe müftülükleri ile ilişkiler, müftülük binası ve lojmanı inşaatı, makam arabası alımı, Diyanet vakfı şubesinin kurulması. "Kurucu müftülük" diyebiliriz bunun adına. Var olan bir yapıyı devam ettirme değil, yeni ilçe olan bir mekânda, bürokratik engelleri de aşarak her şeyi yeniden inşa etme.

Ne yazık ki kaderin bir cilvesi olarak Ali Osman Hoca, 1992 yılının ilk baharında Turgutlu-Manisa yol sapağında geçirdiği trafik kazası sonucu hayatını kaybetti. Ulu Camii imamı olarak görev yapan ve henüz şoförlük tahsisi yapılmadığı için ihtiyaç olduğunda müftülük makam aracını kullanan Osman Hoca ise aynı kazadan yaralı olarak kurtuldu. Allah gani gani rahmet eylesin. İyi bir insandı. Gayretliydi. Ailesine ve çocuklarına düşküncü. Meslek aşkıyla yanıp tutuşuyordu. Boş durmayı sevmez, her gün halka yönelik hizmet üretmek için çalışır çabalıydı.

Onun vefatını takip eden günlerde yeni müftümüz geldi: Halit Korkusuz. Doğuluların "Mele" lakabıyla ifade ettikleri Molla Halit. 1940 Diyarbakır doğumlu idi Halit Hoca. Medrese eğitimi almış küçük yaşlarda. Ardından on yaşından on sekiz yaşına kadar Suriye'de eğitimini tamamlamış. Diyarbakır'daki medrese hocalarının ısrarıyla gitmiş Suriye'ye. Çünkü onda bir cevher görmüşler hocaları. Ülkeye döndükten sonra Diyanet'in o günkü uygulamalarına bağlı olarak imtihanları geçmiş ve medrese eğitimi olmasına rağmen başkanlık bünyesinde cami imamlığından Kur'an Kursu hocalığı ve vaizliğe kadar birçok görev almış. Sonra Yüksek İslam

Enstitüsünü okumuş. Derece kazanarak mezun olmuş. Bu safhadan sonra da müftü olarak görev yapmış ülkenin değişik ilçelerinde.

O günlerde Hocaefendi'ye yaptığım bir ziyarette Ahmetli'ye yeni müftünün tayin olduğunu ve isminin de Halit Korkusuz olduğunu söyledim. Kendisini çok eskiden tanıdığını, Arapçaya ve klasik kitaplara vukufiyetinden övgü ile söz etti. Halit Hoca'nın Menemen Müftüsü olmasında yardımının olduğunu söyledi. Hisar Camii'nde vaaz ederken iki defa kendisini dinlemeye geldiğini, buna mukabil kendisinin de onu Buca'ya ziyarete gittiğini anlattı. Halit Hoca ile Hocaefendi'nin yolu, 1976-1980 yılları arasında İzmir müftülüğü çatısı altında kesişmiş. Halit Hoca Kestanepazarı'nda hocalık görevi yaparken, eski Kestanepazarı hocası olan Hocaefendi de Bornova vaizi. Birbirlerini iyi tanıyorlar.

Hiç unutmuyorum Hocaefendi, Halit Hoca'nın daha henüz göreve başlamadığı günlerde, yaptığım başka bir ziyarette sözü Halit Hoca'ya getirerek: “Kötülük gelmez ondan sana ama fayda da beklememek lazım.” dedi. Anlam veremedim bu söze ama zihnimin bir kenarına koyup hayatıma baktım. Bir sonraki ziyaretimde Halit Hoca'nın göreve başlayıp başlamadığını sordu. “Henüz başlamadı ama geldi personel ile tanıştı, yakında başlayacak.” dedim. “Sen oradan tayinini istesen iyi edersin. Artık o kendisi konuşur merkezde, seni köylere gönderir.” dedi. Hocaefendi'nin dediği gibi de oldu. Ali Osman Hoca'nın vefatı sonrası müftü vekilliği yapan ben, 31 Ağustos 1992'de görevi kendisine teslim ettim ve bana ilk cümlesi şu olmuştu: “Ayda üç cuma sen köylere git ben şehir merkezinde, bir defa da sen merkezde konuş ben köylere giderim.” dedi.

Aradan aylar geçti. Halit Hoca zaten tecrübeli bir insan. Yıllarca Ahmetli'den daha büyük ilçelerde müftülük yapmış. İlmî, Diyanet'in o dönemki standartlarının çok çok üstünde. Bürokrasiyi iyi biliyor. İnsani ilişkileri de iyi. Bana bakan veçhesiyle de Merkez Camii'nde eskisi gibi cuma günleri vaaz etmemek hariç hayatımda değişen bir şey yok. Bu durum üç yıllık alışkanlığı zorlayan bir şey oldu özellikle cami cemaati ve dışarıdan cuma vaazına gelenler için. Çünkü İzmir, Turgutlu, Salihli başta olmak üzere çevreden pek çok insan geliyordu cuma vaazını dinlemeye.

Uzun sözün kısası Hocaefendi'nin belki de başta şaka ile karışık söylediği “Tayinini iste.” noktasına geldim. Hizmet ile alakalı işlerimin ağırlığı zaten İzmir, Manisa, Turgutlu ve Salihli'de. “İzmir'e yakın ilçelerden birisine

tain olursam İzmir’de oturur oraya gider gelirim.” düşüncesi ağır bastı bende. Hocaefendi’ye bunu söyledim. “Hem senin hem de Zehra için iyi olur. Dayıları teyzesi burada. Bozyaka’da ev tutulur, sen sağa sola gittiğinde yalnız da kalmaz.” dedi. Bunun için tain dilekçemi verdim. Tainler başkanlık personel dairesi tarafından yapılıyor o zaman. Mehmet Nuri Yılmaz da Diyanet İşleri Başkanı.

Aradan aylar geçti. Tainim ile alakalı hiçbir gelişme olmadı. Bu arada aşağıda bahsedeceğim hadise yaşandı ve ardından tainim gerçekleşti. Müftülüğün kaza yapan arabası tamirden çıkmak üzereydi. Bir gün müftülük memuru, “Halit Hoca seni çağırıyor.” dedi. Hemen müftülük binasına gittim. Çay kahve eşliğinde konuşuyoruz. İki şey söyledi bana. “Haftada dört defa vaaz vermeni istiyorum.” dedi. Kanuna göre gerçekten vaizler müftülüğün görevlendirmesine bağlı olarak haftada en az dört defa vaaz etmek zorunda ama camilerdeki cemaatin durumu, ilçenin büyüklüğü, dolayısıyla cami ve köy sayısına bağlı olarak değişebilir bu durum. Nitekim eski müftü benden iki vaaz istiyordu haftada. Bu konuşma olana kadar da Halit Hoca iki defa vaaz etmeme bir şey dememişti. “Köylere gideceksin!” dedi. Yaklaşık on üç köyü vardı o zaman Ahmetli’nin.

İkinci söylediği şey ise “Araba tamirden çıkıyor. Çıktığında onu sen kullanacaksın, bana şoförlük yapacaksın.” oldu. Ben o tarih itibarıyla on beş yıllık ehliyet sahibiyim ve kendi arabam da var. Diyecek bir şeyim yok, itiraz edecek hâlim de. Zaten dört vaaz meselesi kanuni. Diğerleri ise insani ve belki de ahlaki bir istek. Çünkü şehir merkezindeki diğer personelin ne arabası var, ne de ehliyetleri. Osman Hoca’nın vardı ama o da kaza yapınca arabayı kullanmak istemiyor. Dolayısıyla Diyanet’ten şoför kadrosu tahsisi yapıncaya kadar birilerinin bu işi yapması lazım.

Bu arada yine bir hafta sonu İzmir ziyaretimde Hocaefendi, Ahmetli’yi, vaizliğin nasıl gittiğini ve Halit Hoca ile münasebetimizi sordu. Ben de haftada dört defa vaaz verme ve şoförlük isteğini anlattım. Hiç ama hiç beklemediğim bir tepki gösterdi orada. “Ne!” dedi bütün şaşkınlık emarelerini üzerinde barındıran bir ses tonuyla. “Sen şimdi şoförlük mü yapacaksın?”

İşte, bu hadise üzerinden çok geçmedi ve benim İzmir Aliğa ilçesine tainim çıktı. İki yıl görev yaptım Aliğa’da. Müftüm Cemalettin Coşkun ve müftülük personeli ile çok tatlı hatıralarım oldu. Çok sevdim Aliğa

insanını. Güzel dostluklar kurdum esnafı ile. Köylülerini de çok sevdim. Bir ara haftada bir hapishaneye de gittim, mahkûmlarla uzun boylu konuşmalar yaptık. Hayatın farklı bir yüzü ile tanıştım hapishanede. Güzel günlerdi. Hocaefendi'nin dediğı gibi “Hey gidi günler hey!” Şimdi zihnimizde yeniden kurgulayarak yaşıyoruz o günleri. “Keşke!” diyoruz. Evet, keşke!

RAMAZAN BAYRAMI VE BAYRAMLAŞMAYA GELEN TEBLİĞCİLER

Sizi 1993 Ramazan Bayramı sohbetlerine götüreceğim şimdi ve yaşadığımız çok ilginç bir olaydan bahsedeceğim. Farklı yönleri ile değerlendirilmesi gereken, bir manada bana “Nereden nereye?” dedirten; bir başka açıdan da “Bu kadar da amatörlük olur mu?” sorusunu sordurtan bir hadiseyi aktaracağım.

O dönemlerde Hocaefendi ile bayramlar genelde, yakın ve uzak çevreden gelen ziyaretçilerle yapılan sohbetlerle geçirdi. Yurdun en ücra il ve ilçelerinden bile misafirler gelir; kahvaltı, öğle ve akşam olmak üzere üç ayrı grupta sohbet yapılırdı.

Cemal Türk Hoca başta olmak üzere orada kalan arkadaşlara düşen bir vazife vardı bu bağlamda; sohbetlerin verimli geçmesini sağlamak. Bunun için Hocaefendi’nin arkadaşlardan beklentisi, sohbetlerin verimli geçmesini sağlayacak ama beri taraftan da işin tabii akışını bozmayacak sorular sormalarıydı.

İlginç bir detay, bazen teyp kaseti, ilerleyen zamanlarda da video kaydına alınan o sohbetlerde soruları, Dr. Kudret Ağabey sorardı. Biz hazırladığımız soruları ona verirdik, o da bir kâğıda yazarak oradan okurdu. Sohbetin akışı içinde ilave sorular sorulacak olursa ya da sorunun açılımı gerekirse o zaman Cemal Hoca, Ergün Hoca, A.Ü. ağabey başta olmak üzere, soruların hazırlanmasında emeği geçen kişiler devreye girerdi.

Neden böyle bir şeye ihtiyaç duyuluyordu? Sebebini söyledim, sohbetlerin verimli geçmesini sağlamak. Kolay değil, bir günde üç sohbet ve o sohbetlerin konularının hepsinin Hocaefendi tarafından belirlenmesi, hazırlık yapılması. Ama soru cevap olup, bir de sorunun cevaplanması esnasında karşılıklı diyaloga girilince, halk tabiriyle tadından yenilmeyen muhabbetler ortaya çıkıyordu.

Böyle davranmayı gerektiren ikinci bir sebep daha vardı; o da gelen misafirlerin ve çokları itibarıyla Hocaefendi ile ilk defa yakın dairede

görüşen kişilerin, herkesin istifadesine medar olmayacak, Hocaefendi'nin tabiriyle “âfâki mevzularda” veya şimdiye kadar onlarca defa cevapladığı, bant kayıtlarında duran, kitaplarında yerini alan konularda sorular sormasıydı.

Sözün tam bu aşamasında şunu açıkça ifade etmem lazım; Hocaefendi hiçbir zaman “Bana bu soruları sorun!” türünden bir yaklaşımla, bizim elimize soru vermedi. Bunu gayritabii bulurdu. Mizansen olarak nitelendirirdi. Kim bilir belki de o irticalî konuşma atmosferinde, Allah'ın inayetine, ihsan edeceği ilhama mâni olarak görürdü. Belki bunun bir istisnası olarak şu denebilir; sohbet esnasında bir noktaya kısaca temas ettikten sonra, “Bu konuyu açmam, asıl soruya cevaptan bizi uzaklaştırır ama başka bir vesile ile bunu bana sorarsanız o zaman arîz ve amîk anlatırım.” derdi. Biz de dinleyicilerin genel seviyesine bakarak müsait bir sohbet ortamında o girizgâh yapılan ama açıklanmayan konuları sorulaştırarak kendisine sorardık. İstisna dediğim işte bu.

24 Mart 1993 Çarşamba günü başlayan o yılın Ramazan Bayramında, Aliğa'daki vaizlik görevim gereği ben İzmir'de kaldım. Eşim ise yeni doğan oğlum ve iki yaşındaki kızım ile beraber Tavşanlı'da geçirdi Ramazan'ı ve bayramı. Yanlış hatırimda kalmadıysa bayramın üçüncü günü gittim Tavşanlı'ya ve izinli olduğum sürece orada kalıp ailecek İzmir'e geri geldik. İşte o üç gün içinde ben de bayramı Hocaefendi ile birlikte geçirdim, soruları hazırlayan heyet içinde bulundum.

Bayramın üçüncü günüydü. Hocaefendi kısmen soğuk almış ve grip. İlaç alıyor ama yatakta değil. Sohbetleri, planlandığı gibi olmasa da yapmaya devam ediyor. Üçüncü günü sabahıydı bayramın. Çok kalabalık bir ziyaretçi grubu var. Yalnız, kim olduğunu sordukları sorulardan sonra öğrendiğimiz iki kişi, kalabalıkla beraber Beşinci Kat'a çıkmış. Bozyaka'dayız. Biri İstanbul, diğeri İzmir'de çalışan iki kafadar. Hocaefendi'yi tanıyorlar ama cemaat içinde değiller ve kimse ile irtibatları yok. Nasıl olduysa çıkmışlar yukarı.

O gün saat on gibi çıktı Hocaefendi odasından. Sabahtan beri bekleyen misafirlerde bir heyecan dalgası oluştu. Oturma düzeni aldılar. Hocaefendi geldi ve her zaman oturduğu yerine oturur oturmaz o iki kişiden biri ayağa kalkıp yapmayı planladıkları bir şeyi anlattı Hocaefendi'ye ve ardından bir soru sordu. Buz gibi bir hava esti salonda. Çünkü Hocaefendi, misafirlere

daha “Hoş geldiniz!” bile dememiş, diyememişti.

Dinledik hep birlikte yapmaya planladıkları şeyi. Şuymuş: ilk nazil olan ayetlerin meallerini broşür şeklinde dört yüz bin adet bastırarak ve İzmir’de ev ev bedava dağıtarak tebliğ ve irşat hizmetinde bulunacaklarmış. Tabii bu sözler her şeyi ortaya çıkardı. Bu kişinin Hizmet camiası ile bir alakası olamazdı, zira Hizmet’in çalışma metotları içinde böyle bir uygulama yoktu. Pekâlâ soru neydi diyeceksiniz? Sorusu ise şuydu: “Hocam! Yapmayı düşündüğümüz bu iş uygun mu değil mi? Uygunsa siz nasıl yardım edebilirsiniz bize?”

İlginç bir şey oldu bu arada. O şahsın sözü biter bitmez Cemal Hoca söze başladı ve Hocaefendi’ye, kibir ve ucb arasındaki farkların neler olduğuna dair bir soru sordu. Hocaefendi de söze Cemal Hoca’nın sorusuna cevapla başladı. Cevabı bitince sohbetin normal akışı içinde ikinci ve üçüncü soruları sorduk. Onları da cevapladı ve cevabı tamamlar tamamlamaz kalktı odasına gitti.

Ben soruyu soran şahısla tanışmaya gittim. Yalnız olmadığı, yanında birisi daha olduğunu orada öğrendim. İsimlerini verdiler, çalıştıkları yerleri söylediler, hatta bir tanesi telefon numarasını verdi. Şu an bu satırları yazarken onların isimlerini o zaman aldığım notlarda görüyorum ama buraya yazmanın bir anlamı yok. O kişilere “Biz müsait bir zamanda Hocaefendi ile konuşur verdiğiniz cevabı telefonla size bildiririz.” dedim.

Kalabalık dağıldıktan sonra Hocaefendi’nin ben de dâhil birkaç kişiyi çağırdığını söylediler. Bunlar arasında randevuları ayarlayan kişiler de vardı, kapıda görevli arkadaşlar da. Hocaefendi o kişilerin nasıl içeriye girebildiğini sordu. Her türlü kötülüğü yapabilecek kişiler olabilecekleri ihtimali üzerinde durdu. Daha dikkatli olmamız gerektiğini ifade etti. Gergindi ve o gergin atmosfer gün boyu devam etti.

Şimdi düşünüyorum da zihnimde rasyonel olarak bir zemine oturtamıyorum bu yapılması istenen tebliğ ve irşat faaliyetini. İlk nazil olan ayet meallerini, broşür şeklinde basıp dört yüz bin eve dağıtma ve bunu İslam adına yapma! Ne kazanacaklardı ya da ne kazanacaklarını düşünüyorlardı acaba? “Allah Resûlü böyle başladı tebliğ faaliyetlerine biz de oradan mı başlayalım.” diyorlardı? İyi ama on dört asır öncesinin sosyo-kültürel çevresinden farklı bir zeminde yaşadığımızı bilmiyorlar mıydı? O ayetlerin her birerlerinin nüzul sebepleri vardı ve muhataplarına hitap

ediyordu. Aradan geçen on dört asır sonra, aynı ayetleri hem de meal üzerinden farklı muhataplara, arka plan bilgilerini vermeden aktarmanın getireceği ne olabilirdi? Bu sorunun üzerinde niversite mezunu olan insanlar neden düşünmemişti? Bilmiyorum ve anlamlandıramıyorum. Ama bildiğim bir şey var; o şahıslar bu konuda olabildiğine ciddiye. Ciddilerdi ama düşündükleri şeyin, yaşadıkları dünya gerçeklerinden kopuk olduğunun farkında değillerdi.

Her neyse. şu kadarını diyeyim, 2023 yılını yaşadığımız şu günlerde de İslam dünyasında imrar-ı hayat eden Müslümanların büyük bir çoğunluğu adına aynı şey geçerli değil mi?

TURGUT ÖZAL'IN CENAZE TÖRENİ VE PANKARTLAR

Turgut Özal yakın geçmiş Türkiye Cumhuriyeti siyasi hayatına damgasını vuran liderlerden biridir. Bizim nesil, Turgut Özal öncesi ve sonrası ayırımı yapabilir. Bizatihi yaşadığı bu iki dönemi mukayese ederek bir sonuca ulaşabilir ama günümüzün nesillerinin bunun için uzun bir arşiv taraması ve çaprazlama okumalar yapması lazım. Şu kadarını söyleyeyim, Turgut Özal her şeyden önce inançlı bir insandı. Modern ve çağdaş dünyanın verili imkânlarını sonuna kadar kullanan, çağdaş Müslüman tipolojisine sahipti. Görebildiğimiz kadarıyla samimi bir mümindir. Çağdaş Batı medeniyetinin kalkınmasına öncülük eden zihniyet değişikliğini ülkenin dört bir yanı ve her bir insanına sunmaya çalışan idealist ve vizyoner bir kişiliğe sahipti.

Onun siyasi hayatını ve hayata taşıdığı projeleri “Düşünce ve ifade hürriyeti, din ve vicdan hürriyeti ve teşebbüs hürriyeti” kavramları etrafında örgüleyerek anlatabiliriz. Başka bir tabirle onun her bir konuşması, projesi, davranışı bu üç hürriyetten birisine çıkar. ANAP’ı kurarken ortaya attığı, kadrolarını ona göre belirlediği ve bununla toplumda onlarca yıldır var olagelen fay hatlarını onarma, gettolaşmaya son verme, insanları ait oldukları mahallelerden ve kamplardan çıkarmaya zemin teşkil eden dört eğilim, onun idealini ve vizyonunu anlamada yardımcı olacak başka bir ana noktadır. Bu dört eğilim demokratik sol, liberal sağ, milliyetçi sağ ve İslami sağdır.

Az ya da çok ve sadece zihniyet planında değil ete-kemiğe bürünmüş hâliyle toplumsal karşılığı da bulunan bu dört eğilim, Özal’a kadar aynı çatı altında birbirine düşman kardeşler gibi hayatlarını sürdürürlerken; onun buluşturma, birleştirme ve kaynaştırma çabaları sonrası ülke rahat bir nefes almıştır. Cem Karaca’dan Barış Manço ve Bülent Ersoy’a, kendisini acımasızca eleştiren medya patronlarından, köşe yazarlarından takdirle yad eden basın mensuplarına kadar hemen her kesimden, her mahalleden, her ideolojiden insanla yıldızı barıştı. Zaten Özal’ın Hocaefendi ile buluşması

da onun bu kimliği ve kişiliği sebebiyle olsa gerek.

Hocaefendi zal ile ikili münasebetlerin tarihçesi adına Nuriye Akman’a verdiği bir roportajda şu bilgileri veriyor: “Turgut zal ile planlamaya (Devlet Planlama Teşkilatı adlı kurum) geldiği dönemlerde (1967) konuşma imkânı oldu. Geldi, gitti, evimde kahvaltı yaptı, yemeğimizi yedi, misafirimiz oldu. Bornova’da (İzmir) camiye geldi, vaaz, nasihat dinledi. Sonra imam odasında oturdu, Türkiye’nin kaderiyle alakalı bazı şeyler konuştu.

İkincisi, Milli Selamet Partisi’nden adaylığını koymaya ikna ettiklerinde (1979) yine o eski hukuktan dolayı hep gitti, geldi. Oturduk kalktık, evimize teşrif etti. Gerçi ben o zaman ciddi bir kalp rahatsızlığı geçirmiştim. Evden pek dışarı ıkamıyordum. O zaman desteklememiz de söz konusu değildi. Zaten farklı bir mtalaam da var o mevzuda....”

Burada durup Hocaefendi’nin “İmam odasında oturdu, Türkiye’nin kaderiyle alakalı bazı şeyler konuştu.” cümlesine açıklık kazandırayım. Kendi ağzından hem de birkaç defa dinledim. 1976-1980 arası İzmir Bornova Camii’nde vaizlik yaparken, zal’ın bir vaazına geldiğini ve vaaz sonrası imam odasında kısa bir muhabbetlerinin olduğunu anlattı.

Malum 1976-1980 arası Türkiye; niversite ğrencilerinin, çeşitli işçi ve ğretmen sendikalarının baş rolü oynadığı ve neredeyse ülkenin iç savaşa doğru uzanan sağ-sol sokak çatışmalarının çok yoğun yaşandığı bir dönemdir. Bıyıkları yeni terleyen bir delikanlı olarak idrak ettiğim o dönemleri, bizzat yaşadığım için biliyorum. Hemen her gün ülkenin değişik yerlerinde ve özellikle büyük şehirlerde çatışmaların olduğu, onlarca insanın öldüğü ve öldürüldüğü o dönemde Hocaefendi, geleceğe ümitle bakan bir düşünce dünyasına sahipti ve bunu vaazlarında sürekli dile getiriyordu. Ülkenin ve ülke insanının birlik ve btnliğne, kamu huzurunun sağlanması noktasında devletin güvenlik glerine yardımcı olunmasına yönelik konuşmalar yapıyordu. Bu konuda her bir Türkiye Cumhuriyeti vatandaşına görev düştüğünü, devletten her şeyin beklenemeyeceğini, dinî cemaatler ve sivil toplum kuruluşlarının birlikte huzur içinde yaşama adına ellerini taşın altına koyması gerektiğini salık veriyordu.

İhtimal zal’ın katıldığı o vaazda da bu düşüncelerini dile getirmiş olacak ki namaz sonrası o kısa görüşmede zal Hocaefendi’ye, gelecek adına onun

kadar ümitli olmadığını dile getirmiş. Hocaefendi nezaket ve zerafet kuralları içinde tam aksini düşündüğünü bir kez daha ifade etmiş. Doğrudur ya da yanlıştır bilmiyorum ama Özal'ın 1983 yılı sonrası başlayan Başbakan ve Cumhurbaşkanı olduğu siyasi hayatında, zaman zaman bu konuşmaya atıf yaptığını ve Hocaefendi'nin öngörüsünde haklı çıktığını anlattığını duymuştuk yakın çevresinden gelen haberlerde.

Bir de meşhur Houston ziyareti var Hocaefendi'nin. Özal Houston'da kalbinden ameliyat oluyor. Aynı zaman diliminde Amerika'da bulunan Hocaefendi, hastaneye Özal'ı ziyarete gidiyor. Nuriye Akman'a verdiği röportajda bu ziyareti şöyle anlatıyor kendisi: “Özal yatakta yatıyordu. O da benim gibi onca zaman görüşemediğimiz için çok duygulandı. Bir-iki saat oturduk orada. O hasta hâliyle Asya'ya açılımı dile getirdi. ‘Ben Hariciye’ye (Dış İşleri Bakanlığı) çok söyledim, bu arkadaşların çalışmalarını engellemeyin. Eğer Türkiye eğitim adına Asya'ya açılmak istiyorsa destek olun. Türkiye’nin büyümesi bundan geçer.’ dedim. Ama bu insanlara laf anlatamadım.” Hocaefendi'nin ağzından Özal'ın sözleri bunlar. Bir de şunu söylemiş Merhum Özal: “İşin doğrusu bu sene ameliyat olmasaydım, reis-i cumhur (cumhurbaşkanı) olarak hacca gitmek, ‘Reis-i cumhur hacca gitmez.’ anlayışını yıkmak istiyordum...”

Son olarak vefatından önceki Balkanlar ve Orta Asya olmak üzere son iki yurt dışı seyahatleri var Özal'ın. Her iki seyahatte Hizmet camiası ile irtibatlı olan bazı kişileri de kafilesine almış ve gittiği her ülkede Hizmet'in açmış olduğu eğitim kurumlarını resmen ziyaret etmişti Özal. Hatta gazeteci İdris Gürsoy'un beyanlarına göre bu gezilerin amacı okulların açılmasına yönelik çıkartılan bürokratik engelleri kaldırmak, bizatihi oraları ziyaret ederek, devlet olarak arkasında durduklarını göstermek.

Nitekim Orta Asya gezisinin son durağı Azerbaycan'da, merhum Cumhurbaşkanı Ebulfeyz Elçibey tarafından onuruna verilen yemekte Özal şunları söylemiş: “Azerbaycan'da açılan Türk okullarına ben kefilim, bu okulların fikir mimari Fethullah Gülen Hocaefendi, Türkiye'nin yaşayan Mevlana'sıdır.” Bu ifadeler bazı Dış İşleri mensuplarının tepkisini çekse de o sözlerine şöyle devam etmiş: “Gençlerinizi vatanınıza, milletinize bağlı, imanlı ve bilimle donanımlı olarak ancak onlar yetiştirebilirler, geleceğinizi onlar kurabilirler.” Türkiye'ye dönüşte Hocaefendi ile görüşmeyi de isteyen Özal maalesef 15 Nisan 1993 günü döndüğü ülkesinde iki gün sonra yani

17 Nisan 1993 cumartesi günü vefat etti. Allah rahmet eylesin.

Benim konum ne Turgut Özal'ın Türkiye siyasi hayatındaki yeri ne Nakşibendi tarikatına mensup muhafazakâr bir ailenin çocuğu olması ne de hâlâ daha devam eden “Öldü mü öldürüldü mü?” tartışmaları. Değineceğim konu başlıkta da ifade ettiğim gibi onun cenaze törenindeki pankartlar. Özal'ın vefat ettiği 17 Nisan Cumartesi günü Hocaefendi İstanbul'daydı. 18 Nisan Pazar akşamı İzmir Bozyaka'ya geldi. Üzerini değiştirdikten sonra salona geldi ve on-on beş dakika arası oturdu. Çok ama çok üzgündü. Bu kısa süre içinde yaptığı konuşma hep Özal üzerineydi ve altı-yedi defa ağladı konuşması esnasında. Her defasında gözyaşlarını siliyor sonra devam ediyordu. Böyle devam etmesi düşünülemezdi. Nitekim edemedi de. Bir yere geldi hıçkırıklara boğuldu ve salonu hızlıca terk edip odasına geçti. Odasında ağlamış, ağlamış, ağlamış. İlerleyen günlerde odasındaki bu ağlamalarını anlatırken “Babama bu kadar ağlamamıştım.” dediğini kendi kulaklarımla duydum. Devam eden günlerde de sohbetler hep Türk siyasi hayatı, cumhurbaşkanları mukayeseleri, Özal'ın yaptıkları ve yapamadıkları vb. konular üzerine oldu.

Takip eden pazartesi günü, İstanbul ve Ankara'da görevli üst düzey Hizmet yöneticilerinden iki kişi geldi İzmir'e. İzmir de dâhil üç büyük şehrin temsilcisi kahvaltıda buluşmuş oldu böylece. Meğer ki gece telefonla Hocaefendi çağırılmış onları İzmir'e. Bu arada Özal'ın cenaze töreni ve nereye defnedileceği ile alakalı tablo netleşiyor. Ankara'da devlet töreni yapılacak. Kocatepe Camii'nde cenaze namazı kılınacak, ardından cenaze İstanbul'a götürülüp ertesi gün Fatih Camii'nde bir daha kılınacak cenaze namazından sonra, kendisinin vasiyet ettiği ve şu anda anıt mezar olarak inşa edilen Topkapı'da defnedilecek.

Sonradan öğrendik ki Hocaefendi bu üç kişiden, hem Ankara hem de İstanbul'da yapılacak cenaze törenine insanlarımızın katılmasını ve bu istikamette bir yönlendirme ve organizasyon yapılmasını istemiş. İsteddiği bir şey daha var; o da özellikle Ankara'daki resmî törende, devlet adamları ve bürokratların Türkiye Büyük Millet Meclisindeki törenden sonra Kocatepe Camii'ne kadar yürüyecekleri yol güzergâhının sağında ve solunda oluşacak olan halk kitlesi içinde, arkadaşlarımızın yerini alıp ellerinde pankartlar bulundurması. Pankartlarda yazılmasını istediği ifadeler şunlar: “Sivil Cumhurbaşkanı, Dindar Cumhurbaşkanı, Demokrat

Cumhurbaşkanı ve Halktan Cumhurbaşkanı.”

Bugün hâlâ YouTube’da, TRT başta olmak üzere dönemin özel TV’lerinin arşivlerinden izleyebileceğiniz cenaze töreninde, ellerinde bu pankartları tutan yüzlerce insanı görebilirsiniz. Hatta diyebilirim ki yetmiş iki ülkeden cumhurbaşkanları, başbakanlar, meclis ve hükûmet başkanları, bakanlar, milletvekilleri, askerî ve sivil erkânın katıldığı Ankara’daki törenin en çok dikkat çeken manzarası, bu pankartlar ve tabii ki halkın büyük cûş u hurûşla söylediği tekbirler oldu. “Türkiye Müslümandır, Müslüman kalacak!” “Ümmetin iftiharı nur içinde yat!” şeklinde iki pankart daha hatırlıyorum ama bunları Hocaefendi’nin söylemediğini net olarak biliyorum.

Okuduğunuz bu satırlar, hem Ankara hem de İstanbul’daki törene katılan bir insan olarak benim müşahedelerimdir aynı zamanda. Nitekim cenaze töreni sonrası Türk ve dünya basınında çıkan köşe yazılarında bu pankartlara özel yer ayrıldı. Özal’ın yerine gelecek cumhurbaşkanının demokrat, halktan, sivil ve dindar kimliğinin olması konusunda Türkiye halkının verdiği bir mesaj olarak değerlendirildi bu pankartlar. Uzun sözü kısası o pankartların fikir mimari Hocaefendi idi.

5 NİSAN KARARLARI VE SAMANYOLU HİMMETİ

Amatörlük ve profesyonellik deyince aklıma, Zaman gazetesi ve Samanyolu TV’de yıllarca yayın koordinatörü ve haber müdürü olarak çalışan Adem Kalaç’ın anlattığı bir anekdot aklıma gelir. 1993-2015 yılları arasında tam 22 yıl yayın hayatında kalan, başta belirlediği yayın ilkelerini değişen ve gelişen sosyal hayat şartlarına bağlı olarak revize eden ve bir bebeğin büyümesi misali büyüyerek, olgunlaşarak yoluna devam eden Samanyolu, amatör bir ruhla, daha önce hayatlarında hiç televizyonculuk yapmayan, çokları itibarıyla düzenli olarak televizyona bile bakmayan hatta bir zamanlar televizyona bakmayı günah sayan insanlarla yola çıkmıştı.

Medyanın insan ve toplum hayatındaki yerini; köyünün sınırları içinden çıkmamış, 70 yaşındaki dede ve ninelerin bile kavradığı o dönemlerde, Hocaefendi gibi, hayatın içinde ve toplumsal bağlamda gelecek projeksiyonu olan bir insanın kavramaması düşünülemezdi. Kaldı ki o insan, keçisi çalınan müftü haberinin “Müftü keçi çaldı.” diye yapıldığı bir medya kültürünün içinde büyümüştü. Gidişatı değiştirmek için mutlaka alternatif bir medya oluşumuna ihtiyaç olduğunun bilincindeydi.

1986 yılında Zaman gazetesi işte bu niyetle kurulmuştu. 1993’e gelinceye kadar geçen altı yıllık süreç içinde yazılı medya ya da yazılı basın kulvarında Zaman gazetesinin elde ettiği başarılar, halkın teveccühü, sair medya kuruluşlarının Zaman öncesi olduğu şekliyle, özellikle Müslümanlara yönelik yalan ve iftiralarla dolu yayımları yapamıyor oluşu ve daha birçok müspet gelişme, ne kadar isabetli bir adım atıldığının delili olarak ortada duruyordu. Aynı şeyin şimdi görsel basın ayağında da yapılması gerekirdi. İşte Samanyolu TV bu niyetlerle kurulmuştu.

Amatör bir kadro, amatör bir ruhla çalışmalara başladı. Her gün bilgi ve tecrübe dağarcıklarına yeni şeyler ilave ede ede ilerliyordu yayın ekibi. Teknikerlerden tutun, dersanelerde ya da okullarda fizik, kimya, edebiyat öğretmeliği yapan kişilere kadar, âdeta bir seferberlik çağrısına koşan

insanlar misali, “Samanyolunda çalışır mısınız?” çağrısını cevapsız bırakmıyorlardı. Müthiş bir özveri ile çalışıyorlardı. Yılların televizyonları ve televizyoncuları ile yarışacak hâlleri elbette yoktu ama yakın bir gelecekte yarışacaklarının sinyallerini de vermiyor değillerdi.

Dedim ya amatör bir ruh; yalan ve iftiranın değil iyinin, güzelin, doğrunun, hakkın, hakikatin temsilciliğini yapma, Allah’ın rızasını hedefleme, gerçekten dışarıdan bakan insanların gözlerini kamaştıran, ”Bu kadar kısa sürede bu başarı!” diye takdire sevk eden bir noktaya arkadaşlarımızı taşıyordu.

Tabii bu bağlamda, ekranlarda hiç gözükmeyen ama bütün bunların etekemiğe bürünüp hayat bulabilmesi için maddi ve manevi desteklerini esirgemeyen bir halk kitlesi vardı. Arka planda; “Öğretmenlik gömleğini okulda, araç-gereçlerini atölyede bırakıp televizyonda, hem de ulusal televizyonculuk yapmaya çalışan insanlara ’Ben destek vermem, paramı yolda bulmadım, çöpe de atamam!’ demeyen fedakâr halk kitlesi olmasaydı, Samanyolu TV ne var olabilir ne de varlığını 22 yıl boyunca devam ettirebilirdi.

Bu satırları kaleme aldığım 2022 Nisanından 1993’e bakarak farklı değerlendirmeler yapabilir ve farklı düşünebilirsiniz ama inanın bana, o dönemlerde müthiş bir aşk ve şevkle susamışlığımıza çare olacak su kaynağı olarak koşuyorduk biz Samanyolu’na. Hep söylediğim gibi anakronizme düşmemek, dünü dünün şartları içinde değerlendirmek, bugünün kriterleri ile dünü yargılamamak esas olmalı. Annales Okulu’nun sunmuş olduğu metodoloji içinde bir tarih okuması yapmak ve doğru sonuçlara ulaşmak için bu tür bir yaklaşım şart.

İşte Âdem Kalaç’ın anekdodu da bununla alakalı. 1986 Marmara İlahiyat mezunudur Âdem Hoca. Hocaefendi’nin yanına ders okumaya gelen, ikinci on kişilik grup içinde yerini almıştır. Talebeliğinin bitmesini müteakip bir süre Erzurum Uzundere ilçesinde vaizlik yapmış ve tıpkı benim İzmir’de yaptığım gibi Erzurum’da ilahiyat fakültesi ve imam-hatip lisesi talebelerine dışarıdan takviye dersleri vermiştir. Sonra bu görevinden istifa edip Zaman gazetesinde çalışmaya başlamış, yayın koordinatörlüğü makamına kadar yükselmiştir. 1997 yılında da Zaman’dan ayrılıp o zamanlar dört yaşında gencecik bir kurum olan Samanyolu TV’de haber müdürü olarak çalışmaya başlamıştır.

Âdem Kalaç 1999 yılında Amerika'ya dil eğitimine gelip orada temelli kaldığına göre -97 ila 99 yılları arasında olması lazım- yönetim kurulu, şirket yönetimi adına profesyonel bir kurum ile çalışıp herkesin iş tanımı, sorumluluk ve yetkilerini belirleme kararı almış. Anlaştıkları o kurum, Samanyolu'nda genel müdür başta olmak üzere, kapıdaki bekçiden stüdyodaki ışıkçıya kadar herkesle aylar süren mülakatlar yapmış. Neticede istenen o düzenlemeyi yapmışlar, herkesin iş tanımını belirlemiş, görev ve yetkilerini maddeler hâlinde sıralamış ve yönetime teklif olarak sunmuşlar. Fakat bu insanlar söz konusu çalışmalarını Âdem Hoca'ya şu cümle ile özetlemişler. “Yanlış insanlarla doğru işler yapılıyor.” Yanlış insanlar, çünkü hiçbiri çalışmış olduğu iş ile alakalı eğitim arka planına sahip değil. Hidayet Karaca makine mühendisi ama genel müdür, Âdem Kalaç ilahiyat mezunu ama haber müdürü, Kemal Gülen hukuk fakültesi mezunu ama haber sunucusu vs.

İşte ilk paragrafta bana, “Amatörlük ve profesyonellik deyince aklıma ilk Samanyolu gelir.” dedirten anekdot bu. Amatör insanlarla televizyonculuk gibi profesyonel bir iş yapma. Nasıl oluyordu bu? Bir, tabii ki Allah'ın inayeti ile ve iki, çalışanların taşımış olduğu amatör ruh ile. Başka bir tabirle Allah'ın rızasından başka amaç taşımayan, ihlasları, fedakârlıkları, özgüvenleri sayesinde. Nitekim o yıllarda kût u layemut yani ölmeyecek kadar yetecek maaşlarla hem de o maaşları iki taksitte alarak çalışan insanlar bunlar. Ben şahidim. Ev kirasını zamanında vermeleri için maaşların yarısı ayın başında diğer yarısı ise ancak ayın ortasında verilebiliyordu Samanyolu çalışanlarına.

Bu anekdotta anlattığım yalın gerçeğin çok daha derin bir şekilde yaşandığı 1994'e geri döneyim şimdi. Sözünü ettiğim amatör ruhun oluşturduğu manevi atmosfer ile maddi imkânsızlıkların yan yana geldiği ve iç içe geçtiği bu dönemde, Türkiye genelinde umulmayan bir şey oldu; devalüasyon. “Umulmayan” diyorum ama belki de beklenen bir sondu Türkiye için. Detaylarına çok vâkıf değilim ama ekonomistler hükûmetin ekonomi yönetiminin ülkeyi bu noktaya sürükleyeceğini çoktan beri söylüyorlardı. Ve nihayet hükûmet “5 Nisan 1994 Kararları” diye Türkiye siyasi ve ekonomi tarihine mal olan kararlarını açıkladı. Türk Lirası %38 oranında devalüe edildi.

Arka planı daha iyi anlamak için isterseniz Wikipedia'dan şu bilgileri

okuyalım ve manzarayı gözümüzün önünde canlandırmaya çalışalım: “5 Nisan Kararları sonrasında Türk Lirası, diğer para birimlerine karşı yaklaşık yüzde 38 devalüe edildi. Merkez Bankası, kur belirleme sisteminde değişiklik yaptı. Yeni uygulamaya göre on büyük bankanın verilerinden kurlar hesaplanmaya başladı. 1994 yılındaki memur ve işçi ödemeleri bütçe ödenekleri ile sınırlı tutuldu. İşçilerin yaptıkları fazla mesaiden aldıkları ücret yarı yarıya düşürüldü. Kamuya personel alımı donduruldu. Emeklilik için gerekli olan prim gün sayısının; kadınlarda, 7200, erkeklerde ise 9000 güne çıkartılması için çalışma başlatıldı. Sosyal Sigortalar Kurumu’nun emekli aylığındaki katsayı sisteminin değişmesi için çalışma başlatıldı. Sigortaya bağlı olan tasarruf mevduatının üst sınırı 100 milyon liraya kadar çekildi. Varlığa bağlı menkul kıymetler ve A tipi yatırım fonu belgeleri repo yapabilen menkul kıymetler arasından çıkartıldı. 1 Mayıs İşçi Bayramı sonrasında yıllık vergi iadesi uygulaması başlatıldı. Reklam ve turizm camiasından alınan KDV’nin oranı yüzde 21’den yüzde 15’e düşürüldü. Vergi mükelleflerinin matrahlarının üzerinde ek bir verginin alınması kabul edildi. Erdemir, TÜPRAŞ, Petrol Ofisi, PETKİM, Havaş, Ditaş ve Türk Hava Yolları kısmi olarak özelleştirildi. Düzenleme paketinin açıklanması sonrasında piyasalarda durulma beklendi, faizlerin düşürülmesi sonrasında Türk Lirası mevduatlarından ABD Doları’na doğru bir yöneliş gerçekleşti. ABD Doları serbest piyasada 7 bin liralık artış göstererek 40 bin liraya yükseldi. Bu durum sonrasında Merkez Bankası Türk lirasını ABD Dolarına karşı yüzde 24,8 gibi bir oranla devalüe etti. İki günde gerçekleşen devalüasyon oranı yüzde 73’e dayandı. Ekonomi küçülmeye başladı ve 1994 ortalarında daha da ısındı. Kararlar yoğun bir işsizlik ve gelir dağıtımında ücretliler aleyhinde oldu. Sermaye sahipleri uygulanan yüksek faizle kazanımlar elde etti. Devalüasyon öncesinde ABD Dolarına yatırım yapanlar da büyük rant sağlamış oldu. Yaşanan durgunluk birçok firmayı ya küçülttü ya da iflas ettirdi.”

İşte bu durum, zaten çok zor şartlar altında yayın hayatına başlayan Samanyolu’nun bütçesini alt üst etti. Düşünsenize, 8 bin liradan 42 bin liraya fırlayan, sonra 38 bin lirada demir atan bir dolar. Çiçeği burnunda bu yeni kurumun yurt dışı mahreçli teknik malzemeleri, uydunun aylık kira parası başta olmak üzere yaptığı borçlanmalar ve zaruri harcamaları da dolar üzerinden. O tarihlerde aldığım notlara göre 45 milyon dolar borcu

varmış Samanyolu'nun. 8 bin TL'den 38 bin TL'ye fırlayan dolar kuru ile birkaç gün içinde borcu neredeyse beş katına çıkmış. Milyonlar milyar olmuş TL bazında. Bir şeyler yapılması lazım ama ne? Kredi mi alınacak? Nasıl alınacak ki? Kim verir bu durumdaki bir kuruma krediyi? Hem kredi almayı halka ve çalışanlara nasıl izah edeceksiniz o yıllarda? Büyük iş adamlarından borç mu alacaksınız? İyi ama onlar mevcut ekonomik kararlardan en çok etkilenen kesim. Kaldı ki bu borçları kapatacak ölçüde çok sayıda büyük iş adamlarınız, sanayici ve fabrikatörleriniz de yok ki? Ağırlıklı olarak Hizmet'e destek veren küçük ve orta ölçekli esnaf.

Hocaefendi'nin o günlerdeki sıkıntılı hâlini bugün gibi hatırlıyorum. "Ağzını bıçak açmaz" denir ya halkımız arasında, ağzını bıçak açmıyor. Sürekli düşünüyor, Merhum Hacı Kemal Ağabey başta olmak üzere, birçok insanla görüşüyor ve sorunun çözümü için alternatif önerileri birlikte değerlendiriyorlar. Zaman rüzgâr gibi uçup gidiyor. Aybaşı gözünü kapayıp açıncaya kadar hemen geliyor. Alacaklılar kapıya dayanmadan önce acil bir şeyler yapılması lazım. Ve karar veriliyor; her zaman olduğu gibi fedakâr Anadolu insanına müracaat edilecek.

Şöyle karar vermişler; Türkiye genelinde hizmetleri desteklemek için kendi coğrafyalarında 100 milyon ve daha üzeri maddi yardımda bulunan 600 kişi çıkmış. "Bu 600 kişiyi İstanbul'a çağırıp onların Ramazan'da kendi beldelerine söz vermiş oldukları himmetlerinin 100'er milyonlarını hemen ödemelerini rica edelim." demişler. Dikkat ederseniz ekstra bir himmet değil, zaten veririz dediklerinden bir miktarını öne çekme ve alanını değiştirme. Kabul ederlerse ne ala, etmez "Hayır biz kendi beldemize vereceğiz, devalüasyondan biz de etkilendik, vermiş olduğumuz sözleri zaten tutamayacağız." derlerse -ki en tabii haklarıdır bunu demeleri- o zaman başka bir çözüm arayışı içine gidilecek.

Çok hızlı bir şekilde organize olarak bütün beldelelere bu duyurulmuş. Toplantı İstanbul Altunizade FEM dershanesinde olacak. Hocaefendi bir konuşma yapacak ve bu teklifi bizzat Hocaefendi söyleyecek. Ben, 90'lı yıllar Hizmet tarihinin en önemli günlerinden biri olan o gün oradaydım. Tebük öncesi Efendimizin "Zorluklar Ordusu" demek olan "Ceyşu'l-usre"ye sahabeden yardım toplaması aklıma geldi. Kimisi malının hepsini veriyor kimisi de bir kova hurma ile destekte bulunuyordu ya, işte o gün bu manzaraya özdeş bir manzara yaşandı. Türkiye'nin dört bir yanında

tanınmış, sayıları oldukça az büyük iş adamları, büyük ölçekli esnaf, o ölçüde zengin olmasalar da beldelerinde Hizmet'in bel kemiği olan küçük çaplı esnaf, herkes orada. İğne atsan yere düşmeyecek bir kalabalık var FEM'in üst katındaki arka balkonda. Hocaefendi, her zaman giymiş olduğu sırmalı deve tüyü rengindeki cübbesi ile arz-ı endam etti. Ağır ağır kendisi için hazırlanan kürsüye oturdu. Çevresini âdeti olduğu üzere bakışları ile A'dan Z'ye süzdü. Yakın çevresinde halelenen tanıdık simalara ismen hitap ederek "Hoş geldiniz!" dedi. Uzakta olanları başı ve gözleri ile selamladı.

Sonra konuşmaya başladı. Akıl, mantık, bilgi, tahlil, terkip, tasnif, muhakeme ve tabii ki zirveye doğru çıkmaya hazırlandığı sesinin nağmelerine yansıyan hissiyatıyla dolu, Hizmet'in başlangıcından bugüne tam bir serencamını anlattı. 66'lı yıllar Kestanepazarı'ndan bugüne, evlerden yaz kamplarına, üniversite hazırlık kurslarından Zaman gazetesine, yurtlardan okullara, Gurbet dergisinden Sızıntı'ya gerçekten tam anlamıyla Hocaefendi perspektifinden Hizmet'in özetiydi yaptığı konuşma.

Sonra söz Samanyolu'na geldi. Kuruluş amacını anlattı, o kurumun daha bir yıl olmadan gerçekleştirmeye başladığı hedeflerinden dem vurdu. İleriye dönük beklentilerinden bahsetti ama. "Ama..." dedi ve devalüasyondan kaynaklanan umulmadık mali krize sözü getirdi. Zaten muhatapları, kendi ticari hayatları itibarıyla bunu belki Hocaefendi'nin anlattığından çok daha çaplı olarak biliyor ve yaşıyorlardı. Dolayısıyla bir şey demesine gerek yoktu. Yoktu ama bu maddi sıkışıklığı atlatma adına önerilen modeli de anlatması lazımdı. Kısaca ondan bahsetti. "Biz idari kadroda bulunan arkadaşlarımızla böyle düşündük. Siz ne dersiniz? Makul mu bu teklif? Ya da sizin teklifiniz nedir? Bizim sizden başka kapısını çalacak bir kaynağımız yok." diye de cümlelerini sonlandırdı. Sonlandırdı ama hissiyat zirveye çoktan ulaşmıştı. "Yağmur gözlü" nitelemesine günümüz dünyasında en çok layık olduğuna inandığım Hocaefendi ağlıyordu ve onun ağlamaları cemaati de ağlatıyordu.

Hiç unutmam, Hocaefendi konuşmasını bitirir bitirmez merhum Mehmet Hasırcılar ayağa kalktı. Büyük çaplı tekstil işi yaptığını biliyorum Mehmet Ağabey'in. Bir defa da İstanbul'da iş yerine ziyaretine gitmiştim. Şahsi bir tanışıklığımız, ikili ilişkimiz yok ama onun Mehmet Hasırcılar olduğunu biliyorum. "Hocam!" diye söze başladı. "Böyle ufak tefek şeyler için

kendinizi üzmeyin. Ben 80 milyar dediğiniz bu borcun istediğiniz miktarını kendim tek başıma karşılayabilirim. 5 milyar, 10 milyar, 20 milyar, 30 milyar.” dedi ve arkasından sözlerini şöyle bağladı: “Takdiri size bırakayım. Rakamı siz söyleyin.”

Yaşamayan bilmez. Orada benimle birlikte o sahneyi yaşayan insanlar da beni tasdik edecektir. Âdeta gökten sekine inmişçesine bir hava esti orada. Öyle sanıyorum ki herkes ciddi bir ferahlama hissetti ruhunda. Bu çıkışla ne olacak soruları, zaten cevabını çoktan bulmuştu. Bu heyecan ve bu ağabeylerle bu iş burada biterdi. Nitekim bitti de.

İkinci olarak Ali Rıza Tanrısever Ağabey ayağa kalktı. O da sanayici. Çelik tencere işi yapıyor. İlim Yayma Cemiyeti ile başladığı hayırlı hizmetler faaliyetlerine, şimdi Hizmet canibinde yerini alarak koşuyor. “Hocam! Benim mercedes arabam var. 100 bin Alman markı değerinde. Onu satar, yerli daha ucuz bir arabaya binerim. Bu hafta içinde ben arabamı satıp 100 bin mark vereceğim.” dedi.

Merkezi İzmir’de olup o günlerde Türkiye sathına mağazalar açmaya başlayan Rodi giyim, “80 bin Alman markı” dedi. Hemen herkes kalktı bir şeyler söyledi. Rakamlar küçüklü büyüklü ilerliyor, hiç kimse “Sen neden bu kadar az veya çok veriyorsun?” demiyor. Herkes gönlünden ne kopuyorsa veriyordu. Fakat bir final sahnesi var ki o sahneyi yüzlerce binlerce defa yaşamak isterim.

Zulüm sürecinde, 80’i aşkın yaşına ve alzhemir başta olmak üzere birçok rahatsızlığına rağmen dünya sürgünündeki ömrünü rejimin hapishanelerinde doldurup rahmet-i Rahman’a yürüyen Yusuf Bekmezci Ağabey ayağa kalktı. “Bir dakika!” dedi ve koridora doğru çıktı. Herkes meraklı gözlerle ona bakıyor. “Bir dakika!” deyip dışarı çıkması ben de dâhil herkese çok garip geldi çünkü. Meğer ki Merhum İzmir’den hazırlıklı gelmiş. Buraya geliş amacını yani Samanyolu için himmet toplanacağını zaten herkes biliyor.

Onlar farklı bir şey yapmış. İzmir’de belki Rodi giyim hariç büyük rakamlarla destek verebilecek sanayici ve büyük çaplı tüccar olmadığından, bölgelerde bu amaçla maddi destek toplantıları yapmışlar ve hepsini bir çuvalın içine koymuşlar. O yiğit adam dev cüssesi ile omuzuna yüklendiği o çuval ile kapıdan belirdi ve yürüyüş istikametinde insanların ona açtığı koridor sonunda Hocaefendi’ye ulaştı. Sırtından çuvalı indirip boşalttı.

Yirmi beş kg. ağırlığında olduğunu söylediler daha sonra o çuvalın. Ne vardı içinde? Nakit para, çil çil altınlar, bilezikler, küpeler. Bu ana kadar ağlamayanlar da ağlamaya başladı. Zira bu an hissiyatın en zirve yaptığı andı.

Yaklaşık bir saat kadar süren bu açıktan destek ifadeleri bittikten sonra Hocaefendi, yakasına mikrofonu yeniden taktı. Belli ki son sözlerini söyleyecekti bu desteği verenlere. Samanyolu’nu yarı yolda koymayanlara teşekkür edecekti. Zaten ağlamaktan gözyaşı pınarları kurumuş, gözlerinin altındaki yaş torbaları şişmiş bir hâlde titrek bir sesle başladı teşekkür konuşmasına. Efendimiz dönemine gitti. Ashabın yapmış olduğu maddi fedakârlıklardan örnekler verdi. Tebuk öncesi Hz. Osman’ın, oturmuş bir oğlak kadar diye kitaplarımızda tarif edilen maddi desteğini nazara verdi. İzmir’den gelen para ve zinet eşyaları ile dolu o çuvalla zihninde bir irtibat kurduğu çok belliydi. Nitekim sözün akışı bunu doğruladı. Orada Allah Resûlü (sallallahu aleyhi ve sellem) bazı rivayetlerde yer aldığı şekliyle “Osman’a bugünden sonra yapacakları zarar vermez, demiş ya, eğer salahiyetim olsaydı ben de böyle derdim.” dedi. Malum onun manası, böylesi zor bir dönemde bu fedakârlığı gösterecek şuurda olan Hz. Osman bundan sonraki hayatında da Allah’ın izniyle bu şurdan ayrılmaz, Allah’ın emirlerine ve yasaklarına aykırı iş yapmaz, manasında bir temenniye ihtiva eder. “Ama” dedi ardından Hocaefendi “Ben şöyle yapabilirim; buradaki arkadaşların isimlerinin listesini alır, gecenin karanlıklarında Ashab-ı Bedr’i okuduğum gibi bu isimleri okuyabilir, hakkınızda dualar edebilirim.” Son sözleri buydu.

Bu sözün üzerine söz olmazdı ama a’la bir mevkide kaya gibi durmasını bilen bir insan çıktı ve cemaat namına Hocaefendi’ye teşekkür ifade eden beş-on cümle ile perdeyi kapattı. Tıpkı başlangıçta Merhum Mehmet Hasırcılar Ağabey gibi o da “Bu türlü küçük maddi sıkıntılar için kendinizi üzmeğin, her zaman destek vermeye hazırız.” anlamına gelecek cümleler söyledi. Ve perde kapandı. Hocaefendi odasına çekildi. O gün orada 100 milyara yakın bir para toplanmıştı. Bu miktar Samanyolu’nun devalüe sonucu 80 milyara çıkan borcunun da üzerinde bir rakamdı.

Kapatırken Merhum Yusuf Bekmezci Ağabey ile alakalı bir hatıramı daha aktarayım burada. İkinci sonrası müsaade istedik. Ben de İzmirliyle beraber İzmir’e döneceğim. İki gün sonra Aliğa’da vaazım var. Teşekkür

etti, dualarda bulundu. Bu arada Cevdet Ağabeyi çağırıp kulağına bir şey söyledi. O da beni çağırdı. Arkasından gittim. İçeriye girdiğimizde bana bir poşet çocuk oyuncağı verdi. Meğer ki Cevdet Ağabeyden, o zamanlar itibarıyla iki yaşına doğru ilerleyen kızıma oyuncaklar vermesini istemiş. Otobüse doğru yürüyoruz. Yusuf Ağabey merak etti, “Nedir bunlar?” diye sordu. Ben de “Kızıma oyuncak vermesini söylemiş Cevdet Ağabeye.” dedim. Bunu anlattıktan sonra düşüncesini şöyle dile getirdi: “Vallahi bu adamla yola çıkılır.” Bitmedi. Bir cümle daha söyledi. Koskoca adam ama içi içine sığmayan çocuk misali “Öyle sevinçliyim ki şu an, şurada çocukluğumuzda olduğu gibi parande mi atayım acaba?” diyerek güldü ve bana sarıldı.

Evet, 2022 Nisan ayında kaleme aldığım bu hatıra sonunda, böylesi fedakârlıkların temelinde yer aldığı Samanyolu ve emsali nice kurumlara haramilerin çökmesini de nazara alarak çok şeyler söylemek istiyorum ama okuduğunuz kitabın formatına uymayacağı için susmayı tercih ediyorum. Boğazımda dokuz düğüm. La havle vela kuvvete illa billah.

KÜRT MESELESİ VE BİR MEKTUBUN HİKÂYESİ

İsim vermeyeceğim. Maksadım üzüm yemek, bağcıyı dövmek değil. Kaldı ki o bağcı dövülmeli mi bundan da emin değilim. Diyelim ki dövülmeli o ben mi olmalıyım? Bu soruya cevabım net; hayır. Ben olamam. Herkes haddini bilmeli. Pekâlâ üzüm ne burada? Üzüm, istişari mekanizmada bulunan ve Hocaefendi ile uzun yıllar çok ciddi ve alabildiğine sık dokulu teması bulunan bir ağabeyimizin yazdığı mektup. Konu, Kürt meselesi ve bu mesele üzerinde cemaatin politikası.

Notlarıma baktım. Tarih 3 ve 6 Mart 1993'ü gösteriyor. İlki mektubun Hocaefendi'nin eline ulaştığı günü ve yaşanan gerginliği anlatıyor. İkincisi ise gerginliğin son bulduğu tarihi. Bu arada birçok olaylar yaşandı. Hemen hepsine de şahidim.

Konuya girmeden bir şeye dikkatinizi çekmek isterim; hayalen ve fikren 1993 yılının ilk çeyreğine götüreyim sizi. Cemaatin henüz çeşitlilik arz eden bir hizmet ağına sahip olmadığı; ev, yurt, üniversite hazırlık kursu ve Anadolu sathında yeni yeni açılmaya başlayan özel okullarla, eğitim alanında hizmet ettiği bir dönem. Yıllar sonra seslendirilmeye başlanacak Sivil Toplum Hareketi nitelendirmelerinin çok çok uzağında.

O günkü çapı, kapasitesi, kadroları ve kendisine destek veren halk kitlesi ile birlikte; Türkiye'nin, cumhuriyetin kuruluşundan beri problem olarak algıladığı Kürt meselesine çorbada tuz misali katkılar sağladığı dönemler. O dönemin şahitlerinin daha net ve spesifik örnekler üzerinden anlatabileceği bu katkı genelde, Güneydoğu bölgelerinde Kürt nesillere sahip çıkma, tıpkı Batı bölgelerinde olduğu gibi, Doğu bölgelerinde de evler, yurtlar, üniversiteye hazırlık kursları ve okullar açma şeklinde kendini gösteriyor. Kimse Yok mu derneğinin faaliyet gösterdiği yıllardaki gibi olmasa da amatörce, yerel insanlarla iş birliği içinde, özellikle Ramazan ve Kurban bayramlarında insani yardımlar yapılmaya çalışılıyor. Bölge çocukları, imkânlar nispetinde, dağa çıkmalarının önünü kesecek tarzda ülkenin

batısına getiriliyor; İstanbul, İzmir gibi yerlerde, herhangi bir etnik farklılık gözetmeksizin öğrencilerin birlikte kalması ve okuma imkânı sunulması gibi çalışmalar yapılıyor.

2000’li yıllarda, takip edilen bazı politikalar ve dile getirilen söylemlerin tenkit konusu olduğunun bilinci içinde yazıyorum bunları. STV’nin Şefkat Tepe ve Tek Türkiye dizileri, GYV’nin bazı açıklamaları, ana dilde eğitim, insan hakları ihlalleri konusunda yetersiz söylemler, güvenlikçi politikalara teslim olmuş sivil idarenin tenkit edilmemesi vs. Bunlar doğrudur-yanlıştır ayrı bir tartışma konusu ama şurası kesin ki 1993 yılında bu türlü şeylerden ziyade PKK terörü konuşuluyor. Hemen her gün çatışmaların olduğu, onlarca şehit cenazesinin ülkenin her tarafına taşındığı o dönemde Doğu’da hizmet etmeye çalışıyor Hizmet insanları.

İşte tam bugünlerde, cemaatin Güneydoğu ve Doğu’da Kürtlere yönelik götürmüş olduğu hizmetleri yeterli görmeyen, yeterli görmeme bir tarafa ayrımcılık yaptığını ve imkânların Türklere daha fazla aktarıldığını söyleyen bir mektup almış Hocaefendi çok yakınındaki birisinden. Tahmin edeceğiniz üzere Kürt bu kişi. Hocaefendi onu, tanıştıkları günden bugüne el üstünde tutmuş. İlmene, kişiliğine ve kimliğine hep saygı duymuş ve saygıyla davranmış. Görevlendirmelerde hiç ayrımcılık yapmamış. Aksine ayrımcılık yaptı ise onun bu ilminden, kimliğinden, konumundan istifade etme adına yapmış. Pozitif ayrımcılık mı? Bence hayır. Liyakatı zaten ona öyle davranılmasını gerektirmiş.

Benim bu olaydan haberim yok. Mektup, iki günden beri Bozyaka’da kalan Hocaefendi’nin bir numaralı gündemi imiş. Ben ise resmî vaizlik görevim nedeniyle Aliğa’dayım. Cuma günü akşam döndüm İzmir’e. Eşim ve çocuklarım Tavşanlı’da olduğu için direkt Bozyaka’ya gittim. Gittiğimde ne göreyim! Hocaefendi üzgün, yorgun ve bitkin bir durumda. Şaşırdım. “Büyük bir sıkıntı olmalı.” dedim, mazide yaşadığım günlerden hareketle. Cemal Hoca’ya sordum, “Otuz altı saattir uykusuz.” dedi. Zaten yüz hatlarından belliydi. Birkaç gündür görmüyordum Hocaefendi’yi ve bu birkaç gün içinde sanki beş yaş yaşlanmıştı. Hafta sonu aylık toplantı var. Onu bekliyormuş. Suat Hoca başta, bazı önde gelen insanlarla istişare ederek tavır belirleyecek ve ne yapacaksa ondan sonra yapacaktı.

Pekâlâ mektubun içeriğinde ne varmış ki Hocaefendi’yi bu kadar dilgir etmiş. Yukarıda yazdığım şey. Ama işte bu ayrımcılık ve cemaatin

kaynaklarının Doğu'ya nispetle Batı'ya daha çok ayrılmasını ifade edilirken kullanılan dil. Hâlbuki kendisi de aylık istişarelere katılan ve o bölgede çalışan birisi. Bunun gerçek olmadığını ilk defa onun teslim etmesi gerekir. Hocaefendi'yi dilgir eden işte bu olmuş.

Tarih 6 Mart 1993 Cumartesi. O mektubun sahibi de dâhil herkes burada. Hocaefendi sanırım Suat Hoca ve emsali insanlarla özel mahiyette mektup ve mahiyeti üzerinde konuşmuş. Onlardan da aldığı fikirlerle birlikte ne yapacağına karar vermiş. Biz çay kahve getirip götürme, o zamanlarki âdet üzere yerde yenen yemekler için yer sofralarını kurma, kaldırma ve bulaşıkları yıkama gibi işlerle meşgul oluyoruz. Toplantıya katılmıyoruz. Ama toplantı sonrası öğrendik toplantıya katılanlardan birinden.

Hocaefendi orada, Efendimizin, Huneyn sonrası ganimet dağıtımında Ensar'dan bazı gençlerin sözleri üzerine yaptığı konuşma gibi bir konuşma yapmış. Bilmeyenlere bilmeleri, bilenlere de hatırlamaları için ifade edeyim; savaş sonrası ganimetler dağıtılırken Allah Resûlü (sallallahu aleyhi ve sellem) Mekkeli, Kur'an'ın ifadesiyle müellefe-i kulûb kategorisinde yer alan, kalpleri İslam'a ısındırılacak bazı kişilere daha fazla pay vermişti. Bunu gören Ensar'dan bazıları da "Bizim kılıçlarımızdan kan damlarken Hz. Peygamber hemşehrilerini kayırıyor, onlara daha fazla pay veriyor." demişlerdi. Bunun üzerine Efendimiz bütün Ensar'ı bir yere topluyor ve onlara bu tasarrufunun gerekçesini anlattıktan sonra "Onlar bu mallarla evlerine geri dönerken siz Allah Resûlü ile birlikte Medine'ye dönmek istemez misiniz?" demişti.

İşte bu türden, bir taraftan akıl ve mantık diğer taraftan hissiyatın hâkim olduğu bir konuşma yapmış Hocaefendi gözyaşları içinde. Mektupta yer alan düşüncelere hiç isim zikretmeden tek tek cevaplar vermiş ve konuşmasını hiç kimseye karşı kalbinde, gönlünde bir kırgınlık olmadığını ifade ederek bitirmiş. Bu konuşma sanırım mektup sahibi ağabeye farklı bir perspektif sunmuş. İhtimal bu perspektiften yapılan değerlendirmelerle kendi görüşlerini mukayese etmiş ve yanlış yaptığı sonucuna ulaşmış. "Hiç kimseye karşı kalbimde bir kırgınlık yok." cümlesi de bana göre, onun geri adım atmasına ve özür dilemesine zemin hazırlamış. Nitekim o fazileti sergilemiş. Hocaefendi oturum bitip odasına geçmek için ayağa kalktığında o da arkasından gitmiş ve odasında özür dilemiş. Böylece mesele suhuletle hallolmuş.

Sizler, bizler küçük bir olay, hafif bir anlaşmazlık ya da yanlış anlama olarak görüp değerlendirebiliriz bu hadiseyi ama benim anladığım kadarıyla Hocaefendi olaya böyle bakmamış. İstişari meclis üyesi, aynı zamanda idari mekanizmanın da üst seviyelerinde yer alan bir insan olarak o ağabeyin düşüncelerinin, değerlendirmelerinin belki de serzenişlerinin taban kitleye de sirayet edebileceği endişesi ile meseleye bakmış. Hassasiyetinin ve endişesinin temel nedeni bu diye düşünüyorum. Kendisini 36 saat uykusuz bırakan asıl sebep de bana göre bu.

Merkezdeki küçük bir çatlağın çevrede alabileceği şekli tahmin etmek zor olmasa gerek. Dolayısıyla o mektup aslında bir problemin habercisi. O problemi görmek ve anlamak önemli ama problemi çözmek için atılacak adımlar onun kadar hatta ondan da önemli.

Günümüzde görüyoruz, küçük ya da büyük ölçekli idari mekanizmalarda problemin zamanında ve etkin bir şekilde çözülmemesi, çözülememesi daha büyük problemlere sebebiyet veriyor. Pansuman tedavisi ile hallolabilecek hastalıklar kangrene dönüşüyor. Onun içindir ki sorunu yok saymak çözüm olmadığı gibi çözümü ertelemek de her zaman çözüm olmayabilir. Hocaefendi'nin kendi ifadesiyle “cemaatin sulhu umumisini” bozacak düşünce ve davranışlara karşı aşırı hassasiyet göstermesi ve hemen etkili çözüm arayışları içine girip sorunlara müdahale etmesinin altında bu düşünce vardır.

KİMSEYE BORCUM YOK

İşte yine binlerce hatıradan bir tanesi. Hadise, Hocaefendi'nin kul hakkı konusundaki kılı kırk yaran hassasiyeti. Kendisine hiç kimsenin bir hakkının geçmemesi için gösterdiği özen. Eskiden geçmiş kişiler için de o hakkı fazlasıyla ödemesi. Eğer o kişiler ahirete intikal ettiyse yasal mirasçılarını, yakın ve uzak akrabalarını bulup hakkı onlara ödemesi. Onu da bulamazsa onlar namına, sevabı onlara bağışlanmak üzere hayırlar yapması, sadakalar dağıtması.

Ondan bir cümle aktaracağım: “Anne babalık hakkı tabii ki hariç, annem babam da dâhil benim hiç kimseye maddi borcum yoktur. Borç almışım ama fazlasıyla ödemişimdir.” Doğrudur. Hatta borcu bir kenara bırakın siz, gönlünüzden gele gele bir hediye alıp verseniz, onu on misliyle iade etmiştir Hocaefendi karşı hediyelerle.

Yeri geldiği için hemen yazayım; belki Amerika hatıralarını yazarken daha detaylı olarak kaleme alırım. 2007 yılında Hocaefendi beni ve üç arkadaşımızı vekil olarak hacca gönderdi. Onlar Süleyman Eriş, Mustafa Bursal ve Akif Coşkun'du. Ben kendisi namına vekaleten hac yapmışım. Daha önce üç defa umreye gitmiş olmama rağmen hacca gitmemiştim. Vekaleten yapılacak hac ile ilgili fıkıh kitaplarındaki içtihad, kendi namına hac yapmış kişilerin vekil olarak gönderilmesinin, daha uygun olacağı şeklindedir. Bununla beraber hac kendisine farz olduğu hâlde bu vecibeyi yerine getirmemiş kişi de vekaleten hac yapabilir. Neden bu şart o zaman? Gayet net bir cevabı var bu sorunun; hac menasikine vâkıf olması.

Pekâlâ nereden çıktı bu hac veya vekaleten hac? Hocaefendi o zamanlar hemen her sene, bir veya iki kişiyi hacca gönderiyor. Parasını da kendisi karşılıyor. Çok net hatırlıyorum, bir sene önce Osman Şimşek'i göndermişti. Ondan önceki sene M. Ali Şengül'ü. Bu arada hac mevsimi yaklaştıkça mukaddes belde özlemini dile getiriyor, arınma kurnası altında yıkanma cümleleri eşliğinde, önceki hac seyahatlerinden bahsediyordu. Her seferinde gönlüm dağıdar oluyordu bu cümleleri duyunca. Hac yapmadığım için onu bilemeyeceğim ama mukaddes beldeler, tavaf, sa'y, Uhud, Hendek

vs. dediğinde burnumuzun kemikleri sızlıyordu. Ben de özlem içindeydim. Kendimi onun yerine koyuyor ve içten içe ağlıyordum. İddialı olur mu şöyle demem bilmiyorum ama empati kurabiliyordum.

İşte o nedenle “Bu sene de seni gönderelim.” dediğinde, ben Hocaefendi namına hac yapma kararı verdim kendi kendime. Vize işlemleri bitti ve gidiş günü geldi. “Allah’a ısmarladık” demek, klasik yaklaşımla “helalleşmek” için ziyaretine gittim. “Hazırlıklar tamam mı?” diye sordu. “Tamam” dedim. Yolcuğun zamanını sordu arkasından. “Yarın” diye cevap verdim. Salonda oldu bütün bunlar. Odasına girdiğinde ardından girdim ve vekalet almak istediğimi söyledim. “Neden?” dedi. “Ben sizin namınıza hac yapacağım.” dedim. O an bir taraftan şaşkınlık diğer taraftan takdirle dolu bakışları gördüm. Ya da ben öyle yorumladım. “Ben üç defa hac vazifemi yaptım, gerek yok.” deyince ben ısrarcı oldum. Hac ve umre özlemini dile getiren konuşmalarından hareketle buna karar verdiğimi söyledim; “Sizin gözünüzle Kâbe’ye bakma, sizin gibi tavaf etmeye muvaffak olamasam da yapacağım ısrarlıyım.” dedim. Beni sanırım çok kararlı gördü -ki ben gerçekten kararlıyım- bir iki bir şey demeye çalıştı ama ben “Hayır” deyip sözünü kestim ve oldukça da hisliydim. “Tamam” dedi. Hissiyatıma mûmâşât etti ve sözlü olarak bana vekaletini verdi. Elini öpmek için harekete geçtim ve aynı zamanda “Hakkınızı helal edin.” dedim. Genelde el öptürmek âdeti değildir. Ben de zaten onca beraberliğimiz içinde üç dört defa ancak elini öpmüşümdür. Bu da onlardan birisi. Elini geri çekmedi. Öptüm. Hakları için de “Helal olsun!” dedi ve ayrıldım.

Aslında ben haccı anlatmayacaktım ama söz uzadı. Şunu da aktarıp geçeyim, Süleyman ve Akif hocalar birisi anne diğeri baba tarafından nineleri için hac yaptı. Yani anneannesi ve babaannesi için. Mustafa Hoca da Kurşunlu veya Yakutiye medresesinin karşısında üç tekerlekli araba ile seyyar kitap satan bir Mehmet Amca varmış. Hocaefendi ondan, ya veresiye bir kitap veya borç para almış. Ama bunu ödediğini hatırlamıyor. Mirasçılarını araştırtmış, merhum kardeşi Sıbgatullah Abiye. Bulamamışlar. Mustafa Bursal Hoca da işte bu zat için vekaleten hac yaptı. Hac kendisine farzdı değildi, vasiyeti vardı yoktu türünden fıkhî tartışmalara girmeyelim şimdi. Buradaki maksat Hocaefendi’nin hassasiyeti.

Neyse hatıraya geri döneyim. Takvimler 1993 yılı Mart ayının 12’sini gösteriyor. İzmir’de çarşıya indim. Yani Kemeraltı’na. Nil Yayınlarına

uğradım âdetim olduğu üzere. Bizden sonraki gruplarda ders halkasına dâhil olan, Siirt Tillo'dan Abdülhakim Sancar Hocanın babası Şeyh Muhammed Bedreddin Hocaefendi'nin tefsiri, nihayet matbaa mürekkebi ile buluşmuş, kitapçı raflarında yerini almıştı. Nihayet diyorum, çünkü oldukça uzun süren -tabii dışarıdan ve yayıncı olmayan bir insan olarak bana göre- bir geçmişi vardı kitabın. Dizgisi ve tashihi bir yana, kapak kompozisyonunun bir hattat tarafından yazılması ve bizzat Hocaefendi'nin eline kalem alıp takriz yazması süreçleri, bayağı uzun sürmüştü. Hocaefendi ile birlikte üç kişinin daha takrizi var. Bunlar sırasıyla Şeyh Müşerref, Molla Burhan ve Suat Yıldırım Hocaefendi.

Nil'de kitaplar arasında dolaşırken “Tefsiru Ebdâu'l-Beyân li cemîi âyi'l Kur'an” adını taşıyan bu kitabı görünce çok sevindim. Üç tane aldım hem de kuşe baskısından. Birini Hocaefendi'ye, birini Cemal Türk Hoca'ya, birini de kendime. O gün eve geldim. Ertesi gün, sabah namazına götürdüm iki kitabı. Namaz sonrası verdim Hocaefendi'ye. Âdeti olduğu üzere en az on dakika kitabı inceledi. Takrizleri okudu. Sonra döndü bana, “Bana mı?” dedi. “Evet Hocam. Size hediyem.” dedim. “Kaç liraya aldın bunu?” diye sordu peşinden. Hiç cevap vermedim. “Manasız bakışlar” derler ya halk arasında, aslında çok manalıdır o bakışlar. İşte o manasız manalı bakışlarla sadece Hocaefendi'ye baktım ve sustum.

Aradan biraz zaman geçti ve sanırım araya başka konuşmalar da girdi. Bana aniden yeniden döndü ve “Eşantiyon mu?” dedi. Eşantiyon, bir ürünü tanıtmak için parasız/bedava verilen mal demek aslında. Ben yine sustum, çünkü “Eşantiyon” desem, değil. “Parasını verdim.” desem karşılığını verecek. Bunu öngördüğüm için zaten, “Hediye” demiştim başta.

Güldü benim susmam karşısında ve hiç unutmadığım şu cümleyi söyledi: “Ahmet Hoca! Sebr ve taksim yoluyla sıkıştın, hiçbir yere kaçamazsın.” dedi ve mevzuyu kapattı. Ama iki gün sonra Cemal Hoca vasıtasıyla bana tam 125.000 TL gönderdi ki üç kitaba bile ben o kadar para vermemiştim.

Bilmeyenler için kısaca ifade edeyim sebr ve taksim, herhangi bir konuda nihai hüküm vermek için ihtimalleri belirleyip tek tek üzerinden geçme, olup olmama durumuna göre teker teker eleyip en son kalan ya da en güçlü olan seçenekte karar kılma demektir. Fıkıhta hüküm istinbatı esnasında çok yoğun kullanılan bir yöntem. Sair ilim dallarında da kullanılır.

Yeri gelmişken aynı istikamette iki hatıra daha nakledeyim. Aile şeceresi

yapılmıştı 1993 yılında ilk defa. Kendisi istemişti. Oldukça büyük bir kâğıda çizili ve isimler yazılı şekliyle getirildi. Baktı ve bir hata buldu. Kurt Halil, olması gerekli yerde değilmiş. Onu gösterdi. “Yeri şurası olması lazım.” diye. Düzeltmek alabildiğine kolaydı. Dr. Kudret Abinin odasında düzelttik ve ben gittim aşağıda okulun fotokopi makinasından çoğalttım. Yukarı çıktığımda odasına geçmişti. Kapıyı çaldım. Açtı. Düzeltilmiş hâlini verdim şecerinin. Çok teşekkür etti ve “Fotokopi parasını vereceğim.” dedi. O günkü para ile yazıyorum 20.000 TL vermişim. Bu türlü durumlarda ısrarın fayda sağlamayacağını biliyordum ama yine de hayır dedim. Nitekim tahminim doğru çıktı ve tam 250.000 TL verdi. “Bu çok, 20 bin TL verdim.” dedim. “Üstü sende kalsın.” dedi âdeti olduğu üzere.

Benzeri bir hadise de Bozyaka’da kalırken olmuştu. Kendisine eczaneden bir mantar kremi almıştım. O da 30-40 bin TL arasıydı. Bunun karşılığında da bana 500.000 TL vermişti. Amerika yıllarında da kaç defa benzeri hadiseleri, eczanelerden reçeteli olarak aldığım ilaçları kendisine teslim ettiğimde yaşadım.

Bu türlü münasebetleri kendisi ile yaşayabilecek ölçüde yakın olan insanlara sorun. Hemen hepsinden de benzeri hatıralar duyacağınızdan eminim. Hiç kimseye borçlu olmadan ve başta dediğim gibi anne-baba hakkı hariç, herkesten alacaklı olarak ahirete irtihal etme, Hocaefendi’nin en büyük hedeflerinden biridir.

GAZETECİLER VE YAZARLAR VAKFININ KURULMASI

Gazetecileri ve Yazarlar Vakfının başkanlığına geldiği Kasım ayı 2008 yılında, “Bana bir tavsiyen var mı?” diye sormuştu Mustafa Yeşil. Tek tavsiyem şu oldu: “Vakfın adını değiştir.” Ben başlangıcından bu yana, vakfın adı ile yapageldiği faaliyetler arasında bir korelasyon kuramadım. Eski dilde buna isim ile müsemmanın mutabakatı denir. Evet, vakfın ilk kurucuları arasında, mesleki anlamda gazeteci ve yazar olanlar vardı ve belki de bundan hareketle başlangıçta bu isim uygun görüldü ama ilerleyen seneler içinde vakfın yapmış olduğu faaliyetler ve bu faaliyetlerin kapsama alanı, katılımcılarının mesleki kimliklerini çok aşmıştı. Artık isim müsemmayı taşımıyordu. İsim ve faaliyetler arasındaki doğrusal ilişki ortadan kalkmıştı. Fakat söz konusu isim, yapılan faaliyetlerin toplumsal karşılığı olmasından dolayı öylesine yerleşmişti ki bunu değiştirmek o kadar da kolay değildi. Onun içindir ki Mustafa Yeşil güldü geçti bana. Belki de haklıydı.

Bana göre önemli olan bu husus bir kenara; GYV mızrağın çuvala sığmadığının göstergelerinden biri olarak tarih sahnesinde yer alan bir Hizmet kurumudur. Ne demek istiyorum, mızrağın çuvala sığmaması benzetmesiyle? Ben cemaatin/Hizmet’in kurumsal anlamda varoluşunun başlangıç tarihinin, 60’lı yılların sonu olarak kabul edilmesi gerektiğine inananlardanım. Gelişim seyrinin de çeşitli zaman dilimlerine ayrılarak ele alınması gerektiğini düşünüyorum. Buna göre, yıllar sonra Hizmet Hareketi adını alacak yapı, Hocaefendi’nin Kestanepazarı’ndan ayrılıp Güzelyurt’ta yurt ve çeşitli semtlerde talebe evleri açması ile kurumsal hayata merhaba demiştir. Bu dönem itibarıyla ona bir isim vermek gerekirse, Hizmet

hareketi tam anlamıyla dinî bir cemaattir.

1970-1980 arası bu yapı; başında bir din adamı olan Hocaefendi ile; talebe evleri, yurtları, evlerde yapılan Risale-i Nur dersleri alanlarında faaliyet göstermiş, yaygın öğretim kapsamı içine giren bu faaliyetlerinde, sadece Risale-i Nur perspektifinden dinî yorumları anlatmakla meşgul olmuştur.

1980-1990 arası öğrenci yurdu çalışmaları önce Ege sonra bütün Anadolu sathına yayılırken; takip eden zamanlarda, üniversite hazırlık kursları, özel okullar, dergi ve kitapçılık, öğretmenler ve tabipler vakfı gibi mesleki vakıflar ve Zaman gazetesi ile çok farklı alanlarda faaliyet göstermeye başlamıştır. Genişleyen ve ilave edilen bu faaliyetlere rağmen cemaat, bu ikinci on yıllık dönemde hâlâ dinî cemaat özelliğini korumaktadır.

1990-2000 yılları arası mevcutlara ilave olarak; yurt içinde Samanyolu TV, GYV, iş adamları dernekleri, yurt dışında da Orta Asya ve Afrika ülkelerinde eğitim faaliyetleri ile farklı bir kulvara taşımıştır varlığını. İşte bana “Mızrak çuvala sığmadı.” dedirten yer tam da burasıdır.

Bugünlere gelinceye kadar dinî cemaat özelliğini koruyan yapı, genelde tarikat ve dinî cemaatlerde görmediğimiz medya, ticaret, mesleki kuruluşlar, dergi ve kitap yayıncılığı ve tabii ki Orta Asya ve Afrika’ya on yıllık özel okulculuk merkezli eğitim birikimini ihraç eden bir duruma gelince, toplumun tamamını kucaklayan bir sivil toplum hareketine evrilmeye başlamıştır. Bu sonuç ister istemez, sadece cami kürsülerinde cami cemaatinin karşısına çıkan Hocaefendi’nin, cemaatinin hizmet verdiği, toplumun tüm kesimlerinin önüne çıkma zarureti beraberinde getirmiştir. Sızıntı ve Zaman’daki yazıları ile cuma ve pazar vaazları ile kısmen yaptığı bu açılımı, artık farklı mekânlarda toplumun her kesiminin olduğu büyük ve küçük topluluklar önünde yapmak zorunda kalmıştır.

Evet, o günleri 30’lu yaşlarında ve şuurluca idrak etmiş bir insan olarak ben buna bir “zaruret” diyorum. Hocaefendi’nin bundan uzak durması neredeyse imkânsızdı. “Utangacım, cami cemaati haricinde büyük kitleler önünde konuşma tecrübem yok.” dese de kaçamazdı. Zira insanlar, toplumun değişik kademelerinde karşılık bulan bu hizmetlerin fikir mimarı olarak bilinen bu insanı görmek ve tanımak istiyorlardı. Teyp ve video kasetlerinden değil, Zaman ve Sızıntı’da yazdığı yazılardan değil -daha doğru bir tabirle gizemli bir kişilik olarak değil- etten kemikten bir varlık

olduğunu bizzat görmek, eline-tenine dokunmak, birlikte yemek yemek, çay içmek, konuşmak arzu ediyorlardı. İşte Hocaefendi'nin GYV'nin kurucu üyeleri arasında yer alması, ardından İstanbul'da büyük otellerin salonlarında yapılan iftar programlarına katılması ve konuşmalar yapması da bu içine girilen dinî cemaatten sivil toplum kuruluşu olmaya doğru atılan adımların zaruri bir sonucuydu.

Hiç unutmuyorum, GYV kurulmuş, İstanbul Dedeman otelinde bir tanıtım yemeği verecekti. Bu ve benzer otel programları, vakfın İngilizce'de "signature event" dediği, yani "otel yemekleri" denince akla ilk gelenin GYV olacağı programlar olacaktı. Toplumun bütün kesimlerinden insanlar vardı listede. Muhafazakâr dindar grubun temsilcileri olarak bilinenler bir yana, listede dikkati çeken en önemli iki kesim vardı. Biri 68 kuşağı denilen ve kendilerini solcu, liberal, Atatürkçü, Kemalist olarak tanımlayan kesim ile Yahudilerden Ermenilere, Ortodokslardan Katoliklere uzanan dinî azınlıklar. Böylesi renkli ve çeşitli katılımın olduğu bir programın ev sahipliğini bir din adamı olarak Fethullah Gülen'in fikrî mimarlığını yaptığı dinî bir grubun yapması tabii dikkatleri en çok çeken nokta oldu. Zira bu gruplar belki de Cumhuriyet Türkiye'sinin kuruluşundan bu yana düşman kardeşler misali oluşturdukları kamplarda ayrı ayrı yaşayan insanlar hâlindeydi.

Hazırlık aşaması aylarca sürdü programın. Hiçbir aksaklığın olmaması için ciddi özen gösterildi. Herkes maddi manevi bütün gayretini ortaya koydu. Latif Erdoğan'ın bu programın başarılı geçmesi için ne kadar çalıştığının birebir şahidiyim. Şimdilerde rejimin diskurunu kullanarak hatta ona su taşıyarak nice mazlum ve masumlara yapılan zulümlere sebep olsa da yazı, konuşma ve mahkemelerde yaptıkları tanıklıklar ile ateşe benzin dökse de o zamanlar şimdi durduğu yerin tam aksi bir yerde duruyordu.

Program günü geldi çattı. GYV yetkililerine göre Hocaefendi de programa kurucu ve şeref üyesi olarak katılacak ve bir konuşma yapacaktı. Ama Hocaefendi, "Gitmeyeceğim!" diyor başka bir şey demiyordu. Merhum Kasım Gülek'i devreye koyduklarını biliyorum. A. K.'nın âdeta yalvarma derecesine varan ikna konuşmaları yaptığını hatırlıyorum. Ve nihayet program günü ikindiye doğru Latif Erdoğan Ahmet Taşgetiren'i, gerekirse Hocaefendi'yi elinden tutup götürsün diye Altunizade FEM'e getirdi. Ben de oradaydım. Kırmaz Ahmet Taşgetiren'i diye düşünmüşler. Zaman ve

Aksiyon yazarıydı Taşgetiren o zamanlar. Vakfın da ilk üyeleri arasında adı geçiyordu. Önce salonda ardından içerideki küçük odada oldukça uzun denebilecek bir süre konuştu Hocaefendi ile. Ve Hocaefendi ikna olmasa da bu baskılar karşısında dayanamadı ve programa katılmak üzere giyinmek için odasına girdi.

Güzel bir programdı. Cemaatin dışa açılımının ilk köşe taşlarından sayılır o program. Günlerce Türk basınında hem yazılı hem de görsel olarak yerini aldı. Belki yüzlerce köşe yazısı yazıldı. Nice programlar yapıldı. Genelde değerlendirmeler hep olumluydu. Türkiye'nin ihtiyacı olan birlik ruhunu temsil ettiğini söylüyordu hemen herkes. Hatıra fotoğrafı olarak çekilen ve yukarıda saydığım kesimlerin temsilcilerinin yer aldığı o fotoğraf hemen her gazetede birinci sayfadan yayımlandı. Ve tabii ki asıl üzerinde durdukları konu, Hocaefendi'nin irticalî olarak yaptığı kardeşliği, tahammülü, hoşgörüyü, birlikte yaşamayı merkeze alan konuşmasıydı. O konuşma içinde geçen “Demokrasiden geriye dönüş yok!” sözü, güne damgasını vurmuştu. O konuşmanın tam metni YouTube’da var. İsteyenler, beş-altı dakikalık o tarihî konuşmayı oradan izleyebilir ve dinleyebilirler.

Bazı İslami kesimlerden hem programa hem de Hocaefendi'nin konuşmasına itiraz edenler oldu. Demokrasi vurgusundan dolayı Hocaefendi'ye “kâfir” bile diyenler oldu. Aradan birkaç aylık bir zaman geçti. Bu defa vakıf Çırağan sarayında “Hoşgörü Ödülleri” diye başka bir program düzenledi. Toplum barışına katkı sağlayan siyasetçilerden sanatçılara kadar uzanan çok geniş yelpazede birçok kişiye ödülleri verdi GYV. Barış Manço’dan Toktamış Ateş’e, Tayyip Erdoğan’dan Müjdat Gezen’e, Abdurrahman Dilipak’tan Taha Akyol’a, Mehmet Aydın Hoca’dan, Cengiz Çandar, Perihan Savaş ve Ertuğrul Özkök’e kadar. Bu iki program, GYV’yi cemaatin görünen yüzü kılmıştı. Hizmetin sözcüsü idi artık vakıf. Resmen böyle bir şey yoktu ama kamuoyundaki algı böyle geliştii. Hocaefendi'nin bu iki programdaki konuşması, vakfın onursal genel başkanı olması ve Türkiye gündemini ilgilendiren meselelerde vakfın Hizmet adına bazı açıklamalar yapması ile bu konum, âdeta resmiyet kazandı. 15 Temmuz meşum darbe teşebbüsüne kadar da böyle devam etti.

Ertesi yıl vakıf, iftar programları düzenlemeye başladı. İlk iftar programı Polat Rönesans otelinde yapıldı. Dinî azınlıkların resmî temsilcileri de dâhil toplumun hemen her kesiminden insan katıldı bu programa. Türkiye'nin

özlediği bir manzaraydı aslında bu. Herkes bunun idraki içindeydi. Bu büyük buluşmaya Hizmet'in öncülük etmesi ise ayrı bir güzellik katıyordu. Daha düne kadar bir kaşık suda birbirilerini boğacak bu kesimlerin bir araya gelmesini sağlamak ve dinî temeller itibarıyla de teorik düzlemde bunun izahlarını yapmak, Türkiye'de bütün gözlerin cemaat üzerine çevrilmesine neden olmuştu.

Bu bağlamda Hocaefendi'nin 1995 yılı iftar programında yaptığı konuşmanın metnini aşağıya olduğu gibi iktibas ediyorum. Metni okurken bunun bir konuşma metni olduğu ve irticalî olarak yapıldığını da nazardan dur etmemenizi rica ederim. Ama asıl dikkat edilecek nokta yukarıda söylediğim, Türkiye'nin bir türlü "Biz" olamamış parçalı yapısı ve Hocaefendi'nin bir din âlimi olarak dinî argümanlarla yapılan bu ve benzeri faaliyetleri temellendirmesi.

Türkiye toplumunun hemen her kesimini birleştiren bu ve benzeri faaliyetler daha sonra hayatın farklı alanlarında da yapıldı. Bunlar arasında her yılın Temmuz ayının ilk haftasında yapılan Abant Platformları ile GYV'nin sanatçılarla yaptıkları farklı programlar ayrı bir yer teşkil eder. Ama bunun için uzun bir fasıl açmak gerekir. Şimdilik bu kadar ile yetinip sözünü ettiğim 1995 İftar programı konuşması ile sizi baş başa bırakayım.

"Saygıdeğer bakanlarım, değerli milletvekilleri, sanat dünyasının aydınlık insanları, değişik din mensupları, aziz misafirler. Hepinizi en içten saygılarımla selamlar, bu gecenin hepimiz için hayırlı olmasını dilerim. Bu geceyi tertip eden arkadaşlardan biriyim. Ve her fırsatta da bunu itiraf ettim. Ancak bu toplantıya iştirakta da biraz zorlandım; zira Ramazan-ı şerifte herkesin oruç tutmasına karşılık, oruç beni tutuyor. Şeker had safhada seyrediyor. İftardan iki-üç saat sonra ancak kendime gelebiliyorum. Bu sebeple, toplantıya iştirak etmem konusunda affedileceğimi ummuştum; ama affedilmedim. Onların hatırına ve hatırıma hem toplantıya iştirak ettim, hem de huzurlarınızdayım. Bir kere daha saygılarımı arz ediyorum.

Gazeteciler ve Yazarlar Vakfının, kurulduğu günden bu yana – hepsi gönlümüze göre olmasa da– her zaman çok önemli faaliyetlere imza attığını söyleyebiliriz. Ne var ki ben, bu faaliyetlerin hiçbirinin içinde tam manasıyla bulunamadım; dolayısıyla da onlardan kendime bir pay çıkarmam söz konusu değildir.

Bu vakıf, Bosna-Hersek'e yardım için dünyanın ünlü futbolcularını

Türkiye’ye getirip, futbol maçı düzenlemekten alın da her sene böyle sizler gibi güzide toplulukları şu veya bu vesileyle değişik platformlarda bir araya getirerek, en azından fikir teatisi imkânı hazırlamaya kadar, önemli hizmetler gördü. En azından, hangi görüş ve düşünceden olursak olalım, bizlere bir arada bulunabileceğimiz düşüncesini ilham etti. Bu sayede bizler, birbirimizden korkmamız için herhangi bir sebebin olmadığını –eskilerin ifadesiyle– ayne’l-yakîn, yani bizzat gözümüzle gördük ve yine gördük ki insan istediğinde herkesle görüşebilir. Bugüne kadar görüşmemişsek, vehimlerimize takılıp kalmış ve önemli bir insani vecibeyi ihmal etmişiz demektir.

Gazeteciler ve Yazarlar Vakfı, Türkiye’de daha çok hoşgörünün temsilcisi olarak tanındı. Hatta onunla âdeta özdeşleşti. Nerede ‘Gazeteciler ve Yazarlar Vakfı’ denilse, ardından hemen hoşgörüden bahsedilir oldu, hatta bu konuda onun ortaya koyduğu imajın imrendiriciliği ile birtakım alternatif kuruluşlar da meydana geldi. Şimdi onlar da aynı duyguyu terennüm ediyorlar. İnanıyorum ki bu sayede Türkiye’de hoşgörü daha hızlı şekilde tabana yayılacak, ülke sathında yaygınlaşacak ve bir sanatkâr kardeşimizin dediği gibi, ‘Mutlu Yarınlar’a doğru kafa kafaya, gönül gönüle, el ele yürüyeceğiz inşaallah.

Aslında Gazeteciler ve Yazarlar Vakfının veya başka alternatif kuruluşların bu konuda yaptıkları, necip milletimizin ruhunda var olan bir cevheri ortaya çıkarma gayretiydi. Ne var ki bugüne kadar bazı engeller vardı ve bu cevhere ulaşılamıyor ve o cevheri ortaya çıkaramıyorduk. Oysa ki İslam’da yanlış tanıtılan ve yanlış anlaşılan cihadın, yani insanları gerçek insanlığa yükseltmeye yönelik faaliyetlerin, diğer bir yaklaşımla güzelin, iyinin anlatılmasının temelinde de Allah’la insanlar arasına şöyle-böyle var olan engellerin bertaraf edilmesi düşüncesi vardır. Gazeteciler ve Yazarlar Vakfı, insanımızın ruhundaki bu cevherlerin ortaya çıkmasına mâni engelleri bertaraf ettiyse o, çok önemli bir vazifeyi yerine getirmiş sayılır.

Biz esasen, Peygamberi, vefat edip öbür âleme giderken, ‘Size Kitap Ehli’ni, yani Hıristiyanları ve Yahudileri emanet ediyorum.’ vasiyetinde bulunan ve kendisine cezalandırılmak için getirilen biri karşısında ‘İlk taş hiç günah işlememiş olan biri atсын.’ diyen; halifesi, bağrından yediği hançerle yatağa serilip, ölümle pençeleştiği anda dahi, ‘Size içimizdeki azınlıkları emanet ediyorum; onlar hakkında Allah’tan (celle celalühu)

korkun ve kendilerine adaletle davranın.’ ikazında bulunan; başkumandanı ve hükümdarı, Malazgirt’te göğüs göğüse savaştığı düşman komutanını ve rakip devletin hükümdarını mağlup ettikten sonra çadırında ağırlayan ve yanına insanlar katıp güvenle Constantinopolis’e, yani devletin başşehrine ulaştıran yine başkumandanı ve hükümdarı, on binlerce, belki yüzbinlerce Müslüman’ı öldüre öldüre geldiği Kudüs önlerinde savaşa tutuştuğu Haçlı orduları komutanı Richard’ı gece çadırına kadar giderek tedavi eden bir kültürün çocuklarıyız. Yani yeryüzünün en engin, en kapsamlı ve en evrensel hoşgörü kültürünün mirasçılarıyız. Bu anlayış, bu telakki, bugün de âdeta denizlerin dalgaları gibi yayılmakta ve dünyanın dört bir yanına ulaşmaktadır. Öyle inanıyorum ki önümüzdeki yıllar hoşgörü ve sevgi yılları olacak, bu çerçevede dünyaya hem çok şey verecek hem de çok şey alacağız. Bırakın kendi içimizdeki insanlarla, hatta başka kültürlerin, başka medeniyetlerin, başka dünyaların insanlarıyla da kavga etmeyi, münakaşa ve zıtlaşmaya yol açan meseleler bile bütün bütün kapanacak ve sevginin gücünü bir kere daha anlayarak, herkese sevgiyle, şefkatle bağrımızı açacak, herkesi kucaklayacak ve bugün dünyanın en çok muhtaç olduğu diyalog ve hoşgörü gibi en önemli bir hususu Allah’ın (celle celalühu) yardımıyla gerçekleştireceğiz.

İzzettin Doğan Bey’i görünce, Hz. Ali Efendimizle ilgili bir hadiseyi hatırladım. Nehravan’da kendisine karşı pusu kurmuş bekleyen bir birlikten bahsedilince, ‘Bize hücum edecekleri ana kadar kendilerine hücum etmek haksızlık olur.’ diyen serdarların kültürüyle beslenmiş bir topluluğuz biz. Çok muhtaç olduğumuz böyle bir dönemde, Allah’ın (celle celalühu) inayetiyle toplumun her kesimi bu hoşgörü ve diyaloga sahip çıkacak ve bunun doğuracağı güzellikler, umulandan daha fazla bir hızla her yana yayılacaktır.

Belki vaktinizi almış, başınızı ağrıtmış olacağım. Ancak içimde taşıdığım bir kaygıyı, bir endişeyi de arz etmeden geçemeyeceğim. Öyle anlaşıyor ki iç kavgalarla sarsılmış Türk toplumu, tam şimdilerde bir hoşgörü bekliyordu; bulur bulmaz da bu mülhaza ile kendisine bir adım atana üç adımla mukabelede bulundu. Bununla birlikte öyle anlaşıyor ki zaaflarını bağırıp çağırarak ortaya koyan, tahriple kendilerinde güya güç var olduğunu göstermeye çalışan şu veya bu taraftan zayıf ve marjinal birtakım kimseler, ileride hoşgörüye pusular kuracak ve diyaloga giden köprüleri

yıkmaya çalışacaklar. Ve yine anlaşıyor ki biz bundan sonra da çok ağır şeylerle imtihan olacağız.

Şimdiye kadar çok ağır imtihanlardan geçmiş olan milletimiz, gelecekteki imtihanlara karşı da millet fertleri arasındaki dayanışmayla karşı koyacak ve toplum barışına giden yolda her engeli aşmaya çalışacaktır. Allah (celle celalühu) Kur'an-ı Kerim'de, 'Andolsun, bazınızı bazınızla imtihan edeceğiz.' (En'am, 6/53) buyurmaktadır. Talip olduğumuz şey çok kıymetlidir; ulaşmak istediğimiz hoşgörü ve diyalog hedefi çok pahalıdır. Böylesine kıymetli ve pahalı hedefleri gerçekleştirmek kolay olmadığı gibi, elde edildikten sonra muhafazası da çok zordur. Evet, diyalog ve hoşgöründen geçerek toplum barışına ulaşmak değerler üstü bir değere sahip bulunduğundandır ki onun değerinin, kıymetinin ne kadar pahalı olduğunu anlamamız ve ona göre kendisine sahip çıkmamız için Allah, bizi değişik imtihanlara tâbi tutacaktır. Bütün bu imtihanlarda hep dişimizi sıkacak,

Gelse celalinden cefa,

Yahut cemalinden vefa,

İkisi de cana safa,

Lütfun da hoş, kahrın da hoş...

diyecek ve 'dövene elsiz, sövene dilsiz' olacak, elli defa da kırsalar, yine kırılmadan yerimizde kalacak, herkesi sevgiyle, şefkatle kucaklayacak ve yarınlara birbirimizi severek yürüyeceğiz.

Tekrar, bu mutlu gecenin hakkımızda rahmet ve mağfirete vesile olmasını diler, hepinizi en derin saygılarımla selamlarım."

BAYRAMLAŞMA PROGRAMLARI

Bildiğim kadarıyla bayramlaşma programları 1986'da başladı ve Hocaefendi Türkiye'den ayrılincaya yani 1999 yılına kadar devam etti. Ramazan Bayramı'nda üç, Kurban Bayramı'nda dört gün hatta resmî tatil günlerine göre yedi-sekiz gün Türkiye'nin değişik il ve ilçelerinden gelen insanlarla bayramlaşma programları düzenlenirdi. 1986, bu serinin ilk kitabında da yazdığım gibi Hocaefendi'nin gaybubette yaşadığı altı yıllık hayatının son bulduğu tarihti. Bu altı yıl içinde gelişen Hizmet camiasında Hocaefendi'yi dünya gözüyle görmeyen birçok insan olduğu gibi daha önceden onu gören, vaazlarına veya özel sohbetlerine katılan insanların da hasreti zirvedeydi. Bu hasreti bozan ilk program 6 Nisan 1986 Çamlıca Camii vaazında olmuştu. Diğer bayramlaşmalar ise Hocaefendi hangi şehirde kalıyorsa, oraya gelen insanlarla gerçekleştirilen, kısa süreli programlar şeklinde oldu.

Bayramlar, insanlarla Hocaefendi'yi buluşturma adına hem büyük hem de meşru bir fırsat teşkil ediyordu. Tabandan gelen ve sürekli artan bir ivme ile yükselen istekler, Hocaefendi'ye iletildi. O da normal zamanlarda iş yoğunluğundan hareketle “Hayır” dediği bu türlü beraberliklere, bayramlarda çarnaçar evet dedi.

Otobüslerle insanlar gelirdi bu programlara. Hiç unutmuyorum, İstanbul Altunizade FEM'de kalırken bir bayramda -yılını unuttum- tam on üç otobüs insan geldi İzmir'den. İzmir'de kalırken de aynı şekilde İstanbul'dan insanlar gelmişti. Sadece İstanbul ve Ankara mı? Elbette hayır. Yukarıda dedim, belli bir program dâhilinde Türkiye'nin her tarafından insanlar gelirdi.

Ne yapılırdı bu programlarda? Bir; sabahtan yatsı namazı sonrasına kadar gün ve gece boyu birlikte olurdu insanlar Hocaefendi ile. Yer sofralarında sabah geldilerse kahvaltı da dâhil, kahvaltı sonrası geldilerse sadece öğle ve akşam olmak üzere üç öğün yemek servisi yapılırdı kendilerine. Hocaefendi de gelen misafirleri ile birlikte otururdu sofraya. Günlük programın akışı içinde kısa süreli muhabbetler olurdu bu yemeklerden sonra. Hâl hatır

sorma ile başlayan muhabbetler; ilgili il ve ilçelerdeki hizmet, Hizmet kurumları ve eğer Hocaefendi'nin birebir tanıdıkları varsa onların durumları eksenini etrafında dönerdi önce. Ardından tabir caizse çerez mahiyetinde diyebileceğimiz kısa muhabbetler olurdu. Video veya teyp kasetlerine kaydedilmeyen yer yer benim, Cemal Türk, Ergün Çapan, Dr. Kudret Ünal, Naci Tosun, A.Ü. gibi kişilerin sordukları sorular olurdu.

İki; öğle ve akşam olmak üzere video ve teyp kasetlerine kaydedilen sohbetler yapıldı. Zaten bayramlaşma programının düzenleniş amacı da işte bu sohbetlerdi. Bazen Hocaefendi kendiliğinden açılış yapar veya daha önceden düşündüğü ya da o an aklına gelen bir konu üzerinde kısaca durur bazen de bütün bir sohbeti alıp götürecek konuşmalar yapardı. Çoğu zaman bizim soru sormamızı beklerdi. Soru derken, fıkıh, hadis, tefsir derslerinde olduğu gibi ehli ilmin müzakere alanı içine girecek, teknik detayların ele alınacağı sorular değil, aksine verilecek muhtemel cevabın gelen misafirlere pratik faydalar sağlayacağı, bilgi dağarcıklarına yeni şeyler ilave edeceği sorular olurdu bunlar.

Talebeliğim döneminde ben ve Cemal Hoca hazırlardık bu soruları ve ben sorardım. Başka arkadaşların da katkısı olmuştur muhakkak. 1988 sonrası Cemal Hoca başta olmak üzere orada kalan arkadaşlar hazırladı ve Dr. Kudret Ağabey sordu. Sonraları soruları A4 kâğıda yazıp önüne koyduğumuz zamanlar da oldu. Zaman zaman sorularda tekrara düştüğümüz olmuştur ama Hocaefendi her defasında farklı bir veçhesi ile alıp farklı cevaplar vermiştir. Bazen muhatap kitlenin farklı olmasına rağmen “Bunu daha önce cevaplamıştık.” dediği de olmuştur. “Neden?” derdim ben bazen. Çünkü soru bulmakta zorlanıyorduk. Yıllar sonra Hocaefendi'ye hak verdim. Şunu gördüm kendi hayatımda; konuşmacının verdiği cevap kendini tatmin etmiyorsa muhataplarını da tatmin etmiyor. Cevapta tekrara düşme ise bir konuşmacı için tatminsizliğin en büyük sebeplerinden biri. Bu sebeple sorularda tekrara düşmemek için çok zaman harcıyorduk.

Şimdi size 1994 Ramazan Bayramı ile alakalı sohbeti değil günlük hayatı yansıtan notlarımı aktarayım. Bayram öncesi, üç yerde bayramlaşma olsun kararı verilmişti toplantıda. İlk iki gün İstanbul, sonraki iki gün İzmir ve ardından iki gün de Ankara. Böylece, yapılacak organizasyonda il ve ilçeler bu üç yerden hangisine yakınsa oraya gelecek. Ben, İstanbul günlerini

Tavşanlı'da geçirdim ailemin yanında. Üçüncü gün, ailesi ile bayramlaşmaya İzmir'e giden Ömer isimli can ciğer dostum ve arkadaşım ile İzmir'e gittim. Sabah 8:20'de Hocaefendi'yi İzmir havalimanında karşılayanlar arasındaydık Ömer ile. Bozyaka'ya geçtik. İnşaat hâlindeydi. Orayı gezdi önce. Ardından, Yamanlar Karşıyaka Örnekköy mezarlığına gittik. Annesinin kabrinde uzun uzadıya oturdu, dualar okudu. Fotoğrafımız da var orada çekilmiş olan. Peşi sıra ikametgâhı Yamanlar'a geçtik. İki gün kalacak ve çevreden misafir akını olacak, bayramlaşma için gelen. Hazırlıklar tamam. Kahvaltı yaptık hep birlikte. Kısa bir sohbet oldu sağdan soldan. Sonra televizyonu açtı ve Kâbe'den canlı yayını izledi uzun süre. O sıralar Ahmet Özal'ın Kanal 6'sı vardı, özel televizyon. Mahiyetini bilmiyorum ama Ahmet Özal ile görüşmüş. Görüşmenin ve konuşmaların içeriğinden değil ama sadece onunla görüştüğünden bahsetti. İstirahat için odasına çekildiğinde peşinden gittim. Barbaros Bey de oradaydı. Beni görünce, "Ne var?" dercesine durdu. Bayramını tebrik etmek istediğimi ve elini öpmek istediğimi söyledim. Her zamanki tavrı ile teşekkür etti. Yanında hediyeler getirmiş, İstanbul'dan gelirken. Dışarıdaki insanlara o hediyeleri dağıtmasını söyledi Barbaros Bey'e. Dershane bloku üzerinde inşaat vardı. "Yatmadan önce bir de orayı gezeyim." dedi ve orayı da gezip istirahata çekildi.

Öğle sonrası ilk misafir grupla bayramlaştı. 1982 Şubat ayında yayımlanmış "Buhran ve Gerilim" başyazısından, ikinci dirilişin merkez üssü Türkiye, Türkistan ve Mısır'ı saymasının gerekçesi soruldu. Cevap kayda alındığı için not almamışım. Aldığım iki not var. Birincisi cevabın çok çaplı olduğu ikincisi ise Hasan Mezarıcı olayından bahisle Müslümanların üslup ve metot hatası yaptığı.

Akşama gelince; İzmir ve çevresinden gelen yeni bir grup ve yine uzun uzadıya bir sohbet. Peşinden akrabaları ile bayramlaşmak için Mesih Ağabeyin evine gitmek üzere Yamanlar'dan ayrıldı. Ben ertesi günkü sohbette sorulacak sorular üzerinde çalışmak için Dr Kudret Ağabey ile birlikte okulda kaldım.

Ertesi gün İzmir'e bayramlaşma için gelecek grup içinde, Tavşanlı da varmış. Sohbette afet-i hamse ile alakalı değerlendirmelerini sorduk. Uzun uzadıya cevap verdi. İkinci ezanına on dakika vardı ve sohbetten sonra Hocaefendi, odasına çekilmeye durdu. Recep Uzunallı Hoca, çocuklarını

getirmiş bayramlaşmaları için. Odasında onlarla bayramlaşacak. Hediyeler ve harçlık verecek çocuklara. Tavşanlılılar, “Müsaade isteyelim Hocaefendi’den.” dediler bana. “Amenna” deyip odasına doğru yöneldim. Recep Hocanın çocukları ile bayramlaşma bitince “Tavşanlılılar müsaade istiyor.” dedim. Şöyle bir baktı bana. Dedi ki: “Ahmet Hoca! Vaki bir emirle sen mi izin istetiyorsun onlara yoksa onlar gönüllerinden gele gele ayrılalım mı diyorlar?” Güldüm. Normal şartlar altında zaten ayrılmaları gerekir çünkü akşama başka bir grup gelecek. Randevuları bitti başka bir tabirle. Ama bu Hocaefendi’nin hassasiyeti. “İyi ama ikindi namazı!” dedi Hocaefendi. Barbaros Bey devreye girdi: “Nasıl olsa ayrılacaklar. Yolda kılarlar. Siz programınızı bozmasanız.” dedi. Çok manalı bir bakış da Barbaros Bey’e atfetti ve ardından bana dönüp: “Ben şimdi çıkıp onlara haydi güle güle diyemem. İkindi namazını hemen kılalım, öyle gitsinler.” dedi. Hemen ikindi kıldık ve ardından Tavşanlılılar müsaade istedi. Nezaket ve nezaheti görüyorsunuz umarım.

Akşama gelince: Yamanlar, Körfez, Nil, Kestanepazarı belletmenleri, yurt müdürleri vs. arkadaşlar vardı. Çok ama çok kalabalıktı. Dersane bloğunun üstündeki geniş salonda uzun bir sohbet oldu. Ve ertesi gün planlandığı gibi sabah uçağı ile Ankara’ya, oradaki ve çevreden oraya gelecek insanlarla bayramlaşma programları yapmak üzere gitti. İlginçtir, o dönemler İzmir’den Ankara’ya günde bir uçak vardı. Saatleri uymadığı için sabah 6:25 uçağı ile İstanbul’a, 8’de de İstanbul’dan Ankara’ya uçacaktı.

Evet güzel günlerdi. Gördüğünüz gibi sohbetlerin içeriğinden ziyade, bayramlaşma başlığı altında başka şeyler anlattım. Hayatın tabii akışını nazara vermek istedim. Sosyo-kültürel hayat adına arka plan bilgilerinin, Hocaefendi denince hep ön plana çıkan “Ne dedi?” sorusunun cevabı kadar önemli olduğuna inandığım için bunu yaptım. Umarım zihinlerde net ve bütüncül bir manzaranın oluşması için faydalı olur.

ZAMAN GAZETESİ PROMOSYONLARI VE EDİTASYON İŞLERİ

Notlarımdaki tarih 21 Ekim 1994 Cuma. Bugün itibarıyla tam 29 yıl önce. Zaman gazetesi promosyon bölümünde çalışmaya başladım. Hikâyesi şöyle: O dönem Türkiye'si ve basınıni bilenler bilir; gazeteler günlük hediye kuponları yayımlar ve bir aylık yani otuz kupon getirene bir hediye verirlerdi. Okuma oranının alabildiğine düşük olduğu ülkemizde, gazeteler bunu elbette ticari kazanç sağlama adına yapıyorlardı. Aylık-iki aylık kuponlar karşılığında seçtikleri hediyeler de toplumda karşılığı olan ve talebin olduğu eşyalardı. “Çanak çömlek” denirdi bu hediyelere genel olarak. Evet, o dönemlerde Türkiye piyasasına yeni giren çelik tencere setleri, teflon tava vb. mutfak araç gereçlerinden dolayı bu isim takılmıştı ama verilen hediyeler sadece çanak çömlekten ibaret değildi elbette. Telif veya tercüme, yukarıda dediğim gibi toplumda talep edilen kitaplar, ansiklopediler de vardı. Aslında kupon karşılığı hediye veren gazeteler kendi dünya görüşleri ve ideolojik düşüncelerine göre bu hediyeleri belirliyorlardı.

Zaman gazetesi önceleri bu alana hiç girmede. İhtimal idari kadroda “Zaman sadece gazetedir ve gazete verir.” gibi bir mantık hâkimdi. Ama okuma oranlarının da alabildiğine düşük olduğu bir alanda rakiplerinize rekabet yapabilmeniz için mecburen onların tuttuğu yolu takip etmeniz gerekebilir. Zaman idaresi de gidişatın bu yönde olduğunu görmüş olmalı ki kupon karşılığı kitap promosyonları vermeye karar vermişler. Zaten bu hususta daha önce denemeleri vardı Zaman'ın. Kur'an'dan İdrake Yansıyanlar ve Hocaefendi'nin derlediği Dua Mecmuası'nı hediye olarak vermişti okurlarına. Ama bu defa daha çaplı bir şey yapmaya karar vermişlerdi.

Şöyle düşünmüşler, biz okurlarımıza, temel İslami ilimler alanında bütün Müslümanların kabullendiği kitapları verelim. Doğal olarak bu karar, ister istemez bu kitaplara sahip olmak isteyen başka insanların da gazeteyi

almasına, okumasına, aşına olmasına vesile olacak. Aşına derken kastım, on ciltlik bir tefsir verdiğinizizi düşünün on ay, ayda otuz gün, toplamda üç yüz gün Zaman gazetesinin eve girmesi demek. Tabii ki bu ister istemez gazete ile okur arasında bir bağın kurulmasına ve aşinalığa sebebiyet verecektir. Bu açıdan baktığınızda hem ticari hedef hem yeni okuyucu kazanma ve okuyucularla bağ kurma hem de temel İslami ilimlerde üç devasa ansiklopedik eser kazandırma hizmeti özelinde güzel bir karar.

Pekâlâ nedir verilecek kitaplar? Tefsir, fıkıh ve hadis alanlarında üç eser düşünmüşler. Hadisten İbrahim Canan Hoca'nın tercüme ve şerhini yaptığı "Kütüb-ü Sitte", fıkihtan Suriyeli âlim Vehbe Zuhayli'nin "Dört Mezhebe Göre İslam Fıkhı" ve Elmalılı Hamdi Yazır'ın "Hak Dini Kur'an Dili" tefsirinin sadeleştirilmiş versiyonu. Sadeleştirenler, İsmail Karaçam, Emin Işık, Nusrettin Bolelli ve Abdullah Yücel.

Telif hakkı olan yazar, mütercim ve yayınevleri ile anlaşmışlar. Yapılan anlaşmalara göre kitaplar -biraz da Hocaefendi'nin hassasiyetinden dolayı- imla ve dizgi yanlışlıkları tashih edilerek yeniden dizilecek. Kapak dizaynı yeniden yapılacak ve kitapların ön kapağında "Zaman Gazetesi Promosyonu" kaydı olacak. Bunun için Almanya'da bir matbaa ile ön anlaşma da yapmışlar.

Fakat eskilerin deyimiyle dizgi sonrası tashih ve tertibi kim yapacak? Kütüb-ü Sitte on sekiz, Elmalılı on, Dört Mezhebe Göre İslam Fıkhı on, toplamda otuz sekiz cilt ve binlerce sayfa. Tam anlamıyla bir ekip işi. Bir kişinin bu işin altından kalkması imkânsız. Ayrıca ekip mutlaka Arapça bilen, fıkıh, tefsir ve hadisi asli yazılışlarından okuyabilen, yazım yanlışlarını görüp tashih edebilecek vasıfta kişilerden oluşması lazım. Ayda bir kitap verileceğini düşünecek olursak çok sıkı bir disiplin altında çalışmayı gerektiren bir iş aynı zamanda. Almanya'ya matbaaya gidecek, basılacak, Türkiye'ye araç kargo ile geri gelecek ve Anadolu'nun köylerine varıncaya kadar dağıtılacak. Bütün bunların hepsinin zamanında ve koordineli olması gerekiyor. Çarkın dişlisinde ya da zincirin bir halkasında eksiklik olduğunda kelebek etkisi ile bu, en son kullanıcıya kadar yansıyor ve neticede kaş yapayım derken göz çıkartma ve itibardan olma da söz konusu. Zaman idari heyeti bu işin ağırlığının farkında. Hatta bu farkındalık içinde onları en çok korkutan kısım, bu tashih ve tertip meselesi. Onun için çok düşünmüşler, kim yapabilir diye? Ekip işi tamam da bu ekibi

kim kurar, kim çalıştırır, kim koordine eder?

Sözü uzatmayalım, birçok alternatif içinde Zaman heyeti benim ismim üzerinde karar kılmış. Nedeni ihtimal 1992 yılından beri gazetede köşe yazarlığı yapmam ve Zaman kadrosu ile bir şekilde doku uyumunun olması. İkincisi, İzmir Aliağa'da haftada iki gün vaizlik yapıyorum. Belki vaizlikle beraber bu işi götürebileceğimi düşünmüşler. Bir toplantı esnasında bu düşüncelerini Hocaefendi'ye söylemişler. Ben açıkçası, böyle bir yükümlülüğün altına girmek istemiyorum ama bir de almış olduğumuz Hizmet terbiyesi ve görev anlayışı var. "Emir demiri keser." diyoruz. Bu işi yapabileceğimize inanıyor ve güveniyorlarsa ve bunun da içinde bulunduğumuz şartlar altında yapılması gerekiyorsa Allah'ın izni ile yaparız modundayız.

Hocaefendi yapılan teklifi anında reddetmiş. Söyleyenler o dönem gazetenin genel müdürlüğünü yapan İsmail Büyükçelebi, yayın yönetmeni Mustafa Başarı ve teknik işlerden sorumlu N.Ö Ağabey. Red gerekçesi olarak, daha önce de değindiğim Ömerî-Osmanî ve Muaviye misallerini söylemiş. O ekip içinde, sözünü sakınmayan, neyi doğru biliyorsa o doğruyu dümdüz söyleyen bir insan var; Mustafa Başarı. Hocaefendi'ye saygısı sonsuzdur ama o öyle dedi diye de hemen pes etmez, kendi düşüncelerini söylemekten çekinmez. Hocaefendi'nin ısrarı karşısında geri adım atar ama genelde akıllı tatmin ister, onun için gerekçelerini de sormaktan çekinmez. Hayır demesine karşılık hemen pes etmeyip ısrarını sürdürmüş. Bu ısrar karşısında Hocaefendi ihtimal canı sıkılmış olacak ki: "Ben karışmıyorum!" demiş.

Şimdi dikkat edin; yukarıda Mustafa Başarı'nın karakteri ve özellikleri adına söylediğim tespitleri doğrulayacak bir sözünü duyacaksınız. Demiş ki Hocaefendi'ye gergin olduğu açıkça anlaşılan o ortamda: "Kim karışacaksa söyleyin, ona gidelim ve ondan isteyelim." Bunun üzerine Hocaefendi, "Gidin kendisi ile konuşun." demiş. Toplantı sonrası bana geldiler. Ben kesin ve keskin bir dille reddetmedim. Yeşil ışık da yaktım ama bu yeşil ışığı Hocaefendi'nin yakmasını istedim. Onun onayı olursa kabulleneceğimi söyledim.

Aradan bir müddet geçti. Ne Hocaefendi'den ne de Zaman idari kadrosundan ses seda yok. Fakat beri tarafta da o ekibin bir an önce kurulması gerekiyor. Kampanya hazırlıkları bütün hızıyla devam ediyor.

Artık bir karara varılması gerekiyor. Ben gündelik hayatıma devam ediyorum.

Bir gün Bozyaka dördüncü katta, Cemal Hoca'nın kaldığı ranzalı 424 nolu odanın yanındaki odada Cemal Hoca, Cuma Hoca ve ben oturuyoruz. Üçümüz çay-kahve eşliğinde sağdan soldan konuşuyoruz. Birden Cemal Hoca bana; İstanbul'a gitme, Zaman gazetesinde sözü edilen promosyonların tertip ve tashihiinde çalışma konusundaki hissiyatımı sordu. Normal şartlar altında bu onun soracağı bir soru değildi. Soru tarzı zaten kendisini ele veriyordu. Bıyık altından gülme derler ya aynen öyle bir gülüş attıttım ona. O da anladı benim anladığımı. "Hocaefendi sorduruyor değil mi?" dedim. O da hiç itiraz etmedi. Gülme ile karşılık verdi bana ve "Evet! dedi. "Pekâlâ o ne dedi, sen ne dedin?" diye detay sordum. Cevaben Hocaefendi "Git hissiyatını bir yokla." demiş. Cemal Hoca da "Ahmet Ağabey siz ne dersiniz onu yapar." diye cevap vermiş. Bu cevap üzerine Hocaefendi kızgın bir ses tonuyla: "Ben bilmiyor muyum Ahmet Hoca'nın ben ne dersem yapacağını ama hissiyat dinamiğini Hizmet'te kullanmak isterim ben Cemal Hoca. Eğer İzmir'de kalmak ve yaşamak istiyorsa burada kalsın, burada kalırken o teklif edilen işleri yapabilirse yapar, yapamazsa başkası bulunur. Ama İstanbul'a gitmek, orada yaşamak istiyorsa gider orada bu işi yapar!"

Aslında burada Hocaefendi'nin verdiği önemli bir ders var hepimize; insanın hissiyatı ve hissiyat dinamiğinin rantabl olarak Hizmet'te kullanılması. Zira hissiyat ve akıl ele ele verip insanla bütünleşebilirse, hangi iş kolu olursa olsun orada verimliliğin artacağı muhakkaktır. Bir insanın, kalbi başka yerde bedeni ve akli başka yerde ise o işte başarılı olması düşünülemez.

Akşam sohbetini Bozyaka'nın caddeye bakan açık balkonunda yaptı Hocaefendi. Tesbihat sonrası odasına girdi ama kapısı açıktı. Mimari yapı gereği, herkes onun kapısının önünden geçmek zorunda. Cemal Hoca girdi odasına. Hocaefendi ile ayakta konuşuyor. Gün içinde aşağıda konuştuklarımızı söylüyor büyük ihtimalle. Hocaefendi beni gördü kapının önünden geçerken. Çağırdı, girdim; üçümüzüz ve ayaktayız. Hz. Ömer'in, akrabalarını devlette iş başına getirmeme hassasiyetinden başlayarak konuşmaya başladı. Hz. Osman ve Muaviye siyasetinden dem vurdu. Sonra "Sen İzmir'de neler yapıyorsun, bana bir anlat bakalım?" dedi. Ben de

Aliağa’da yaptığım iki vaazdan, ilahiyat ve imam-hatiplere ders okutmamdan bahsettim. “Bir de halk derslerin varmış senin.” dedi. Şaşırmadım. Çünkü Recep Uzunallı, M.K. ve Mehmet Eldem’in, bana Zaman tarafından yapılan bu tekliften haberlerinin olduğunu ve Hocaefendi’ye gidip benim o geniş çaplı yapmış olduğum dersi nazara verdiklerini biliyordum. “Evet” dedim cevaben ve o dersin detaylarını anlattım. “Eskiden Mustafa Yeşil ve Reşit Haylamaz Hocalar da yapıyordu ama onlar İzmir’den ayrılınca şimdi bir tek ben kaldım.” dedim. Bir şey demedi. Düşünüyordu besbelli. Bu arada ayakta başlayan konuşmamız oturarak devam ediyordu. Ne kadar düşündüğü konusunda bir şey diyemeyeceğim ama uzun bir müddet suskunluk oldu. Bu sessizliği ve suskunluğu ben bozdum. Çünkü karar vermekte zorlanıyordu anlaşılan. Dedim ki: “Sizin meyliniz İstanbul istikametinde ise ama burayı da ihmal etmeyelim diyorsanız isterseniz ben bir yıl gidip gelerek bu işi yapmaya çalışayım. Sonra gelişmelere göre bakarız.” dedim. Yüzünde güller açtı diyebilirim. “Öyle yapalım.” dedi.

Bu karar benim hayatımda yeni bir sayfanın açılmasına vesile oldu. Aliağa’da vaizim, İzmir’de derslerim var, İstanbul’da ek bir işim. İstanbul çok sevindi bu işe. Bana uçak biletleri aldılar her hafta. Pazartesi sabahı gidiyorum İstanbul’a, perşembe akşamı dönüyorum. Cuma vaaza gidiyorum. Cumartesi İzmir İlahiyatlılara gündüz ders okutuyor, akşama halk dersi yapıyor, pazar günü de ailemle beraber oluyorum. Zor ve dayanılmaz bir hayattı. Hem benim hem eşim ve iki çocuğum hem de yaptığım işler adına. Performansım başta iyiydi ama bu ne kadar devam edecekti. Eşim ne kadar dayanabilecekti haftada dört gün yokluğuma. İstanbul’da yatma-kalkma, yeme-içme problem değildi. Çobançeşme sokaktaki binada beşinci katta bir misafir odasında kalıyordum, Cafer Amca’nın yemekleri zaten efsaneydi.

Neticede şöyle bir formül bulduk; tayinimizi İstanbul’a isteyelim. Evi de İstanbul’a taşıyalım. Hem vaizlik hem de gazetede çalışmayı birlikte götürürüz. Daha önce detaylarını anlattığım için burayı hızlı geçeceğim, öyle yaptık. Tayinim İstanbul Kadıköy ilçe vaizliğine çıktı. Evi taşındık. Ama Kadıköy müftüsünün benden haftada dört defa vaaz etmemi istemesi neticesi, ikisini birlikte götüremedim ve istifa ettim Diyanetteki görevimden. İzmir’e de sadece dersler için -yanlış hatırımda kalmadıysa-

bir yıl gidip geldim.

Promosyonlara geri döneyim. Akademinin bünyesinden, çalışan arkadaşlara takviye kişiler aldık ve ekibi tamamladık. O üç devasa eseri bu kadro ile tamamladık. Bu süreçte çalıştığımız arkadaşların özverilerini hiç unutamam. Nurullah, Akif, Hamdi, Ali, Serkan, Sadık, İsmail Beyler ve benden oluşan bu kadro gerçekten olağanüstü denebilecek çaba ve gayretlerle zincirin halkasında bir aksama olmaması için azami özen gösterdik.

Fakat kaderin garip cilvesi, biz başta, yüzlerce binlerce insanın büyük emekler vererek hazırladığı Kur'an tefsiri, Hz. Peygamber hadisleri ve İslam'ın fikhını anlatan bu eserler, sırf kapaklarının üzerinde "Zaman gazetesi hediyesidir." diye yazdığı için terörist olmaya delil sayıldı AKP haramilerinin düzeninde 15 Temmuz sonrası. İnsanlar kütüphanelerinde bulunan bu eserleri çöpe attılar, yaktılar, gömdüler. Heyhat! İsteyenler bu konuyu ele aldığım ve söz konusu kitapların suç unsuru olarak Emniyet'te dizilip fotoğrafının çekildiğini ve ardından da devletin resmî ajansı tarafından servis edildiğini ele aldığım TR724'de "Bu Fotoğrafa İyi Bakın." başlıklı yazımı okuyabilirler. <https://www.tr724.com/fotoğrafa-iyi-bakin/>

“SİZ BAL KAYMAK İÇİNDESİNİZ!”

Bir Risale-i Nur cemaati içi çekişmeler bir de talebelik dönemlerinde yaşadıkları zorlukları anlattığı, biri açık diğeri üstü kapalı, iki yerde kullanmış Hocaefendi bu sözü: “Siz bal kaymak içindesiniz.” Yani rahatsınız, bizim ölçümüzde çile çekmediniz, böylesi sıkıntılı günler yaşamadınız, kadrini kıymetini bilin. Evet sözün özü bu. Verilen mesaj bu.

İkisini de anlatacağım. Neden mi? Tarihe ışık tutmak için. Dar bir çerçevede, üç-beş kişinin olduğu bir atmosferde anlattığı ve kamuya mal olmayan bu iki hadisenin, bugün olmasa da yarın, yarın olmasa da bir başka gün tarih yazıcıları tarafından kullanılacağı ve doğru sonuçlara ulaşmanın ancak böyle sahih bilgilerle mümkün olacağına inandığım için.

Cemaat içi çekişmeler derken sizi Hocaefendi’nin gençliğine götüreceğim. Çünkü anlattığı sıkıntılar, Üstad Bediüzzaman’ın vefatından sonra onun talebeleri arasında cereyan eden çekişmeler. Hocaefendi o yıllarda çiçeği burnunda bir delikanlı ama ağabeylerin dikkatini çeken bir delikanlı. Gelecek vadediyor. Bu yüzden olsa gerek o, ağabeylerden bazılarının teklifi ve arka çıkması ile istişare meclisi üyesi olmuş.

Sohbete, Risale-i Nur ve onun temsilcilerinden bazıları ile tanışmasını anlatarak başlamıştı. Başka yerlerde de anlatıyor. Medresedeki talebe arkadaşları ile beraber, terzilik yapan Mücahit Ağabeyin -ki aynı zamanda Hocaefendi’nin akrabalarından biridir-dükkânında, Üstad tarafından Erzurum’a gönderilen merhum Muzaffer Aslan Ağabey ile tanışması ve onun derslerine katılmasını; Hatem Hoca ve kendisinden on yaş büyük olmasına rağmen Mehmet Kırkıncı ve Osman Demirci Hoca ile o derslere iştirakini; ardından Osman Kara, Manisa’daki Abdülkadir Hoca, Akhisar’daki Şahin Hoca ile olan münasebetlerini. Evet bunları anlattı ve

peşinden kendisine müterciminden imzalı olarak hediye ettiğim, Seyyid Kutup'un "Son Sözler. Beni Niçin İdam Ettiler?" kitabından bazı alıntılarla imanın önemi üzerinde durdu. Risalelerin bu perspektiften icra ettiği fonksiyonun altını çizdi.

Sonra şunları dedi: "Hep ağabeylerle beraberdim. Bekir Berk gelirdi, çantasını alır, mahkemeye giderdim. Ayrılmak, ayrı cemaat olmak... hiç aklımın köşesinden geçmedi. Bir gün İzmir'de Risale-i Nurun iki büyük ve mühim rüknü, bizim yanımızda tartıştılar ve bu çatışmaya döndü. Artık birbirlerine sırtlarını dönüyorlardı toplantılarda. Ben dayanamadım ve bir gün dedim ki: 'Vallahi bir mümin bir mümini gıybet etse, küsse darılsa onun yüzüne çakıl taşları saçmak lazım. Kaldı ki bu bizim Risale-i Nur cemiyeti içinde olursa.' Taraflardan biri darılmış bu sözlerime. 'Senin yüzüne çakıl taşları saçmak lazım.' şeklinde anlamış. Hâlbuki hiç aklımdan geçmemişti. Buna muttali olunca oturdum bir mektup yazdım kendisine. 'Bana atfedilen bu büyük günahın hesabını vermeye Rabbimin önünde hazırım, aklımdan bile geçmedi.' dedim. Sonra Ankara'da bir yerde karşılaştık. 'Nasılsın ağabey?' dedim. Çok sert bir ses tonuyla 'İyiym!' dedi.

Bir gün yine meşveretteyiz. Çocukluğum tuttu diyebilirim. Dedim ki: 'Bizim bu istişarelerimize Bediüzzaman'ın sadık talebelerinden Hulusi Abi'yi, Mehmet Feyzi Abi'yi de çağırsak.' İçlerinden birisi benim bu teklifimi duyar duymaz 'Herkes oturduğu yeri bilsin!' demesin mi! Sustum.

Nihayet bu meşveret meclisi bensiz Manisa'da bir toplantı yapmışlar. Hâlbuki ben de o meclisin bir üyesiyim. Toplantıda 'Kimse İzmir'e gitmesin, Fethullah ile görüşmesin!' şeklinde bir karar almışlar. Mustafa Sungur Ağabey, başkalarından duymasın diye ya da meşverette aldıkları bu kararı bana iletme görevi kendisine verildiği için yanında birkaç kişi ile Çeşme'de kaldığım eve geldiler. Anlattılar verdikleri kararı.

İlk ve son olarak çok ama çok sert konuştum Sungur Ağabey'e. Hatırladığım kadarıyla 'Ben o meclisin üyesi isem Manisa toplantısında ben neden yoktum? Eğer üyesi değilsem siz neden buradasınız?' dedim. Bununla yetinmedim. 'Niçin kendinizden başkalarının da bu davaya sadakatle hizmet edeceğini, edebileceğini kabul etmiyorsunuz? Siz kimsiniz Allah aşkına? Nesiniz siz? Bediüzzaman'ın etrafına toplanmış, onunla değer kazanmış kişilersiniz.'

Kabul ediyorum. Çok ağır sözlerdi bunlar ama ben o anki ruh hâlimle bunların hepsini söyledim. Sungur Ağabey büyük bir olgunlukla karşıladı benim bu çıkışıma. ‘Evet, haklısın. Bizim hiçbir değerimiz yok. Biz gerçek değerimizi Bediüzzaman ile kazandık.’ dedi ve ayrıldı.

Bizim İzmir’de açtığımız evleri, ihtimal, alternatif görmüşler. Hâlbuki böyle bir şey söz konusu değildi. Bana da ‘Milli Şef’ demiş birisi. Bunlar benim kulağıma geldi. ‘Yıkalım, ademe mahkûm edelim!’ demişler. Ben de ‘Eğer bu durum hak ise buna kimse karşı gelemez. Ama batıl ise gelin hep birlikte dua edelim, yıkılıp gitsin o zaman. Yeryüzünde batılın hükümrân olmasından daha fena bir dalâlet olamaz.’ dedim. Tam o sıralarda başka bir haber geldi. Güya beni öldürteceklermiş. Bunu benim yüzüme de söylemişlerdi bir istişarede. ‘Seni öldürseler ne olur sanki? Sen nesin ki?’ dedi birisi bana. Hacı Kemal Ağabey’in kükrediğini hatırlıyorum. Bütün bu olan bitenlerden sonra meşveretlere katılmama kararı aldım.

1971’de hapishaneden çıktıktan sonra tek başımaydım. Bekmezci’leri bile çağırmaya cesaret edemedim. Fettah dershanesi vardı. Duvarlarını yaparken bir amele gibi çalışmışım. Tam bir fitne yuvası olmuş. Sonra Bekmezci, Mehmet Uslu, Mehmet Dayı, Köse Mahmut bunlarla görüştüm. Fettah dershanesini sattırdım. O zamana kadar benim yanımdan ayrılmayan bazı kişiler -ki sizin şu an ağabey dediğiniz kişilerden bazıları bunlar- yanıma gelmediler. Kimisi ‘Beni bu işe karıştıрма.’ dedi, kimisi de ‘Ağabeyler ne derse o olur.’ Her neyse, işin doğrusu siz bal-kaymak içindesiniz.”

Hüzünlenmişti bunları anlatırken. Sesinin tonuna yansıyordu hüznü. Ama hepsi mazide kalmıştı. Kalmıştı ama unutulmuyor, unutulamıyordu bu yaşananlar. En küçük bir sebepte tekrar be tekrar hatırlanıyor ve insanı hatıralar ummanında bir girdap misali yutuyordu. Nitekim daha fazla dayanamadı. Otursaydı belki soracağımız sorularla daha da derine inecek, başka hatıralarını zikredecekti ama bu durum onu daha fazla hüzne sevk edecekti. Onun için olsa gerek birden cübbesini toplarlardı ve yayından fırlamış bir ok gibi hızlıca odasına doğru gitti.

1995 yılından geriye doğru gideceğiz şimdi. Konu birlikteliği dolayısıyla yapıyoruz bu yolculuğu. Defterime baktım 4 Ocak 1987 tarihini taşıyor aşağıda aktaracağım sözler. Anlaşılan derse ara vermişiz. Bazen ayran bazen kahve bazen de iki bardak çay içerdi Hocaefendi sabahtan öğleye kadar süren uzun ders aralıklarında. O gün çay içmiş ve tepsiyi önünden

alıp giden arkadaşın arkasından şunu demiş: “أَشْكُرُكَ اللَّهُ” “yani “Senin vesilenle Allah’a teşekkür ederim.” Efendimiz insanların iyiliklerine karşı böyle şükredermiş.

Sonra nedendir bilmem ders okuma imkânlarına atlamış Hocaefendi. Buradan sonrasını hatırlıyorum. Erzurum’da Kurşunlu Medresesi ile başlayan talebelik hayatından bahsetti. Bir ara eve çıkmışlar birkaç arkadaşı ile beraber. “Erzurum’da kaldığımız evden bizi çıkarmışlardı. Tek başıma bile olsa kalacak bir yer bulmak zorundayım. Ev aramaya koyuldum. Ufak bir ayakkabıcı kulübesi buldum. Birisi ayakkabı tamir ediyormuş orada. Başını eğerek giriyorsun. Beş liraya kiraladım. Ayaklarını uzatınca dışarı çıkacak şekildeydi. Çok sevindim. Akşama doğru evi kiraladığım şahsın babası beni buldu ve “Veremeyeceğim.” dedi. Dünya başıma yıkılmıştı.

Murat Paşa’nın yanında Ahmediye Camii’ne gittim. Yıkık bir cami idi. Büyük bir mihrabı vardı, çıkıntılı altı metre yüksekliğinde. Önüne dört metre duvar yaptık. Bu duvar yıkılmasın diye telle bağlamıştım. On beş sene kaldı öyle orası. Orada ders çalışıyordum. Orada kalırken, kış-yaz helalarda banyo yapıyordum. Bir kış günü dondum banyo yaparken. Pencerede oturur, ders çalışırdım. Ne zaman hocam gelse beni mumun karşısında ders çalışırken görürdü.”

Bunları dedikten sonra bugüne intikal etti Hocaefendi. Üstü kapalı ama adrese teslim mesajlarını işte bu hatıralar üzerinden verdi. “Bir devir geldi ki okuyanlar da okumuyor artık. Rehavet mahvetti bizi. Ben buradayken kendim tuvaletleri temizlerdim. Çok defa arkadaşlar geldiğinde beni öyle görürlerdi. Biz bu müesseselere müdür, müdür muavinliğini getirirken hiç olmazsa kendi odalarını temizlemeleri şartıyla getirmiştik. Ama maalesef. Ümidimi yitirmedim ama sarsıldım.”

Nefes aldı sözün burasında. Ne yâre ne ağyâra dokunmak istemiyordu anlaşılan. Onun için kelimelerini süzerek söylemesi gerekiyordu. Cümleler öyle kelimelerle kurulmalıydı ki hem kimse kırılmasın, darılmasın hem de herkes verilen mesajı anlasın. İlk bakışta insana “Konu ile ne alakası var?” dedirtecek bir misal verdi ve ardından bu misal ile hazırladığı mukayese zemininde bir soru sorarak, cevabı dinleyicilerin muhakemesine havale etti. Şunu dedi: “Demiyor muyuz, Efendimiz’e tâbi oluyoruz diye. O, ev işlerinde hanımlarına yardım ediyordu, söküklerini dikiyordu. Biz bunları yapmazsak O’na nasıl uymuş olacağız ki?” Hasılı “Siz bal kaymak

içindesiniz!”

Haklı. Biz düne nispetle bal kaymak içindeyiz.

İŞIK SİGORTA

Google'dan tarama yaptım, 1995 yılında kurulmuş Işık Sigorta. Asya Finans ise 1996'da. Kaydedeceğim hatıra, Işık Sigorta ile alakalı. Asya Finans ile alakalı da sadece fetva komisyonu ile ilgili bir hatıramdan bahsedeceğim.

Bir din âlimi olarak Hocaefendi'nin Türkiye ekonomik hayatına katkısının, Asya Finans'tan çok Işık Sigorta ile olduğu kanaatini taşıyorum ben. Bu kanaatimi temellendirebilmek için önce bir ortam tasviri yapmam lazım. Bu tasvirin konusu ise Müslümanlar ve sigorta.

Mevcut verili sorunlarımıza fikhî düşünce ekollerinin liderleri gibi yaklaşma yerine, kazuistik metodoloji ile üretilen içtihadi hükümler bütünü olan fikhî esas alarak çözüm arayan bir zihniyetin hâkim olduğu yıllar. Muhafazakar değil resmen ve re'sen mutaassıp yani ortodoksi bir anlayışın merkezde olduğu, içtihat kapısının tamamıyla kapalı olduğuna inanılan zamanlar. İctihat yapılacaksa füru-u fıkıhtaki içtihadi hükümleri asıl yerine koyarak kıyas ile hüküm üretiminin yegâne yol olarak kabul edildiği günler. Hatta bunu yapanlara en hafif tabiriyle modernist, daha ileri söylemlerle dinden çıkmış muamelesinin yapıldığı dönemler.

Böyle olunca klasik mezheplerde, günümüz dünyasında bilinen şekliyle sigorta diye ne bir kurum var ne de bir anlayış. Sigortaya kâr gayesi gözetmeksizin toplumsal dayanışmayı sağlayacak sivil bir inisiyatif örneği olarak bakacak olursak bunu da zengin şahıslar yardımları veya kurdukları vakıflar aracılığı ile yapmışlar. Ama mevcut sigorta şirketlerinin -adı üzerinde şirket- kâr amaçlı oluşu yukarıda anlattığım zihniyete destek veren bir unsur. Sözün özü, klasik fıkıhta mevcut hâliyle ücretli sigortaya cevaz bulmak mümkün olmadığı gibi yapılan kıyaslarla sigortanın caiz olmadığına dair hükümler üretmek de mümkün. Nitekim ürettiler de.

O yıllara ait bir tarama yaptığınızda -yardımlaşma sandığı mantığı ile yapılan sigortadan bahsetmiyorum- “Ücretli sigorta caizdir.” diyen bir insanı bulmakta zorlanırsınız bizim dünyamızda. Aksine “haram” diyenler

daha ağırlıklı. Delilleri de tevekkül anlayışına ters, kader inancına aykırı, ne kefare² ne havale³ ne de vekale⁴ hükümlerine uygun olması. Hatırlıyorum Suriyeli âlim Mustafa Ahmed ez-Zerkâ'nın bir çalışmasını Hayrettin Karaman tercüme etmiş ve “İslam'da Banka ve Sigorta” adıyla yayımlamıştı ve konu ile alakalı ulaşabildiğimiz tek kitap buydu o yıllarda. Bir de Faruk Beşer'in “İslam'da Sosyal Güvenlik” adıyla yayımlanmış bir tezi vardı kitaplaştırılmış hâliyle.

Perde arkasını bilmiyorum ama sigortanın kuruluşundaki sermaye sahipleri ya da başkaları fikri öncülüğünü yapmış olabilir, gerçekten bilmiyorum ama anladığım kadarıyla karar verilmişti. Kanunen gerekli izinleri almak için faaliyetlere başlandı. Uzaktan uzağa benim de şahidi olduğum o süreçte, hummalı faaliyetler yapılıyor ve zaman zaman da Hocaefendi'nin bulunduğu mekânda konuşuluyordu. Burada, bu işe öncülük eden iş adamları, mesela Başak sigorta gibi bir kurumun işleyiş esaslarını olduğu gibi alıp uygulayabilirlerdi ama onların yaptıkları işin ve elde ettikleri kazancın caiz olup olmaması söz konusuydu.

İşte Hocaefendi burada devreye girdi ve İslamî değerlere göre ticari, ücretli, kâr amaçlı bir sigorta şirketinin teorik alt yapısı adına katkıda bulundu. Nasıl mı?

Şöyle; kuruluş aşamasında çalışan, şirket açıldıktan sonra da bir müddet görev yapan iki, sonradan bir kişi daha katıldı, toplam üç arkadaş, günlerce yatsı namazından sonra Hocaefendi ile görüştüler. Yanlarında hazırlayıp getirdikleri şirketin işleyiş kuralları adına maddeleri tek tek okudular ve Hocaefendi ile karşılıklı müzakerelerde bulundular. Bazı akşamlar ben de o mecliste bulundum. Zaten o şahitliğim üzerine bu hatırayı yazıyorum. Hocaefendi onların söylediği hemen her bir maddeyi dikkatlice dinliyor, zihnine takılan yerlerde sorular soruyor, soru cevabı, cevap soruyu tetikliyor ve gecenin ilerleyen saatlerine kadar bu karşılıklı müzakere devam ediyordu.

Hocaefendi'nin söz konusu her bir maddeyi İslamî süzgeçten geçirdiği belliydi ki zaten hem şirket sahiplerinin hem de bu kuruluşu gerçekleştiren arkadaşların istedikleri de buydu. İslami değerlere ters ya da Hocaefendi'nin içtihadı yaklaşımlarının rağmına hiçbir maddeyi koymuyorlar, ertesi gün yeniden üzerinde çalışıp geliyorlar ya da Hocaefendi'nin teklifini yaptığı şekliyle karara bağlıyorlardı. Ne kadar

sürdüğünü hatırlamıyorum ama oldukça uzun süren o müzakereler, bir akşam neticelendi. Hatta bugünkü gibi gözümün önünde, Altunizade FEM'in küçük salonunda boynunda traksiyon aleti vardı o çalışma tamamlandığında Hocaefendi'nin. Çok sevinmişti bitti nihayet diye.

“Asya Finans değil ama Işık sigorta vesilesi ile Türkiye'nin ekonomik hayatına katkısı vardır Hocaefendi'nin.” derken bunu kastediyorum. Kaldı ki sadece ekonomik hayata değil bir zihniyet değişim ve dönüşümüne de katkı sunmuştur bu kurum ile Türkiye'de. Çünkü o güne kadar “Sigorta haram, araba kaskosu yaptırmak caiz değil.” vs. diyen bir zihniyeti dönüştürmüştür.

Hatıramı teyit için o süreçte başat rol oynayan Mustafa Başarı Bey'e, yazdıklarımı gönderdim. Benim gibi düşündüğünü yazdı; hatta benim bilmediğim, Fransa'da çiftçilerin kurduğu bir sandığın örnek alındığını söyledi. Mesajı olduğu gibi aktarıyorum: “Evet Ahmet Hocam aynen dediğiniz gibi. O iki arkadaşımız gazetede çalışırken ortaya çıktı bu fikir. Onlardan birisi ortaya attı ve alt yapı çalışması gazetede yapıldı. Günlerce Hocaefendi'ye gittiler-geldiler ve Işık Sigorta ortaya çıktı. Fransa'dan çiftçilerin kurduğu bir sandık örnek alındı. Hocaefendi ciddi katkılarda bulundu, çok ciddi kafalar yoruldu ve sonuca ulaşıldı. Aynen söylediğiniz gibi Hocaefendi'nin Türkiye ekonomisine en büyük katkılarından birisi o oldu.”

Pekâlâ neden Asya Finans değil? Asya Finans değil çünkü Asya'nın kuruluşuna kadar Kuveyt Finans, el-Baraka ve İhlas Finans kurumları vardı piyasada faaliyet gösteren. Asya Finans ile onların uygulamaları arasında hemen hemen hiçbir fark yoktu ama Işık Sigorta sahasında ilkti hatırladığım kadarıyla. İhlas sigorta onu takiben ticari hayata atıldı.

-
- ² Bir hakkın güvenceye bağlanması amacıyla bir kimsenin asıl borçlunun alacaklı karşısındaki sorumluluğuna katılması veya birinin teslimini üstlenmesi anlamında fıkıh terimi.
- ³ İslâm hukukunda borcun bir kimsenin zimmetinden başka bir kimsenin zimmetine nakledilmesini ifade eder.
- ⁴ Vekâlet, fıkıhta bir kimsenin birine kendi adına hukukî işlem yapma yetkisi vermesini ve bu yetkiyi ifade eder.

ERTUĞRUL ÖZKÖK İLE RÖPORTAJI

1994 Gazeteciler ve Yazarlar Vakfının kurulması ile birlikte Hocaefendi, toplumun farklı kesimleri ile de beraber olmaya başlamıştı. O güne kadar Müslüman camianın hiç gitmediği zeminler ve irtibatta bulunmadığı kişilerdi söz konusu olan. İş dünyasından siyasete, spor camiasından sinema, müzik ve edebiyata uzanan sanat camiasına kadar gerçekten seküler tabiri ile tanımlanabilecek bir kesimdi bu kesim. “Beyaz Türkler” de denebilir devrin moda tabiriyle. Ya da laik ve kemalist kesimler.

Her neyse Hürriyet gazetesi Hocaefendi ile röportaj talebinde bulundu. Hocaefendi çekingen ve utangaç bir fitrata sahip olduğu için kendi alışık olduğu yapı ve atmosfer içinde kalmayı tercih eder. Sözelimi bir Dedeman otelinde iftar yemeğine gitmektense bir camiye, bir tekkeye, bir medreseye gitmeyi ister. Türkiye hatta dünyaca tanınmış bir insan ile oturup modern bir tarzda kurulu sofralarda yemek yemektense adı sanı bilinmeyen cami cemaatinden bir fert ile yer sofrasında peynir ekmek yemek ona daha cazip gelir. Gelir ama artık bunun için çok geç. Arapça’daki meşhur kaide ile ifade edecek olursak “Bir şey sabit olursa levazımatı ile birlikte sabit olur.” Dolayısıyla kamuoyu önüne çıktıktan sonra, geriye dönüş yoktur. Kendisinin o ilk açılım toplantısında söylediği ve günlerce Türkiye gündemine oturan konuşmasında dediği gibi “Demokrasiden geriye dönüş yok.” ise bu yola girdikten sonra da geriye dönüş yoktur.

Suat Yıldırım Hocam başta olmak üzere bu röportaj teklifini birçok kişi ile değerlendirdi Hocaefendi. Kabul edip-etmeme konusunda çekimserdi. Toplumun farklı bir kesimine ulaşma, sesini duyurma, görüşlerini bildirme imkânı ayağına kadar gelmişti. Cami kürsülerinde ve ev sohbeti namıyla arkadaş ortamlarında monolog tarzı ile vaaz ve hutbe veren ya da sohbet eden Hocaefendi, ilk defa İslami değerlere de vâkıf olmayan hatta Müslüman kesime karşı yanlı ve taraflı yayınların sahibi olan bir gazetenin genel yayın yönetmeni ile diyalog tarzı bir konuşma gerçekleştirecekti. Ya dediklerini çarpıtırsa? Ya farklı yorumlamalara konu olacak şekilde gazeteye yansıtırsa? Ya kendisinin hiç girmek istemediği konuları açar ve

soru üzerine soru sorarsa?... İşte bütün bunları enine boyuna mütalaa, müzakere ve istişare etti Hocaefendi yakın çevresindeki insanlarla. Sonuç; yapacaktı bu röportajı. Başka çare yoktu.

Hocaefendi'nin Hürriyet gazetesine röportaj vereceği haberi basın camiasında nasıl duyuldu ise duyulmuş. O dönemler Hürriyet'in bir numaralı rakibi Sabah gazetesi de röportaj talebinde bulunmasın mı? Hem de araya hatırı olan insanları koyarak. Bir şey daha yaptı Sabah gazetesi; "Nuriye Akman röportajı yapacak." dedi. Nuriye Akman ismi Hürriyet ya da Ertuğrul Özkök denildiğinde kafalarda oluşan birçok soruyu bertaraf etmişti. Zira o, Bediüzzaman'ı sağlığında iken tanımış, Risale-i Nur talebesi ünvanını almış Merhum Kemal Ural Ağabey'in kızıydı. Hatta Nuriye Hanım da çok küçükken Bediüzzaman ile görüşmüş ve rivayetler doğru ise ismini onun verdiği bir insandı. Böyle olunca bir güven oluşmuştu herkeste. O, röportaj yayımlanmadan önce son kontroller için Hocaefendi'nin yakın çevresindeki birilerine maket üzerinden gösterir ve yanlış anlaşılmaya müsait yerler olacaksa baskıya gitmeden düzeltilirdi. Bunu Nuriye Hanım yapar mıydı yapmaz mıydı bilmiyorum ama bunlar düşünülmüş ve konuşulmuştu Sabah'ın röportaj teklifi geldiğinde.

Fakat Hürriyet buna ne diyecekti? Kendilerine göre büyük bir balık yakalamışlardı. Kamuoyunda gerçekten ses getirecek ve Türkiye şartlarında gazetecilik başarısı sayılacak bir röportaja imza atacaklardı. Sabah gazetesine verilecek röportaj bütün bu kazanımları yok etmese de değerinden düşürecekti.

Uzatmayayım çok zor karar verildi. İkisine de röportaj verecekti Hocaefendi. Hem de eş zamanlı olarak. Bir gün iki gün ara ile. Yayın zamanına gelince, artık iki büyük gazete onu kendi aralarında halletsin denildi. Hürriyet gazetesi röportajı için araya giren insanlar, gittiler gazeteye durumu anlattılar. Makul karşıladılar. Karşılama da zorundaydılar zaten. Sonuca geçeyim, Hürriyet'teki röportaj 23 Ocak 1995'de başladı, Sabah gazetesi ya aynı gün ya da bir gün sonra. Arşivlere bakılabilir.

Hürriyet gazetesi röportajı İzmir'de G.P. ağabeyin evinde yapıldı. Gün boyu sürdü. Fotoğraflar çekildi. Kahvaltı yapıldı, yemekler yendi, çaylar-kahveler içildi. Hocaefendi'nin enderun terbiyesi almış insan misali nezaket ve nezaheti, kendini ilk defa bu ölçüde yakından gören ve tanıyan Ertuğrul Özkök'te sanırım hayranlık uyardı. Ben yoktum orada. Barbaros Bey'e

sordum, o söyledi. Hocaefendi klasik dönem eserlerinin yer aldığı, Türk sanat müziğinden iki CD hediye etmiş. Çok memnun olmuş Ertuğrul Bey.

Röportaj sonrası Bozyaka'ya geldiğinde Hocaefendi'nin izlenimleri de aynı istikametteydi. Çok saygılı bir insanla karşılaştığını söyledi. Sorduğu sorulardan hareketle ufkunun, meramını ifade kabiliyetinin, gelecek öngörüsünün ve tabii ki gazeteciliğinin iyi olduğunu ifade etti. Bu tür insanlarla şimdiye kadar Müslümanlar olarak irtibat kuramamanın eksikliğinden yakındı. Kendi de dâhil o kesimlerle irtibat kurabilecek seviyede olup kurmayan herkese sitem etti ve hayıflandı.

Ve röportaj yayımlandı. Tahmin edildiği gibi kamuoyunda büyük yankı uyandırdı. İslami kesimden ve tabii ki özellikle bizim camiadan hayatında hiç Hürriyet gazetesi okumamış insanlar, sırf bu röportajdan dolayı Hürriyet almak için gazete bayilerine koştu. Hürriyet gazetesi de Sabah gazetesi de yok sattı.

Dizi altı gün sürdü. Başlıklarını vereyim size: “Ön Yargısız Okuma Tavsiyesi. Ordu İçinde Fethullahçılar. Irkçılıktan Fersah Fersah Uzağım. Bu Ağızlara Fermuar Vurulmalı. Cennet Ancak Kadınla Cennettir.” Ve son günün manşeti “Müslümanlığı Her Yanıyla Bilmeliyiz.” Tahmin edeceğiniz gibi “Cennet Ancak Kadınla Cennettir” manşeti ile beşinci günde yayımlanan bölüm, Türkiye’de muhafazakâr ve mutaassıp çevrelerde kıyameti kopardı. İşin aslına bakarsanız muhafazakâr kesimde yaşanan şaşkınlık kadar seküler kesimde de bir şaşkınlık yaşandı ama orada kıyamet kopmadı. Aksine “Demek ki böyle yorumlar da yapılabilirmiş. İslam’ın çağdaş yorumu” vs. başlıklarla izahı yapılabilecek değerlendirmelere konu oldu. Seküler kesimden gelen yorumların hemen hepsi de olumluydu.

O dönemde ben dört gün İstanbul, üç gün İzmir’de yaşıyorum. Daha İstanbul’a tayinimin çıkması ve temelli taşınmama altı ay kadar var. Gidip geliyorum bu iki şehir arasında. Kıyametin koptuğu dediğim röportajın beşinci günü, İstanbul’daydım. Enes Ergene ile aynı çalışma odasını paylaşıyoruz. Gelişmeleri, basın yayında yapılan yorumları, TV ekranlarına yansıyan tartışmaları an be an takip ediyoruz. Şu değerlendirmeyi yaptık ikimiz; keşke Hocaefendi başörtüsü konusunu usul ve fûru yerine; zaruriyat, haciyat ve tahsiniyyat kavramları üzerinden anlatsaydı.

Neydi bize bunu dedirten? Hocaefendi’nin aşağıda aynen aktaracağım başörtüsü hakkındaki değerlendirmeleri ve onun neticesinde yapılan

yorumlar. Özkök röportajın bu bölümünün bir kısmında “Kadın hakkındaki düşünceleriniz nedir?” sorusunu soruyor. “Şümullu bir mevzu” diye cevaba başlıyor ve cevabının bir yerinde “Hazreti Âdem’in kadınsız cennetteki ıstırabı ve kadınla bütünleşince, cennetin gerçek cennet olması da biraz işte bu iki varlığın, bu çiftin beraber bulunmasına bağlıdır.” diyor. Bunun üzerine Özkök devreye giriyor ve İslami açıdan kadının toplumsal statüsü, rolü, namazda arkada durması, tokalaşma derken sıra örtünmeye geliyor.

Hocaefendi’nin cevabı aynen şöyle: “Örtü konusunda bir şey demeye hakkımız yok. Kur’an’ın içinde açık sarih naslar var yani. Bu mevzu bizim yorumlamamızın dışında kalıyor. Çünkü bu Allah’ın emridir.” Özkök ciddi tartışmalara konu olacak cevabın sorusunu işte tam burada soruyor ve diyor ki: “Yani kadınların başını örtmesi şart mıdır?” Cevap şu: “Kadının başını örtmesi meselesi bir iman meselesi ölçüsünde önemli değildir. Allah’a karşı kulluk, umumi manada kulluk meselesi ölçüsünde önem arz etmez bunlar. Teferruata ait meselelerdir. Nitekim, yani Allah’a iman meselesi ta Mekke’de Efendimize tebliğ edilmiş. Namaz meselesi orada bize farz kılınmış, daha sonra zekât farz kılınmış. Ama tesettür meselesine gelince biraz farklı. Zannediyorum peygamberliğin on altıncı, on yedinci senesinde Müslüman kadınların başları açıktır.”

İşte burası. Enes Hoca ile bana “Usul ve fûru değil zaruriyat, haciyyat ve tahsiniyyat kavramlarını kullansaydı.” dedirten yer. Çünkü teferruat tabiri önemsiz ayrıntılar için kullanılır halk arasında. “Olsa da olur olmasa da olur.” denilen şeylerde başka bir tabirle. Böyle olunca “Başörtüsü olmasa da olur.” şeklinde anlaşıldı geniş halk kitleleri tarafından bu cümle.

Hocaefendi bu bölüm yayımlandıktan hemen sonra bir açıklama yaptı. “Ben teferruat demedim, fûrûat dedim.” diye. O günden beri benim zihnimi kurcalayan bir meseledir bu. Normalde ertesi günü gazetede bu yanlışın düzeltilmesi lazım. Bildiğim kadarıyla bir düzeltme yayımlanmadı.

“Teferruat” tabiri üzerinde -müsaadenizle hiç istemediğim hâlde bu kelimeyi kullanacağım- yıllarca tepindi İslamcı kesim. Yıl 2023 hâlâ tepiniyorlar. Hele 15 Temmuz 2016 sonrası o kadar çok manşetlere taşıldılar ki 1995’de gerçekleşen ve yanlış anlamının veya anlaşılmamanın bu kadar açık olduğu bu olayı. Söz konusu tepinmeyi ne insafla ne hakikat arayışıyla ne başörtüsüne sahip çıkmakla izah etmek mümkündür. Bir tek izahı olabilir bu tepinmenin; düşmanlık. Neyse ki ahiret var.

Usul ve fûru, usulüddine ait kavramlar. Bunun detayını anlatacak değilim hatırat kitabında. Geçmiş yıllarda Zaman gazetesinde yazarken konu ile alakalı uzun bir yorum yazısı da yazmıştım. Hocaefendi yukarıdaki cevaptan da anlaşılacağı üzere İslami emirlerin ve yasakların tedricilik içinde geldiğine vurgu yapıyor. Bu bir. İki, değerler hiyerarşisinde iman, namaz gibi akide ve ibadeti alakadar eden meselelerle tesettür gibi normatif alandaki emir veya yasakların sıralamasına dikkat çekiyor. Buradan “Başörtüsü gereksizdir.” gibi bir yorum çıkmaz. Nitekim devam eden soru ve cevaplarda bunun güncel sosyolojik zeminini de görmek mümkün. Ya da “Cevabın konjonktürel zemini” diyeyim isterseniz. Zira o günleri bilenler bilir; başörtüsü ile devlet kurumlarında görev yapamadığı, üniversitelerde başörtüsü takmanın yasak olduğu dönemler. Zaten 1997’deki 28 Şubat sürecini netice veren bir zemin o zemin. Hocaefendi ise burada bir konsensüse gidilmesi gerektiğini vurguluyor. Devlete Fransa değil Amerika tipi bir laikliği benimsemesini, başörtülü insanlara da toplumdaki ve devletin karar alıcı mekanizmasındaki zihniyet değişikliğinin zaman alacağına işaretle bulunuyor.

Bakın neler diyor hemen bu sorunun devamında. Özkök soruyor: “Ama geçmişte türban meselesi yüzünden toplum neredeyse birbirine girecekti. Siz bu tartışmayı nasıl değerlendiriyorsunuz?”

Cevap: Temel meseleler varken, *teferruatın* kavgasını vermek zannediyorum üslup bakımından yanlış. Onları öne çıkartmak bir yönüyle diğer meselelerin önemsizliğini ifade etmek gibi bir şey olur. “İnsanlar yine işin başına geçsinler, başlarını açsınlar, belli bir dönem sonra kapatsınlar.” demek de değildir bu yani. Ondan da farklı bir meseledir. Dindeki başörtüsünün nereye konacağı meselesi çok iyi kararlaştırılmalı evvela. Bir diğer yanı da birileri de bundan çok rahatsız olmamalı bence. Bu mozaik içinde, toplumun bir kesimi olarak kabul edilmeli.”

Evet teferruat kelimesi üzerinde yıllardır tepinen insanlar onun hemen peşi sıra söylenen: “İnsanlar yine işin başına geçsinler, başlarını açsınlar, belli bir dönem sonra kapatsınlar demek de değildir bu yani.” cümlesini görmezden geldiler. Dedim ya yukarıda “düşmanlık” diye.

Devam ediyor Özkök: “Yanlış hatırlamıyorsam ben, 1990’da falan bu türban olayı toplumu gerginleştirdiği zaman sizin mesajınız bu doğrultuydu.”

Hocaefendi'nin cevabı: “Belki aynı şeyleri söylemişimdir. Teferruata boğulmayalım. Küçük şeylere büyük şeyleri feda etmeyelim. Yani başörtüsü eğer İslami öğretiler, İslami esaslar arasında dördüncü beşinci sırada bir meseleyse, bununla kavga ederek bir yönüyle belki imana müteallik meseleleri çok geri plana atıyoruz. Yani birinin imanı vardır, namazı da vardır, belki hacca da gidiyordur. Fakat bu meselede farklı düşünüyor, bu insan bunu hiç kabul etmez demek değil, işte dördüncü plandaki bir meseleyi birinci plandaki meselenin önüne geçirme demek gibi bir şeyler oluyor.”

Tam da burada laik, seküler, kemalist kesimin hiç bitmeyen endişesini dile getiriyor Özkök bir gazeteci olarak. Diyor ki: “Yalnız şöyle bir endişe var. Bütün bunlar takiyyedir. Ama yarın İslami düşünce esasları devlet yönetimi hâline getirildiği zaman işte o dördüncü, beşinci derece sayılan şeyler insanlara zorla kabul ettirilecek, başları zorla örttürülecek.”

O dönemleri bilenler buna hak verecektir. Belki yanılısamdır, belki zandır, belki korku ve endişelerin fikir suretine bürünmüş şeklidir veya belki de derin devletin psikolojik harp taktikleri içinde yaptığı kasıtlı bir propagandadır; hangisidir bilmiyorum ama böyle bir algı vardı o zamanlar. Erbakan başkanlığındaki Milli Görüş siyasi hareketinin yükselen bir ivme ile toplumda sempati kazanmaya başlaması, İstanbul başta, Büyükşehir belediyelerini kazanmasının bunda büyük rol oynadığı muhakkak.

Hocaefendi şöyle cevap verdi bu soruya: “Bu İslam'ın esaslarını bilmemekten kaynaklanıyor olabilir. Eğer öyle bir yanlışlık yapılırsa, İslami öğretilere ters yapılmış olur bence. Bu İslam'ı, Müslümanlığı bilmeden yapılmış olur. Yani Müslüman, isteyen başını kapatır. Müslümanlığın o mevzudaki bütün emirlerine riayet eder, bir başkası Müslümanlığa inanmıyorsa ve ateistse, o insan hiçbir şeye inanmıyorsa, onu kendi anlayışıyla kendi hayat tarzıyla baş başa bırakacaksınız. Eğer İslam prensipleri toplumun hayatına taşınıncaya bu iş yapılacak şekilde endişe duyuyorsak işin o yanının İslam olmadığını bilmek lazım. O yan, İslam değildir. Millete baskı yapma meselesi, İslam değildir.”

Hürriyet gazetesinde çıkan “başörtüsü teferruat” meselesinin özetle anlatımı bu kadar. Bir tek soru kaldı geriye? Usul ve furu değil de zaruret ya da ihtiyaç kavramları üzerinden Hocaefendi anlatsaydı netice değişir miydi? Yani neden biz Enes Hoca ile “Keşke furu ya da teferruat yerine zaruret

deseydi.” dedik? Cevabım şu; netice çok değişmezdi. Ama zaruret gibi gündelik hayatta da çok sık kullandığımız bir kavramı izah etmek sanırım fru kavramına nispetle daha kolay olurdu ve ihtimal bu ölçüde bir kıyamet kopmaz, yıllar boyu onun üzerinde İşlamcılar tepinmez, tepinemezdi. Allah bilir.

HÜRRİYET GAZETESİNİ ZİYARET VE KADINLARLA TOKALAŞMA

1994 Gazeteciler ve Yazarlar Vakfının kurulmasını takip eden aylarda, vakfın düzenlemiş olduğu çeşitli programlara Hocaefendi de onursal başkan sıfatıyla katılmaya başlamıştı. Cumhuriyetin kuruluşundan -hatta ihtimal- İttihat ve Terakki'ye ya da daha da geriye doğru uzanan toplumsal kamplaşmalar neticesi, aynı ülkenin insanları olduğu hâlde birbirleri ile bir araya gelmeyen, oturmayan, konuşmayan, dertleşmeyen bunun yerine sürekli kavga eden insanlar bir araya gelmeye başlamıştı. Vakfın düzenlemiş olduğu, ister Hoşgörü Ödülleri, ister İftar Programları, ister Abant Toplantıları gibi programlar, yıllardır birbirine yabancı olan grupları bir araya getirmişti. “Ortak paydayı ön plana çıkartalım, farklılıkları kabulle beraber, benzerliklerimizi ve hedef birlikteliğimizi konuşalım.” diyordu Hocaefendi ve bu çağrı cevap buluyordu.

Sözünü ettiğim programlarda da gazete sayfalarından, televizyon ekranlarından ya da kaleme aldıkları kitaplardan tanımış olduğu birçok meşhur insanla görüşme ve tanışma imkânına sahip oldu. Onların Hocaefendi'yi ne kadar tanıdıkları konusunda bir bilgiye sahip değilim. Mesela bir vaazını baştan sona dinlemişler midir? Ya da bir kitabını okumuşlar mıdır? Bilmiyorum ama daha yakından tanımak istediklerini biliyorum. Bunun için başka bir şeye ihtiyaç vardı. Zira o programlarda, nezaket sınırları içinde ayak üstü tanışma, tokalaşma, o tanışmayı sağlamaya yetmezdi. Yetmiyordu da nitekim. Sakin bir ortamda birlikte yemek yemek, çay-kahve içmek ve uzun boylu muhabbet etmek gerekiyordu bunun için.

Hocaefendi çevresindeki vakıf idarecilerinin ısrarıyla bu teklife “Hayır” demedi. Bunun manası açıktı; Hocaefendi artık, kimse o kişiler, onların iş yerlerine, evlerine gidecek, onlar da belki iade-i ziyaretlerde bulunacaktı. Nitekim öyle de oldu. Belli bir program dâhilinde Hocaefendi, toplumun farklı kesimlerinde önde bulunan kişileri tek tek ziyaret etti. İş adamları,

sanatçılar, gazeteciler, siyasetçiler, sporcular vs. Bu hem Hocaefendi hem o kişi ve kesimler hem de Türkiye için yeni bir açılımdı. Aradaki buzlar yavaş yavaş erimeye başlamıştı. “Biz sizi böyle bilmiyorduk.” diyenlere karşılık, Hocaefendi de “Biz de onları böyle bilmiyorduk.” dedi çoğu defa. Civanmertliklerinden, seviyeleri farklı olsa da dinî inançlarından, din adamlarına karşı olan saygılarından, gelecek tasavvurlarından, dünyaya vukufiyetlerinden övgü ile söz etti. Çok defa “Keşke!” dedi. “Keşke, bu insanları daha önce tanısaydık. Keşke bu adımları daha önce atsaydık!” Sonra geri döndü bu sözünden. “Her şeyin bir vakt-i merhûnu vardır, demek ki bunun da vakt-i merhûnu buymuş.” dedi.

İşte bu ziyaretlerden birini, Hürriyet Gazetesinin Avrupa yakası İkitelli’deki merkezine yaptı. Duayen gazeteci Oktay Ekşi, gazetenin başyazarı idi. Ertuğrul Özkök de genel yayın yönetmeni. Altunizade FEM’den ayrılırken bu ikisi ile görüşeceğini biliyorduk hepimiz. Kendisi de biliyordu. Nitekim Ekşi ve Özkök’ün başında bulunduğu yayın mutfağında çalışan bazı kişiler ile bazı köşe yazarlarının da bulunduğu bir ekip ile görüşmüş Hocaefendi. Kapıda karşılamışlar. Asansör ile üst kata çıktığında, asansör kapısının önünde Oktay Bey eşi Aysel Hanım’la birlikte hoşamed etti mişler.

Aysel Ekşi tıp profesörü olmasının ötesinde Kemalist değerlere sıkı sıkıya bağlı bir insan olarak tanınırdı o dönemlerde. “Laik” eğer bir sıfat olarak birisine verilecekse, bu Aysel Hanım olabilirdi. Meşhur Çağdaş Yaşamı Destekleme Derneği’nin kurucuları arasındaydı kendisi. 28 Şubat’a damgasını vurmuş Cumhuriyet mitinglerinin düzenleyicilerinden biriydi. Aktif bir sosyal yaşamı vardı ve âdeta kendisini bu değerlere adanmıştı.

Şimdi gelelim benim şahitliğime. Altunizade FEM’in üst katındaydık. Terasta izlenimlerini anlatmaya başladı Hocaefendi. Oktay Bey, Aysel Hanım, Ertuğrul Özkök, Can Ataklı, Sedat Ergin’den oluşan heyetle konuşmalarını söyledi. Kendisine karşı olan saygılı davranışlarını, dine ve din adamına saygının bir parçası olarak yorumladı. Sorulan sorulardan ve verdiği cevaplardan bahsetti. Soruların, Türkiye siyaseti ve irtica eksenli olduğunun altını çizdi. Görüşmelerinin devam edeceğini, hepsi olmasa da o gün karşılaştığı bazı gazetecilerin yakın gelecekte iade-i ziyaret yapacaklarını söyledi.

Bu aktarımlar esnasında bir şeyi o gün bugün hiç unutmadım;

Hocaefendi'nin Aysel Ekşi ile tokalaşması. Bunu da anlattı. Hürriyet gazetesinin girişinde Ertuğrul Bey ve emsali tarafından karşılandığını ve birlikte asansöre binip 13. kata çıktıklarını söyledi. Asansörün kapısı açıldığında, karşısında Oktay Bey ve eşini beklerken gördüğünü ve her ikisi ile de tokalaştığını ifade etti. Ben Hocaefendi'nin önünde, yerde teşehhüd vaziyetinde dizlerimin üzerinde oturuyordum. Benim arkamda duvarı çevreleyen sedirler vardı ve o sedirler üzerinde yaşlı ağabeyler oturuyorlardı. Dizlerini bükememe gibi sağlık problemi olanlar ya da uzun süreli dizüstü oturmaya güç yetiremeyenler hep orada otururdu. İhtimal diyorum -çünkü görmedim- benim arkamda bulunan o ağabeylerden biri, Hocaefendi'nin Aysel Hanımla tokalaşmasını anlattığı yerde, yüz veya beden diliyle hadiseyi garipsediğini ima etti. Çünkü Hocaefendi sözlerinin akışını kesti ve o tarafa doğru yönelerek hem de oldukça yüksek bir ses tonuyla: “Ne yani? Bana uzatılmış bir eli havada mı bırakacaktım?” dedi.

Yazarlar Vakfının kurulma süreci sonrasındaki açılımlardan ve Hocaefendi'nin caminin dışına çıkışından bahsederken, mesele kadın ile tokalaşma konusuna geldi birden. Olsun. Toplumsal hayatta karşılığı olan bir mesele bu. İşin fıkhi boyutu, caiz mi değil mi eksenindeki teorik tartışmaları bir kenara -çünkü yeri burası değil- ben şahsen meseleye Hocaefendi'nin ve muhataplarının tercihleri açısından yaklaşılmasının daha sağlıklı olacağını düşünüyorum. Tekrar edeyim, söz konusu tercihlerin dinî arka planı tabii ki var, olumlu ya da olumsuz kanaatleri besleyen kişilerin inanç ve uygulamalarına yön veren de zaten bu deliller. Ama burada meseleye tercih ve tercihe saygı noktasından yaklaşılması gerektiğine inanıyorum. Zira Hocaefendi “Ne yani? Bana uzatılmış bir kadın elini havada mı bırakacaktım?” demesi, tam da bunu anlatıyor.

Bakın bu çizgide bir başka hatıramı anlatayım. Elizabeth Özdalga, bir ara misafir öğretim görevlisi olarak Princeton Üniversitesi'nde çalışıyordu. Yıl 2006-2007 olabilir. Sahasında güzel eserler vermiş bir akademisyen malum. Hizmet hareketi üzerinde de çalışmaları olan, Abant toplantılarında tebliğler sunan bir kişi Özdalga. Bir de Berna Turam var. O da Boston'da bulunan Northeastern Üniversitesi'nde akademisyen ve onun da Hizmet Hareketi ile alakalı makaleleri ve çalışmaları var. Sanırım Yazarlar Vakfı üzerinden Hocaefendi'den randevu almışlar. Beni o randevuya aracılık eden arkadaşlardan biri aradı. “Berna Hanım, Boston'dan Princeton'a kendi

imkânları ile gelecek, siz Princeton’a gidip Berna ve Elizabeth Hanımları Hocaefendi’nin kaldığı yere götürüp görüşmelerine yardımcı olsanız, sonra da tekrar Princeton’a bıraksanız?” dedi. “Olur.” dedim. Denilen gün geldi. Hocaefendi ile öğle yemeği yiyecek ve görüşmelerini gerçekleştirecekler.

Princeton kamp arası aşağı yukarı bir buçuk saatlik bir yol. Yolda kahve almak için durdum. Kahvelerimizi aldık, arabaya geri binmeden önce ikisi bana ayak üzeri bir soru sordular. Hocaefendi ile ilk defa görüşecekler, usul adına bir şey sormak istiyorlarmış. Soru şuydu: “Hocaefendi ile tokalaşacak mıyız?” Yüzlerine baktım ve anında cevap vermedim. İhtimal beş-on saniye bile olsa susmama anlam verememiş olacaklar ki “Hani İslam âlimi. Kadın, eline dokunmama...” gibi yarım bir cümle kurdular. İyi ki de kurmuşlar. Çünkü bu yarım cümle zaten benim tercih dediğim noktayı temellendiren bir husus. Aysel Hanım ile olan o elini havada bırakmama anekdodu aklıma geldi ve şöyle cevap verdim: “Eğer tokalaşmak için ellerinizi uzatırsanız elleriniz havada kalmaz ama onun tercihi tokalaşmamaktır, tercih sizin.” dedim. Anladılar ve teşekkür ettiler.

Öğle namazı öncesi kampa girmiştik. Onlar ana binada, yemek yenilecek salonda beklerken ben yukarıya öğle namazını kılmak için çıktım. Farz sonrası Hocaefendi beni odasına çağırdı. Misafirleri benim getireceğim kendisine söylenmiş. Gittim. Aynı soruyu sordu: “Ben bu misafirlerle tokalaşacak mıyım?” Tebessüm ettim istemsiz olarak. “Ne oluyor?” der gibi benim vereceğim cevaba odaklanmıştı Hocaefendi. “Yolda aynı soruyu sordular. Dedim ki onlara, eğer tokalaşmak için ellerinizi uzatırsanız elleriniz havada kalmaz ama onun tercihi tokalaşmamaktır, tercih sizin.” Bu defa tebessüm etme sırası Hocaefendi’deydi. Tebessüm etti ve bana “Aferin iyi cevap vermişsin.” dedi. Artık top Elizabeth ve Berna Hanım’ın sahasındaydı. Hocaefendi onların tavrına göre tavrını belirleyecekti. Tokalaşmak isterlerse tokalaşacak, istemezlerse tokalaşmak için elini uzatmayacaktı. Sonuç ne oldu? Aşağıya indiğimizde de her ikisi de tokalaşmamayı tercih ettiler.

Meselelere, Hocaefendi misali, dinî bir perspektiften bakmayan kişiler için çok önemli olmayabilir bu iki hatıra. Anlayışla karşılarım. Kadının sosyo-kültürel hayatın içinde erkeklerle birlikte sürekli beraber olduğu ve tokalaşma da toplumun geneli tarafından kabul gören bir örf ve âdet olduğu günümüz dünyasında, gerçekten çok detay bir husus olarak kabullenilebilir.

Ama özellikle dindar çevrelerde toplumsal bir karşılığı var bunun. Dolayısıyla nazara alınması ve kişilerin tercihlerini baştan belli etmesi önemlidir. Sözü uzatmamın nedeni de bu.

FKM SOHBETLERİ

Bir döneme damgasını vuran sohbetler. Misyonu söz üzerine kurulu olan Hocaefendi -ki bu Enes Ergene'ye ait bir tespittir- hayatının değişik dönemlerinde değişik modellerle hayata damgasını vurmuştur. Evet, hepsinde de söz vardır ama ne tip bir söz? Evlerde yapılan Risale dersleri bir sözdür. Kur'an Kurslarında talebelerini eğitime adına verdiği derslerin tamamı sözdür. İlahiyat talebelerine ve mezunlarına yıllar boyu vermiş olduğu hadis, fıkıh, tefsir derslerinin merkezinde söz vardır. Cami kürsülerinde yaptığı vaazlar, İzmir'de kahvehanelerde yaptığı sohbetler, 1980-1986 yıllarında arandığı dönemlerde kaydedilen video sohbetleri, yurt müdürlerine verdiği seminerler, A serisi, B serisi, Kırık Testi ve Bam Teli sohbetleri ve daha nice birbirinden farklı ama birbirini tamamlayan, misyonunu edaya odaklı muhabbetlerin hepsi de sözdür. İşte bu söz modellerinden bir tanesi de FKM sohbetleridir.

FKM, Fırat Kültür Merkezi'nin kısaltılmış adıdır. Hocaefendi'nin üniversite talebelerine, imtihanlara girmeden önce yapmış olduğu sohbetleri içerir. Fikir babası kimdir bu sohbetlerin bilmiyorum ama bir hayli eskiye dayandığını rahatlıkla söyleyebilirim. Nereden biliyorum bunu? Kendimden. Yıl 1980. 13 Haziran'da yapıldı sınavlar. Ondan bir ay önce Tavşanlı'dan bir grup arkadaşla, önce İzmir Akyazılı OYEV dershanelerine gittik hızlandırılmış kurs almak için. Yer probleminden dolayı bizi Manisa Kurşunluhan'a gönderdiler. İyi de oldu. İzmir'de kalsaydık kalacağımız semtten her gün Basmane'ye gelip gidecektik.

Manisa'da ise Vakıflar'a bağlı Kurşunluhan yurdunda kaldık ve hocalarımız geldi gitti oraya. İmtihanlara çok az bir zaman kala Hocaefendi de geldi. Avlunun ortasında yer alan şadırvanda, bizim bakışlarımız altında abdest aldı, akşam namazı kıldırdı oradaki tüm talebe ve personele. Ardından bizlere bir konuşma yaptı. Muhtevasını çok hatırlamıyorum ama zihnimde kalan şey, üniversite eğitiminin önemi ve dürüst, namuslu, çalışkan gençler olarak ülkemizin geleceğinde oynayacağımız rol ile alakalıydı. Hangi mesleği seçersek seçelim, o meslekte zirve olmamızı

telkin etmişti yanlış hatırımda kalmadıysa. Dinî kimliğimizi koruma üzerinde de durmuştu. Taşradan büyük şehirlere gelecek gençlere, başka bir tabirle, farklı bir sosyo-kültürel çevre ile karşılaşacak olan bizlere nasihatlerde bulundu.

İşte bu sohbet modeli, Hocaefendi'nin Türkiye'den ayrılacağı 1999 yılına kadar devam etti. Ankara'dan İzmir'e, Kayseri'den Erzurum'a kadar ülkemizin birçok büyük şehrinde yapıldı bu konuşmalar. Yalnız nerede yapılırsa yapılsın üniversite öğrencilerine yönelik yapılan bu sohbetlerin adı İstanbul'daki FKM salonundan hareketle FKM olarak anıldı ve literatüre öyle girdi. 2021, 2022 ve 2023 yılında Amerika'da yapılan, gençlere özel sohbetlere bile bu isim verildi.

FKM özelinde benim şahitliklerime gelince; Hocaefendi'ye sorulacak soruları, ilgili üniversite dershaneleri ve rehberlik biriminde çalışan arkadaşlarla birlikte hazırlıyorduk. “Hazırlıyorduk.” derken yani kendimi de bu işin içine katarken, “Her sohbetin sorularını hazırlayan kadro içindeydim.” demiyorum, yanlış anlaşılmasın. İstanbul ve İzmir'de yapılan sohbetlerde eğer bir gün öncesinden Hocaefendi'nin yanında isem son kontrollerin yapıldığı kadroya ben de dâhil olmuşum.

Sorular tahmin edileceği gibi gençliğin ilgi alanına giren ve onların merakla, aşkla, şevkle dinleyeceği konulardan seçiliyordu. Toplumsal hayatta karşılığı olan sorulardı bunlar. İkincisi, onların muhtemel üniversite hayatında karşılaşacağı zorluklara yönelik ne yapacakları veya üniversite eğitimi ve sonrasında kendilerine rehber olabilecek nasihatler ve tavsiyelerde bulunulmasını sağlayacak sorulardı. Bu aşamada, Hocaefendi gibi bir insanın ağzından birebir dinleyecekleri nasihatler belki de onların ömür boyu hayatlarına ışık tutacak, karanlıklarını aydınlatacaktı. Tabiri diğerle bu fırsat kaçmazdı ve kaçmamalıydı. Bir de meslek seçimleri ile alakalı yer yer yönlendirmelerde bulunurdu Hocaefendi o konuşmalarında.

Bu eksende ikinci hatıram. Soruları Dr. Kudret Ağabey başta olmak üzere ilgili arkadaşlarımız okurdu. İyi kompoze edilmiş bir şekilde cümlelere döker ve indeks kartlara yazardık o soruları. Bazen uzun olurdu sorular. Hocaefendi başından yakaladığı bir cümle ya da onun tedai ettirdiği şekliyle cevaba başlar, sonra soruyu tekrar okuturdu sohbetin ortasında. Bu durum sık olmaya başlayınca soruların yazılı olduğu indeks kartlarını önüne koyduk. Başlangıçta girizgâh mahiyetinde bir şeyler söyledikten sonra

soruları alır ve gözlüğünü takarak kendisi okurdu. İlerleyen zamanlarda - kimin teklifi ile yapıldı hatırlamıyorum - soruları A4 kâğıdına yazdık büyük puntolarla, ardından onları PVC ile kaplattık ve öylece önüne koyduk. O sorulardan bazılarını hâlâ hatıra diye saklarım. Buradaki amaç, Hocaefendi'nin gözlük kullanmasını engellemek, gözlükle ve gözlük camının buharını silmekle uğraşmasını düşüncesi idi.

FKM ekseninde bir de buruk bir hatıram var. Onu annesinin vefatını anlattığım bölümde yazdım. Vefatı öncesi ağırlaştığında, kendisine telefon edildi. O sırada FKM sohbetleri için Ankara'daydı. Ülkenin Orta, Doğu ve Güney Doğusundan gelen talebeler Ankara'da toplanmıştı. Terk etmedi, edemedi veya etmeyi şuurlu olarak tercih etmedi. Telefonu alır almaz her işini bırakıp İzmir'e gelseydi annesini dünya gözüyle son bir defa görebilirdi. Ama kader. Çünkü annesi ertesi gün vefat etti. Hocaefendi de vefatı üzerine geldi.

Evet, FKM'ler bir devre damgasını vuran sohbetlerden birisidir ve literatüre öyle kaydolmuştur.

EL-KULÛBU'D-DÂRİA

Camilerde halka yönelik; müftülerin, vaizlerin, imamların yaptığı vaazlar için hem oryantalistler hem de dinî samimiyetlerinden şüphe duymadığımız - başka bir tabirle- kitabî İslam'ın temsilcisi konumunda olan Müslüman akademisyenler şu tespiti yaparlar: “Vaaz aslında fikrî bir yorgunluk ve aynı zamanda tembelliktir.” Onun en temel özelliği hissiyatın hâkim olması ve eleştiri süzgecinden geçirilmeksizin mevcudun gayrimakul de olsa tekrarıdır. Anlatılan şeylerin muhtevasına yönelik bir izah yoktur. Anlamsız bir tekrar ve tekrirdir yapılan. Zamanın ihtiyaçlarına bağlı olarak bir yenilenme söz konusu değildir. Kaldı ki vaizlerin büyük çoğunluğunda zaten ne böyle zihnî bir yapı ve ne de bunu gerçekleştirebilecek entelektüel birikim vardır.

Ayrıca vaazlardaki söylemlerde hâkim olan dil apolejetiktir. Sürekli maziye öykünür, zira çağını yakalayamamıştır. Onun içindir ki tarihî anlatılarla hayatı geriye doğru yaşar ve yaşatır. Bazen da bu duruma düşülmesinde Müslümanların hiçbir suçu yokmuş gibi sürekli ötekilerini suçlayarak, öfke dili ile konuşulur. Öyle ki bu öfke zaman zaman ya da bazı şahıslarda ideoloji hâline gelir. Öfkenin ideoloji hâline gelmesi demek anlattığı şeylerin ne'liğine bakmadan her şeyi o dille anlatması demektir.

Neden dile getirdim bunları? Çünkü Hocaefendi'nin misyonu söz üzerine kurulu ve o bir vaiz olmasına rağmen yukarıda çerçevesini kısaca sunduğum vaiz tipinin çok ötesinde özelliklere sahip birisi. Mevcudu tekrarlarla beraber onların izahını yapıp derinlikler kazandıran, gerektiğinde metinlere düştüğü şerh, haşiye ve dipnotlarla yeniliklere imza atan, söz konusu düşünceleri güncelleyen, komplo teorilerini andıran bakış açısından uzaklaşıp öfke dilini camiye taşımayan ve sürekli muhataplarının karşısına

projelerle çıkıp hayata asılmalarını salık veren, içlerinden birisi.

Evet o, Edirne, İzmir Kestanepazarı, Manisa, Edremit, Bornova vaizliği yıllarından, ilerlemiş yaşı ve sağlık sorunlarının kendisine “Dur!” ihtarı çektiği yıllara kadar her zaman halk içinde halkla beraber olmuş bir insan. Hatta o, bu ihtarın en sert bir şekilde söylendiği dönemde bile halkla birlikte olmak için can atıyor. Cami kürsülerinde vaazlar, talebelere okul sıralarında dersler, medrese usulü takrirler, evlerde ve yurtlarda sohbetler, sinema salonlarında konferanslar ve dar dairede sürekli gelen-giden, eş-dost ile muhabbetler. Hepsinin ortak paydası söz, söz, söz.

Ve bu söz, muhataplarının zihinlerinde kabul görmüş. Söylenen şeylerin makuliyeti insanların bir şeyler yapmak için bir araya gelmelerine vesile olmuş. Tarihte örneklerine az rastladığımız türden maddi manevi fedakârlıklar yapmışlar. Yalnız bu fedakârlıkları sadece aklî gerekçelerle, mesela hitabet kabiliyeti gibi maddi unsurlarla izah etmek hakikate karşı saygısızlık olur. Bir de o sözün kalplerde, sinelerde, gönüllerde kabul görmesi var ki esas olan bu. Sözde bir tesir gücü var. Ve bu tesir gücünü ihsan eyleyen hiç şüphesiz Allah. Ama nasıl?

Ben bu “Nasıl?” sorusunun, söz sahibinin Allah ile olan münasebetine bakılarak cevaplanabileceği kanaatindeyim. Bunu Meryem suresi 96. ayette denildiği gibi “*İman edip imanlarına yaraşır güzellikte işler yapanlar var ya, Rahman onları sevecek ve sevdirecektir.*” hakikatının tecellisi olarak görüyorum. Açık bir İlahi inayettir bu, görmemek için kör olmak lazım. Kim bilir insanlık tarihi boyunca, Hocaefendi’nin kendisinden hitabet dersi alacağı nice hatipler, nice söz üstatları gelmiş ve geçmiştir. Ama onların kaç tanesinin etrafında Hocaefendi ölçüsünde sözü dinlenen, söylenenleri makul bulup hayatlarını o makul düşünceye adayan insan toplulukları oluşmuştur?

Serinin ilk kitabında bunun üzerinde çok durdum. Hocaefendi’nin Allah ile olan münasebetinin, ibadetlerindeki hassasiyetin boyutlarını müşahade alanıma girdiği kadarıyla yazdım. İşte onlardan bir tanesi daha.

Yıl 1996. İstanbul’a taşındım ama İzmir ile irtibatım kopmadı. Haftalık derslere gidip geliyorum. Yıllarca beraber olduğumuz esnaf dostlarla, “Eşlerimizle birlikte umreye gidelim.” kararı verdik. Eğer gidersek benim ilk mukaddes toprakları ziyaretim olacak. Eşimin de. Heyecanlandık. Hazırlıklara başladık. Ben umre ile alakalı bildiğim her şeyi bir kenara koyup yeniden okumalar yaptım. Daha önce hac veya umre yapan

insanlarla konuştum, görüştüm. Oradaki yaşama ait tecrübelerin yanı sıra, asıl derdim dinî mükellefiyetler. Çünkü rehberlik yapacağım kafiye. Arapların kullandıkları ifadeyle “delil” olacağım.

Hazırlıklar tamamlandı ve nihayet beklenen gün geldi. Mekke’deyiz. Kafamdaki proje yapabildiğimiz kadar umre yapmak şeklindeydi. Bir umreyi bitirir bitirmez hiç vakit kaybetmeden, bir taksi ile en yakın mi’kat mahalli olan Ten’im mescidine gidip ihrama girmek ve yeniden umre yapmak. Bir daha, bir daha, bir daha. Hocaefendi’den öyle dinlemiştik. O öyle yapmış. Hem de hac zamanında.

Mekke için ikinci projem Kâbe’nin yanı sıra Arafat, Mina, Müzdelife gibi hac menasikinde yeri olan mahallere gidip oralarda toplu dualar etmek. Bunun için kütüphanemdeki bütün dua mecmualarını yanıma aldım. Öyle ki çocukluğumdan itibaren bildiğim ve evimize gelen bohçacı kadınlardan ninemin aldığı, Pamuk Yayınlarına ait dua mecmualarını bile valimize koymuştum. Medine’ye gelince Efendimizin ayağını bastığı her yere ziyaretle birlikte, oralarda da dualar etmek temel hedefimdi.

Çok güzel bir umre seyahatimiz oldu. Belki ilk umremiz olduğu için ben öyle düşünüyor olabilirim ama kafiledaki herkesin ortak kanaati buydu. Defalarca umre yaptık. Öyle ki ayak tabanlarımızın derileri soyuldu. Sayısını unuttum ama birçok defa Kur’an’ı hatmettik, hatim dualarını Kâbe’ye baka baka, Kâbe’de ve Efendimiz’in cennet bahçelerinden bir bahçe dediği mescidinin içindeki o dar alanda yaptık. Kâbe’de Hocaefendi’nin Kâbe yazısını, Mescid-i Nebi’de Ravza yazısını gözyaşları içinde okuduk. Öyle ki çevreden insanlar katıldı bize. Türkçe bilmeyen kişilerdi bunlar. Başka milletlere ait Müslümanlar. Özellikle Mescid-i Nebi’de kendi aramızda oluşturduğumuz halkaya katılan ve gözyaşları içinde çok sessiz bir şekilde okuduğumuz yazıyı bizimle birlikte dinleyip ağlayan birisine namaz sonrası sordum Arapça olarak; “Ne anladın, neden katıldın, neden ağladın?” Verdiği cevap şu oldu: “Efendimiz’den bahseden bir şey okudunuz. Sadece onu anladım ama gözyaşı atmosferi beni büyüledi ve bir vakum gibi içine çekti.” demişti. Hiç unutmam bu cevabı.

Ve dualar. Evet o duaların hepsini okuduk ve bitirdik. Kur’an’daki Rabbena ile başlayan dua ayetlerinden Büyük Çevşen’e, oradan Hocaefendi’nin derlediği Dua Mecmuası’na ve yukarıda dediğim gibi Arif Pamuk imzasını taşıyan derleme dualara ve tabii ki kendi düşünce ve

hissiyatımızı içine boşalttığımız cümlelerle dolu ferdî veya toplu dualara kadar hepsini okuduk ve yaptık. Ama dualar bitti, zaman bitmedi; söz bitti, vakit bitmedi. İşin özü dualar yetmedi. Hele Medine’de hiç yetmedi. Ya da biz duaların yetmediğini, dua yapabileceğimiz zamana rağmen sözün bittiğini Medine’de daha çok hissettik.

Umre dönüşü Hocaefendi ile izlenimlerimi paylaştım. Eşten dosttan getirdiğim selamlar, karşılaştığımız bazı hadiseler ve yukarıda paylaştığım Kâbe ve Ravza yazılarını okumalarımızı anlattım, kendisinin merakla sorduğu soruları cevapladım. Özellikle mekânlarla alakalı sordukları sorular çok dikkatimi çekmişti. En son on yıl önce gitmişti Hocaefendi hacca. O günden bugüne var olan değişiklikleri merak ediyordu. Ahmed Ramazan, Muhacir Zekeriya Efendi, Hüseyin Avni, Mihrali Hoca, Dr. Kayid sordukça soruyordu. Özlemişti. Hasret galebe çalmıştı. Bilmem ki benim gözümle onları görmesi, benim anlatımım ile oraları hayalen tasvir etmesi, özlemini gidermeye yetecek miydi?

Bütün bunlar bittikten sonra ben dua faslına geldim. “Dualar yetmedi.” diye diye söze girdim. Çok şaşırdı. “Ne demek istiyor?” diye zihninde alıp veriyordu ihtimal. Gerçekten “Dualar yetmedi.” ne demekti? “Dualar bitti ama zaman bitmedi.” dedim hemen ardından. Bir çıkarımda bulunmaması imkânsız ama tahmin yürütme yerine benden dinlemeyi tercih edeceği kesindi. “Ne demek istiyorsun?” diye sordu ve ben de anlattım. Kafasını yere eğdi, derin derin düşünmeye başladı. İhtimal zihin dünyasında hak veriyordu bana ve belki de yapılabilecekleri düşünüyordu.

“Bir teklifim var.” dedim. Gözlerinden ışıklar saçan bir canlılıkla bana döndü, “Nedir?” dedi. Gerçekten düşünmüştüm bunu. “Ne yapabiliriz, ne yapılabilir?” sorusuna cevap aramıştım günlerce kendi zihnimde. Daha önce bir yazıda anlattığım, Dua Mecmuası derlemesi tecrübem imdada yetişti. Hocaefendi’nin, Ahmed Ziyâuddin Gümüşhanevî Hazretlerinin derlediği üç ciltlik, her bir cildi 600 sayfalık Mecmuatü’l-Ahzâb dualarını, tıpkı Üstad Hazretleri gibi her gün okuduğunu biliyordum. Üstat anlatılanlara göre her on beş günde bir hatmedermiş o mecmuayı. Ayrıca Hocaefendi’nin şu an elinde bulundurduğu ve okuduğu Mecmuatü’l-Ahzâb’ın, Üstad’ın kırmızı kurşun kalemle tashih ettiği nüsha olduğunu da biliyordum.

Şunu dedim Hocaefendi’ye: “Siz Mecmuatü’l Ahzab’ı okuyorsunuz vird olarak. Elinizde de Üstadın tashihlerinin bulunduğu nüsha var. Bende o

mecmuanın yeni baskısı var. Size benim nüshayı versem, bundan sonra ondan okusanız, biliyorum duada belki konsantrenizi bozacak ama elinize de bir kalem alsanız, önemli dediğiniz, câmi olarak nitelendirdiğiniz duaların kenarına bir işaret koysanız, sonra o işaretlediğiniz yerleri tek bir cilt olarak derleyip tıpkı Dua Mecmuası gibi yayımlasak.” Çok kısa bir süre düşündü Hocaefendi.

Bir tarafta Allah ile irtibatı, duanın kendi hayatındaki yeri, Mecmuatü’l-Ahzâb’ta gerçekten insanın yüreğini hoplatacak, dile getirilmesi neredeyse imkânsız olan yalvarış ve yakarışlar, günümüz insanının Allah ile dua eksenindeki kopukluğu ve bütün bunlara ilaveten benim “Dua yetmedi.” deyişim. Sanırım bunların hepsini üst üste getirdi Hocaefendi ve “Tamam yapalım.” dedi. Yanımda getirmiştım Mecmuatü’l-Ahzâb’ı. Salondan çıkıp getirdim. Tebessüm etti. “Bazı imla ve harekeleme hataları da var, onları da düzeltsem olur mu?” dedi. “İsteddiğiniz gibi tasarruf edebilirsiniz.” cevabını verdim. “Ben de benimkileri sana vereyim. Ben bunu sana geri verinceye kadar ama. Ayrıca sen üzerinde kalem oynatma. Biliyorsun hatırası var, iyi koru.” dedi.

Bundan sonra ne oldu? Aradan ne kadar zaman geçti unuttum ama bir gün bana, bitirdiğini söyledi. Ben ondan sonraki ilk ziyaretimde kendisinin mecmualarını geri verdim. Benim mecmuam ise seçili duaları düzenleme ve tashihlerin yeni dizgi üzerinde yapılması için bu işle görevlendirilen arkadaşlarda asıl nüsha olarak kaldı. El-Kulûbu’d-Dâria piyasaya çıktıktan sonra geri aldım o kitapları. Evet, sonraki yıllar Mustafa Yılmaz Hoca tarafından “Yakaran Gönüller” adıyla tercümesi yapılacak olan el-Kulûbu’d-Dâria’nın ilk çıkış noktasının, böyle bir hatırası var. Tarihe emanet etmek istedim.

ASYA FİNANS FETVA KURULU

24 Ekim 1996'da açıldı Asya Finans Altunizade'deki merkez binasında. Tansu Çiller, Tayyip Erdoğan ve Abdullah Gül başta olmak üzere birçok siyasi açılışta hazır bulunmuştu. Hocaefendi de katıldı o açılış törenine. Arşivden bu açılış ile alakalı boy boy resimleri görmek ve videoları izlemek mümkün. Aynı kuruluş, 22 Temmuz 2016'da açılış esnasında Hocaefendi'ye yakın olmak ve fotoğraf kadrajına girmek için çırpınan Erdoğan tarafından kapatıldı. Bu 20 yıllık faaliyet süresince, Türkiye ekonomisine ne tür bir katkı sağlamıştır Asya Finans bilemem. Onu uzmanları değerlendirsin. Ben sadece ilk elden tanık olduğum kısmı ele alacağım.

Finans kurumları bildiğiniz gibi faizli bankacılığa alternatif olarak, İslam dünyasında gelişen bir modeldir. Küresel bir köy hâline gelmiş ve ekonomik kalkınmışlığını tamamlamış ülkelerin ekonomik sistemlerine entegre olabilmenin en önemli aracı olan bankacılığa, faiz hassasiyetinden dolayı mesafeli yaklaşan Müslümanların ortaya koyduğu bir model. Faiz ve faiz şüphesi bulunan her türlü işlem den uzak durma ama beri tarafta da kredi kullanırmak dâhil bankaların verdiği her türlü hizmeti verebilmek amacıyla ortaya konan bu modelin, genel işleyişi yazılı hâle getirilmiş ve uygulanıyor. Hatta diyebilirim, bu yazılı hâle gelen model, İslam dünyasında faizsiz bankacılık yapan -ki daha sonra finans kurumu, adını banka ile değiştirdi- her kurumda uygulanıyor. Ama bazen oluyor ki çok spesifik meseleler zuhur ediyor ve onların İslami değerler açısından ele alınıp hükmünün verilmesi gerekiyor. İşte bu amaçla, o dönemde her finans kurumunun uzman insanlardan oluşan bir fetva kurulu var.

Kimdir bu uzmanlar? Tabii ki İslam hukuku alanında kamuoyunda tanınmış akademisyen ya da Diyanet'te çalışan ve toplumda karşılığı olan, sözlerine, fetvalarına güvenilen marka insanlar. O dönemden hatırladığım Hayrettin Karaman'ın, hem Kuveyt Türk hem de İhlas Finans fetva kurulunda olduğu. Nereden biliyorum? Çünkü Karaman Asya Finans'ın da fetva kurulundaydı ve zaman zaman toplantılarda ele alınan konularla alakalı görüşlerini belirtirken "Geçen hafta İhlas'ta da konuştuk bunu."

derdi.

Sözü uzatmayayım. Asya Finans'ın fetva kurulu üç kişiden oluşuyordu. Hayreddin Karaman, Halil Günenç ve Selahaddin Kaya. Karaman malum. TV ekranlarında çok sık görülen, Yeni Şafak'ta yazan, Ensar vakfının kurucusu, Marmara İlahiyat hocası, tanınmış bir fıkıhçı. İçtihat konusunda doktora tezi yapmış ve bu teziyle İslami camianın gündemine oturmuş bir isimdi. Bu konuda Sahih-i Müslim mütercimi merhum Ahmet Davudoğlu Hoca ile yaptığı karşılıklı tartışmalar, sanırım onun popüler olmasında da etkili olmuştu. Ahmet Davudoğlu'nun “Dini Tamir Davasında Din Tapripçileri” kitabı, gençlik yıllarımızda Tavşanlı'da çok okunan bir kitaptı ve Karaman, orada savunulan fikirlerle mukayese edildiğinde çok modernist bir insan olarak karşımıza çıkıyordu.

Halil Günenç Hoca ise Şafii ulemasından ve Mardinli. 1930 doğumlu, medrese eğitimine Doğu Anadolu'da tanınmış hocalardan ders alarak başlamış; ardından, Suriye'de de yaklaşık sekiz yıl kalarak eğitimini tamamlamış birisi. Çeşitli ilçelerde ve en son da uzun müddet Urfa müftülüğü yapmış, ardından Diyanet İşlerine bağlı Haseki Eğitim Merkezinde öğretim görevliliği üstlenmiş. Yayımlanmış Şafii ilmihali başta olmak üzere birçok Arapça ve Türkçe eseri var.

Selahatin Kaya hafız-ı kelam, İstanbul Yüksek İslam mezunu, Diyanet İşleri Başkanlığı'nda çeşitli ilçe müftülüklerinde bulunmuş, Din İşleri Yüksek Kurulu'nda çalışmış ve ardından İstanbul müftüsü olarak görev yapan birisiydi. Nezaket ve nezahet abidesi olarak tanıdım kendisini. Tertemiz bir fitratı, kimseyi incitmemek için özen gösteren nazik bir kişiliği vardı.

Pekâlâ ben bu ekibin içine nasıl girdim? İslam hukuku ile olan alakama daha önce değinmiştim. 1988'de uzmanlık alanı olarak hukuku seçmiş ve okumalarımı o noktada derinleştirmeye ve yoğunlaştırmaya başlamıştım. 1992 yılında da Zaman gazetesinde “Fıkıh Köşesi” adlı bir köşe ile yazı hayatına atılmıştım. Asya Finans açıldığında, Zaman gazetesinde dört yıldan beri fıkhi konuları haftalık olarak kaleme alan ve bu yazıların toplamını “Yeni Bir Fıkhi Açı” başlığı ile kitap olarak yayımlayan bir insandım.

Bir gün Hocaefendi'nin yanında akşam sohbetindeyiz. Asya Finans'ın sahipleri diyebileceğimiz, finansör iş adamları ile müdürü ve müdür

yardımcıları var. İhtimal umumi çay sohbeti bittikten sonra Hocaefendi'ye bir şey soracaklar, görüşünü alacaklar; bilmiyorum. Ama bu tür gelme gitmeleri zaman zaman yaptıklarını biliyorum ve bugün olduğu gibi bazen de şahit oluyorum. İhtimal daha önceki toplantılarında bu fetva kurulu, kurulun kimlerden oluşacağı konusu konuşulmuş olmalı ki hiçbir münasebeti yokken birden Hocaefendi müdür beye dönerek, "Ahmet Hoca da o fetva kurulunun kâtibi ve raportörü olsun." dedi. Benim hiçbir şeyden haberim yok ama tahmin etmek zor değil. Karşısında Asya Finans müdürü, çevresinde yardımcıları ve yönetim kurulu üyeleri var ve ortaya söylenen söz bu. İtiraz gelmedi hiç kimseden, bilakis teşekkür ettiler.

Oturum sonrası Müdür Bey bana konu ile alakalı, fetva kurulunda kimlerin olduğunu, hangi aralıklarla hangi günler toplantı yaptıklarını söyledi ve ne tür mevzuların ele alındığı konusunda ayak üstü bilgiler verdi. Sevinmiştim çünkü ticari mevzular üzerinde okumalarım olsa da ne bilgi ne de tecrübe itibarıyla kuruldaki hocalarla mukayese edilemezdim. Ayrıca ülkenin en önde gelen din adamları ile birlikte olacaktım. Bu vesile ile onları daha yakından tanıma imkânını elde edecek ve hadiselere bakış açılarını öğrenebilecektim.

Nitekim öyle de oldu. Ayda bir, eğer çok acil bir şey olursa olağanüstü bir şekilde toplantıların yapıldığı fetva kurulunun, Hocaefendi'nin tabiriyle kâtibi ve raportörüydüm. Normal şartlarda kurulda görüşülecek meseleler, görüşme öncesinden raportöre bildirilir, üzerinde çalışma yapması gerekirse, o çalışmaları yapar ve kurul üyelerine gönderir. Böylece kurul üyeleri gündeme vâkıf olarak hatta kendilerinin de konu üzerinde çalışması gerekirse çalışarak toplantıya gelmeleri gerekir.

Ama bunların hiçbirisi olmadı. Hiç kimse benden böyle bir görev talep etmedi, "Şöyle yap." demedi. Ben de dâhil herkes toplantı günü elini kolunu sallayarak ve toplantıda ne konuşulacağını dahi bilmeden gelirdi. Mevsimine göre akşam yemeği yenir ya da yemeksiz çay-kahve eşliğinde toplantımız başlardı. Bunu bir eksiklik olarak olarak dile getirmiyorum.

Neden? Eksiklik değil mi bu diyebilirsiniz? Evet, normal şartlar altında bir eksiklik ama o kurula gelen mevzular açısından değil. Zaten yaşını başını almış, ilmî kariyerini ispat etmiş, şimdiye kadar böylesi nice sorulara cevaplar vermiş, diğer finans kurumlarında da benzer meselelerle karşılaşmış ve bunları gerek kitap gerek gazete yazıları gerek konferans ve

televizyon konuşmalarında dile getirmiş insanlar için hiç değil. Nitekim öyle de oluyordu. Müdür ve ilgili departmanın sorumluları, kurumun rutin işleyiş şekli haricinde bir mesele ile karşılaştıklarında onu kurula getiriyorlardı ve ardından müzakereler yapılıyordu hocalar arasında. Müzakereler sonrası nihai hükme çok kısa bir sürede varılıyor ve kayda geçiriliyordu.

Hafızamı yokluyorum, bunun dışına çıkan bir tane mesele ile karşılaştım ben. O da şu: yanlış hatırlamıyorsam Kenya'dan külçe hâlinde gümüş ithal etmek isteyen bir yatırımcı, Asya Finans'tan kredi talebinde bulunmuş. Bu mesele klasik fıkıhta “sarf” dediğimiz, paranın para ile değişimini ifade eden bölümde ele alınır. Para değişiminde fazlalık faiz kapsamında mütalaa edildiği için değişimin peşin ve eşit olması şart koşulmuştur. Gerek zaman gerekse tutarları arasındaki fazlalık faiz olarak değerlendirilmiştir. Önümüze gelen meselede ise gümüş madeni veresiye bir şekilde alınacak ve kurum buna tabii ki kendi kuralları içinde finans desteği verecek. Söz konusu gümüş madeni meta yani bir mal olarak kabul edilirse bunda bir problem yok. Mürabaha dediğimiz, kârlı alışveriş kapsamı içinde bile görülebilir. Ama gümüşe, fıkıh kitaplarında olduğu gibi, zati değeri olan para denildiği an işler karışıyor.

Müzakereler başladı. Karaman ve Kaya, gümüşün “tibr” yani külçe hâlinde olması, zati değerinin 14 asır öncesine göre altına nispetle düşmesi, artık para olarak fonksiyon icra etmemesi ve daha benzeri argümanlar ileri sürerek bunun vadeli alışverişe konu olabileceği, kredi verilebileceğini söylediler. Fakat Halil Günenç Hoca -ki hiç unutamadığım bir manzaradır- yanında hiçbir kitap olmadığı hâlde Şafii, Hanbeli ve Maliki fıkının önde gelen âlimlerinin kitaplarının sadece ismini değil cilt ve sayfa numarasını da söyleyerek iktibaslarda bulundu ve onların görüşlerini aktardı. Tabiri caizse ağzım açık kaldı. Fotografik hafıza. Kitap sanki gözünün önünde satır satır okuyor gibiydi.

Karaman ile Halil Hoca oldukça uzun ve kısmen de latifeli bir dille karşılıklı konuştular. Selahattin Hoca ve ben zaman zaman gülüyor zaman zaman düşünüyoruz. Gülüyoruz çünkü latifeli bir dil ile karşılıklı saygı içinde konuşuyorlar. Düşünüyoruz çünkü usul-ü fıkıh kaideleri içinde derin sayılabilecek müzakereler yapıyorlar. Yapıyorlar yapmasına da Halil Hoca kendine özgü bir şey söylemiyor, onları aktarıyor ve “illa” denecekse

kısmen müdafaasını yapıyor. Yapıyor ama değişen şartları hesaba kattığı yok.

Netice ne oldu diyebilirsiniz? Karaman bir yere gelince müzakereyi şu soru ile sonlandırdı: “Tamam Hocam! İbni Kudame Mugni’de şöyle diyor, Ebu Yusuf böyle diyor, Âlemgîriyye şöyle diyor da Fetâvâ-yı Haliliyye bu konuda ne diyor? Onu söyle bitirelim bu işi.” dedi. Allah selamet versin, Halil Hoca almıştı mesajı, öyle bir güldü ki kelimelere dökerek anlatmam çok zor. Sonra herkes o gülme senfonisine eşlik etti. Halil Hoca da kanaatini söyledi. Ortak kanaate “Evet” demişti Halil Hoca ve o karar yönetime bildirildi.

O heyete katıldığım zamanlarda ilmî bir katkı olmadı diyebilirim ama onlardan çok şeyler öğrendim. Karşılıklı saygıyı, görüş ayrılıklarına rağmen ortak bir yerde buluşabilmeyi, müzakere üslubunu, kaynaklara nasıl müracaat edilmesi gerektiğini, hem Türkiye hem de küçülen dünya ticaret hayatında nelerin yaşandığını. Hasılı güzel bir tecrübeydi benim için. Hocaefendi’den Allah razı olsun. O kurulun hiçbir zaman kâtibi, raportörü olmadım ama pasif bir üye olarak katıldım ve dediğim gibi çok şeyler öğrendim.

ÇENGELKÖY BADEMİ VE FAZLA KİLOLARA CEZA

İki hatırayı birleştirerek kaleme alacağım. Hanımın ailesi 1996 yılında Erzurum'dan İstanbul'a taşındılar. Anadolu yakası Çengelköy semtinde kiralık bir ev tuttular ve kayınpeder vefat edene kadar da o evde oturdular. İlkbaharın ortaları. Ağaçların bütün güzelliği ile arz-ı endam ettiği günler. Turfanda sebzelerin ve meyvelerin pazarlarda, manavlarda ve İstanbul sokaklarının köşe başlarında yer tutan kamyonetlerde satıldığı günler. Günlerden pazar. Sabah kahvaltısına ailecek kayıinvalidelere gittik. Gün planlaması içinde, eşim ve çocuklarım orada kalacak ben de Altunizade FEM'e Hocaefendi'nin yanına gideceğim. Kahvaltı sonrası FEM'e giderken Beylerbeyi'nden gittim. Köprüden önceki son çıkış olan Altunizade'den çıkıp hedefime ulaştım. Fakat Çengelköy'den geçerken, meşhur Çengelköy bademi olarak satılan ve gerçekten albenisi olan salatalıklar gördüm. Bilenler bilir, çok sulu ve güzeldir Çengelköy salatalığı. Badem demeleri de bundan dolayı olabilir. Arabamı kenara çekip Hocaefendi'ye iki kilo kadar salatalık aldım. Kulakları çınlasın Ahmet Kara'dan gördüm bunu. O da ara sıra getirirdi ve Hocaefendi severek yedi onları.

Vardığımda sanırım ders bitmiş, bir grup talebe ve esnaf ile muhabbet ediyorlardı. Mutfağa gittim. İki tane salatalığı yıkayıp bir tabağa koydum, yanına da bir bıçak ve tuz. Görünce anladı. Yabancıyı değil çünkü. "Sen mi getirdin?" dedi ve bıçakla bademi dikine dörde böldü, tuzladı ve yemeye başladı. Öyle iştahla yedi ki "Beş-on tane daha olsa yer." diyeceğiniz kadar. Bu manzarayı görünce ben mutfağa gidip iki-üç tane tane yıkayıp önündeki tabağa koydum. Güldü, teşekkür etti. Yemeyeceğim demedi. Ne yaptı biliyor musunuz? O gün sabah kahvaltısından o ana kadar yediği her şeyin ismini tek tek saydı. Üç tane zeytin, kibrit kutusu kadar peynir, iki dilim ekmek, kahve ve son olarak iki salatalık. Hepsinin kalori miktarlarını söyledi, matematiksel olarak hesabını yaptı, topladı ve ardından: "Günde 2000 kaloriden fazla almamam gerekir. Daha öğle vaktindeyiz. Geceye

kadar daha çok var.” deyip nazikçe reddetti.

Disiplin, Hocaefendi’nin hayatının merkezinde yer alır. Bir ömre onlarca hayat sığdırmasının sebebi de bu zaten. Zamanı iyi kullanması, beden, ruh ve akıl sağlığına dikkat etmesi, içinde yaşadığı şartları iyi okuması, dünyanın gidişatını iyi görüp geleceği öncelenmesi ve hazırlanması, iyi bir dinleyici olup her çiçekten bal almasını bilmesi. Daha başka şeyler de söylenebilir. Her neyse. Beden sağlığını ele aldığımız ikinci hatıraya geçeyim.

Dengeli beslenmeye bu kadar dikkat eden ve yediği şeylerin kalori miktarlarını bir diyetisyen, bir beslenme uzmanı kadar bilen Hocaefendi, çevresindeki insanların bedenlen sağlıklı olmaları, sağlıklı beslenmeleri, halk tabiriyle “göbekli” olmamaları için yeni bir uygulama başlattı. Ağabeyler ile talebeleri olarak bizlere, “Boy-kilo arasında 95 fark olacak, bu farkı aşan kişiler ayda bir yapılacak tartma işlemleri sonucu, kilo başına şu kadar para verecek.” dedi ve kestirip attı. Buna göre boyu 175 cm. olan bir insanın kilosunun en fazla 80 olması gerekiyor. 80’i aşan her kilo başına da 10 TL ceza kesiliyordu. Her iki grup adına da sorumlular belirlendi. Talebelerin sorumlusu bendim, ağabeylerin ise merhum Prof. Dr. İbrahim Erkul idi. Alınan ceza paraları da Hizmet’e sadaka olarak aktarılıyordu.

Burada söz konusu olan o paralar değil. Yeme-içme disiplini sağlama adına Hocaefendi’nin bizler üzerindeki kredisini doğru bir biçimde kullanması. Nitekim sonuç da verdi bu uygulama. Herkes için mi? Elbette hayır. Bu uygulamaya rağmen ideal kiloya ulaşamayan insanlar da oldu. Haklı da olabilir bazıları. Alışkanlıklar kolay terk edilemiyor. Yaşa bağlı olarak sindirim sistemi yavaşlıyor. Bu ikisi bir araya gelince ve aldığımız verdiğimizden fazla olunca elbette kilolar devreye giriyor. Hareket azlığını, spor alışkanlığımızın olmayışını, hastalıkları, işlerin yoğunluğunu, yurt içi ve dışı seyahatlerin çokluğunu ve misafire ikram kültürü gibi sebepleri de buna ilave ederseniz, bırakın yaşlı ağabeyleri, 25 yaşlarında bulunan biz gençlerin bile ideal kilolara ulaşması zor. Bununla beraber bu kontrol uygulaması, sağlıklı beslenme ve insanların kendilerini yeme-içme bağlamında disipline etmelerine yardımcı oldu. Çünkü yıllarca devam etti bu uygulama. Benim bahsini ettiğim tarihler 90’lı yılların ikinci yarısı. 2000 sonrası Amerika’da bile bu uygulama devam etti.

Bu faslı kapatırken ismini vermeyeceğim ama şaka anlayışı oldukça ileri

seviyede bulunan bir esnaf ağabeyin meseleye yaklaşımını hatırlatacağım. Kendi ifadesiyle o zamanlar kilosuna biraz fazla. Ne yapmış biliyor musunuz? Bir çek keserek altı aylık cezasını toptan İbrahim Erkul Ağabey'e vermiş. Bunu nasıl anlarsınız? "Ben kilo vermeyeceğim ya da veremeyeceğim." şeklinde değil mi? Mesele Hocaefendi'ye intikal etmiş ve o ağabeye kızmış. "Sabote ediyorsun. Ben kilo verirsiniz diye bu cezaları yazdım. Para tahsil etmek için değil!" demiş.

EŞLERİMİZLE UMRE SEYAHATI

En geniş anlamıyla kadın; Müslümanların İslam'ın ilk gününden itibaren çeşitli yönleriyle konuşulan, tartışılan bir mevzu. İslam'ın neşet etmiş olduğu zeminde bir sorun olarak algılanan kız çocukları ve kadınlar, işin aslına bakılırsa insanlık tarihi boyunca öylesi bir algıya kurban olmuşlar. Aslında bizim “kadın sorunu” olarak ele aldığımız meselenin doğru isimlendirmesi, “erkek sorunu”dur. Erkeklerin bakış açısı ve kabulü meseleyi bu noktalara getirmiştir. Süreç içinde maalesef kadınların büyük çoğunluğunun da “Kaderimize razıyız.” dercesine durumu kabullenmesi devreye girmiştir. Bunu da hesaba katacak olursak sorunun doğru adı “Kadınıyla-erkeğiyle insan sorunudur.”

Hocaefendi, Hizmet Hareketi'nin karar alıcıları ve Hizmet'e destek veren insanlar da zamanının çocuğudur. Yetişmiş oldukları ve içinde yaşamış oldukları sosyo-kültürel çevre, onların düşüncelerini belirlemiş, şahsiyetlerini şekillendirmiştir. Hayat felsefesi ve yaşam tarzlarını, önlerine hazır olarak koymuştur. “Neden? Niçin?” sorularını sormayıp “Nasıl?” sorusunun cevabı ile yetinen insanlarımız da mevcutla doğmuş ve mevcutla hayatlarını itmam etmişlerdir. Değişikliğe gitmeyi bırakın, bunu hayatlarında bir kez bile düşünmemiş olabilirler.

Diyeceğim o ki bizim yetiştiğimiz çevrede de Hizmet camiası içinde de kadın algısı, Hizmet'i tanıdığım 70'li yılların ikinci yarısında Türkiye ortalaması neyse oydu. Dolayısıyla “Kadının adı yoktu.” demem ve diyemem; ama “Anne olarak vardı.” diyebilirim. “İkinci sınıf vatandaş muamelesi görüyordu.” demem ama sanki ona yakın bir muameleye tâbi tutuluyordu.

İzmir'de kaldığım 1992-1995 yılları arasında bu yaklaşımın yanlışlığını kabullendiğim için bunu kırmak adına elimden geleni yapmaya çalıştım. Zira 1980'lerde başlayan, 1990 ve sonrasında hız kazanan, gerek zihniyet değişimi gerek bu değişimi hayata taşıyan projelerimiz ürünlerini vermeye başlamıştı. Dolayısıyla benim ders grubumda yer alan esnaf ağabeylerle yapmaya çalıştığım şey bu sürece destek veren çabalardı. Hocaefendi'ye

veya Hizmet’e rağmen değildi.

İzmir gibi bir yerde Kemeraltı, sanayi bölgesi, organize sanayi, toptan gıda, Türkiye çapında ün kazanmaya başlamış ev mobilya imalatı yapan insanların çekirdek grup içinde yer aldığı ders grubumuz vardı. Gerek bu kişilerin zihin yapıları, gerek İzmir’deki sosyo-kültürel çevreleri ve tabii ki bunlara uygun denebilecek seviyede bulunan eşleri ve eğitim arka planları, işin aslına bakarsanız kadının layık olduğu konuma gelmeleri noktasında öncü rol oynayabilirdi. Oynadı da nitekim. Neler yaptık?

Bugünden bakılınca kızlarımız ve hele hele torunlarımızın “Ne var ki bunda? Zaten normal bu değil mi?” diyeceği programlar yaptık ama o programlar ifade etmeye çalıştığım zeminde gerçekten çok ileri adımlardı. Cemaat ve sair İslami cemaatler için de böyleydi ve tabii ki Türkiye toplumu için de. Eşlerimiz ve çocuklarımızla şehirler arası gezi düzenledik mesela. Bir otobüs doluştuk, Denizli’ye gittik iki günlüğüne. Afyon’da Termal tesislerde bir hafta kaldık. Aynı şekilde Ankara Kızılcahamam’daki Termal Tesislerde tatil yaptık. Karaburun’da, Ürkmez’de, Urla’da, Aliğa’da kiralık veya mülk yazlıkları olan ağabeylerin evinde hafta sonları vakit geçirdik hep birlikte. Ve aynı kadro ile birlikte Ramazan umresine gittik. Tabii hepsinde de İslami açıdan kırmızı çizgilerimize riayet ettik. Müslüman kadın-erkek arasında olması gereken vakar ve ciddiyeti ihlal etmedik. Tenezzüh amaçlı gezi ve birlikteliklerde sınırları aşmadık.

Ama düşünün, haremlik ve selamlığın en sıkı derecede uygulandığı bir zaman diliminden bahsediyorum. Kadınların İzmir’de bile peçeli gezdiği, ellerine eldiven, gözlerine güneş gözlüğü taktığı ortamdan bahsediyorum. Evine gelen misafirlerin yanına “Hoş geldiniz” demek için bile çıkmadığı, izzet ü ikramlar verileceği zaman kapının tıklatıldığı ve evin erkeğinin servis yaptığı ve bütün bunların normal, aksi bir tutumun anormal kabul edildiği bir vasattan söz ediyorum. Böyle olunca herkesin eşiyle katıldığı bu beraberlikler gerçekten çok ileri adımlardı; hatta böyle söylemek mübalağa mı olur bilmiyorum ama devrim niteliğinde şeylerdi.

Pekâlâ diyeceksiniz ki Hocaefendi bunun neresinde? Organizasyon kültürü ve hâkim olan anlayış itibarıyla zaten hemen her şeyimizi Hocaefendi’ye soruyoruz. Bu ikisine ilaveten paradigma değişikliği denebilecek böylesi bir uygulamanın sorulmayacağını, kavli ya da sükutî onayının olmayacağını mı düşünüyorsunuz? Cevabınız “Hayır” ise doğru

cevap verdiniz. Hem ben Hocaefendi'ye soruyordum hem de yakın takibi sonucu bütün bu gezilerde neler olup bitti, ne tür faydalar elde edildi diye Hocaefendi bana soruyordu.

Kadınların konumu ve onlara bakış açısı itibarıyla benim bu camia içindeki gözlemim kısaca şu; Hocaefendi'nin "Kur'an ve Kadın" üst başlığı ile Bornova Camii kürsüsünden yapmış olduğu vaazların tarihi 1977. Kadının anne rolünün ağırlıklı olarak vurgulandığı "Ölçü ve Yoldaki Işıklar" kitabındaki vecizelerin yazılış tarihi biraz daha eski. Hocaefendi'nin kız çocuklarının ortaokul, lise ve üniversite eğitimi konusuna sıcak bakmaya başladığı tarih başlangıcı, 1980'lerin ilk yarısı. Kız evleri, kız yurtları, kız üniversite hazırlık kurslarının açılışları da yine 80'lerin ilk yarısında başladı. Bölge hizmetlerinde kadınların yer almaya başladığı tarih 90'ların başı.

1992 Amerika ve dönüşte uğradıkları Hollanda seyahati ise bu bağlamda bir dönüm noktası. Seyahat dönüşü Hollanda'da kadınların Hizmet organizasyonu içinde yapmış oldukları faaliyetleri anlata anlata bitiremedi. Bir ara bu eksende kadınlara haksızlık yapıldığını söyledi ve Türkiye'de yeni bir dönem başladı bana göre. Bu çerçevede 1995-1997 arası Ertuğrul Özkök, Nuriye Akman, Eyüp Can ve Nevval Sevindi, Yalçın Doğan, Taha Akyol, Cengiz Çandar, Mim Kemal Öke, Osman Özsoy vb. isimlerle yaptığı röportajlar dün ve bugün mukayesesinde Hocaefendi'nin geldiği yeri göstermesi açısından önemli kaynaklardır. 2000 sonrası artık üniversite mezunu genç kızlara sahip olan cemaat, onları istihdamda ciddi mesafeler katetti. Liyakat ve ehliyet sahibi kadınlarımız sosyal hayatta görünür olma, Hizmet kurumlarında etkin vazife alma noktasında cinsiyet ayrımcılığının son bulmasında ciddi katkı sağladı. 2020 ve sonrasında Hocaefendi gerek idari platformlarda gerek kadroda görevli kadınlarla istişari toplantılara bile katıldı.

Eşlerimizle birlikte umre seyahati diye başladık nereden bitirdik. Kalemimi salınca insan bazen böyle oluyor. Her neyse! Bu mevzu hem teorik hem kültürel temeller hem de tarihî süreçte pratik hayattaki seyri itibarıyla müstakil olarak ele almayı hakeden önemli bir mevzu. Umarım bir gün kadınlarımız bu konuda ciddi çalışmalara imza atarlar.

ZAMAN GAZETESİ VE VAKIFBANK REKLAMI

Zaman gazetesinde, köşe yazarlığım hariç dört ayrı departmanda çalıştım. Akademi sayfası, hediye olarak verilen kitapların dizgi ve tashihi, kısa süre yayın koordinatörlüğü ve yayın danışmanlığı. Hangi dönemime denk geldiğini inanın unuttum ama serde hocalık olunca fark etmiyor. Zira netameli konular eninde sonunda önüne geliyor.

Konu reklam. Şimdi de öyledir sanırım, gazetelere reklam verecek şirketler direkt kendileri gazetelerle muhatap olma yerine reklam ajansları ile çalışırlar. Ajanslar da o kurumlar adına sesli, görüntülü ve yazılı reklam hazırlıklarını yapar, yayın kuruluşları ile irtibata geçerler. O kurumlar, ihtimal ticari kazanç kaygıları adına olsa gerek, verecekleri reklamları, içinde farklı ürünlerin tanıtımlarının da olduğu bir paket hâline getirir ve böylece yayın kuruluşu ile masaya oturur. Yani her bir firmanın reklamı adına tek tek değil, paket olarak sunar, ya hepsi ya da hiçbiri der.

Bir de yayın kuruluşu adına, meselenin maddi yanına bakmak lazım. Gazeteler dört ayrı yerden para kazanır. Bir; satıştan. İki, reklamlardan. Üç; devletin belli bir tiraja ulaşan gazetelere verdiği resmî ilanlardan. Dört, ölüm ve taziye ilanlarından. Bu dördü arasında en çok hatırı sayılır kazanç, ticari firmaların vermiş olduğu reklamlardan olur. Bu açıdan gazetenin maddi imkânlar itibarıyla ayakta durabilmesi için o ticari reklamlara ciddi ihtiyacı vardır.

Şimdi buraya kadar okuduklarınız zihninizde döne dursun, başka bir yere yolculuk yapalım birlikte, İzmir'e gidelim. Yamanlar Koleji'nin mezuniyet töreni var. Hocaefendi kolejin sınıfhane binasının üstündeki beşinci katta kalıyor. Tören platformu girişteki bahçeye konulmuş. Güzel bir İzmir akşamı, meltem serinliği var, nem yok. Platformun oturanlara göre sağ tarafında bir pankart asılı. Reklam pankartı. Sarı bir zemin üzerine kocaman siyah harflerle yazılmış bir yazı ve kocaman bir logo. Ne biliyor musunuz? VakıfBank. Evet, VakıfBank'ın reklamı vardı pankartta.

O günler “banka, faiz” dediğiniz an insanlarımızın tüylerinin diken diken olduğu dönemler. Her ne kadar söylemle eylem arasında, inançla amel arasında boşluklar olsa da. Program sonrası aylarca bu meselenin konuşulduğunu hatırlıyorum. “Nasıl olur da bankanın reklamı alınır mı? Para lazımsa, istesinler verirdik. Haramı helal mi görmeye başladık? Kim bunun sorumlusu? Kararı kim aldı? Hocaefendi’ye soruldu mu? Sorulduysa ‘Hayır’ demiştir muhakkak ama buna rağmen o reklam pankartı oraya nasıl asıldı?” ve daha nice nice itirazlar.

Yukarıda, “Hocaefendi o günlerde sınıfhane binasının üstünde kalıyor.” cümlesini bilerek yazdım. Benim gördüklerime göre Barbaros Bey’in veya sair yetkililerin, hemen her akşam beraber oldukları Hocaefendi’ye sormadan ve ondan onay almadan bu reklamı almaları mümkün değildi.

Şimdi Zaman gazetesine döneyim. Yine VakıfBank reklamı. Bir reklam ajansı bize reklam için teklifini yaptıkları bir pakete, VakıfBank’ın da reklamını koymuş. Başka hangi firmaların reklamı vardı bilmiyorum ama hatırı sayılır miktarda getirisi olacak bir paketti bu. Reklam servisinde çalışan arkadaşlarımız VakıfBank reklamının çıkartılmasını istemişler. Onlar da direktmiş ve “Hayır!” demişler. Orta yol bulma çabaları olmuş. Teklifleri, VakıfBank’ın genel reklamını değil sadece kredi kartı reklamını koyma. Tabii hiç kimsenin tek başına sorumluluk alıp karar verebileceği bir konu değil bu. Hocaefendi’ye sormak lazım. Genel müdür, yayın yönetmeni, reklam servisi artık her kimse o sıralar Altunizade’de kalan Hocaefendi’ye konuyu arz etmiş ve “Olur” cevabı almışlar. Yayımlandı reklam gazetede. İzmir’deki pankartta kopan gürültüden çok daha büyük bir gürültü koptu bütün Türkiye sathında. Aboneliği bırakanlar oldu. Dinî hassasiyeti olan insanlar, gazete santralını günlerce meşgul etti. Gelen itirazlar “Nasıl oluyor da Zaman gibi bir gazete, bir faiz kurumunun reklamını yayımlar?” sorusu ile başlıyor helal-haram hassasiyetine ve Hocaefendi’ye kadar uzanıyordu.

Benim haberim sonradan oldu ama bu konuda Hocaefendi’yi en çok üzen birtakım büyük ağabeylerin itirazları ve kendisine intikal ettirilen sağda-soldaki konuşmaları olmuş. Yalnız onlar tenkitlerini “Siz habersiz yayımlamışsınızdır bunu!” diyerek gazete idaresine yöneltmişler. Bir cuma akşamı Hocaefendi beni çağırdı. Gittim. Dedi ki: “Arkadaşlar yarın bir yerde toplantı yapacaklarmış. Sen oraya gitsen, VakıfBank reklamı ile

alakalı gazete idaresinin düşüncesi olarak şunları anlatsan.” dedi ve bana bankaların yapagelmiş olduğu işlemlerin hepsinin faiz kapsamı içinde olmadığını, kredi kartı hizmetlerinin birtakım menfiliklere kapı açsa da yerinde ve doğru kullanıldığı takdirde hem insanlara hem de ülke ekonomisine katkı sağlayacağını, kayıtdışı ekonominin önlenmesine hizmet edeceğini ve hatta kredi kartları ile yapılan alışverişlerin klasik fıkıhtaki kefalet veya vekalet ile kıyaslanarak fıkhi bir zemine oturtulabileceğini anlattı. Aklımda kalanlar bunlar. Ben de zaten İslam ticaret hukuku ile alakalı özel okumalarım olduğu için Hocaefendi’nin ne demek istediğini çok rahat anladım.

Gaye Koleji vardı Ümraniye’nin Ferah Mahallesi’nde. Oraya ertesi gün gittim. Zaman gazetesi adına geldiğimi ve bir hususa açıklık getirmek için bir gündemim olduğunu söyledim. Biraz bekledikten sonra toplantı salonuna girdim. Sözü bana verdiklerinde karşımda, Ankara İlahiyat yıllarında talebelik yaparken bana ders okutmuş büyüklerim ve çok değerli hocalarım vardı. “Burada bana hocalık yapmış insanların yanında konuşmak...” diye söze girdim, isimlerini verdim ve onlar seviyesinde başka ilahiyat mezunu hoca abilerin de adını saydım. Ardından “Konu VakıfBank reklamı” diyerek söze başladım. Hocaefendi’nin bana kısaca anlattığı şeyleri fıkhi bir dil kullanarak anlattım. Bir de reklam ajanslarının paket meselesini gündeme getirdim ve bitirdim.

Aman Allah’ım! Ben sözümü bitirince öyle bir homurdanma başladı ki salonda, şaşırdım kaldım. Birçok insan konuşmak için söz istedi. Biraz önce andığım hoca ağabeylerden bazıları tabir caizse zehir zemberek sözler söylediler. O günden bugüne hiç unutamadığım en acı sözleri ise ilahiyatçı olmayan birisi söyledi: “Biz bu Hizmet’i size teslim ettik. Siz çoluk çocuk bu Hizmet’i batıracaksınız. Biz insan içine çıkamıyoruz bu reklamdan dolayı. Ne emekler harcadık bugünlere gelmesi için. Sizin sorumsuzca üç-beş kuruşluk kazanç için yaptığınız bu işlerle Hizmet’i mahvedeceksiniz.” Daha neler neler...

O dönem gazetede genel müdürlük yapan ağabeyimiz de oradaydı. Belki de o sözlerin muhatabı oydu ama benim üzerimden söylediler. Helal hoş olsun. Ben bana düşeni yapmıştım. Gerçekten ben de konuya Hocaefendi’nin bakış açısıyla yaklaşıyor ve öyle inanıyordum. O gün bugün görüşüm de değişmedi. Bankalar bütün dünyada hâkim olan

ekonomik sistemin en önemli araçlarından biri. Onlarsız ne ulusal ne de uluslararası bir ticaret düşünülemez bütün dünyada. Ferdî açıdan da baktığınız zaman aynı. “Hiç bankaya bulaşmadım.” diyen insanın bile bankadan bağımsız hayatını sürdürmesi mümkün değil bugünkü dünyada. Neyse...

Toplantıdan tabir caizse dayak yemiş olarak çıktım. Gelişmeleri haber vermek için Hocaefendi’nin yanına Altunizade’ye gittim. İhtimal merakla bekliyordu. Olan biteni anlattım. Yüzünü yere eğdi, konuşan ağabeylerin isimlerini istedi, söyledim. Derin bir iç geçirdi ve “Tamam” dedi. Ertesi günü onlarla toplantı yapacaktı. O toplantıda ne konuşuldu bilmiyorum. Kimseye de sormadım. Çünkü pazartesi sabahı genel müdür ağabeyimiz, o reklamın yayımlanmamasını istemiş reklam servisinden ve reklam yayından kaldırıldı. Başlangıcı ile kaldırılışı arasında kaç gün geçti bilmiyorum ama ben 2000 yılında Amerika’ya gelinceye kadar Zaman gazetesinde bir daha ne VakıfBank ne de başka bir bankanın reklamı yayımlandı. Sonrasını ise bilmiyorum.

KÜÇÜK DÜNYAM VE İNANCIN GÖLGESİ PROMOSYONLARI

Gelecek nesillerin bu yaşanmışlıkları bilmesine ihtiyacı olduğuna inandığım için yazıyorum bu hatırayı. Lider merkezli kült organizasyon iddialarının mazide uzandığı yerlerden birisi olarak görüyorum bunu ve o noktada Hocaefendi'nin tavrı ile çevresindekilerin tavrını, yanlış anlamaların önünü kesecek ve gıybetlere meydan vermeyecek netlikte ele almak istiyorum.

Hadis Ansiklopedisi Kütüb-ü Sitte bittiğinde ne yapılacak? Elmalılı Tefsiri ve Dört Mezhebe Göre Fıkıh Ansiklopedisinden sonra 18 ciltlik Hadis Ansiklopedisi de bitmek üzere. Bir okur düşünün; bu kitapları alabilmek için Zaman Gazetesine abone olmuş ve bu tam 38 ay sürmüş. Şimdi yeni bir promosyon verilmeyecek olursa aboneliğini sonlandırabilir. Bu da gazetenin tiraj kaybetmesi anlamına gelir.

Tiraj kaybı deyip geçmeyin. Mesele sadece “Ülke sathında şu kadar satıyoruz, birinci, ikinci, üçüncü gazeteyiz!” demekten daha öte sorunları içinde barındırıyor gazete idaresi açısından. Tiraja göre sadece evlere gazete ve hediye dağıtımı için istihdam edilmiş personel, tutulan gazete büroları bu sorunların başında geliyor. Ne olacak bu kadar eleman? O tiraja göre alınan ve depolarda bekleyen Kanada'dan ithal kâğıtlar? Matbaa çalışanları? Daha başka şeyler de sıralanabilir. Sözün özü, tirajın düşmesi çok boyutlu bir sorun Zaman için.

Bu sebeple olsa gerek genel müdürlüğe bağlı olarak çalışan promosyon bölümü, o sıralar bir taraftan çekimleri yapılan diğer taraftan yazıya dökülen “Küçük Dünyam-2” kitabını bir aylık kupon, “İnancın Gölgesinde”

kitabını da ikiye bölerek on beş günlük kuponlar hâlinde vermeyi planlamış. Ben promosyon bölümünde çalışıyorum ama bundan haberim yok. Doğru mu bu? İnancın Gölgesi için bir şey diyemem ama Hocaefendi'nin Küçük Dünyam kitabının verilmesini doğru bulmuyorum.

Duyduk ki Hocaefendi de bu teklifi yapan idarenin hissiyat ve düşüncelerine mümâşât etmiş ve dediklerine göre kerhen kabullenmiş. O gün itibarıyla Latif Erdoğan “Küçük Dünyam-2” için haftalık röportajlara devam ediyor ve biten kısımları da hemen yazıya döküp yayına hazırlıyor. A4 olarak 36 sayfası hazırmış kitabın. Röportajda 80’li yıllara gelinmiş ve okullar, Sızıntı, Tabibler vakfı, Öğretmenler Vakfı, Zaman gazetesi vb. konular konuşuluyormuş. Geri kalanı da işte bu röportajlardan tamamlamayı düşünmüşler.

Yalnız Latif Erdoğan o sıralar hasta imiş, hanımı da gıda zehirlenmesi yaşamış. Dolayısıyla yazıya henüz dökülmemiş kısımları yazıya geçirme ve tashih etme işini Abdullah Aymaz Hoca üstlenmiş. Hocaefendi Latif Erdoğan’ın yaptığı ilk 36 sayfalık kısmı tashih etmiş ve beni çağırmış. Ben de haftalık dersler münasebetiyle İzmir’deyim. İki gün sonra döneceğim İstanbul’a.

İstanbul’a döndüğümde tashih ettiği 36 sayfayı bana verdi ve dedi ki: “İyi ki bakmışım. Çok abartılı şeyler vardı. Küçük Dünyam-1’de olduğu gibi yoğun tepki alırdık eğer böyle yayımlansaydı. Üç tane daksil bitirdim.” Sonra bazı sayfaları göstererek: “Bak, buraları komple sildim, yeniden yazdım.” dedi.

Burada durayım. Hatırat serisinin birinci kitabında da yazmıştım. Latif Erdoğan Hocaefendi’ye “Şeyh uçmaz müridi uçarur.” deyimini hatırlatacak şekilde, öyle bir nazarla bakıyordu ki demeyin gitsin. Nitekim 15 Temmuz öncesi ve sonrasında aldığı tavır da bunun tam tersi idi. Bir başka tabirle onun ortası yoktu ve hep uçlarda dolaşıyordu. Yeri geldiğinde bana “Fî Zilâl yazacak insana Fî Zilâl okutturuyorsunuz!”, “Dünya devlet başkanları ile Hocaefendi’yi GYV bünyesinde görüştüreceğim.” diyordu yeri geldiğinde “Şeytanın Gülen Yüzü” isimli kitap yazacak kadar savruluyordu. Neyse. Burada kalsın. Sanırım bu benim değil psikiyatri ilminin alanına giriyor.

Otuz altı sayfalık metni aldım. Promosyon bölümünden birlikte çalıştığımız Serkan, İsmail, Sadık metni yeniden yazdılar. Ben de üzerinde oynamalar yaptım. Yanlış anlaşılmalara medar olacak bazı bölümleri

-özellikle şahıs isimlerini- çıkarttım. Rahatsız olabilecekleri endişesini yaşadım. Yeni bir tartışma kapısı açmanın manası yok diye düşündüm. Hasılı metin; Latif Erdoğan, Hocaefendi, ben ve benden sonra da Abdullah Aymaz Ağabeyin son kontrolünden geçti ve yayına hazır hâle geldi.

Aldığım notlarda 25 Kasım 1996 tarihi yazılı. Adapazarı Kuzuluk kaplıcalarına gittik iki günlüğüne. Sabah gazeteleri aldım, okuyorum. Ne göreyim, Küçük Dünyam-2'nin reklamı! Kupon karşılığı verileceği yazıyor ama kitap kapağının üzerinde üç isim var. Latif Erdoğan, Abdullah Aymaz ve Ahmet Kurucan. Benim bu kitaba katkım yüzde bir bile değil. Aymaz Hoca'nın da hakeza. Neden üç isim? Anlam veremedim. Hatta Latif Erdoğan'ın da bundan -haklı olarak- rahatsızlık duyacağını düşündüm. Nitekim düşündüğüm gibi de oldu. Abdullah Aymaz Ağabeye bu rahatsızlığını dile getirmiş. Sonra şöyle bir ara formül bulmuşlar. "Röportajı Yapan" ve "Yayına Hazırlayan" diye iki başlık koymuşlar.

O gün de böyle düşünüyordum bugün de, ne gerek vardı? Yayın dünyasının kendine özgü kuralları var. Bu türlü durumlarda benim bildiğim kadarıyla yazarın önsözde, katkıda bulunanlara ismen teşekkür etmesi yeter de artar bile. Ama nedense birilerinin müdahalesi ile bu tatsız olay yaşanmış oldu.

Yayına başladık. Yaklaşık bir hafta, seri hâlinde yayımlandı. 1 Aralık 1996 günü bir gelişme yaşandı. Dr. Şerif Ali ile Dr. Mahmut Ağabey, Hocaefendi ile özel bir görüşme yaptılar. Uzun bir müddet konuştular kendi aralarında. Öğle yemeği sonrasıydı bu görüşme. Günlerden pazar ve ben de oradaydım. Beni çağırdı Hocaefendi o görüşme sonrası. Dedi ki: "Bazı etkin çevrelerden ciddi tepki almış bu dizi. Kazandığımız krediyi de kaybetmişiz. Diziyi yarın kesiyoruz. Biliyorsun, zaten bana zorla kabul ettirmişlerdi. Diziyi kesme açıklaması yaparken bunu da yazarsınız." dedi.

Ben şok olmuşum. Ama bir taraftan da benim için şaşırtıcı olmadı. Zira yapılan planlamaya göre 1997 Ağustos ayına kadar her ay, Hocaefendi'nin bir kitabının verilmesi kararlaştırılmıştı. Yani Küçük Dünyam-2 ve İnancın Gölgesi bittikten sonra hangi kitapları verelim konuşmaları yapılıyordu. Ben ise bunun yanlış olduğuna, sırf Zaman gazetesi tiraj kaybetmesin diye Hocaefendi'nin bu ölçüde afişe edilmesinin doğru olmadığına inanıyordum. Bunun bizim, "Türkiye'deki herkesin gazetesi" olma iddiamız ya da hedefimize balta vuracağına ve bizi, sadece cemaatimize gönül verenlerin

dâhil olacağı, dar kalıplar arasına sıkıştıracağına inanıyordum. Yetkili insanların bulunduğu toplantılarda da bu düşüncemi açıkça beyan ettim ama oy çokluğu ile çıkan istişare kararına da itiraz etmedim.

Fakat burada başka fırsat doğmuştu, Hocaefendi'ye söyleyebilirdim şimdi. Belki ateşe benzinle gitmiş gibi olacaktım ama bu gerçekleri de nihai karar alıcı olarak ve neticede şahsen kendisini de ilgilendirdiği için Hocaefendi'nin bilmesi gerektiğini düşündüm. Anlattım düşüncemi. Dinledi ve meselenin farkında olduğunu ifade etti.

Pazartesi sayfası hazır. Artık onu yayımlayacağız. “Arkası yarın!” demiş, pazartesi yayımlanacak bölümün spotlarını vermişiz. Birden kesmek olmayacak. Bu kamuoyunda “Ne oldu, anonsu yapılmış sayfa neden yayımlanmadı?” sorularının sorulmasına neden olacak. Yalnız salı günü için anons kısmını çıkartacağız. Açıklama yapıp yapmamaya gelince, buna pazartesi toplantısında karar verilecek.

Pazartesi sabahı gazeteye gitmeden önce FEM'e uğradım. Âdetim değil aslında. Çamlıca'da oturuyor, Yeni Bosna'ya gidip geliyorum her gün. Sabah köprü trafiğine kalmamak için de namazdan sonra çıkıyorum genelde evden. Yanlış hatırlamıyorsam gece yarısı bana telefon ettiler ve “Sabah buraya uğra.” dediler FEM'den. Onun için gittim. Sabah kahvaltı yapmışlar. Hocaefendi beni görür görmez yanına çağırdı ve dedi ki: “Dün akşam karar değiştirdik. Söyleyemeyeceğim sebepler ağır bastı. Fakat sabaha kadar uyuyamadım. Bir gün daha devam edeceğiz. Salı da yayımlanacak ve ‘Bitti’ yazılacak. Çarşamba yayımlanmayacak.” dedi. “Tamam” dedim ama neden karar değişmişti? Ne olmuştu bir önceki gece? Şu olmuş; gazete idaresinden iki kişi konuşmuşlar kendisi ile. Ne konuştular bilmiyorum ama karar değişikliğinin sebebi işte bu konuşmamış.

Bu arada çantamda salı günü yayımlanacak sayfanın maketi var. Hemen çıkarttım ve kontrol etmesini rica ettim. 1977 Almanya hatıratının devamı vardı. Bir önceki gün bu hatıratın başlangıcı anlatıldığı için devamı bıraktık ama hemen onun arkasında yer alan 1977 Turgut Özal ve Yaşar Tunagür'ün isimlerinin geçtiği seçim hatıralarını çıkardık ve “Bitti” yazarak bu faslı kapattık.

Hasılı, Küçük Dünyam-2'nin gazetede yayımlanan kısmının ana hatları ile serencamı böyle. Otuz altı sayfalık bu düzeltilmiş hatıratın yirmi bir sayfası kaldı. Hocaefendi tuttu onları bana verdi. Ben de fotokopilerini alıp aslını

Latif Erdoğan’a teslim ettim. Hatırat çekimleri devam ediyor. “Zaten yazılı hâle getirilmiş ve tashihten geçmiş bu kısmı şu an çektiği hatırat ile birleştirir ve Küçük Dünyam-2 ismiyle yayımlanır.” düşüncesiyle. Hatıratın çekilme amacı da buydu malum. “İnancın Gölgesi” planlandığı gibi okuyuculara kupon karşılığı verildi ama Ağustos’a kadar Hocaefendi’nin kitaplarını verme düşüncesi, bu gelişmelerden sonra plan aşamasında kaldı ve terk edildi.

Buradaki en kritik eşik, Dr. Şerif Ali ve Dr. Mahmut Ağabeylerin Hocaefendi’ye ne dediği? Bilmiyorum. O gün bugün kendilerine bunu sormadım. Fakat onların meslekleri, ilgi alanları ve sosyalleşme konusundaki kabiliyetlerinden dolayı edinmiş oldukları farklı çevrelerdeki insanların düşüncelerini aktardıklarını tahmin ediyorum. Bir zihin jimnastiği yapacak olursak; büyük bir ihtimalle aktarılan düşünceler, son tahlilde lider merkezli bir kült organizasyonuna dönüşme ihtimali, bunun da 1994’de GYV ile başlayan “Demokrasiden geriye dönüş yok!” cümlesi ile taçlanan, hoşgörü ödülleri ile kırılmaya duran Fethullah Hoca ve cemaati imajına zarar verebileceği istikametindeydi.

HATIRAT ÇEKİMİ GYV CUMA TOPLANTILARI VE USUL PROBLEMİ

Latif Erdoğan'ın hatırat çekimleri tüm hızıyla devam ediyor. Haftada bir gün olarak belirlenen çekimler genelde sohbet havasında cereyan ediyor. Sohbet derken kastım, orada bulunan kişilerin çekimin yapıldığı salona dinleyici olarak katılması. Yoksa, tek kişinin konuştuğu bir ortam değil. Neden? Çünkü Latif Erdoğan, sorduğu sorulara aldığı cevaplar esnasında araya girip başka sorular sorabiliyor. Verdiği cevabı açmasını isteyebiliyor. Kendisi de o dönemin canlı şahidi olduğu için bazı hatırlatmalarda bulunabiliyor.

Pekâlâ başkaları neden bu röportaj ortamına dinleyici olarak giriyor? Cevaplanması zor bir soru. Bu soruya cevap olarak benim bir tahminim bir de bilgim var. Tahminim, Hocaefendi ömrü boyunca kalabalık kitlelere konuşmuş. Camilerdeki vaazlardan hutbelere, konferans salonlarındaki konuşmalardan yurtlardaki büyük salonlarda toplanan kişilere yaptığı sohbetlere varıncaya kadar, hep kitle karşısında konuşmuş. Ben bu alışkanlığın, zaten bir anlamda sohbet olan söz konusu röportajlara insanların katılması kararında, etkisi olduğunu düşünüyorum.

Bilgime gelince; Hocaefendi karşısında her zaman, anlattığını anlayan ve anladığını, muhatabının gözlerinin içine baktığında anlayabildiği kişilerin olmasını ister. Bunu defalarca dile getirmiştir çeşitli vesilelerle. Sözünü ettiğimiz röportajlar için de bunu söyledi bir iki defa. Özellikle “Anlatılan dönemlere şahit olan kişilerin ön saflarda olması hem bir taraftan tedailere kapı açıyor hem de onların tasdiki, doğru hatırladığımı baş sallamaları ile ifade etmeleri bana destek veriyor.” demişti. Onun içindir ki röportaj çekiminin yapılacağı günlerde, eski ama eskimeyen ağabeyler özellikle gelirdi. Ben aynı şeyi yıllar sonra benzeri çekimleri yapan, Türkiye’de başlayıp Amerika’da devam eden, Rıdvan Kızıltepe’nin röportaj çekimlerinde de gördüm.

Yalnız, sorular konusunda o zaman tuttuğum günlüğüme yazdığım bir

hususı aktarmak istiyorum. O da şu; Latif Erdoğan bazen öyle sorular soruyordu ki konferans konusu olur ya da al eline kalemi kitap yaz. Mesela, bizzat şahit olduğum bir soru, İslam’da kadının yeri. Hocaefendi’nin annesi ile olan hatıralarının konuşulacağı bir çekimdi ve başta bunu ifade etti ama ardından “Bu konuya şöyle bir soru ile başlamak istiyorum.” dedi ve “İslam’da kadının yeri nedir?” sorusunu sordu.

Hocaefendi ne yapsın? şu anda bu hatıratı yazarken kendimi Hocaefendi’nin yerine koydum, inanın kilitlendim. Kaldı ki Hocaefendi, bu konuda 1977 yılında cami kürsüsünde seri vaazlar vermiş bir insan. İslam, kadın ve özellikle kadının anne pozisyonu ile alakalı birçok yazısı ve konuşması var.

Buna rağmen Hocaefendi kadın ve erkeğin hilkat yani ontolojik özellikleri itibarıyla birbirini tamamlayan iki parça olduğunu söyleyerek söze girdi, bir iki ana noktaya temas etti ama zorlandığı belliydi. Bence haklıydı da. Annesi ile alakalı hatıralarını anlatmaya zihni hazırlık yapan bir insana “İslam ve Kadın” dersiniz tabii ki tıkanır. Burada bitse iyi. Erdoğan, Yunan mitolojisindeki Apollo, Afrodite gibi Tanrı isimlerinden bahisler açtı, bunların birçoklarının kadın ismi olmasının nedeni gibi, bir soru sordu.

Salonda dinleyiciyim. Bu sorular zihnime “Keşke Latif Erdoğan hazırladığı soruları birkaç kişi ile istişare edip son şeklini öyle verse ya da bir ekip ile bu soruları hazırlasa.” düşüncesini getirdi. Hatta daha ötesini düşündüm, keşke bu sorular Hocaefendi’nin eline yazılı olarak çekimden en azından iki gün önce verilse ve kendisi ciddi bir zihni hazırlık yapsa.

Tarihe mal olacak, hem kendi hayatı hem de o hayatın yaşanmış olduğu dönemin sosyo-kültürel arka planını gösterecek anlatımları için bunun çok önemli olduğu kanaatini oluştu bende. Haklı değil miyim?

Her insan aslında yaşadığı dönemin kültürünün, tarihinin, geleneklerinin, coğrafyasının ürünüdür. Hayatı adına anlattığı her şey bunlardan izler taşır ve gelecek nesiller için o dönemleri daha iyi anlama adına projektör rolü oynar. Hele bu Hocaefendi gibi bir insansa. Sadece fotoğrafta gördüğünü anlatan değil, onu perde arkasına ait derinlemesine tahlillerde bulunarak anlatan birisiyse, gelecek nesillerin istifadesi daha çok olmaz mı?

Benzeri düşünceleri GYV’nin (Gazeteciler ve Yazarlar Vakfı) cuma toplantıları için de daha önceden düşünmüş ve bunu sözünün sazinin geçeceğini umduğum Naci Tosun’a yetkililere iletmesi için söylemiştim.

Şöyle ki GYV 1994 Dedeman oteli açılış programı, iftar programları, ödül törenleri vs. ile Türkiye kamuoyunda ciddi ses getirmeye başladı. Siyasiler, üst düzey bürokratlar, akademisyenler, iş adamları, sanat dünyasının duayenleri, azınlıklar, solcular, liberaller vs. bir manada toplumun elit ve aydın kesimi, Müslümanlık adına farklı bir ses olarak gördükleri Hocaefendi ile birebir görüşme konuşma arzusu içine girdiler.

Yanlış anlaşılmasın, “Şeyh uçmaz müridi uçurur,” noktasına düşmek istemem. Evet, bu arzuyu duyanlar vardı ama bunu tetikleyen unsurlar da söz konusuydu ve bunun başında GYV idaresinin ya da söz konusu kesimle tanışıklıkları bulunan insanların onlara götürdükleri Hocaefendi ile görüştirme teklifleri idi. Cuma toplantıları da bunun bir zeminini oluşturdu.

Şöyle oluyordu; her cuma belli sayıda bazen beş-altı bazen de yedi-sekiz kişiden çok olmamak şartıyla, belli bir plan dâhilinde davetliler akşam FEM’e geliyor, kendileri için hazırlanan yemek salonunda Hocaefendi ile birlikte akşam yemeği yeniyor ve masadan hiç kalkmaksızın tatlı, çay-kahve ve meyve eşliğinde uzun bir müddet sohbet ediliyordu. Ben de bazılarına katıldım bu yemeklerin. Çok tabii birlikteliklerdi. Genelde birbirlerini daha önceden tanıyan davetlilerin, hem Hocaefendi ile hem de kendi aralarında karşılıklı konuşmaları, gülüşmeleri, hatıraları havada uçuşuyordu.

Çay kahve faslı sonrası meselenin rengi değişiyor, bu defa davetlilerle Hocaefendi arasında soru-cevaplı konuşmalar oluyordu. Davetlilerin mesleki kimliklerine göre söz konusu sohbetlerin mahiyeti değişiyordu. Sinema dünyası ile sinema ve tiyatro; müzik dünyasından gelenlerle müzik; iş adamları ile ekonomi; din adamları ile din. Bazen oluyordu ki muhabbet genel konulardan oluyor ve bana göre zaman eriyip gidiyordu. Hâlbuki davetlilerin, nezaket ve nezahetinin ötesinde ilmî kimliğiyle Hocaefendi’yi tanımaları burada cereyan edecekti.

Şöyle düşünüyordum, Hocaefendi’ye daha önceden gelecek olan misafirlerin kim olduğu, ne işle meşgul olduğu ve bu yaşına gelinceye kadar neler yaptığı, düşünce dünyası vb. kısa bilgiler verilse. Hatta Hocaefendi’nin simaen tanımadığı bir insan ise vesikalık bile olsa bir fotoğrafı kendisine gösterilse. Hizmeti tanıma ve Hizmet hakkındaki düşünceleri biliniyorsa onlar da söylense. Böyle bir hazırlık olmayınca hadise sohbetin tabii akışı içinde şekilleniyor ve ihtimal zaman çok iyi bir

şekilde kullanılmamış oluyordu. Bu bağlamda ortaya çıkan zaman, imkân ve enerji hem Hocaefendi için hem de misafirler için bir manada israf oluyordu.

Nitekim böyle manzaralarda çoğu defa karşılaştım. Hocaefendi'nin havadan sudan konuşmalardan dolayı sıkıldığını anladığım bazı zamanlar devreye girdiğim ve sohbetin akışını değiştirmek için soru sorduğum da olmuştur. Sadece ben mi? Dr. Kudret, Şerif Ali Tekalan, Naci Tosun, Ergün Çapan ve Cemal Türk Hoca'nın da zaman zaman sorular sorduğunu hatırlıyorum. Hatta bu manzara birkaç defa tekrarlanınca, biz sohbet öncesi bir araya gelip ‘Yine böyle olursa şu soruları soralım.’ diye soru hazırlığı yaptığımız da olmuştur.

Hâlbuki yukarıda ifade ettiğim misafirler hakkında bilgi vermenin yanında “Eğer sohbet tıkanacak olur, kahve muhabbetine dönecek olursa size şu soruları sorabiliriz.” diye bu soruları daha önceden kendisine vermiş olsak daha iyi olmaz mıydı? Zihni bir hazırlık yapmasına fırsat vermiş olurduk ve program daha verimli hâle gelebilirdi.

Kimseyi suçlamıyorum bu sözlerimle. Zamanı geriye sarıp yeniden yaşamanın imkânsızlığının da bilinci içindeyim. Anakronik bir yaklaşım içine de girmek istemem. Bugünün zihni yapısı ve şartları ile o günleri değerlendirip sonuçlara ulaşmayı arzu etmem ama hatırat yazımı esnasında aklıma gelen değerlendirmeleri paylaşmamayı da en azından okuyuculara karşı yapılmış bir saygısızlık olarak görürüm. Kaldı ki ben bu değerlendirmeleri, o günlerde tutmuş olduğum günlük notlarım arasına da yazmışım.

Belki şu itirazı yapanlar olabilir: ilham. Bu türlü hazırlıklar özellikle Hocaefendi gibi bir insanın ilhamlarını kesen, meseleyi tabir caizse tiyatroya döndüren bir rol oynamaz mı? Muhtemel bu itirazın haklı yanları da olabilir haksız yanları da. Haklı yanları olabilir çünkü Hocaefendi'nin bu söylemi destekleyen beyanları olmuştur zaman zaman. Haksız yanları ise şu; eğer Hocaefendi zihni bir hazırlık yapacaksa, tutacak, bir makale yazar gibi anlatacağı her şeyi satır satır belirleyecek ve ezberleyecek değil. Sadece ana noktaları belirleyecek, onların açılımlarını yaparken yine o anda aklına geldiği gibi yapacak. Tıpkı yıllar ve yıllar boyu vaazlarda yaptığı gibi.

Hocaefendi'nin Bornova Camii'nde vaizlik yaparken yaptığı vaazların

defterlerini gördüm. Konu başlığına göre 1, 2, 3 diye kategorilere ayırmış hatta bazı başlıkları da a, b, c diye alt başlıklara ayırmış ve vaaz kürsüsüne çıktığında bu notlar önünde yok. Tabir caizse bu kategori ve alt başlıkların fotoğrafını çekmiş ve hiçbir atlama ya da unutma olmadan anlatmış. Her neyse...

AMERİKA ZİYARETİ VE SOHBET NOTLARINDAN BİR KESİT

Kalp rahatsızlığı için gelmişti ABD'ye Hocaefendi. Dr. Mahmut Akdoğan başta olmak üzere birçok insanın tavsiyesi ve ısrarları netice vermişti. Bugünkü gibi hatırlıyorum: “Yorganımı üzerime örterken sarf ettiğim efor bile kalbimi yoruyor ve kan ter içinde kalıyorum.” diyordu Hocaefendi o zamanlar. Randevular alındı ve Hocaefendi yola çıktı. Başlangıçta bir ay kadar kalıp gelecekti. Öyle planlanmıştı ama olmadı. Toplamda dört ay kaldı.

İkinci ay, üçüncü ay derken Türkiye'den onlarca insan gruplar hâlinde Hocaefendi'ye geçmiş olsun ziyaretine gidiyordu. 1985 sonrası yanında uzun yıllar kalmış ve hâlâ kalmakta olan talebelerden hiç kimse ziyarete gitmedi. Bunun bizim adımıza bir eksiklik olduğununun hepimiz bilinci içindeydik. Birisinin inisiyatif alıp randevu alması gerekiyordu. Cemal Hoca ile konuşup randevuları ayarlayan kişiye gittik. “Tamam, konuşayım.” dedi. Birkaç gün sonra “Talebeleri temsilen ikiniz gidebilirsiniz.” diye cevap geldi. Pasaportum vardı. Hemen vize işlemlerine başvurmak için evraklarımı hazırlamaya başladım. O dönemler, İstanbul Amerikan konsoloslüğundan randevu almaya gerek yoktu. Sabah erkenden gidip sıraya giriyorsunuz ve sanırım öğleye kadar devam eden vize işlemlerinizi sıranız gelirse içeri giriyor ve işlem yapabiliyordunuz.

Ben de öyle yaptım. İlk sıralarda girdim. Zaman gazetesi yayın koordinatörü idim o zamanlar. Bana sarı basın kartımı sordu vize görevlisi. Çıkardım gösterdim. “Yarın gelin vizenizi alın.” dedi. Hepsi bu kadar. Yalnız Cemal Hoca'nın vize işleminde bir günlük bir gecikme oldu. Biz de biletleri daha önceden almıştık. Ben biletimi değiştirmedim. Bir gün sonra da Cemal Hoca geldi.

Hocaefendi üç ay, Ankara esnaflarından Şükrü Uğurlu'nun, galericilik yapan oğullarının Hudson nehrine bakan bir apartman dairesinde kalmış. Fakat gelen gidenlerin çokluğu apartman sakinlerini rahatsız edince New

Jersey’de Metuchen isimli bir şehirde müstakil ev tutmuşlar. Hem mahalle hem ev hem de mahalle sakinleri Amerikan filmlerinde gördüğümüz manzaraları andırıyordu. Orada kaldık tam bir ay. Hocaefendi’nin tedavisi olmuş, Türkiye’den geldiği zamana nispetle oldukça sağlıklı bir biçimde gündelik hayatına devam ediyordu. Bu bir aylık süreçte gelen gidenin arkası kesilmedi. Amerika içinden Hizmet’e destek veren sayıları oldukça az olan esnaflar, ağırlığını master ve doktora talebelerinin oluşturduğu öğrenciler ve tabii Amerika dışından belli bir programa bağlı olarak randevu alıp gelen insanlar.

Çok sıcak bir aile ortamı vardı. Aşçımız Murat Usta, günde kahvaltı dâhil üç öğün soframızı hazırlıyor. Birol ve İsmail Beyler başta olmak üzere yerleşik arkadaşlar dışarıdan gelmesi gereken ihtiyaçlarımızı karşılıyorlar. “Ev içeri” denir ya halkımız arasında, o sıcak aile ortamında günde üç defa samimi sohbet oluyordu. Hocaefendi, birlikte kaldığı bu insanlarla arasındaki mesafeyi daraltmıştı iradi olarak. “Vakar ve ciddiyetten uzaktı.” diyemem ama Türkiye’de gördüğümüz Hocaefendi yoktu. Sohbet; Türkiye’nin sıcak gündemi, 28 Şubat ve onun artçı sarsıntıları diyebileceğimiz olaylar ve tabii ki dinî konular etrafında dönüyordu.

Bu sohbetlerden birtakım notlar almıştım. Kaldığımız bir aylık süre içinde muhafaza edebildiğim notlar, 13 Eylül ila 28 Eylül 1997 arasını kapsıyor. Bir fikir vermesi ve tarihe ışık tutması açısından bu notlardan bazılarını paylaşmak istiyorum. Bu süreç içinde ADL (Anti-Defamation League - İftira ve inkârla Mücadele Birliği) Başkanı Abraham Henry Foxman ve yardımcısıyla, kaldığımız evde yaptığı görüşmeye şahit oldum. Bir de New York’ta Kardinal John Joseph O’Connor ile yaptığı görüşmeyle alakalı, eve geldiğinde izlenimlerini ilk elden dinledim. Ayrı bir başlık hâlinde onları da sohbetlerden bazı kesitler aktardıktan sonra kaleme alacağım.

Şimdi üstte bahsettiğim, “ev içeri” sohbetlerden bazı kesitler sunacağım: “Farklı zeminlerde irticalînin serazat akıntılarına kendini kaptırmamak ve yazarak konuşmak lazım.”

“Dinin ruhunda kavga yoktur. Kavga arızîdir. Fakat insanın ruhunda kavga varsa onu sistematize ve disipline etmek lazım. Yani hukuk...”

“Günümüzde İslam’ın ihtişamını anlatmak ve göstermekte kusurumuz var. Temsildeki eksikliğimiz de diyebilirsiniz buna. Bir veli hassasiyeti içinde haram-helal ayırt etmiyoruz. O açıdan bana öyle geliyor ki günümüzde

İslam, temsilzededir. Bu nasıl aşılır bilemiyorum. İslam ve Müslümanlara karşı olan insanlar hep bu alandaki eksikliklerimizi nazara veriyor.”

“İslam dininin temel dayanakları bellidir. Önce onları çok iyi bilmek gerekir. Radikal Müslümanların yaptığı gibi, cihat ile alakalı üç-beş ayeti bilmek değil aksine İslam dinini bir küll hâlinde bilmektir esas olan. Ondan sonra da temsil. Bizim en büyük iki kusurumuzdur bu; mahrutî bir bakışla İslam’ı bilmemek ve ardından temsil etmemek. İnkar-ı uluhiyetle dolu insanların kalp ve kafaları ile bakıyoruz meselelere. ‘İslamî idare’ diyorlar bazıları ve başka bir şey demiyorlar. Hâlbuki İslam; siyaset, idare, iktidardan ibaret değildir; İslam hayattır. Siz de içinizi yoklayın. Unutmayın dünyanın çehresini bir zamanlar -tabir caizse- Allah, Peygamber delisi olan insanlar değiştirdi. Aynı şey günümüzde yine bu vasıflara sahip insanlarla gerçekleşir. Kozalite prensibi yani tenasüb-ü illiyet esastır.”

“Gaye-i hayal ve hedef çok önemlidir. Hedefi olan on insan, gayesiz bin insandan daha güçlüdür. Ama asıl olan o hedefi belirlemektir. Yalnız gördüğüm kadarıyla bizler o gaye ruhunu veremiyoruz, insanımızı hedef insanı yapamıyoruz. Hedefine ulaşmak için gerekirse üç yüz-dört yüz sene bekleyebilirim diyecek insan sayısı çok az maalesef.”

“Bana göre Allah Resûlü’nün sultanlığına dünya az. Bu mülahazaya göre hareket etmeliyiz. Bununla beraber bazen Kur’an’ı Kerim’deki ayetler aklıma geliyor. Mesela “Allah insanları, isteseydi tek ümmet yapardı.” O zaman düşüncemi şöyle dengeliyorum; bu bizim sevdamız, buna göre hareket ederiz fakat neticeye karışmayız. O, insanların tercihi ve Allah’ın takdirine kalmış.”

“Bugün dinî eğitim alan ve İslam’ı başkalarına anlatmakla mükellef diye düşündüğümüz imam-hatipli ve ilahiyatlı talebelerin hepsi aynı değerde değil. İsterim, arzu ederim ki bunların hepsi okullarından mezun olur olmaz gözlerimizin içine baksınlar. ‘Nereye gidebilir, nasıl hizmet edebilir, dinimizi anlatmaya, başkalarına ulaştırmaya nasıl yardımcı olabiliriz?’ desinler. Yine isterim ki onların içinden burs alarak değil Abdurrahim Reşid’ler gibi insanlar çıksın, bir taraftan hammallık yapsın, maişetlerini temin etsin diğer taraftan dinlerini anlatsınlar, ‘Hikmet-i vücudumuz bu.’ desinler. Abbasî tarihini yazan bir tarihçi diyor ki: ‘Bunlar kafalarını İslam’ın neşrine taktılar, başka bir şey düşünmüyorlar.’ Kulaklara küpe, gerdana gerdanlık yapılacak üç dörtten sözden biridir bu söz. Dünyada

hiçbir şey, İslam'ın neşri kadar önemli gelmiyor bana. Herkesi böyle görmek istiyorum.”

“Genelde İslam dünyası Kur'an'ı Kerim ve sünnete karşı vefasızdır. Akıl, mantık, fikirle beslenmiş ciddi bir gerilim yoktur İslam dünyasında. Kur'an'ın iniş gayesine, Efendimizin (sallallahu aleyhi ve sellem) cehdine, gayretine baktığımızda, bizim İslam telakkimiz çok aşağılarda yer alıyor. Evet, böyle düşünüyorum sonra da kendimi teskine çalışıyorum. Diyorum ki bir insanın ömrüne sığmaz yapılması gerekli olan şeyler. Bak Allah için çalışanlar var, şahlananlar var. Sizin anlayacağınız içimde her gün bir Çanakkale savaşı yaşıyorum. Mevcutla iktifayı dunhimmetlik sayıyorum. Bizler yaşayışımızla insanları İslam'a, Kur'an'a baktıramıyoruz. Çok zayıfız o noktada. Temsilimiz çok zayıf. İslam'ın o güzel esasları âdeta bize çarparak kırılıp gidiyor. Üzerlerine ölü toprağı saçılmış olan bir ilahiyat camiamız var maalesef. Bizim avamca yaptıklarımızı bile yapmıyorlar.”

“Hel min mezîd? ‘Daha yok mu?’ demek. İmana, imanî hakikatleri daha derinden duymaya ve onları hayata taşımaya karşı doyma bilmeyen kahramanlar misali ocaklar şeklinde yanmalı ve sürekli yenilik peşinde koşmalıyız. Şunu unutmamalı, şu ana kadar bu devvâr u gaddarın elinden kurtulan olmamış. Biz bize miras bırakılan şeylerin en küçüğüne bile sahip çıkmak zorundayız. Zamanında birtakım Müslüman gruplar, ‘Mücadele ediyoruz.’ diye namazı terk etmişlerdi. Hâlbuki ashab, savaşa giderken bile namazını kılıyor, evrâd u ezkârını aksatmıyordu. Kıvama ermiş çok insana ihtiyacımız var. Nasıl yaparız bilemiyorum. Kaliteli olması lazım insanımızın. 4/4'e talip isek planlarımızı 4/5'liğe göre ayarlamalıyız. Çeşitli yıkımlara ve çürümüşlüğe karşı çarelerimizin hazır olması lazım. Görebildiğim kadarıyla ruh ve mana ihmale uğruyor. Şekil mananın rağmına geliyor. Bu yeis değil. Fakat yapmalıyız bütün bunları. Tekarrübe tekarrüb, teveccühe teveccüh var, bunu unutmamalıyız.”

Bir fikir vermesi için aynen aktardım bu notları. Daha çok var. Bazıları güncel ve aktüel konular üzerinde bazıları kelami, fıkhi, tefsirî derinliği olan konular. Ama her ikisinde de dinî bir bakış açısı ve meseleleri bu perspektiften değerlendirme söz konusu. Tam da Hocaefendilik bir yaklaşım.

ADL BAŞKANI ABRAHAM HENRY FOXMAN'IN ZİYARETİ

ADL. Anti-defamation league. Yahudi karşıtlığı, nefreti ile mücadele adına kurulmuş bir vakıf. Başkanı Abraham Henry Foxman. Amerika'da çeşitli eyalet ve şehirlerde bu amaç uğruna kurulmuş nice dernekleri kendi bünyesinde toplayan, şemsiye ya da çatı kuruluş. Amerikan siyasetinde oldukça etkili bir yere sahip. Kuruluş tarihi 1913. Kendilerini tanıttıkları web sayfalarında, misyonlarını Yahudi karşıtlığı ve radikallikle mücadele, online olarak yapılan nefret ve tacizleri engelleme, sivil hakları ve demokrasiyi müdafaa etme ve ön yargılarla savaş olarak belirtiyorlar. Kurum hakkında daha detaylı bilgi almak isteyenler yazılı ve görsel kaynaklara müracaat edebilirler.

1997'de Amerika'ya Hocaefendi'yi ziyarete geldiğimizde karşılaştığımız, birbiri ile irtibatlı iki önemli olaydan daha bahsedeceğim demiştim. İşte onlar.

Yeni geldiğimiz günlerdi. Jetlag'ı yeni atlatmıştık. Bazılarını tanısam da tanımadığım birçok insan gelip gidiyordu kaldığımız yere. Bir gün sabah kahvaltısı yaptık. Masada, öğleden sonra gelecek yabancı misafirlerden söz ediliyor. Gelecek olanların kim olduğunu bilmiyorum. Tercümanlığı Göksel'in -soyadını unuttum- yapması kararlaştırıldı. "Bir-iki kişi, evde Aşçı Murat Usta'ya çay kahve servisine yardımcı olması için kalsın, diğerleri dışarıda vakit geçirsın bir-iki saat." denildi. Bize -yeni geldiğimiz için olsa gerek- "Siz kalın." dediler. Ben de kalacaklar arasındayım.

Randevu saatleri saat 15:00 idi. Temizlik ve ikram hazırlığını yaptık. Planlandığı gibi dışarı gidecekler gitti. Pencereden dışarı bakıyorum. Siyah ve büyük bir cip geldi, kapının önünde durdu. Saat 14:50. Ben "Geldiler!" dedim haber verdim, Hocaefendi dâhil herkese. Fakat gelenler arabadan inmiyorlar. On dakika beklediler ve saat tam 15:00 olduğunda arabadan inip kapının zilini çaldılar. İlk defa karşılaştığım bir olay olduğu için zihnimde çok iyi yer etti. Ne bir dakika önce ne de bir dakika sonra. Tam zamanında.

Şaşırdım ama takdirle karşıladım.

Gelenler, isimlerini daha sonra öğrendiğim Abraham Foxman ve yardımcısı idi. Bir saate yakın oturdu misafirler. Karşılıklı nezaket cümleleri ile başladı konuşmalar. Bu görüşmeyi ayarlayan kişiler o görüşme öncesi Foxman ve kurumu hakkında Hocaefendi'ye mutlaka bilgi vermişlerdir ama Foxman'ın, Hocaefendi ve Hizmet hakkında çok detaylı bilgiye sahip olduğuna eminim. Gösterdiği hürmet ve saygıdan değil konuşmalarından anladım bunu. Hocaefendi'yi, kurumun temel amacı olan Yahudi karşıtlığını, özellikle Arap dünyasında kırmak için önemli bir figür olarak kabul ettiğini çıkardım ben onun konuşmalarından. Nitekim bu çıkarımında yanılmadım. Sohbetin ilerleyen dakikalarında, akademisyenler değil dinî liderler tarafından kaleme alınabilecek üç İbrahimî dinde diyalog konulu bir kitap projesinden bahsedildi. Eğer kabul ederse Müslüman lider olarak Hocaefendi, Yahudi dinî lider olarak kendilerinin bulacağı birisi ve Hristiyan dinî lider olarak da New York kardinali John O'connor'ın olabileceğini, kendilerinin irtibata geçip projeyi anlatabileceklerini ve büyük bir ihtimalle kabul edeceğinden bahsettiler.

Tam o arada, O'connor ile görüşme ayarlamak isteyen ve şimdiye kadar bir türlü randevu alamayan hatta Türkiye'den bu iş için gelmiş birisi devreye girdi ve randevu konusundaki girişimleri anlattı. Türkiye'de, dinî azınlıklarla ilişkide 1994'den beri ciddi mesafe alınmıştı. Özellikle Katolik ve Ortodoks Hristiyanlarla görüşmeler iyi gidiyordu. Papa ile Hocaefendi'yi görüştürme düşüncesi var mıydı bilmiyorum ama O'Connor ile görüşmenin, Papa ile görüşmenin önünü açabileceği her hâlde düşünülmüştü. Foxman randevu ile alakalı girişimleri dinledikten sonra kendinden emin bir vaziyette dedi ki "Ben hemen hallederim. Şimdi bu görüşme bittikten sonra yolda giderken arar ve size randevu alırım."

Şimdiki aklım olsaydı şaşırmazdım ama o zaman bu kadar kendinden emin olmasına şaşırmış hatta biraz da kibirlice bir tavır olarak değerlendirmiştim. Sebebi açık, ne ADL'yi ne onun mahiyetini ve gücünü ne Foxman'ı ne ADL ile Katoliklerin ilişkisini biliyordum. Şimdiki aklım olsaydı şaşırmazdım dememim sebebi bu. Şimdi ADL'yi de 1987'den 2015'e kadar bu kuruma başkanlık yapan ve efsanevi başkan olarak nitelendirilen Foxman'ı da ve ADL ile Katolikler arasındaki ilişkileri de biliyorum.

Şunu dedi o zaman Foxman: “ABD’deki antisemitizm ile mücadele adına kurulan bütün dernek ve vakıfların bağlı bulunduğu üst çatı kuruluşunun başkanımı ben. ABD başkanı ile bile görüşürken Abraham Foxman olarak değil bütün bu kuruluşların -dolayısıyla neredeyse ABD’de yaşayan bütün Yahudilerin- başkanı olarak konuşurum.” Birliğin gücü diyebilirsiniz buna. Belki benim onun tavrını kibirlice bulmam bu açıklamalarından dolayı da olabilir. Emin değilim. Geçmiş gün unuttum.

Her neyse, görüşme bitti ve onlar verdikleri sözü yerine getirdiler. Bize bir gün sonra, “Randevunuz hazır.” cevabı geldi. Ve denilen gün Hocaefendi New York’a gitti ve O’Connor ile görüşüp geri döndü.

NEW YORK KARDİNALİ JOHN JOSEPH O'CONNORA YAPTIĞI ZİYARET

O'Connor Papa'nın atadığı New York kardinali. ABD'deki kardinaller arasında özellikle hiyerarşik sıralama nasıldır, ilişkileri nasıl bir seyir izler bilmiyorum ama New York kardinalinin önemli bir yeri olduğunu tahmin edebiliyorum. Sıradan bir insanı kardinal hele hele New York kardinali yapmayacaklarına eminim.

Hocaefendi o görüşmeden geldikten sonra akşam oldukça uzun bir zaman geçirdi bizimle. Her zamankinden daha fazla oturdu. İsim vermeden, bazı sohbetlerde anlattığı bir cümleyi yazacağım şimdi. İşte bu cümlenin sahibi kardinal O'Connor. Hocaefendi çok etkilenmişti ve çok da üzülmüştü bu cümleye ve cümlenin ifade ettiği muhtevaya. Bir din adamının Allah hakkında konuşurken çok daha dikkatli olması gerektiği üzerinde ısrarla durdu. Nice tahşidatlarda bulundu bize. Hayatında bunu tatbik ettiği için yaşadığını anlatıyordu. Bizim de yabancıyı olmadığımız bir şeydi aslında. Kalbin Zümrüt Tepeleri'ni yazarken Zât-ı Baht-ı İlâhî'yi kametine uygun bir şekilde tavsif edemediği, O'nu tesmiyede kendi ifadesiyle nâsezâ ve nâbecâ bir beyanda bulunduğu zannıyla, günlerce üzerinde çalıştığı bir makaleyi yırtıp attığını biliyoruz. Dolayısıyla şaşırmadık. Kaldı ki İslamî duyarlılığa sahip hemen herkes de böyle düşünür zaten. Hocaefendi'deki hassasiyet elbette çok ileri ama O'Connor'ın dediğini demez hiç kimse. Ya da diyenler varsa da onların uluhiyet tasavvurlarında problem var demektir.

Şunu demiş O'Connor yeni neslin din konusundaki duyarsızlığı karşısında: “Tanrının yerinde olmak istemezdim.” Evet, New York kardinalinin; kilisenin genç nesillere hitap edememesi, yaşlıların vefat etmesinden hareketle kiliselerin boş kalması ve bu yüzden bazı kiliseler ile kiliselere bağlı Katolik okullarının satılmasını konuştukları bir yerde, bu ifadeyi kullanmış. Çok üzülmüş Hocaefendi. Söz sırası kendisine geldiğinde usulünce uyarıda bulunmuş. “Allah'ın söz konusu edildiği yerde daha dikkatli konuşmak lazım. Kelime ve cümleleri daha temkinli olarak

seçmek gerekir.” tarzında bazı şeyler söylemiş. En çok bunun üzerinde durdu Hocaefendi o akşamki sohbette.

Başka neler söyledi dersiniz, aldığım notlardan aktarımda bulunayım: “Sadece nâm-ı celil-i Muhammedi’yi nasıl anlatırım diye düşünüyorum. Başka bir hayalim yok. Birçok hastalıklarım var, bir an önce ölsem ve kurtulsam diyorum ama dinimi anlatacaksam, böyle bin yıl yaşamaya, kürek mahkûmu olmaya razıyım. Fakirane hayat yaşadım, hiç pişman değilim. Param bir öğüne yeteceği zaman bir öğün yemek yedim, hiç kimseye minnet etmedim. Bir bardak su için Efendimizin söyledikleri malum. İslam’ın cevaz verdiği bazı şeylere bile zaman zaman tahammül edemiyorum. Şartlandırma mevzuu bu. Böyle inanmışım. Bugün Kardinal ile görüşmeye giderken bile dünya kadar dua ettim. Allah kalbine yumuşaklık versin, bir defa bile olsun Hz. Muhammed (sallallahu aleyhi ve sellem) desin diye. Ama ne gördüm? Bizim en küçüğümüzün tanıdığı kadar bile olsa Efendimiz’i tanımıyor. Hz. Ömer’in duyguları içimi kapladı. 80 yaşında, eğitilmiş, tecrübeli ama...Çok üzüldüm. M. Ali Hocam, kötü değiliz ama çok iyi olduğumuzu söylemek de zor. Bende yeni bir şey yok. Otuz yıldır aynı şeyleri söylüyorum. Yeni bir güfte ve beste lazım. Ne olur onu da siz yapın. Ağustos böcekleri, günü gelince şakır şakır ötüyorlar. Onlar gibi ötün. İrade sahibi olmanın hakkı, suskunluk mudur? Size fantezi gelebilir ama ben hayalimde kaç defa Hz. İsa’ya dedim ki, “Şu adamlara bir görünsen, yanlış yoldasınız desen.” diye. Ama imtihan dünyasındayız. Akla kapı açar, ihtiyarı elden almaz. Bize düşen yılmadan, usanmadan istemek, dua etmek ve yapılacak şeyleri yapmak. Şunu da söyleyeyim, hayatım boyunca hasımların gücünden korkmadım. Dostların vefasızlığından korktum ve korkuyorum. Endişem var. Üstad Urfa’ya giderken yolda çok ağlamış ve ‘Beni anlayamadılar!’ demiş. O anlayış belki de o devrin insanından beklenemezdi. Öyleyse bu sözün muhatapları bellidir. İnsanı dost aldatır. İşte o zaman otur ağla, çıldırasıya ağla. Üstad Eşref Edip’in ‘Bunca talebeniz size ümit vermiyor mu?’ sorusuna ‘Bütün bütün ümitsiz değilim.’ diye cevap vermiş. Ne anlarsınız bu sözden? Evet, yüzlerce arkadaş Asya’ya, Avrupa’ya gitmiş. Bunu görmezlikten gelemeyiz. Nankörlük olur. Ama yüksek performans istiyor. Girdik reh-i sevdaya, hicranla bitsin istemem. Allah Üstad’ı doğrulasın, beni de endişelerimde yanılsın. Allah kendi aşkını bize duyursun. Öyle bir şekilde beni benden

alsın ki bir yanımı koparsalar sadece O’nu duysam. Sizi ümitsizliğe sevk etmek istemem. Biliyorum dert çok ama derman da çok.”

Evet, o akşam ki sohbetten alıntılarım bu kadar. Hocaefendi’nin düşünce, hissiyat ve inanç dünyasını keşif adına önemli bir iktibas olduğunu düşünüyorum. Bilmem siz ne düşünüyorsunuz?

ZAMAN VE YAYIN KOORDİNATÖRLÜĞÜ

Zaman gazetesine nasıl gittiğimi, Akademi ve promosyon bölümünde kitap editasyon işlerinde nasıl çalıştığımı anlattım ama 1997 yılında yayın koordinatörlüğüne geçişimi anlatmadım. Şöyle bir çizelge sunayım; Gazete bünyesindeki beş yıllık çalışmamda; Akademi sayfası, promosyon bölümü, yayın koordinatörlüğü ve yayın danışmanlıkları vazifelerinde bulundum. Bunlar arasında en kısa süren görevim, yayın koordinatörlüğü oldu. Yaklaşık bir yıl kadar kaldım bu görevde.

Bunun hikâyesini anlatmak istiyorum. Zira mazide kalmış bir hadise olmasına rağmen bugünlere ışık tutan ve bazılarının belki de iç yüzlerini gösteren özelliklere sahip. Bazılarının derken işin aslı bir kişiyi kastediyorum; Hüseyin Gülerce'yi.

Gülerce 1997 yılında yayın yönetmenliği vazifesine getirildi. O güne kadar Yalova'da, -sanırım kendisi ve kardeşinin veya kardeşlerinin sahip olduğu- üniversite hazırlık kursunda fizik öğretmenliği yapan birisiymiş. Sonra kursunu Hizmet'e devretmiş. Rivayetler muhtelif, ona bakarsanız, Hizmet'e rakip olmamak için devretmiş, başkaları da "İşletemediği için devretti." derler. Hangisi doğru bilemem. Bu detay çok önemli mi onu da bilmiyorum. O günlerde hemen herkesin konuştuğu bu bilgiyi tarihe emanet etmek için yazdım.

Malum Gülerce, bir zamanlar Aykut Edibali'nin başkanlığını yaptığı ve Türkiye'de "Mücadeleciler" diye adlandırılan bir grubun önde gelen üyelerinden birisi. Ahmet Taşgetiren, Taha Akyol, Ali Müfit Görtuna, Melih Gökçek gibi kişiler de bir zamanlar aynı gruba bağlı üyeler arasında. Ben yaşıma veya ilgisizliğim itibarıyla çok hatırlamam ama o grubun Bayrak diye bir gazetesi varmış ve Gülerce o gazetede yazı yazarmış.

Zaman gazetesine idareci olarak gelişinin gerekçelerini bilmiyorum. Fakat o geldikten sonra gazetede yıllardır görev yapan Halit Esendir ve Adem Kalaç'ın tayinlerinin çıktığını duydum. Halit Esendir Bey Pakistan'da zaten yabancıları olmadığı eğitim hizmetlerini gerçekleştirmek için gidecek, Adem

Kalaç Bey de dört yıllık bir mazisi olan Samanyolu’nda haber müdürlüğü yapacakmış. Ve bunlar Gülerce’nin istek ve arzusu ile gerçekleşmiş. “Duydum, yapacakmış, gerçekleşmiş” gibi geçmiş zaman kipleriyle yazmamın nedeni şu; o sıralar ben Enes Ergene ile Ürdün’ün Amman şehrinde pratik Arapça dersleri alıyorum.

İsterseniz buraya bir nokta koyup şu, Ürdün ve Arapça dersleri meselesine değineyim. Malum ülkemiz dil eğitimi konusunda becerikli değil. Ne Milli Eğitim ne de üniversitelerimiz bu eksende bir sistem oturtamamışlar. ODTÜ, Boğaziçi gibi İngilizce eğitim yapan fakülteler tabii ki hariç. Üniversite dâhil tahsil hayatımız boyunca İngilizce okuduk ama üç kelime bir araya getirip konuşmaktan acizdik ve bugün dahi bu durumun değiştiğini zannetmiyorum hatta biliyorum. Üniversiteyi bitirmiş yeğenlerimle ve şimdi lisede okuyan yeğenimle zaman zaman yoklama çekme babında İngilizce konuşmaya başlıyorum, “I am fine” “thanks”in ötesine geçmiyor maalesef aldıkları eğitimin kendilerini getirdikleri yer.

Aynı şey Arapça için de geçerli. Yedi yıl imam-hatip, dört veya beş yıl ilahiyat eğitimi ve bu süreçte hem alet hem de ilim dili olarak Arapça okuyan bizlerin, konuşmaya sıra geldiğinde söylediği cümleler tıpkı İngilizce’de olduğu gibi “Şükran Kesiran”da tıkanıp kalıyordu. Bir gün yayın yönetmen yardımcısı olarak görev yapan Abdullah Aymaz Hoca ile İstanbul Boğazi’ni geçiyoruz. Bu arada Zaman gazetesine de dünyanın değişik ülkelerinden ziyaretçiler gelmeye başladı. İngilizce noktasında bir problem yok. Boğaziçi mezunu birçok arkadaşımız dış haberler servisinde çalışıyor ve ihtiyaç olduğunda hemen idare katına gelip tercümanlık yapıyorlar. Ama Arap dünyasından gelenlere tercümanlık yapacak kimse yok. Böylesi bir ihtiyaç hasıl olduğunda herkes bana, Enes Ergene’ye, Reşit veya Hamidullah Hoca’ya bakıyor haklı olarak. Neden? Çünkü hepimiz de ilahiyat mezunuyuz, yıllarca Hocaefendi’nin rahle-i tedrisinden geçmiştiz, Arapça asıllarını okuyarak ayet ve hadislerle vaaz ediyor, hutbe veriyor ve dersler yapıyoruz ama iki tane Arap, gazeteye geldiğinde sus-pus.

İşte o seyahatte Aymaz Hoca’ya anlattım bunu. O da farkında zaten bu eksikliğin. Zira Yüksek İslam Enstitüsünden mezun olma ve Hocaefendi’ye talebelik yapma tarihi daha eski de olsa kendisi de bizimle aynı konumda. Gazetenin de maddi imkânları iyi, benim bildiğim kadarıyla. Düşünün, spor sayfası için Trabzon dâhil dört büyük takıma müstakil muhabir atamışız. Bu

muhabirler takımların deplasman maçlarına dahi gidiyorlar. Bu dört muhabirin maaşları bir kenara, sadece deplasman maçları için uçak, araba, otel, yeme-içme masrafları bile büyük yekûn teşkil ediyor.

Yanlış hatırimda kalmadıysa buradan girdim Aymaz Hoca'ya. Bizleri, pratik Arapça eğitimi almak için gazetenin imkânlarını kullanarak Arap ülkelerinden birisine göndermelerini teklif ettim. Allah şahit, hemen kabul etti Aymaz Hoca. “Doğru söylüyorsun, nerelere ne paralar harcıyoruz.” dedi ve bana, önce yönetim kurulu ardından Hocaefendi ile görüşeceği sözünü verdi. Hemen sonuca geleyim; karar çıktı ve ben Enes Ergene ile birlikte toplamda altı ay sürecek pratik Arapça kursu için Ürdün'e gittik. İşte Halit Esendir ve Âdem Kalaç Bey'in gazeteden ayrılması bu süreçte olmuş.

Bir gün Amman'dayım. Gazeteden telefon geldi. “Eşyalarını topla geri dön.” diye. Henüz üç ay olmuştu oraya gideli ve oldukça hızlı mesafe almıştık. İyi bir hocaya denk geldik. Birebir dersler alıyoruz. Ücreti de o günün şartlarında aylık 200 dolar idi. “Niye?” dedim bana haber eden kişiye. “Buraya gelince öğrenirsin.” dedi. Detayı öğrenmek için başkalarına telefon ettim. Kimsenin bir şey bildiği yok. Sadece “Gel.” diyorlar. Eşyalarımı toplamadım. Çünkü inandırıcı bulmadım. Bir de sadece bana “Dön.” diyorlar, Enes Hocam kalmaya devam edecekmiş. Biletimi en yakın tarihe aldılar gazeteden ve Türkiye'ye döndüm. Aymaz Hoca bana, gazetenin yayın koordinatörlüğüne getirildiğimi ve hemen göreve başlamamı söyledi. Şok oldum. “Adem Kalaç'ın yerine getirildin, kurum içi tayin.” dedi. İyi de benim hayatım boyunca gazetecilikle bir ilgim ve alakam olmadı ki?

Yaptığım iki şey var; Bir 1992'den beri gazetede fıkıh köşesi yazmak. İki, 1995'den beri de gazetenin binasında Akademi ve promosyon bölümlerinde çalışmak. Bu iki şeyin gazetecilikle hiçbir alakası yok. Kaldı ki alakası olsa bile yayın koordinatörlüğü gibi yayın yönetmenliğinden sonra en üst makam olan koordinatörlüğe yükselmenin belli yolu var. Sahada haber muhabirliği ile mesleğe başlar, haber yazar, spot çıkartır, fotoğraf çekersin. Uzun yıllar burada çalıştıktan sonra gazetenin mutfağına girer, ister haber merkezi, ister spor, ister dış işleri, ister kültür, ister iç haberler vesairede çalışırsın. Sonra yazı işleri bölümüne geçer ve bütün bölümlerin bağlı olduğu yazı işleri müdürü olursun. Yıllarca sürecek bu safahattan sonra da yayın koordinatörlüğüne sıra gelir. Sizin de anladığınız gibi benim yayın

koordinatörlüğüne getirilişim tepeden inme. İşe adam değil, adama iş ama yüksek kalitede bir iş. Sorumluluğu çok olan bir iş.

Ciddi itirazlarda bulundum. Bu kararın geri alınmasında etkili olabilecek aklınıza kim gelirse hepsine gittim. “Hayır” dediler, başka bir şey demediler. Son ümidim Hocaefendi. Ona gittim. Durumu arz ettim. “Basın yayın fakültesinde okumadım. Gazetede çalışıyorum iki yıldır ama gazetecilik yapmadım. Bir tane haber bile yazmadım, spot çıkarmadım, ilgim de yok. Ben dinî ilimleri meslek edinmiş ve bütün yüksek okul ve sonrası eğitimimi bunun üzerinde almış bir insanım. Bu sahadan da ayrılmak istemiyorum.” dedim. Hocaefendi, gazetede yeni bir yapılanmaya gidildiğini, Hüseyin Gülerce’nin beni ismen talep ettiğini anlattı. “Arkadaşlarla uyum içinde yaparsınız.” dedi.

Bir gariplik olduğu her hâlden belli olan bu işte bir iş vardı ama neydi onu o zaman çıkartamadım. Garipliğin başlangıcı, o güne kadar Hüseyin Gülerce’nin beni tanımaması. Evet genel müdürlüğe getirilmeden önce gazetede köşe yazıları yazıyor, ara sıra gazete binasına geliyordu. Zaman zaman da Hocaefendi’nin yanında karşılaştığımızda selamlaşıp konuşuyorduk ama hepsi bu. Yapacak bir şey yoktu. Eşyalarımı toplayıp, oradaki dostlarla vedalaşmak için Ürdün’e gittim ve hemen bir iki gün içinde geri döndüm.

Uzun sözün kısası yayın koordinatörlüğüne başladım. İlk gün, bu göreve neden getirildiğimi, yazı işlerinde Mahmut Çebi’nin yardımcısı olarak çalışan Bülent Korucu bana söyledi; “Bu bir operasyon.” dedi. “Gülerce’nin operasyonu. Çevresinde gazetecilikten anlayan kimse olsun istemiyor. Bir de Hocaefendi ile arasında köprü olabilecek, ona yakın olan bir isim arıyordu. Onun için seni getirdi.” dedi. “Biz her şeyin farkındayız.” diye de ilave etti. “Adem Kalaç” diyecek oldum, “O da Hocaefendi’nin talebesi.” “İyi ama o yıllardır gazetede çalışıyor.” dedi.

Yaklaşık bir yıl kaldım bu vazifede. Sonra yine Gülerce’nin isteği ile danışmanlığa getirildim. Neden? Çünkü bu süreç içinde ben; Mahmut Çebi, Bülent Korucu ve Türkiye’de yaşadıkları için isimlerini zikredemeyeceğim başka arkadaşların yardımları sayesinde, inisiyatif alan yayın koordinatörü gibi davranmaya başladım. Bazen siyasi gündemle alakalı haber yorum tarzında yazılar bile yazdım. İdari noktalarda personelle alakalı, onların özlük haklarını ilgilendiren ya da kurum içi veya yurt içi tayinleri söz

konusu olduğuunda kanaatimi izhar ettim ve arkasında durdum. Gerektiğinde Hocaefendi'nin yanında bunları özgürce ve çok net bir şekilde dile getirdim. Tabii bu durum Gülerce'de rahatsızlık meydana getirmiş. Beni işten anlamayan ve emir eri olarak kullanacağını sandığı bir noktada, ben çetin ceviz çıkmışım.

Pekâlâ bütün bu süreçte Hocaefendi nerede durdu? Daha bunun gibi zikretmediğim onlarca fikrî çatışmanın söz konusu olduğu durumlarda hep Gülerce'den yana tavır aldı. Genelde idare cihetine gitti. Bu tavrında hiç şüphesiz “Ben Ömerîyim, Osmanî değil.” prensibinin etkisi de vardı. Yani “Hısım akrabasını kolluyor.” dedirtmek istememişti. Bazen bunu bana açıkça da söyledi. Bunun dışında “Bildiğim şeyler var.” dedi bir ara. Böyle olunca biz de sabrettik. Ama ne zaman ki bana, “Kurum içi koordinatörlükten danışmanlığa tayin.” denildi, ona da “Hayır” demedi ve benim koordinatörlük maceram burada noktalandı.

Gülerce'nin genel müdürlük ve yayın yönetmenliği dönemleri adına anlatılacak o kadar çok şey var ki, hatırladığım kadarını bile alt alta sıralasam; 17/25 Aralık sonrası cemaate sırtını dönmesinin, 15 Temmuz sonrası rejimin diskurunu kullanarak 25 yıl birlikte çalıştığı, çocuklarını teslim ettiği, vicdanen masumiyetlerine, tertemiz olduklarına inandığı insanlara -haydi onun kullandığı tabiri bir kez de ben kullanayım- hain demesinin ipuçlarını, net bir şekilde görürdünüz.

2016 yılından beri yazılarında, devlet makamlarına yaptığı şikâyetlerde, mahkeme salonlarındaki şahitliklerde, televizyon programlarındaki konuşmalarında ve Star gazetesinde yazdığı köşe yazılarında ismen beni zikrederek, bile bile yalan söyleyen, iftiralar atan bu adama, şimdiye kadar hiçbir şey demedim. Bir kelime ile bile olsa muhatap alıp cevap yazmadım, Youtube ekranlarına çıkıp bir şey demedim. Değmez dedim. “Adam değil ki cevap vereyim.” dedim. Ama tarihe mal olacak hatıralarımı yazdığım bu satırlarda, bu kadarcık olsun bir şey deme hakkını kendimde buldum ve tarihe emanet etmek için bu satırları kaleme aldım. Dünyada olur mu, ömrümüz yeter mi, şartlar buna imkân verir mi bilmem ama ahirette Allah'ın mahkemesinde ve O'nun hâkimliğinde, kendisi ile yüzleşecek ve hesaplaşacağız.

28 ŞUBAT 1997 MUHTIRASI VE ZAMAN'IN YAYIN POLİTİKASI

Refahyol hükûmeti kuruldu. Başbakan merhum Necmettin Erbakan. Tarih 28 Haziran 1996. Askerî muhtıra verildi. Tarih 28 Şubat 1997. Refahyol hükûmeti istifa etti. Tarih 18 Haziran 1997.

Ne olmuştu bu bir yıl içinde? Türkiye siyasi tarihini yakından bilen herkesin ittifakla söylediği gibi siyasi iktidarın üzerinden tank geçti. Gerçek muktedir olan askerî vesayet bu iktidarı istemedi. Hepsi bu. Bunun için de binbir türlü yol kullandılar. Mesela Hürriyet gazetesi mevcut iktidarı nalına mihına eleştiren 90 manşet atmış 1 Ocak 1997 ile 1 Haziran 1997 arasında. Zaman, Yeni Akit, Yeni Şafak gibi gazeteler hariç, Milliyet'inden Sabah'ına, Radikal'inden Günaydın'ına kadar bütün gazeteler de amiral gemisi Hürriyet'in yanında.

Ve 28 Şubat. İşte size dokuz saati aşkın devam eden ve “post-modern darbe” olarak da nitelendirilen MGK toplantısı sonrası yayımlanan bildirinin gazete manşetlerine yansımalarından bir kesit: “En Uzun Gece, Gergin Gece, Muhtıra Gibi Tavsiye, Alternatif Hazır, 9 Saatlik Zirvede Rejime İnce Ayar.” Bildiri, ordu ve bürokrasi merkezli irticaya karşı topyekûn karşıt tavır alışı ifade eden tavsiyelerle dolu. Özetle: “Sekiz yıllık kesintisiz eğitime geçilmeli. Kur'an kursları Diyanet İşleri Başkanlığı'na bağlanmalı, kaçak kurslar önlenmeli. Tarikatların faaliyetlerine son verilmeli. Kılık-kıyafet yasası ödünsüz olarak uygulanmalı. Yeşil sermayeye kısıtlama getirilmeli. İrtica nedeniyle ordudan atılanları savunan ve orduyu din düşmanıymış gibi gösteren medya kontrol altına alınmalı. Tevhid-i tedrisat uygulanmalı. Kurban derileri derneklere verilmemeli. Atatürk aleyhindeki eylemler cezalandırılmalı vs.”

Pekâlâ bu sonucun ortaya çıkmasında Refahyol hükûmetinin hiç mi katkısı yoktu? Elbette vardı. Rejimin sinir uçları ile oynayan birçok uygulamaya imza attı hükûmet. İşte bazı icraatlarından satır başları: “Erbakan başbakan olarak ilk gezisini Libya ve Mısır'a yaptı. Libya'da

adırdadı ağırlandı ve Kaddafi'nin Türkiye aleyhine olan beyanlarına karşılık vermedi. 11 Ocak 1997'de sakallı cübbeli tarikat liderlerine Başbakanlık resmî konutunda resmî iftar yemeğı verdi. 30 Ocak 1997'de Sincan'da Kudüs gecesi düzenlendi ve İran büyükelçisi orada konuşma yaptı. Bir gün sonra üniversitelerde başörtüsünü serbest bırakan kararname imzaya açıldı.”

Bütün bunlara karşılık, 4 Şubat 1997'de Sincan'da tanklar yürüyüşe geçti. Demokratik ilkelerin işlediğı bir ülkede olsa hepsi de normal olan bu şeyler, o dönemin Türkiye'sinde irtica/şeriat olarak nitelendiriliyordu ve 28 Şubat askerî muhtırasına doğru giderken bu yaşananlar ülkeyi bir çıkmaza sürüklüyordu. Ve meşhur 28 Şubat MGK bildirisi geldi.

Geldi ama Erbakan, MGK'nın tavsiye niteliğinde olan o kararlarını 5 Mart gününe kadar imzalamadı, imzaladıktan sonra da uygulamadı. Bunun üzerine Genelkurmay, irtica brifingleri başlattı. 21 Mayıs 1997'de, Yargıtay Başsavcısı Vural Savaş, ülkeyi iç savaşa sürüklediğı gerekçesiyle Refah partisine kapatma davası açtı. 11 Haziran 1997'de Genelkurmay, irticaya karşı gerekirse silah kullanacağını açıkladı. Bu açıklama üzerine hükûmet ortağı Doğru Yol Partisi'nden bazı milletvekilleri ve iki bakan istifa etti.

Bakın bu dönemin gazete manşetlerinden bazıları: “Erbakan pes etmiyor, Darbesiz indiririz, Gerekirse silah kullanırız, Köşeye Sıkıştılar, Ya Uy ya Çekil, 70 Yıllık İmajımız Güme Gidiyor, İmam-Hatip'e Yeni Öğrenci Yok, Sarık Harekatı, Refahsız Arayış, Hoca'yı Göndermek Artık Vacip Oldu, İrtica Tırmanışta, Rektörler Uyardı, Bakan Değil Militan, Baba Rahatlattı, Demirel'den Hoca'ya Sert Mektup, Tanklar Sincan'da, Bu Ne Rezalet, Refah'a 3 Uyarı, Muhtıra Gibi Brifing.”

Bütün bunlar gösteriyordu ki 28 Şubat post modern darbesi, 1960 ya da 1980 askerî darbesi gibi bir darbeye gidiyordu. Erbakan istifa edince ülke rahat bir nefes aldı. Bakın o istifanın ardından dört gazete manşetini sunayım sizlere “Siyaset Rahatladı, Erbakan Devre Dışı, Hoca Devri Bitti, Çık Dışarı.” Ne kadar kaba değil mi? Öfkenin, nefretin ve kinin kokusunu alabiliyorsunuzdur umarım. Ama ne çare ki işte bu manşetlere can suyu veren zihniyet, bu satırları kaleme aldığım 2023 Ağustos ayında bile aynen hükmünü devam ettiriyor. Sadece kullandıkları maşa farklı. Baltanın sapı bizden. Anlayan anladı.

Gelelim bu süreç içinde Hocaefendi'nin tutumuna ve Zaman gazetesinin yayın politikasına. Hocaefendi bu süreçte iki canlı yayına çıktı. İlkinde,

Kanal D’de Yalçın Doğan’a konuştu, ikincisinde ise STV’de Mim Kemal Öke ve Osman Özsoy’a. Her iki programda da aynı şeylere parmak bastı. Hükûmetin ülkenin içinde bulunduğu bu gergin siyasi atmosferden dolayı istifa etmesinin ve peşi sıra gerek seçim sistemi gerekse partiler kanunundaki liderlik sultasını devre dışı bırakacak düzenlemelerden sonra erken seçime gitmenin ülke için daha hayırlı olacağını söyledi. Demokratik ülkeler için söz konusu olmaması gereken bu durumun, Türkiye’ye özel olduğunu da vurguladı. Yalçın Doğan’ın programında, ne siyasilerin ne de halkın demokrasiyi içselleştiremediğinin altını çizdi.

Benim bu programlar adına ilave edebileceğim başka bir husus, Hocaefendi’nin meseleyi şahsileştirmeden, kamu maslahatı ve ilkeleri açısından ele almasıydı. Her iki programı yeniden izleyen veya yazılı metinlerini okuyan, insaflica röportajlara bakacak olan her insanın gözüne çarpacak ilk ayrıntı bu olacaktır. Özellikle Yalçın Doğan’ın, muhatabını köşeye sıkıştıran ve illa bir isim almak için sorduğu soruların hiçbirisinde Hocaefendi isim vermedi. Ama şunu söylemeden de geçmedi; “İdari tecrübeleri itibarıyla, Türkiye gibi bir ülkeyi idare etmeye tecrübeleri yetmemiş olabilir. Demokrasiyi içselleştirmediklerinden dolayı kendileri gibi düşünmeyenleri idareye ortak etmemiş olabilirler. Sadece kendi yandaşlarını veya belli bir dünya görüşüne sahip insanları incelemeleri söz konusu olabilir. Menfaat üzerine dönen siyaset canavardır. Milletvekillerinden, onlara oy veren tabana kadar inen geniş bir alanda siyaseti menfaat ve şahsi çıkar aracı görmüş olabilirler vs.” Aslında bunlar tam da askerî idarenin ya da cumhuriyetin kuruluşundan beri sisteme hâkim olan güçlerin rahatsız olduğu konuların satır başlarıydı.

Fakat Hocaefendi’nin bu özel gayretine rağmen gazeteler meseleyi böyle ele almadı. Bakın bu konuşmaları manşete çeken bir gazetenin attığı başlığa: “Beceremediniz, Bırakın.” Evet Hocaefendi bu anlama gelecek bir söz söyledi. İslam tarihine ait verdiği misallerden hareketle, imalarda da bulundu. Hatta istifa etmeleri gerektiğini de açıkça ifade etti ama insaf edin; o günkü gergin siyasi atmosferde atılacak bir başlık mı bu Allah aşkına? Maksat bağcıyı dövmek mi yoksa üzüm yemek mi? Başka bir gazete “Gülen de Uyardı” dedi. Bu başlık ilkinde nispetle daha sağduyu sahibi bir insanın zihnini taşıyor mu? Amaca daha çok hizmet etmiyor mu?

Burada amaç ne diyebilirsiniz? Demokratik yollarla seçimle iş başına

gelmiş bir koalisyon hükûmeti neden istifa etsin, eğer anayasaya ve kanunlara aykırı bir iş yapmıyorsa? Evet, bu doğru bir soru. Bu doğru sorunun cevabı da açık ama başta da ifade ettik. Türkiye gibi demokrasiyi içselleştirememiş, askerî vesayet altında yaşayan, monarşi ve oligarşi ile yönetilen birçok Orta Doğu ülkesinden farkı olmayan ülkelerde bu denilenler bir şey ifade etmiyor. Etmiyor diyorum 2023 yılından, 1997'yi ele aldığımız satırlarda. Neden? Çünkü aradan geçen 26 yıla rağmen değişen bir şey yok da onun için. Sadece vesayet rengi değişiyor. Değişen, tutan veya aracı olan el oluyor. Monarşiyi, oligarşiyi, totaliter idareyi hatta faşizmi tutan el. Maalesef ama gerçek.

İşte bu açıdan amaç, 1960 veya 1980 darbesi gibi askerî bir darbenin önünü almaktı. Akıllı eren ve Türkiye'nin geleceğini düşünen hemen herkes de bu konuda hemfikirdi. Zira askerî darbeler Cumhuriyet Türkiye'sinin gerçek anlamda demokratik bir idareye kavuşmasını engelliyor; siyasi, ekonomik, kültürel, hukuki vb. hemen her alanda çağını yakalamasını geciktiriyordu. Nitekim zaman, Hocaefendi ve onun gibi düşünenleri haklı çıkardı. Hükûmet 18 Haziran'da istifa etti. 30 Haziran'da Mesut Yılmaz başkanlığında başka bir koalisyon hükûmeti kuruldu.

Hocaefendi ve onun gibi düşünenleri haklı çıkartan başka bir gerçek de bu hadiselerden çok sonra, Refah zihniyetinin uzantısı olan AKP döneminde yaşandı. Erbakan ve Refah'a başta olmak üzere, siyasi arenada yapılan bu muamele, beri tarafta başörtülü kızların o hâllerleriyle üniversitelerde okuyamaması, kamu görevlisi olamamaları gibi asker ve rejimin aparatları tarafından uygulanan sert muameleler, AKP'yi doğurdu ve onu iktidara taşıdı. 2002'de iktidara gelen ve geldiğinde "Acaba asker bize mührü teslim eder mi?" diye kapalı kapılar ardında kendi aralarında tartışmalar yapan AKP zihniyeti, iktidarını pekiştirdikten sonra bu defa tam aksi istikamette bir vesayet rejimi kurdu. Evet, yanlış okumadınız. Gazeteci İsmet Berkan'ın anlatımıyla Erdoğan, Hüseyin Çelik'e 2002 seçimlerini kazanmış olmalarına rağmen bu soruyu sormuş: "Acaba asker bize iktidarı verir mi?"

Ama ne yazık ki 2002'de bunu diyen Erdoğan ve şürekası, 15 Temmuz kurgu darbesiyle tek adam rejimini kurduktan sonra bu satırları kaleme aldığım 2023 Ağustos ayında ülkenin 100 yıllık demokratik kazanımlarını tarumar etmiş durumda. Öyle ki şu söz çok manidar: "20 yıl geriye gitsek 50 yıl ilerlemiş olacağız." Yani AKP'nin iktidarı devir aldığı 2002

Türkiye'sine dönebilsek şu anda bulunduğumuz seviyeden belki de 50 yıl ileride bir yerde oluruz.

Kim bilir belki de Hocaefendi ta o yıllarda bunların olabileceğini tahmin etti. Siyasal İslamcı zihniyeti iyi tanıdığı, dünyadaki örneklerine vâkıf olduğu, rejimin kendi doğrularını bu kadar ağır biçimde topluma dayatmasının bir gün gelip patlayacağı ve tam aksi istikamette bir gidişata sebebiyet vereceğini öngördü ve o röportajlarda bunu anlatmaya çalıştı. Heyhat!

Bu noktada Hocaefendi'nin, kısaca tahlilini yapmaya çalıştığım Yalçın Doğan röportajından bazı önemli gördüğüm ve o tahlile delil teşkil edebilecek tespitlerini aktarayım. Röportajın tamamını okumak isteyenler şu linke müracaat edebilirler. <https://fgulen.com/tr/basindan-tr/televizyon-roportajlari/Kanal-D-Kanal-Dde-Yalcin-Dogana-Verdigi-Mulakat>

Mim Kemal Öke ve Osman Özsoy ile yaptığı röportajın linki de bu. İsteyenler bu röportajı da satır satır okuyabilirler. <https://fgulen.com/tr/basindan-tr/televizyon-roportajlari/Samanyolu-TV-Samanyolu-TVde-Osman-Ozsoy-ve-Mim-Kemal-Oke-Ile->

“Bir gerilimin yaşandığı Türkiye’de, muhakkak bir gerçek. Fakat sebepleri, saikleri üzerinde herhâlde durmak lazım. Toplumun genel yapısı bu mevzuda müessir bir faktör sayılabilir. Kimse alınmamalı. Bana göre toplumumuz, henüz rüşdünü idrak etmiş değildir. Böyle bir aydınlatma çağında, aydınlanmanın gerektirdiği hususları ortaya koyamamıştır. Bir ikincisi, demokrasiyi hazmedememiştir. Herkese, düşünme, yazma, kendini ifade etme imkânını verdiği hâlde onu bazen yetersiz bulmuşuz. Bazen de ondan rahatsızlık duymuşuzdur, kanaat-i acizanemce. Bir diğer husus da gerilimlerin arkasında genellikle siyaset vardır. Siyaset ise daha ziyade menfaat üzerine, çıkar üzerine bina edilmektedir. Çağın büyük mütefekkirinin ifadesiyle, menfaat üzerine dönen siyaset canavarlıktır.”

“Yaşım itibarıyla, yaşımın ulaştığı zamandan bu yana değişik hercümerçler gördüm. Fakat bunların hiçbirisi şu anda meseleyi usturanın sırtında götürüyor gibi, böyle kaosa açık şekilde cereyan etmemiştir. Yani her birisinde hedeflenen belli bir şey vardı. Yaşanan o süreçte, o hedefe ulaşmak isteniyordu. Onu görüp sezebiliyordunuz. Fakat bana öyle geliyor ki şu anda yaşanan kaos itibarıyla, neyin hedeflendiği belli değil. Her an çok değişik şeyler olabilir. Toplum bir kaderdenk noktasında yaşıyor. Bu

kaderdenk noktasında kuvvetlerden herhangi biri bir yumruk gibi terazinin kefelerinden birisine indiği zaman, birdenbire bütün dengeler değişebilir.”

“Bugün Türkiye’yi idare edenler gerekli performansı ortaya koyamadılar zannediyorum. Çünkü idarede uzlaşma çok önemlidir. Benim şahsen hayat felsefem, böyle idare adına bir şey söylemem gerekirse şayet, idare felsefem de diyebilirim, iyi bir idareci en kötü insanlarla dahi arızasız, çok iyi geçinen insandır. Şimdi, iktisadi, siyasi, kültürel bazı faaliyetlerde bizi idare edenler başarılı olabilirler. Fakat aynı zamanda kendilerine muhalif, hatta kendilerine zıt bir cephede bulunan insanlarla eğer iyi geçinmiyorlarsa, hiç olmazsa aralarındaki müşterek meselelerde konsensüs sağlayamıyorlarsa iyi idareci sayılmazlar.”

“Bir erken seçim veya bir istifa, farklı alternatif bir hükûmetin teşekkülü ve teessüsü gibi hususlar, bunlar olabilir. Aslında, iyi bir seçim kanunu, umum Türk toplumunun benimseyeceği bir intihap hususiyeti ve keyfiyeti ve aynı zamanda belki şu da bu da belki benim haddimi aşan bir husus, maksadı da aşmışlık sayılabilir. Biraz da liderler ve liderler kadrosunun partiler üzerindeki sultasını gözden geçirerek biraz da mesele onlardan kaynaklanıyor. Yeni bir yapılanma, ister seçim kanunuyla, isterse liderlerle alakalı yepyeni bir yapılanma ile bir seçime gidilmesi bir çare olabilir. Erken bir seçime gidilmesi bir çare olabilir.”

“Bunlara (Refah-Yol Hükûmetine) bütün bütün kabiliyetsiz de demiyorum. Fakat büyüyen bir Türkiye, dünya ile entegrasyona giden bir Türkiye, çok problemi olan Türkiye, iktisadi, siyasi, kültürel ve dünya ile münasebetleri açısından kocaman, büyük dev bir Türkiye ve gelecekte dev olmaya müsait bir Türkiye. Bunu idare edememiş olabilirler. Bu açıdan da tamamen yetersiz dememeye çalıştım. Fakat öyle de olsa, Türkiye’nin bahis mevzuu olduğu bir yerde, milletimizin geleceği bahis mevzuu olan bir yerde, bizim şahsi onurumuz, şahsi gururumuz hatta siyasetten beklediklerimiz bahis mevzuu olamaz.”

Bu kadarlıkla iktifa edeyim. Merak edenler bu gözle röportajın tamamını okuyabilir.

Zaman’ın yayın politikasına gelince; bir hayli uzunca ele aldığım bu tarihî kesitte, Hocaefendi’nin düşünceleri doğrultusunda bir politika takip etti Zaman. İsterseniz buna denge diyebilirsiniz. Yangına körükle gitmeme, her iki tarafa yani hem askerî vesayet ve rejimin hâkim unsurları hem de

Müslümanlara yönelik tavsiyelerde bulunma cihetini tercih etti. Bir taraftan başörtülü kızların üniversitelere alınmaması ya da kamu hizmetlerinde çalıştırılmamasının yanlışlığını vurguladı öbür taraftan bunu ülkenin birinci gündemi hâline getirmenin ve sürekli başörtüsü üzerinden siyaset üretmenin doğru olmadığını söyledi.

Hiç unutmam, o dönemlerde Zaman gazetesinin haber mutfağında çalışıyordum. Haftada birkaç gün üniversitelerde başörtülerini çıkartmaları için ikna odalarına alınan gencecik kızlarımız gelir ve yayından birileri ile görüşmek isterlerdi. Yayın yönetmeni, yardımcısı, yayın koordinatörü, yazı işleri müdürü, iç haberler müdürü, ülke gündemi ile alakalı siyasi yazılar yazan köşe yazarları, artık kim o an itibarıyla müsaitse aşağıya iner ve kızlarımızla görüşürdü. Ben de kaç defa gördüm onlarla. İstekleri makuldu. Dertlerini seslendirmemizi istiyorlardı. Makul olmayan istekleri ise şuydu; “Zaman bu meseleyi her gün ya sürmanşet ya da dokuz sütuna manşet olarak görsün.” İnanın bana, benimle yaptıkları bütün görüşmelerde bunu istiyorlardı. Farklı gruplardı ama istekleri aynıydı. Daha da ötesi, mukayese yapıyorlardı. “Yeni Şafak, Yeni Akit, Milli Gazete böyle yapıyor, siz neden yapmıyorsunuz?” diyorlardı.

Biz ne yapıyorduk pekâlâ? Başörtüsü ile alakalı cereyan eden hadiselerin mahiyetine göre manşet değeri varsa, ülke gündeminin sair meselelerinin üstüne çıkacak bir mesele ise manşet yapıyorduk. Aksi hâlde birinci sayfadan fotoğraflı göbek haber ya da küpe veya etek haber yapıp iç sayfalara dönüyorduk. Ama bu durum kızlarımızı tatmin etmiyordu. Bu sadece bir örnek. Bu yazdıklarım, arşiv taraması yapılarak rahatlıkla ortaya konabilir. Aynı şey köşe yazarlarımızın seçmiş olduğu konular için de geçerliydi.

İşin özeti, Zaman ne laiklik ve irtica tartışmalarına ne başörtülü kızlarımızın dramlarına ne askerî kanadın sivil siyasete ve sivil iradeye karşı almış olduğu tahammülsüz politikalarına duyarsız değildi. Duyarlıydı ve eleştirel yaklaşıyordu ama usulünce. Sadece vakıayı rapor etmekle, olanı haberleştirmekle yetinmiyor aksine çözümler sunuyordu karar alıcılara. Demokratik düzlemde ülkeyi bir yere taşımayacak ve sonuç alınmasına da engel olacak, gerilimi artıracak, kutuplaştıracak sert yayın politikalarına “Hayır” diyordu. Bu yüzden Zaman’ın bu politikasını “Ne İsa’ya ne Musa’ya” diye değerlendirenler bile oldu. Benim şahsi kanaatim, bence

Zaman orta yolun temsilciliğini yapıyordu. İğneyi de çuvaldızı da kime batırılması gerekiyorsa batırıyordu ama bunu idrak edebilecek insanımızın sayısı çok azdı.

Uzun sözün kısası Zaman gazetesi, Akit gazetesi değildi. Zira Akit -şimdiki adıyla Yeni Akit- halkımızın nalına-mihına dediği türden bir politika takip ediyor, çok sert manşetler atıyor, yazılar yazıyor ve sürecin uzamasını netice veriyordu. Burada, “farkında olmadan” deyimini kullanmayı ne kadar isterdim. Aksine farkındalardı. Hayatın içindelerdi. Bizim gördüğümüzü onlar da görüyordu ama heyhat! 2023 yılındayız, isminin başına gelen “Yeni”den başka Akit gazetesinde değişen bir şey olmadı maalesef.

Yeri gelmişken bir hatıramı anlatayım. Zaman gazetesinin yüksek istişare kurulu var. Gazete çalışanları olarak bizler, genel müdür, genel yayın yönetmeni, yayın koordinatörü, yayın danışmanları, yazı işleri müdürü, haber müdürü ve birinci sayfa editörü olarak toplantıya katılıyoruz. İstanbul seyahatine denk gelirse, bu toplantılarımıza baş yazar Fehmi Koru ile gazetenin imtiyaz sahibi A.K. da katılıyordu. Yüksek kurulda yer alan isimler ise hatırlayabildiğim kadarıyla merhum Sabahattin Zaim, Suat Yıldırım, Yaşar Tunagür, Hayrettin Karaman, Hacı Kemal Erimez... Ben yayın koordinatörüyüm bu anlatacağım toplantının yapıldığı tarihte. Konu, başörtülü kızlarımızın dramlarının, gazetede yer alışı keyfiyeti. Herkes kanaatini söylemeye başladı. Sıra Karaman’a gelince “Ben en son söyleyeyim, yayındaki arkadaşları da dinleyeyim.” dedi. Nihayet sıra ona gelince dedi ki: “Burada toplanmamızın da konuşmamızın da hiçbir anlamı yok. Ancak bir şekilde bunun anlamı olabilir; Hocaefendi de burada olur, bu masa etrafında bizler gibi oturur, kanaatini açıkça ifade eder ve neticede görüş birliği. Eğer bu sağlanamazsa, oylama yapılarak görüş çokluğuna göre karar verilirse! Oysa şimdi ne oluyor? Burada bizim konuştuklarımız ve eğer karar alabilirsek aldığımız kararlar Hocaefendi’ye anlatılıyor, o ‘Hayır’ dediği zaman iş orada bitiyor. Dolayısıyla anlamı yok konuşmamızın. Ama ben yine de kanaatimi izhar edeyim.” dedi ve başörtüsü haberlerinin, her gün birinci sayfadan sürmanşet ve manşet olarak, fotoğraflı bir şekilde verilmesi gerektiğini savundu.

Hocaefendi’nin de hizmetin de siyasetin de gidişatını gören tecrübeli sağduyulu bütün vatandaşların diken üstünde oturduğu bu günlerde

söylenen bu sözleri, ben ertesi gün Altunizade FEM'e gidip Hocaefendi'ye anlattım. Çamlıca'da oturuyordum. Bana vermişlerdi görevi idarecilerimiz. “Yarın işe gelmeden yanına uğra anlat!” demişlerdi. Hatta şunu da ilave edeyim, o gece Hayrettin Karaman'ı Kozyatağı'ndaki evine ben bırakmış ve Yenibosna Kozyatağı arasındaki seyahatimiz boyunca bu meseleyi konuşmuştuk Karaman ile.

Hocaefendi'nin tepkisi ne oldu? Yüz hatlarının rengi değişti. Mevcut pozisyonun ciddiyeti ve gelmekte olan tehlikenin farkında olunmadığından dem vurdu. Daha öte bir yorumda bulunmadı ama yüz mimiklerinden, sesinin tonundan üzüldüğünü anlamamak imkânsızdı. Nitekim fazla oturmadı ve talebeleri ile derse geçti, ben de gazeteye doğru yola çıktım. Yeni bir gün daha başlıyordu bizim için. Bakalım bu çalkantılı ortamda bugün bizi neler bekliyordu?

ERBAKAN HAKKINDA DEDİKLERİ

16 Nisan 1997. Günlerden çarşamba. Hem Ankara İlahiyat hem de Hocaefendi'nin yanında birlikte sekiz yıl geçirdiğimiz arkadaşım Cuma Ördü Hocam o zamanlar görev yaptığı Hollanda'dan Hocaefendi'yi ziyarete gelmiş. Akşam iş çıkışı FEM'e uğrayıp onu aldım ve bizim eve gittik beraber. Daha önceden biliyoruz, Hocaefendi bugün Kanal D'de Yalçın Doğan'ın programına çıkacak. Canlı yayın. Yılların tecrübeli gazetecisi Yalçın Doğan'ın gündemle alakalı sorularına cevap verecek. Merakla bekliyoruz. Cuma Hocamla birlikte, bizim evde izleyeceğiz programı.

Akşam yemeği, çay-kahve, çerez, meyve ve biri altı diğeri dört yaşında olan kızım Semra ve oğlum Etkä ile oynama derken zaman hızla ilerledi ve program başladı. Cuma Hoca, bizim içimizde -siyasete ilgi duyan demeyeceğim ama- siyasi tahlilleri iyi olan birisiydi. “Siyasete ilgi duymadığı hâlde nasıl tahlilleri iyi olur?” diyebilirsiniz. Yakın geçmişe uzanan ve teşehhüt miktarı da olsa ülkücü hareket içinde bulunması ve siyasi tarih okumaları.

Bir metin okuyor olsaydık, “Her bir cümlemin altını çiz çize” derdim, bir metin üzerinde mütalaa ediyor olsaydık “Her bir kelimenin tahlilini yaparak” derdim, canlı yayında bir konuşma dinliyor olunca ne denir, onu da sizin hayal ve edebî beyan gücünüze havale ediyorum ama işte böyle dikkatle izliyoruz Hocaefendi'yi. Hop oturup hop kalkma derler ya, inan bana, hop oturup hop kalkıyoruz. Anında ama kısa süren mütalaalar serdediyoruz. Yarın medya bunu şöyle görür, asker bunu şöyle anlar, DYP, ANAP, Demirel şöyle düşünür, kendi tabanımız bunu şöyle yorumlar vs.

Bir yere geldik ben yerimden fırlayıp ayağa kalktım. “İşte bu olmadı. İslami kesimi ve özellikle Refah Partisi ve Milli Görüş geleneğinden gelenleri ciddi rahatsız eder.” dedim. Cuma Hoca beni teskin etti. “Otur yerine. Hocaefendi bunu söylediye daha önceden düşünmüştür. Bir bildiği vardır.” dedi. Tatmin olmadım Cuma Hocamın bu sözlerinden. “Öncesinden düşünmüş de olsa bunu söylememeliydi.” diye düşündüm. “Milli Gazete yarın bunu manşet yapar, bu cümlelerin üzerinden çok konuşurlar ve mesafe

iyice açılır.” dedim.

Program bitti. Cuma Hocam bizde de kalabilirdi, FEM’e de bırakabilirdim onu. Hocaefendi’nin program öncesi yemek yemediğini biliyoruz. Dönüşte en azından bir kahvaltı yapar ve o esnada değerlendirmeleri olur diye, FEM’e gidelim kararı aldık. Kalktık gittik. Yanılmamıştık. Hocaefendi geldi ve çok hızlı bir şekilde kahvaltı sofrası hazırlandı. Kahvaltı sonrası talebe arkadaşlarımız hariç daimi kadro diyebileceğim beş-on kişi ile birlikte oturduk dar dairede. İdareci ağabeyler de vardı bunların arasında. Programdan söz açıldı. Hemen herkes programın çok güzel olduğundan bahsetti. Değinilmesi gereken her bir meseleye gayet vukufu bir şekilde değinildiğini söylediler. Hemen hepsi de medih, övgü ve sena muhtevalı değerlendirmelerdi. Ben, Cuma Hocam’a söylediğim şeyi söylemeye niyetliydim. “Neden böyle dediniz?” tarzında sorgulayıcı bir üslup ile değil tabii ki ama en azından nedenini soracaktım. Kararlıydım. Yapacaktım bunu. Çünkü o günlerde Zaman gazetesinde ve yayında çalışıyordum.

Fakat bir şey gözüme çarptı; Hocaefendi tedirgindi. Sanki bir şey içine oturmamış gibiydi. Medh u sena sadedindeki konuşmalara dönüp bakmıyordu bile. Tedirginliğini gözlerinin içinden, bakışlarından anlamak mümkündü. Gözlemim doğruydı. Doğruydı çünkü çok geçmedi “Bana yakışmadı.” dedi. Herkes şok oldu. Neydi Hocaefendi’nin bana yakışmadı dediği şey. “Üslubuma uymadı.” dedi ardından. Bence, benim ayağa fırladığım ve “İşte bu olmadı.” dediğim cümleye atıfta bulunuyordu. “Üslubumuz namusumuzdur.” diyen ve üslubunu namusu gibi koruyan Hocaefendi’yi içten içe rahatsız eden bana göre buydu. Ağabeylerden bazıları “Ortam çok gergin. İstifa düşüncenizi iyi temellendirdiniz.” diyecek oldular, onların cümlelerini tamamlamasına izin vermeden çok sert bir şekilde “Rehberim ben onu mu diyorum?” dedi.

Pekâlâ neyi diyordu “Üslubuma uymadı.” derken. İşte şimdi onu açıklamasının zamanıydı ve açıkladı. Yalçın Doğan’ın “Siyasi liderlerle görüşüyor musunuz?” diye başlayan ve arka arkasına devam eden sorularında, Erbakan ile alakalı söylediklerini anlattı. “Erbakan ile aranızda gerginlik mi var?” sorusuna verdiği cevabın kendisine yakışmadığını açıkça ifade etti. Ne demişti orada? Konuşmanın bu bölümünü olduğu gibi aktarayım:

- Aranızda bir gerginlik mi var?

- Bir gerginlik yok da ‘El-ervâhu cünûdun mücennedetün’ diye bir şey var. “Ruhlar” tıpkı bir sistem altındaki ordunun fertleri gibidir. Bunlar arasında içten böyle birbirine akma, birbirine kayma, birbirine dökülme, birbirini çok iyi bilme varsa telif olur, anlaşma ve uzlaşma olur. Şayet öyle bir şey yoksa tenâkür denir ona.

- Yani tenâkür mü vardır? Ruhların uzlaşmazlığı, uyuşmazlığı mı var?

- Bilmiyorum yani bu şeyleri ama bir atasözü vardır; kalpten kalbe yol vardır.

- Şu anda kalbten kalbe pek yol gözüküyor.

- O yolu koymamışlarsa bizim uzlaşmamız da biraz zor olabilir.

- Bu kişisel bir şey mi? Yoksa dünya görüşü meselesi mi?

- Dünya görüşü meselesi de olabilir. Ben şahsen kişisel olarak, hiç kimsenin aleyhinde olmama niyetinde ve kararındayım.

Bu kadar. Yalnız kararınızı vermeden şunu da okuyun. Aranızda bir gerginlik mi var sorusuna geçmeden önce Yalçın Doğan; Hocaefendi, Demirel, Ecevit, Tansu Çiller, Mesut Yılmaz, Alparslan Türkeş ile görüşmelerinin seyrini anlattıktan sonra “Sayın Erbakan ile de görüşüyor musunuz?” diye sormuştu. Cevap şuydu:

“Necmettin Erbakan’la da hayatımda iki veya üç defa görüşmüşümdür. En son görüşmemizde Alparslan Türkeş Bey’in cenazesinde ben Diyanet İşleri Reisi’nin yanında idim, onu iyi tanıyorum, Diyanet’ten çıktık, biz böyle saf tuttuk. Sayın Cumhurbaşkanı vardı, Meclis Başkanı vardı, ben orada duruyordum. Başbakan (Necmettin Erbakan) olarak yanıma gelince ben biraz kenara çekildim. Yerimi ona verdim fakat herhangi konuşma olmadı. Ona görüşme denir mi, denmez mi, çünkü Sayın Kalemli ile bir el sıkışma, Sayın Cumhurbaşkanı ile bir el sıkışma oldu fakat onunla bir konuşma olmadı, gerçekleşmedi. Bir konuşma olduğu şey, geçen sene matematik olimpiyatlarında oldu. Bu Yükseliş Koleji’nin geniş bir salonu var. O da oraya gelmişti. Arkadaşlar beni çağırmışlardı. Orada üç-dört kelimelik, o kalabalık içinde, öyle bir konuşma oldu. O benden evvel ayrıldı gitti, ben de sonra kalktım gittim.”

Bu cevapların geneline baktığınız zaman gerçekten de Hocaefendi gibi Enderun terbiyesi almış insanlar misali, herkese göstermiş olduğu nezaketini göremeyebilirsiniz. Bugünden o güne bakınca, o günkü şartların,

hissiyat denizinde dalgaların insanı sürüklediği mecburi istikamet olarak da yorumlayabilirsiniz bunu. Ama Hocaefendi daha bir saat önce çıktığı TV programında söylediği bu cümlelerden dolayı rahatsızdı.

Nitekim hem ertesi gün manşetlerde ve köşe yazılarında hem de aradan geçen bunca yıla rağmen hâlâ bu cümleleri gündeme taşıyan insanlar var. Hele 15 Temmuz sonrasında 28 Şubat'ın sene-i devriyesine denk gelen günlerde bu konu ısıtılıp ısıtılıp konuşuluyor.

Şimdi sizi zaman makinesine bindirip 1997'den 2007 yılına götüreyim. Sanırım yine 28 Şubat'a denk gelen günlerdeydi. Ana binada akşam namazı kılacağız. Vaktin girmesini, ezanın okunmasını bekliyoruz. Bu konu açıldı. Sanki dejavu yaşıyordum. Yalçın Doğan röportajının ardından, Altunizade FEM'de gece kahvaltısı sonrası yaşadığımız, aynı konu aynı tarz üzerine farklı insanlarla konuşuluyordu.

Hocaefendi “Benim o röportajda Erbakan hakkında söylediğim şey ve kullandığım üslup bana yakışmadı.” dedi. Meselenin detayına vâkıf olmayanların bununla ne kastettiğini anlaması imkânsızdı. Zaten öyle de oldu. Birisi çıktı “Ama zaman sizi haklı çıkardı. Erbakan'ın istifa etmesi ile en azından askerî darbe ihtimali ortadan kalktı ve askerın müdahalesi hafif atlatıldı.” dedi. Hocaefendi yine aynı şekilde “Ben onu demiyorum.” diye söze başladı ama bu defa daha sakindi cevap verirken. “Ben “el-ervâhu cünûdun mücennedetün” demiştim, ruhların birbirleri ile olan ülfetinden, ünsiyetinden, tenâküründen, anlaşılamamasından bahsetmiştim. Onu diyorum.” Daha fazla da uzatmadı. Ezan okundu bu arada ve muhabbeti kesti ve namaza geçti.

O RÖPORTAJLARI NEDEN VERDİ?

Hocaefendi 28 Şubat sürecinde Kanal D ve STV’de neden o röportajları yaptı? Her şeyden önce, sorumluluk duygusu kendisini bu röportajları yapmaya sevk etti. İçinde yaşamış olduğu topluma karşı aydın bir insan olarak vazifesini yerine getirdi. Bilirsiniz, aydınlar topluma yol haritası çizen insanlardır. Kanaat önderleridir onlar. Azdır bunların sayısı hemen her toplumda. Kimileri bunu “% 5 ila 10 arasında” diye ifade ederler ki doğrudur. Hemen herkesin ittifakıyla Hocaefendi de bunlardan biridir. Hem ilmî birikimi hem tecrübesi hem ortaya koymuş olduğu eserler hem de liderlik ve manevi önderliğini yapmış olduğu cemaat bunun ispatıdır. Bir de Refah Partisi tabanında büyük ölçüde kendisine saygı duyuluyor olması, kendisini konu ile alakalı kanaatlerini kamuoyu ile paylaşmaya zorlamıştır. Zorlamıştır dedim ama zorlamıştı da diyebilirim. Neden? Hem bu eksenlerdeki şahitliklerimden dolayı hem de ağzı olanın konuştuğu, henüz bıyığı terlememişlerin gazete köşelerinde ahkâm kestiği bir yerde, Hocaefendi gibi birisinin konuşmaması düşünülemezdi.

Pekâlâ şahitliğim nedir? Şudur; o dönemleri perde önü ve arkası ile mütalaa edebilen herkesin bildiği gibi irtica operasyonlarının perde arkasındaki temel hedef İslami cemaatlerdi. Siyasi bir yapı olarak Refah partisi kısa vadede rejimin kahhar pençeleri altında yok edilebilirdi, nitekim edildi de. Sadece Refah değil, Milli Nizam, Milli Selamet partileri de kapatılmıştı daha önceden. Ama kapatmak çözüm değildi. Kapatıyorsun kanuni mevzuattan yararlanarak bir yenisi açılıyordu. Liderini siyasetten men ediyordun, vekalet sistemi ile bir başkası parti başkanı oluyordu. Dolayısıyla güç sahiplerine göre yapılması gereken, bunların beslenme kaynağını yok etmektir. Bu da rejimin hâkim görüşüne göre imam-hatipler ve İslami cemaatler idi.

İslami cemaatler içinde de ilk sırada hiç şüphesiz Hocaefendi ve cemaati geliyordu. Çünkü diğer cemaatlerle mukayese edildiğinde orta ve uzun vadede rejimin kurucu unsurları adına en tehlikeli gördükleri bu yapıydı. Eğitimli tabanı, sair cemaatlerden daha farklı hizmet metotları, toplumun

geneline yayılmış olması ve daha birçok sebep, Hocaefendi cemaatinin birinci tehlike olarak görülmesine yol açıyordu.

Fakat ne çare ki bir yerde yanılıyorlardı. Hocaefendi bir önceki başlıkta uzun uzadıya yazdığım gibi “Siyasal İslam” taraftarları gibi düşünmüyordu. Onların toplumu dönüştürme, idari sistemi değiştirme bağlamındaki kanaatlerinin hiçbirisine katılmıyordu. En basitinden, seçimlerde kendi tabanına, herhangi bir partinin desteklenmesine dönük yönlendirmede bulunmuyordu.

İşte bu aşamada Hocaefendi’nin, Siyasal İslamcılar gibi düşünmediğini ifade etmesi gerekiyordu. Aslında ediyordu. Zaman gazetesi ile dört yıllık maziye sahip STV televizyonunun yayın politikaları bunu gösteriyordu. Hocaefendi’nin bu bağlamda yapmış olduğu kamuya açık ya da kapalı nice vaaz ve sohbetleri de vardı. Fakat bunlar büyük ihtimal karar alıcılar için yeterli değildi ve bunun için de isterseniz “28 Şubat ruhu” diyelim, bu ruh cemaati de hedef tahtasına koymuştu.

Buraya kadar yazdıklarım bir tahmin değil. O zamanlar hepimizin idrakinde olduğu bir gerçektir bu. Nitekim cemaatin paralel devlet olarak suçlanmaya başladığı 2013 tarihinden bugüne ortaya dökülen resmî belgeler, dönemin muktedirlerinin itirafları bunları teker teker ortaya koydu.

Bugünkü gibi hatırlıyorum, içtimai hayatın içinde çeşitli mevkilerde bulunan cemaat mensuplarından bazılarını; siyasi, askeri, iktisadi vb. alanlarda görüşlerine itibar edilen birçok kişiye elçi olarak gönderdi Hocaefendi. Gazete ve STV’nin yayın çizgisi ile ifade ettiği gerçeği bir de bizatihi gidip anlatmalarını istedi. Anlattılar da. Tatmin olmadılar anladığım kadarıyla.

Tam da bu aşamada, ziyaret edilen birisinin teklifini getirdi aracılık yapanlardan birisi. “Cemaat adına herkes bir şeyler söylüyor. Aynı çizgide olmadığınızı anlatıyor. Biz karşımızda onlarca Fethullah Gülen görmek istemiyoruz. Bir tane Fethullah Gülen görmek istiyoruz. Madem böyle düşünüyor. Çıksın TV ekranlarında kendisi ifade etsin düşüncelerini.”

İşte bu benim şahitliğim. Hocaefendi 28 Şubat MGK bildirisi ile 18 Haziran 1997 Erbakan hükûmetinin istifasına kadar geçen ve her gün askerî ihtilale doğru gidilen atmosferde, bunun için Kanal D ve STV ekranlarına çıktı. Hem ihtilale doğru hızla yol alan gidişatı durdurmak hem de bir gemi kaptanı olarak cemaatini bu işin içinden sıyırmak düşüncesiyle ki zaten

onlar gibi düşünmüyordu. Dolayısıyla ortada ne bir takkiye ne bir müdara ne yalan ne de iftira söz konusu idi. Çıkacak televizyon ekranlarına, tüm Türkiye kamuoyuna bu düşüncelerini açıkça ifade edecekti.

Burada ele alınması gereken başka bir husus da şu; Hocaefendi 1994 yılında kurulan Gazeteciler ve Yazarlar Vakfının onursal başkanı idi. 1994-1997 arası o kurumun yapmış olduğu Türkiye gündemine oturan nice faaliyetlere katılmıştı. Toplumun geniş kesimlerinin temsilcilerinin yer aldığı büyük otellerde verilen iftarlar, Türkiye çapında verilen hoşgörü ödülleri, bu törenlerde yapmış olduğu konuşmalar, gazetelere verdiği demeçler. Uzun sözün kısası Hocaefendi eski yıllarda olduğu gibi sadece cami kürsülerinden cemaate hitap eden klasik bir din adamı değildi artık. Ulusal televizyon ekranlarına çıkması gayet makul bir şeydi.

Burada kesiyorum. “Neden o röportajları yaptı?” sorusunun cevabı bence bu. Hem rehberliğini yaptığı cemaatteki insanların rejimin hışmına uğramaması, zarar görmemesi hem de uzun vadede Refahyol hükûmetinin politikalarının oluşturmuş olduğu gergin atmosferin ülkeyi götüreceği yeri gördüğü için “Belki engel olabilirim.” düşüncesiyle o röportajları yaptı. Maksat hasıl oldu mu? Siyaset bilimci değilim. Bu soruya doğru cevabı onlar verir. Ama sıradan bir insan ve bir vatandaş olarak benim gördüğüm şey, tam anlamıyla maksat hasıl olmadı. Rejimin hâkim unsurlarının sert politikaları uzun vadede “Hınç İslam’ı” diye nitelendirilebilecek bir oluşuma hizmet etti ve 2023 yılı itibarıyla Türkiye, hayatın hemen her alanında bunun sonuçları ile yüzleşiyor. Cemaat açısından da olmadı. Böylesi bir badireden kurtulma perde önünde ve arkasında yer alan nicelerinin öfke, nefret, kin ve gayzlarını bile di ve 2013’te girilen süreçte, beşikteki bebeğe kadar uzanan bir yok etme, kökünü kazıma harekâtına girildi. Yazık ki ne yazık!

EKONOMİK BAĞIMSIZLIĞIMI İSTİYORUM

Kitabın ilk serisinde, “Ben kimim?” sorusuna cevap verirken anlatmıştım. Esnaf çocuğu sayılırım. Dedem sıcak demircilik yapıyordu. Babam hem Türkiye Kömür İşletmelerinde hem de dükkânımızda çalışıyordu. Ben ise gözümü hayata demirci dükkânımızda açtım. Ankara İlahiyat’a gidene kadar da dükkânımızda çalıştım. İyi bir demirci kalfası, orta seviyede ustasıyım diyebilirim. Çünkü tam ustalık mührünü elime alacaktım, dedem bana kalfalık yapmaya başlamıştı ki üniversite okumak için yuvadan uçtum. Orta okul ve lise hayatım boyunca da bazı yaz tatillerinde farklı esnaf dükkânlarında çıraklık yaptım. Kahvecilik, camcılık, kuru yemişçilik, bakkallık vs. Ayakkabı boyadım sırtımdaki boya sandığı ile kahvehane kahvehane gezerek. “Şans-talih-kısmet!” diye bağıra bağıra “kader-kısmet” sattım Tavşanlı sokaklarında. Damla sakızları, şambali ve pazar sabahları da simit sattım aynı sokaklarda. Bilmiyorum bundan hareketle mi bir devlet dairesinde memur ya da bir şirkette maaşlı olarak çalışmak nedense çok içime sinmedi.

Hocaefendi’nin yanından ayrıldıktan sonra 1988-1995 arası Manisa Ahmetli, İzmir Aliğa ve İstanbul Kadıköy vaizliklerinde bulundum ve 1995 yılında istifa edip Zaman gazetesinde tam zamanlı olarak çalışmaya başladım. İşte ne olduysa bu esnada oldu. Zaman gazetesinin o yıllarda kendi gelir kaynakları ile dönmeyişi ve sürekli gazeteye himmet eden büyük iş adamlarının yaptıkları bağışlarla maaşlarımızı alıyor oluşumuz mu, yoksa İstanbul’un ağır çalışma şartları ve pahalılığından hareketle aldığımız maaşların yetmeyişi mi -ki bu arada artık iki çocuklu evli bir insanım ve evimiz de kira- tetikleyici rol oynadı bilmiyorum, ben ekonomik açıdan müstakil bir insan olmayı arzu ettim. Kendime güveniyordum. Yeteri miktarda tecrübem olduğuna ve ticari hayata atılırsam yapacağım bir iş ile şimdikinden daha iyi bir maddi duruma sahip olacağıma inancım tamdı. İyi ama ya Hizmet? Bugüne kadar almış olduğun eğitim? Seni bu noktaya kadar getiren ve geceli gündüzlü zaman harcayarak, maddi manevi fedakârlıklarda bulunarak seni yetiştiren devletin, Hizmet’in, anne-babanın,

Hocaefendi'nin beklentisi?

Açık konuşayım, bunların hiçbirini düşünmedim. Zihnimi yeniden yokluyorum şimdi bu satırları yazarken ve 1995 İstanbul'una gidiyorum; hayır düşünmemişim. Tek düşüncem maddi olarak Hizmet'e yük olmama, kendi işimi kurma, bununla beraber yapabildiğim ölçüde hizmet etme. Hizmet kurumunda çalışmama, Hizmet'ten ayrılma anlamına gelmiyor. Yüzlerce-binlerce ağabeyimiz, ablamız zaten böyle. Kendi işleri var ama Hizmet'te belki de Hizmet'ten maaş alan insanlar olarak bizden çok daha aktifler. Bunlar da benim kendi isteğimi zihnimde ve kalbimde meşrulaştıran argümanlar.

Pekâlâ ne yaptım? Hocaefendi İzmir'de kalıyordu, bu düşüncelerin beni zihnen baskı altına aldığı zamanlar. Çok sık aralıklarla ziyarete gidiyorum. Bazen gazete ekibi ile bazen İzmir'de yıllarca beraber ders yaptığımız esnaf grubu ile sohbet etmek için. Ahdettim. "Söyleyeceğim ve izin isteyeceğim." dedim. Bugünkü gibi hatırımda. Güzel bir İzmir havası. İkinci namazını kıldık Bozyaka arka salonda ve Hocaefendi odasına geçti. Kalktım kapıyı kapatmadan yakalayıp "Bir şey söyleyeceğim." dedim ve kapıyı kapattım. Cübbesini çıkardı. Hasırla serili odasının kenarında bulunan çekyatın üzerine oturdu ve "Buyur!" dedi.

Giriş, gelişme yok. Aklıma o an geldiği gibi direkt sonuç bölümünden başladım: "Ben ekonomik bağımsızlığımıza kavuşmak istiyorum!" Şaşırdı Hocaefendi. Şimdi düşünüyorum da haklı. Bu cümlemin altı hem zihnen hem de argüman olarak bende dolu ama Hocaefendi'de boş. Damdan düşer gibi, neresinden tutsan elinde kalacak ve anlamakta da anlamlandırmakta da zorlanacağın bir cümle. "Şaşkın şaşkın yüzüme bakarak "Ne demek o?" dedi. O an anladım ben aslında sonuçtan başlamışım. Hâlbuki bir giriş ve gelişme sunmalıydım önce. Neyse, kırdığımız ilk pot değil bu zaten. Başladım anlatmaya. Sözlerimin yarısına gelince ne demek istediğimi anladı ve durdurdu beni.

Söz sırası ondaydı. Çok uzun boylu değil, kısacık Hizmet'in genel bir panaromasını çizdi ve ardından gerek gazetede gerekse ilahiyat ve imam-hatip talebelerine takviye dersler verme ve esnaf dersleri adına yapmış olduğum işleri sıraladı bana ve ardından dedi ki; "Bunlar bir insanı sabahtan akşama fazlasıyla meşgul eden çok yoğun işler zaten. Başka bir iş yaparken bunları yapamazsın." Burada kesti. "Nasıl yapacaksın?" diye sormadı,

“Yapamazsın.” dedi. “Sen bıraktın diyelim senin yerine kimi bulacağız?” da demedi, “Yapamazsın.” dedi ve kestirip attı.

Ardından almış olduğumuz maaş miktarlarına değindi. “Emsali maaş değil kût u lâyetmût olacak kadar zaten burs takdir ediyoruz biz.” dedi. “Kût u lâyetmût” çok sık kullandığı bir deyimdi o zamanlar Hocaefendi’nin. Ölmeyecek kadar, yeteri miktarda demek. Sonra ayağa kalktı oturduğu çekyattan. Bu kibarca, “Haydi, güle güle!” demekti. Ben de bunun üzerine kalktım ve odadan çıktım.

Dışarıda Hocaefendi’nin söylediklerini düşündüm. Haklıydı. “Demek ki nasip değilmiş!” deyip bir başka bahara erteledim bu düşüncemi.

Gariptir, bir de Amerika’da yaptım aynı şeyi. Yine “Ekonomik bağımsızlığımı istiyorum” diye söze başladım. 2003 yılıydı. Önce bir buçuk yıl kadar bölge hizmetlerinde görev aldım. Fakat beceremedim. Bölge tecrübemin olmayışı, Türklerin en yoğun yaşadığı bir eyalette yaşamama rağmen başarılı olamadım. Başka eyaletlerde Hizmet kalemleri hızla gelişme kaydederken bizim coğrafyada ilerleme çok azdı oralara nispetle. Zaten bunun tabii sonucu olarak görevden alındım ve sohbet hocası olarak görev yaptım bir buçuk yıl kadar. İşte bu arada dedim Hocaefendi’ye başka bir işte çalışmak istediğimi. Hizmet’ten maaşlı olarak değil de piyasada çalışarak geçimimi temin etme arzumu. Yine kabul etmedi. Yine aynı gerekçeleri sıraladı. 15 Temmuz meş’um darbe kalkışmasına kadar da böyle devam etti. Ondan sonra iki yıl kadar bir iş denemem olduysa da başarılı olamadım. Bana sahip çıkıp yol gösteren arkadaşlarımın elimden tutması ve -kendileri zarar etmelerine rağmen- destek vermeleri sonucu o işten sıyrıldım. Ya şimdi? Allah’a hamdolsun. Bizim oranın tabiriyle “Aç değil, açıkta değiliz.” Hayat bir şekilde devam ediyor. Yani sizin anlayacağınız “ekonomik özgürlüğüme kavuşmak” bir ham hayal -dikkat edin ideal demiyorum artık- olarak kaldı zihnimde ve hayatımda.

HACI KEMAL ERİMEZ'İN VEFATI

Hacı Kemal Erimez hakkında ben ne anlatırsam anlatayım eksik kalır. Kendisi ile çok yakından bir teşrikimesaim olmadı. Birkaç hatıram var hafızama kazınan, onları da serinin ilk kitabında anlattım. “Hacı Kemal” denince benim aklıma; dertli bir sine, Allah aşkıyla çarpan bir kalp, ahiret endişesi yaşayan bir gönül, temiz giyimli, ufku açık, emsallerine nispetle hayatı onlardan daha iyi okuyan, gelecek tasavvuru olan ve bu noktada Hocaefendi ve onun sunmuş olduğu hizmet anlayışına, sunduğu modele sonuna kadar iman eden bir insan geliyor. “İman” tabirini çok sık kullanmam. Zira Hizmet, imanın konusu değildir, belki “güvenen” demem lazım ama Hacı Kemal Ağabey için “iman” dedim. Zira benim gördüğüm şey gerçekten iman derecesinde idi.

“Her ölüm erkendir.” derler. Doğrudur bu. Vefat ettiklerinde dedem seksen üç, ninem yetmiş üç, babam seksen yedi, annem elli dört ve erkek kardeşim dört yaşında idi. Tasdik ediyorum bu sözü. Çekirdek ailemdeki beş kişinin ölümünü tatmış ve yaşamış bir insan olarak söylüyorum bunu. “Her ölüm erkendir.”

Taciklilerin isimlendirmesi ile Hacı Ata’nın vefatı da Hocaefendi için çok erkendi. Yetmiş bir yaşındaydı Hacı Ağabey kalp krizinden dolayı hastaneye yattığında. Üç gün yoğun bakımda kaldı. Hocaefendi, hastaneye kaldırıldığı haberi gelir gelmez gitti ziyarete. Geldiğinde perişandı. Dokunsan ağlayacak pozisyondaydı. Vefat haberi geldiğinde takvim yaprakları 13 Mart 1997 tarihini gösteriyordu. Bu üç gün içinde çok gözyaşı döktü Hocaefendi. Her kapıdan girene “Acaba ondan bir haber mi getirdi?” diye baktı. Her telefon çalışında yüreğinin güvercin kalbi gibi çarptığına eminim. Meraklı gözlerle Cevdet Ağabey’e bakardı acaba çalan telefonda ahizenin öbür ucunda bulunan insan müjdeli bir haber mi verdi diye.

Olmadı. Gelmedi o beklenen “Sağlıklı” haberi. Aksine, “Vefat etti.” denildi. Fatih Camii’nden kaldırıldı cenazesi. “Bir merhum Cumhurbaşkanı Turgut Özal’ın bir de Hacı Kemal Erimez’in cenazesinde bu kadar kalabalık gördü.” dedi herkes, Fatih Camii’nden sokaklara taşan cemaat için.

Öyleydi. Bir de yıllar sonra merhum Erbakan'ın cenazesinde gördü Fatih Camii ve sokakları bu kadar kalabalığı. Erbakan vefat ettiğinde Amerika'daydım ama Özal ve Hacıata'nın cenazelerinde bulundum.

Hacı Kemal Ağabey'in cenaze namazını Hocaefendi kıldırdı gözyaşları içinde. Neler hissettiğini elbette bilemem ama meşhur misal içinde; 1967 yılından bu yana sadakati, vefası, azmi ile en ön safta yerini alan en büyük yardımcısını yitirmişti Hocaefendi. Hüznü günlerce devam etti Hocaefendi'nin. Yüzüne tebessüm misafir olmadı, olamadı. Her fırsatta ondan söz etti. Zaman gazetesine onun vefatı münasebetiyle verdiği taziyede şunları yazdı: “İman ve Kur'an hizmetinin öncülerinden kadim dost, aydınlık yarınlarımızın ümit kaynağı, gönül ve fazilet insanı muhterem Hacı Kemal Erimez'in muvakkat ve âlâmla dolu bu fani dünyadan, ebedî dostlukların yurdu mahz-i lezzet ukba âlemine yürüdüğü haberini teessürle öğrenmiş bulunmaktayım. Merhuma rahmet, kaderli ailesi başta olmak üzere bütün yârân, dost ve yakınlarına sabr-i cemil niyaz ederim.”

Evet bir gönül insanı bu dünyadan daha göçmüştü. Mekânı cennet olsun.

BARIŞ MANÇO

31 Ocak 1999 tarihinde bir kalp krizi sonucu kaybettik Barış Manço'yu. Türkiye müzik tarihine ismini yazdıran ve vefatının üzerinden 24 yıl geçmiş olmasına rağmen şarkıları hâlâ heyecan ve coşku ile söylenen/dinlenen bir sanatçıdır Barış Manço. Bizden biriydi merhum Manço. Giyimi-kuşamı, şekli şemali ile ortalama Anadolu insanından farklı görünüyordu ama görünüyordu, öyle değildi. Duygusu, düşünceleri, davranışları, hedefleri bizden biri olduğunu âdeta haykırıyordu. Müziği bu ekseninde bir vesile olarak kullanıyordu. Yeniliklere açıktı. Hayatımıza yeni yeni giren televizyonu en iyi kullananlardan biriydi. Yaptığı belgeseller, TRT televizyonunda yaptığı “Adam Olacak Çocuk” programı herkesi ekran karşısına kilitliyordu. Güfteleri, besteleri, gitarı, yorum tarzı o kadar benimsenmişti ki Anadolu insanı tarafından yediden yetmişe seviliyordu.

Hocaefendi'nin Türkiye'ye böylesine mal olmuş bir insandan bigâne kalması elbette düşünülemezdi. Hangi ölçüde bilir tanırdı bilemem, şarkılarına vukufiyeti hangi ölçüdeydi onu da bilemem ama “Adam Olacak Çocuk” programını zaman zaman izlediğini biliyorum. Barış Manço'nun da özellikle GYV'nin kurulmasından sonra toplumun farklı kesimlerinin önüne çıkan Hocaefendi'den habersiz olması imkânsızdı. GYV'nin sanat camiası ile kurmuş olduğu ilişki işte bu belki de birbirilerini uzaktan tanıyan iki insanın tanışmasına, karşılıklı oturup konuşmasına, ikili dostluk kurmasına vesile oldu.

3 Şubat 1999 günü Barış Manço'nun cenazesine katılanlardan biri de Hocaefendi idi. Kendisine uzatılan mikrofona söylediği şu cümleler benim yukarıda iki paragraf içinde yazdığım değerlendirmelere hak verdirecek cinsten. “Barış Manço, her şeyden önce bu toprağın, bu ülke coğrafyasının

sesi, sözü, güftesi, bestesiydi.” Kısa, özlü ve eskilerin tabiriyle efradını cami, ağyarını mâni bir tanımdı bu cümle. Gerçekten de öyleydi merhum.

Barış Manço’nun, sözünü ettiğim, dünyayı gezdiği belgeselleri çektiği zamanlarda, Hizmet hareketi ile yollarının kesiştiğini biliyoruz. Tayland’da tutuklanıp hapse atıldığı zaman, Türk Okulu öğretmenlerinin kendisini ziyarete geldiğini merhum bizzat kendisi anlatmıştı bir röportajında. Şöyle demişti: “Tayland’da tutuklanıp hapse atıldık. Bize geçmiş olsun demeye dört tane delikanlı geldi. Allah’ın Tayland’ında oranın Artvin’i olan bir şehirden... Bunlar oradaki Fatih Koleji’ndeki dört tane öğretmendi. Dört delikanlı! ‘Bizler buradaki Fatih Koleji’nden..’ dediği anda benim itikadım sarsıldı. ‘Bir dakika bir dakika!’ dedim. ‘Burası Tayland, Tayland’da sınır bir şehir, n’apıyorsunuz?’ dedim. O da: ‘Ağabey bizim burada Fatih Koleji’miz var, öğrencilerimize burada Türkçe eğitim yapıyoruz...’ dedi. Bu bir örnek sadece. Bunu iki binle çarpın. Ben bunları görüyorum. Kuala Lumpur’dan Manila’ya kadar. Kopenhag’da da var, Londra’da da var. Bu harika bir eğitim seferberliğidir ve bunlar birer yansımasıdır...”

Bunun haricinde Hocaefendi ile yolları çeşitli defalar kesişti merhumun. Bunlardan birisi ve sanırım ilki GYV’nin “Hoşgörü Ödülleri” gecesinde olmuştu. Bir başkası Altunizade FEM’de, kendisinin yaptığı bir ziyarette. Söz konusu ziyarette bulunan ve Manço ile eski dostlukları olan İhsan Kalkavan, basına verdiği bir röportajda burada geçen bir anekdodu şöyle anlatır. “Akşam vakti giderken Barış’ı otelin lobisinde gördüm. Zaten eski dostumdu. Kendisi de bu eğitim kurumlarının bir sevdalısıydı. Onun da bir sürü anıları var bu okullarla ilgili gittiği yerlerde.. Hatta bir gün sayın Gülen’e dedi ki: “Hocam, çok enteresandır; ‘Bazı yerlere herhâlde ayağını ilk basan Türk benim.’ diye gururlanırken bir de bakıyorum ki Türk bayrağı, Türk okulu! Şaşıyorum. Yani buralara ilk defa gelen Türk gibi övünürken orada okulları görünce aklımı oynatasım geliyor. Yani buna nasıl muvaffak oldunuz?”

Hadisenin hangi ülkede gerçekleştiğini bilmiyorum ama Barış Manço’nun Hocaefendi’ye anlattığı bu hadisenin detayı şöyle. İhsan Kalkavan’dan aktaralım: Barış’a: “Hadi gidelim bu çocuklar seni çok sever, mutlaka bu okullara gidelim. Görsünler seni, heyecan duyarlar.” Barış dedi ki: “Ya İhsan, gidelim ama benim başka bir uçağa yetişmem gerek.” Ben de: “Ben seni yetiştireceğim. Gel gidelim, yolumuz zaten havaalanı yolu üzerinde,

çocuklar seni bir görsün yeter.” Okul sadece beni bekliyordu. Ama tesadüfen Barış yanımdaydı. Okula gittik hemen. Bir sarılma kucaklaşma oldu. Dedim ki: “Ya ne olur çocukları çağırın da gelsinler Barış’ı görsünler.” Çünkü akşamdı ve orada bulunanlar yatılı talebelerdi. Onları çağırdılar. Ve yatılı talebeler bize biraz gösteri yapsın dedik. Onlar da hemen Barış’ın parçalarını okumaya başladılar. Barış’ın bir sürü parçası... Ve Barış yanımda (Allah kendisine rahmet eylesin) hüngür hüngür ağlıyor ve: “Ya İhsan bunları ben böyle okuyamıyorum bu nasıl iş?” Ve Barış’ın oraya geleceğinden hiç kimsenin haberi yok. Hiçbir organizasyon yok. Ben buna şahit olmuş bir insan olarak söylüyorum. Yani ‘Barış’ı getireceğim, götüreceğim.’ diye bir şey yok. Giderken lobide gördüm. Ve zorla kolundan tutup getirdim. Ve öyle bir durum oldu ki Barış’a dedim: “Barış hadi uçağa geç kalıyorsun. Seni yetiştireyim.” O da: “Ya giderse gitsin, ben yarın gelirim seninle.” dedi. Uçağa sonuncu binen yolcu olarak zorla yetiştirdim. O kadar duygulandı, o kadar keyif aldı...”

Hocaefendi ile merhum Barış Manço’nun üçüncü bir buluşmaları daha var. Ben o buluşmanın birebir şahidiyim. Birlikte gittik Hocaefendi ile. İstanbul’da bir iş adamı olan Ali Çelik’in evinde bir akşam yemeği yedik hep birlikte. Şimdi o buluşmada geçen ve aklımdan hiç çıkmayan iki anekdot ile aynı görüşmede hazır bulunan Adem Kalaç’ın ağzından bir başka anekdotu aktaracağım.

Öncelikle çok sıcak bir ortamdı. Ali Bey’in Erzurumlu olması sebebiyle olsa gerek, yemek çeşitleri hep Erzurum yöresindendi. Her ikisi için de söyleyebileceğim, Enderun terbiyesi almış insanlar misali, nezaket gece boyunca hiç yanımdan ayrılmadı. İnanç birlikteliği sanırım aradaki muhabbeti artıran başka bir faktördü. Herkesin bildiği gibi Barış Manço inançlı bir insandı. Allah ile irtibatı, ibadet hayatı adına durduğu yeri bilemem ama dış dünyaya yansıyan söylem ve eylemleri onun samimi bir Müslüman olduğu konusunda fikir veriyordu isteyen herkese. 7’den 77’ye programında çocuklarla olan konuşmalarından tutun belgesellerdeki ifadelerine ve tabii ki 200’u aşkın güftesine ve bestelerine baktığınız zaman bunu görebilirsiniz. Bu sözlerimin ispatı olsun diye benim de çok sevdiğim ve beğeni ile defalarca dinlediğim “Yol” şarkısının güftesini buraya iktibas etmek isterim. Der ki Barış Manço “Müsaadenizle Çocuklar” albümünde yer alan bu şarkısında:

*“Uçsuz bucaksız bir yolda
Yürüyorum tek başıma
Herkes hakkını helal etsin
Kalmasın tek bir lokma
Bu yolda ölmek var belki de dönmemek
Ömür bitse bile yol bitmeyecek

Bazen buz gibi bir pınardan
İçiyorum kana kana
Bazen kızgın kumlar üstünde
Yürüyorum yana yana
Bu yolda ölmek var belki de dönmemek
Ömür bitse bile yol bitmeyecek

Dünya hancı biz garip yolcu
Haydi bastır be oğlum
Allah’a bir can borcumuz var
Bir tek O’na güven yolun açık olsun
Baki kalan bu kubbede hoş bir seda biliyorsun
Bin’in yarısı beş yüz daha ne düşünüyorsun?
Topraktan geldi insan topraktan geldi insan
Yine toprağa dönecek yine toprağa dönecek
İki lokma ekmek için iki lokma ekmek için
Ömür boyu dövüşecek ömür boyu dövüşecek.”*

Gelelim o iki anekdoda. İlki 7'den 77'ye programı için yaptığı belgeselin Mekke ve Medine çekimi esnasında karşılaştığı bürokratik zorluklar. Bunu anlattı Hocaefendi'ye. Söz oraya nasıl geldi şimdi hatırlamıyorum ama dünyanın değişik ülkelerinde çekmiş olduğu belgeseller için öncesinden bürokratik izinler alındığını ama en çok zorlandığı ülkenin Suudi Arabistan olduğunu söyledi. Belgeselde Peygamber Efendimiz'i doğduğu ve yaşadığı yerlerde anlatmayı hedeflediğini ve özellikle hicret yolunu merkeze koyduğunu söyledi. Bunun için yazılı bir metin vermiş yetkililere. Nerelere gideceği, neler anlatacağı ve benzeri her türlü detayın yer aldığı uzun bir metin. Orada geçen her yer için ayrı ayrı çekimler için izin almış. Bir de hicret yolu. O belgeselde hicret yolunu çekmek istemiş. Efendimiz'in ayak izlerini takip ederek Mekke'den Medine'ye kaç gün sürerse sürsün ve ne kadar masraf olursa olsun, ulaştığı tarihî bilgiler eşliğinde çekmeyi arzu etmiş. Deliller, rehberler bulmuş. Ama...

Aması şu; bütün bir belgesel boyunca Barış Manço ve ekibinin yanında Suud idaresinin yanlarına koyduğu birkaç kişi varmış. Birlikte olmuşlar çekim boyunca. Fakat "Çok anlayışsız insanlardı." dedi bize anlatırken. Yazılı olarak verdiğimiz metinde olduğu hâlde hemen her yerde çekime müdahale etmeye kalktılar. "Orası olmaz burası, bu açıdan değil şu açıdan." Çok bunalmış Manço ve hicret yolunda bir yeri çekerlerken patlayıp şunu demiş. Dediği şeyi Hocaefendi'ye anlatırken merhumun aynı heyecanı taşıdığını gördüm. İhtimal aynı ses tonu ile o Suudlu yetkililere hitap etmişti. "Yeter!" demiş önce. Ardından: "Hz. Muhammed sadece sizin peygamberiniz değil, bütün Müslümanların peygamberi. Ben işte hepimizin peygamberi olan insanın hayatını anlatacağım. Onun için yapıyorum bu belgeseli."

İnsaflı insanlarmış anlaşılan. "Sadece sizin peygamberiniz değil!" çıkışı onların akıllarına yatmış ya da bu cümle, yaptıkları müdahalelerin yersizliğini kendilerine hatırlatmış. Belki de vicdanlarını yaralamış bu cümle. Dedi ki: "Bu çıkıştan sonra belgesel bitinceye kadar hiç müdahale etmediler."

İkinci anekdot ise Gülpembe şarkısında anlatılan şahsın kim olduğu konusu. Malum bu konuda iki görüş var. Biri Peygamber Efendimiz, diğeri ise rahmetli babaannesi. Bu konu gündeme geldi. Yanlış bir şey söylemek istemiyorum. Google araştırmamda kendisinin bir röportajında

Gülpembe'nin babaannesi olduğunu söylüyor diye bir not okudum. Bunu söylediği röportajın ne yazılı ne de sözlü aslını bulamadım. Sadece bir yazıda geçiyor. Gülpembe'nin Peygamber Efendimiz olduğu ise 2003 yılında Sızıntı dergisinde yayımlanan bir makalede, metin tahlilinden hareketle söylendiği ifade ediliyor. Yani dayanak o makale. Hangisi doğru bilemiyorum. Ama o gün bu mevzu gündeme geldiğinde, ben kendi ağzından Gülpembe ile kastedilenin Peygamber Efendimiz olduğunu söylediğini duydum. Bu hatırayı teyit için o günkü yemeğe ev sahipliği yapan Ali Çelik Bey'e, bizimle birlikte olan Cevdet Türkyolu ve Adem Kalaç Bey'e sordum. Her üçü de bu detayı hatırlamadığını söyledi. Umarım hafızam beni yanıltmıyordur. Tarihe mal olacak böylesi bir kitapta yanlış bilgi vermek istemem.

Bununla beraber ister Peygamber Efendimiz olsun isterse babaannesi Nimet Manço, benim şahsi kanaatim muhtevanın her ikisine de uygun olduğu istikametinde. Sevgi ve o sevginin izafe edildiği şahsın vefatını müteakip yaşadığı boşluğu çok ama çok güzel ifade etmiş merhum. Ruhu şâd ve mekânı cennet olsun. Gittiği ahiret yurdunda, gülünce yüzünde güllerin açıldığı insanlarla beraber olur inşaallah.

*“Sen gülünce güller açar, Gülpembe,
Bülbüller seni söyler, biz dinlerdik, Gülpembe,
Sen gelince bahar gelir, Gülpembe,
Dereler seni çağlar, sevinirdik, Gülpembe
Güz yağmurlarıyla bir gün göçtün gittin, inanamadık, Gülpembe
Bizim iller sessiz, bizim iller sensiz olamadı, Gülpembe
Dudağımda son bir türkü, Gülpembe
Hâlâ hep seni söyler, seni çağırır, Gülpembe
Güz yağmurlarıyla bir gün göçtün gittin, inanamadık, Gülpembe
Bizim iller sessiz, bizim iller sensiz olamadı, Gülpembe
Dudağımda son bir türkü, Gülpembe
Hâlâ hep seni söyler, seni çağırır, Gülpembe
Gözlerimde son bir bulut, Gülpembe
Hâlâ hep...”*

Son anekdoda gelince; Adem Kalaç bana, Barış Manço merhumun bir başka muhaveresini anlattı. Manço, Hocaefendi'ye diyor ki: “Hocam ben yıllardan beri sahne alan bir şarkıcıyım. Büyük kalabalıklar karşısına çıkıp gitarımla, orkestramla şarkılar söylüyorum ama sahne heyecanımı hâlâ yenemedim. Bazıları benim hiç sahne heyecanım olmadığını söylüyor. Doğru değil, ben her sahneye çıkmadan önce çok büyük heyecan yaşarım ve âdeta kanım içime çekilir. Ama ilk şarkıdan sonra kısmen rahatlarım, heyecanım ondan sonra gider.”

Adem Kalaç diyor ki: “Bu cümlelerden sonra Hocaefendi tuttu bize doğru baktı ve gülümsedi. Âdeta, ‘Gördünüz mü?’ der gibi bir bakıştı bu.” İzahı şu; Hocaefendi de on iki, on üç yaşından beri cami kürsülerinde, konferans salonlarında büyük kalabalıklara vaaz verir, konferanslar yaparken konuşmanın heyecanını yaşırdı. Barış Manço’nun tabiriyle buna “sahne heyecanı” diyebiliriz sanırım.

HOCANIN OKULLARI VEYA HOCANINoKULLARI

2022 yılı Haziran ayından 1998 yılına bakınca cemaate yönelik saldırıların tarihî kökenlerinin nerelere kadar uzandığını ve o saldırılardaki stratejik aklın durduğu yeri çok daha net bir şekilde görmek mümkün. Hocanın Okulları, kısa adı ÇEV olan Çağdaş Eğitim Vakfı, Gülsever Yaşer, Haşmet Atahan, STKB, Hulki Cevizoğlu, İsmail Özdemir, Serhat Özkan, Eyüp Kayar, Latif Erdoğan, D.A. isimleri ile birlikte ele alındığında ancak anlamlı olacak uzun bir mücadele öyküsü.

Hocanın Okulları ya da Hocanın Kulları. Kitap ismi ikisinden biri olmalı değil mi? Ama öyle değil. Aynen başlıkta yazdığım gibi yazılmış kitabın başlığı; HOCANINoKULLARI. Kitap baştan sona bir dünya görüşünün, Hocaefendi, cemaat düşmanlığı ve karşıtlığı duruşunun tezahürü. Ama yazarlar -her kimse- bununla yetinmemiş, kendilerine göre kelime oyunları yaparak çok çarpıcı bir başlıkla da bu düşünce ve duruşlarını ifade etmeye çalışmışlar.

Resimde de göreceğiniz üzere kitabın kapak kompozisyonunda iki şey daha var. İlki sağ üst köşe “206 Sivil Toplum Kuruluşu Desteğiyle” cümlesi yazılı. Bunun manası açık, elinizde tuttuğunuz ve biraz sonra okumaya başlayacağınız bu kitabın arkasında Türkiye sathına yayılmış 206 sivil toplum kuruluşunun desteği var. Daha açık ifadeyle müthiş bir kamuoyu desteği var.

İkincisi ise biraz sonra isimleri ile birlikte ele alacağım cemaat evlerinde ya da okullarında kalmış bir gencin -hangisine ait olduğunu bilmiyorum- ifadelerinden bir alıntı. Şunu diyor o genç: "...Bugün artık bizlere ezberletilen şeylerin hepsinin safsata olduğunu düşünüyorum... Bizler, bizi çevirdikleri katı dinci çemberin dışına çıkabildik ve gerçekleri bize öğretildiği gibi anlama fırsatımız oldu. Ya diğer çocuklar...Beyinleri yıkanan binlerce öğrenci...Onlar nasıl aydınlık fikirlere, sağdan eleştiren sorgulayan beyinlere sahip olacaklar?"

Çok çarpıcı ifade değil mi? Bir de bunu 1998'de kamplara ayrılmış Türkiye şartlarında düşünün. 2002'de AKP'nin doğuşuna zemin hazırlayan laik, Kemalist, Atatürkçü, Ulusalcı bağnaz yaklaşımların kendileri gibi düşünmeyen insanlara hayatı dar ettikleri, vesayet zihniyetinin göstergesi olan irtica paranoyasını, sahibi oldukları konvansiyonel medya vasıtasıyla ülkenin her yerine yaymaya çalıştıkları döneme hayalen gidin ve bu satırları o zaman okuyun.

ÇEV, Çağdaş Eğitim Vakfı'nın kısaltılmışı. Web sayfasında kuruluş misyonu, vizyonu ve kurucuları ile alakalı kısaca şu bilgi var: "1994 yılında, bütün insanlarımız için daha iyi yaşam seviyesi umuduyla yola çıktı. Bunun temeli de çağdaş ve nitelikli eğitim... Ülkemizde; Toplumun önde gelen "Prof. Dr. Türkan Saylan, Prof. Dr. Necla Arat, Prof. Dr. Aysel Çelikel, Prof. Dr. Oya Başak, Gülseven Yaşer" gibi eğitime gönül vermiş aydınlarının öncülüğünde, ulusal eğitim alanında yaşanan sorunlara çözüm üretmek, aklın ve bilimin yol göstericiliğini benimsemiş, insan haklarına saygılı, Cumhuriyetin değerlerini özümsemiş nesillerin yetiştirilmesine katkıda bulunmak amacıyla kurulmuş bir vakıftır."

Bu kitap özelindeki tartışmaları birebir takip eden bir insan olarak, "Keşke böyle olsaydı!" diyesim geliyor. Keşke, militan bir tavırla, başkalarının tercihlerine müdahale etmeden insan haklarına saygılı bir pozisyonda kalabilselerdi. Bunu yapsalardı işte o zaman cumhuriyetin değerlerini özümseyen nesillerin yetiştirilmesine katkıda bulunduklarına inanırdım. Çünkü cumhuriyetin özünde yatan değerlerin başında fikir ve düşünce özgürlüğü gelir, din ve vicdan hürriyeti gelir, hukukun üstünlüğünü kabul gelir.

Mübalâğa mı yapıyorum? Bence hayır ama siz Gülseven Yaşer'in bu kitabın yayımlanma sürecini anlatırken itiraf ettiği şu gerçeklere bakın,

kendi ağzından çıkan cümleleri okuyun ve nihai kararı siz verin. “1990’lı yılların başında, hiç türbanlı öğrencim yoktu. Giderek kız öğrencilerimizin kapanmaya, türban takmaya başladıklarını görünce, nedenini araştırarak diğer öğretim üyesi arkadaşlarla durum değerlendirmesi yapmaya başladık. Neticede bu öğrencilerin yurtlarda kalan abi ve ablalar vasıtasıyla birtakım tarikat ve cemaatlara bağlandıklarını, onlardan gördükleri maddi destekle Cumhuriyet’le hesaplaşmak üzere eğitim aldıklarını öğrendik. Kapanan öğrenciler bizlerle iletişimi kesiyor ve âdeta aramıza bir duvar örüyorlardı. Hemen her fakülte ve yüksekokulda başlayan bu gelişme bizleri endişelendirdi ve harekete geçirdi.”

Mesele anlaşılıyor değil mi? “Ya benimsin ya toprağın. Ya bizimle berabersiniz ya da düşmanımsınız. Ya benim gibi düşüneceksin ya da...” Yaşer’in ortaya koyduğu bu zihniyetin, klişe hâline gelmiş şu cümlelerle ifade edilen zihniyetten ne farkı var? ÇEV’den burs alma hakkını kazanmış, üniversitede okuyan bir genç kız dinî tercihini ve bu tercihe bağlı olarak giyim şeklini değiştirdiyse ya da bir genç erkek, dünya görüşünü ve yaşam tarzını değiştirdiyse bunda sizi ilgilendiren şey nedir? Hani düşünce ve inanç özgürlüğü? Nerede din ve vicdan hürriyeti? Herkes illa sizin gibi düşünmek, giyinmek ve yaşamak zorunda mı? Herkes sizin hayat tarzınızı benimsemek mecburiyetinde mi? O gençler kendi özgür iradeleriyle böylesi bir seçimde bulundularsa hepimize düşen bu karara saygı göstermek değil midir? Eğer sözü edilen cemaat ve yurtlarda baskı ve zorlama varsa, buna ben de karşıyım. Dinî inanç ve yaşam tarzı, ne çevrenin ne de devletin baskı ve zorlamasına konu olmamalı.

Devam ediyor Yaşer: “Karşımızda iki tercih vardı. Ya bilimsel ve özgür eğitimle yetişmiş; düşünmeyi, sorgulamayı benimseyen bilinçli bireyler yetiştirecektik. Ya da aklını belli bir fikir, inanç ya da ideoloji ile sınırlamış, bunun dışında düşünmeyi reddeden, sadece birilerine itaat eden insanlara razı olacaktık.” Razi olmamışlardı çünkü o gençler onların benimsediği fikir, inanç ve ideolojinin dışına çıkmışlardı. Yine aynı noktaya geldik. Onlar doğru, o doğrunun karşısında yer alan her fikir, inanç ve ideoloji yanlış.

Kitap yayımlandıktan sonra cemaat bu hadiseye karşı sessiz kalmadı. Taksim’de bir otelin salonunda basın toplantısı düzenledi. GYV temsilcilerinin konuşmacı olduğu ve tüm Türkiye basınının davetli olduğu o

toplantıda ben de vardım. Önce yazılı bir bildiri okundu. Ardından kitapta yer alan iddialar ve ithamlar ekseninde basın mensuplarının sordukları sorulara cevaplar verildi. Hem yazılı hem de görsel medyada yer aldı bu toplantı.

Bu arada Latif Erdoğan ve D.A. imzalı, “Bir Çarpıtma Örneği” ismiyle, reddiye mahiyetinde bir kitap yayımlandı. Kitapta Faik Bulut’un kaleme aldığı “Kim Bu Fethullah Gülen” kitabı ile ÇEV tarafından yayımlanan, “HOCANINoKULLARI” adlı kitaplar irdeleniyordu. Bulut, kitabında kendi perspektifinden Hocaefendi’yi ele alıyor, tamamen subjektif, ideolojik körlüğün, öfkenin, nefretin yönlendirmesiyle, ön yargılara dayanan iddia, iftira ve ithamlarda bulunuyordu. İşte “İki Çarpıtma Örneği” adlı kitap, söz konusu iki kitapta yer alan iddialara cevap mahiyeti taşıyordu.

ÇEV gerek basın toplantısını gerekse bu kitabı karşıt bir hamle olarak gördü. O günlerde oldukça ses getiren yayımlar yapan Hulki Cevizoğlu’nun Ceviz Kabuğu programında, kitapta ismi geçen gençlerin de yer alacağı canlı bir tartışma programının yapılacağını duyurdu. Nereden bakarsanız bakın bu manzara ortada karşıt iki taraf olduğunu ve bunlar arasında mücadelenin devam ettiğini gösteriyordu. Hadiseyi yakında takip eden kamuoyunu heyecanlandıran bu gelişme bir sürprizle neticelendi. Programa çıkacağı söylenen ve cemaat evlerinde kalan o gençler programa çıkmadı. Perde arkasına vâkıf değilim. Bu hususta her iki tarafın da çeşitli görüşleri yayımlandı. Cemaat, çocukların ÇEV tarafından bir oyuna getirildiğini ifade etti. Çocukların, hadiselerin bu noktaya geleceği ve getirileceğine ihtimal vermediği, dolayısıyla bu oyunun, bu kumpasın bir parçası olmak istemedikleri, programa da kendi iradeleri ile çıkmadıkları belirtildi. ÇEV grubu ise o gençlerin kaçırıldıklarını ya da büyük maddi vaatlerle geri adım attırıldıklarını iddia etti.

Dediğim gibi bu bir mücadeleleydi. 28 Şubat sürecinin bütün hızıyla devam ettiği ve cemaat başta olmak üzere Cumhuriyet Türkiye’sinin, makbul vatandaş olarak kabul etmediği insanlar üzerinden buldozer gibi geçtiği o dönemde ÇEV ve yandaşı olan diğer dernekler, cemaat ile mücadelesine devam ettiler. Öyle ki 18 Haziran 1999’da Ali Kırca’nın ATV Ana Haber programında yayımlanan kasetlerin bile perde arkasında, bu vakıfların olduğunu biliyoruz. Nereden mi? Bizzat Gülseven Yaşer ve o süreçte rol oynayan insanların kamuya açık verdikleri röportajlar ile sonraları

meselenin mahkemeye taşınması sonucu verdikleri ifadelerden.

Pekâlâ Hocaefendi bu süreçte nerede durdu? 1984 yılından, bu satırları kaleme aldığım 2022 Haziran ayına kadar olan süreçte bir idareci olarak Hocaefendi'yi ben değişik pozisyonlarda gördüm. Kimi zaman, ilgi alanına giren hangi mesele olursa olsun o meselenin en küçük detaylarına kadar indi ve onu sonuna kadar takip etti. Kimi zaman da misyon, vizyon ve değerler bağlamında meseleye bakıp “Evet” ya da “Hayır” dedi veya küçük düzeltmelerde bulundu.

Bu meselede ilginçtir, Hocaefendi çok aşırı bir hassasiyet gösterdi. Detaylara inmek bir yana detayların da detaylarına indi. İstanbul'da yaşayan; Zaman, Cihan Haber Ajansı, STV, GYV ve nihayet o gençlerle bir şekilde irtibatı olmuş bölge hizmetlerindeki insanlardan müteşekkil bir takip komisyonu kuruldu. Hadiselerin gelişimine bağlı olarak bazen her gün bazen iki-üç günde bir FEM'de toplantılar yapıldı, bilgiler sürekli güncellendi. Yer yer görevlendirmelerde bulunuldu.

Mesela ben o komisyonda bulunan bir insan olarak Zaman gazetesini temsilen katılıyordum. Çünkü yayın koordinatörü idim o zamanlar. Zaten 28 Şubat süreci içinde uğraştığımız binlerce meselenin üzerine bir de bu gelmişti ve yayın politikasının bütüncüllüğü bağlamında mesele ele alınmak zorundaydı. Bu da hadiseyi tüm tarafları ile birlikte bilmekle mümkündü. İşte o toplantılar bu bütüncül bakışı sağlıyordu bize.

Fakat ben bugünden düne bakınca Hocaefendi'nin söz konusu meselenin üzerinde bu kadar durmasının asıl nedeninin, olayın gittiği ve gideceği yeri görmesi olduğunu düşünüyorum. Bu tabiri hiç kullanmak istemiyorum ama maalesef hem zihniyet hem de tavır ve davranışları ile bunu gösterdikleri için kullanacağım, “Azılı bir düşman” gibi gördükleri cemaatin üzerine bütün güçleri ile geliyorlardı. Askerî vesayetin zirveye çıktığı o dönemde, sivil idarenin yapabildiği bir şey de yoktu. Gerçi hukuk, 2016 sonrası Türkiye'sinde olduğu gibi ayaklar altında değildi. Rekabetçi otoriter (Otoriteryanizm) ya da tek adam sistemi henüz kurulmamıştı. Devlet, kurumları ile ayaktaydı ve o kurumlarda yerini alan bazı insanlar askerî vesayete rağmen tavır alabiliyordu. Ama buna rağmen ortada bir devlet, daha doğru bir isimlendirme ile devlet aygıtının arkasında devlete yön veren açık ve gizli güçler vardı ve onların kararı da belliydi.

Bana göre işte sırf bu yüzden Hocaefendi o komisyonu kurdu, hadiseyi

birebir takip etti, taraflardan ilk elden bilgiler aldı ve bunlara bağlı olarak bir strateji geliştirmeye çalıştı. Başarılı oldu mu? Bu spesifik meselede, belki. Çünkü onlar namına fiyasko ile neticelendi hadise. Ama 18 Haziran 1999 günü ATV haber bülteninde yayımlanan haberdeki videolara ve hemen arkasından gazetelerde çıkan ve Hocaefendi'ye idam isteyen manşetlere bakınca, hayır. Günlerce devam etti o manşetler malum. “Fethullah şoku” “Fethullah Hoca'ya İdam Talebi” “Gz Göre Göre”

Burada bitiriyorum ama o dönemde neler yaşandığını okumak isteyenlere iki kitap tavsiyem var. O zamanlar Ferhat Barış ismiyle yazan Mahmut Nedim Hazar'ın “Maskeli Balon” ve “Vaizi Vurun” kitaplarını hararetle okumanızı tavsiye ederim. Kitapların alt başlıklarını da vereyim. Maskeli Balon kitabının alt başlığı: “Medyatik bir infazın anatomisi” Vaizi Vurun kitabının ise: “Nefretin ordusu ve kötülük şirketi” Objektif bir gözle gazete manşetlerinden ve köşe yazılarından derlenen değerlendirmelerin yer aldığı bu iki kitap, o dönemleri arşivden okuyacaklar için en önemli iki ana kaynaktır.

ÜZEYR GARİH'İN ZİYARETİ

Üzeyr Garih'in meşum bir cinayete kurban gittiği haberini aldığımızda Amerika'da Hocaefendi'nin yanındaydım. Tarih 21 Ağustos 2001. Çok ama çok üzüldü ölüm haberine. Eyüp mezarlığında bıçaklanarak öldürüldü Garih. Bu cinayet haberi üzerine Hocaefendi'nin Zaman gazetesinde yayımlanan taziye mesajı şöyleydi: “Ülkemizin en önemli sermaye kuruluşlarından Alarko Şirketler Topluluğu eşbaşkanı, yerli ve yabancı pek çok vakıf ve dernekte danışman veya yönetim kurulu üyesi, beşerî münasebetlerinde sıcak, zaman zaman mektuplaşmalarımızda Peygamber Efendimiz'den ‘Peygamberimiz’ şeklinde bahsedecek ölçüde inanç izhar eden ve başka inançlara saygılı, kıymetli dost Üzeyir Garih Beyefendi'nin menfur bir cinayet neticesinde dâr-ı bekaya irtihal etmiş olduğunu üzüntüyle öğrenmiş bulunuyorum. Beynelmilel şöhrette başarılı bir iş adamımızı ve bir dostu kaybetmenin üzüntüsü içinde, başta ailesi ve çocukları olmak üzere, yakın dostu ve Alarko Şirketler Topluluğu eşbaşkanı sayın İshak Alaton Beyefendi'ye ve bütün topluluk mensuplarına taziyetlerimi arz ile ülkemizin artık bir istikrar, barış, huzur, sükûn ve refah ülkesi hâline gelmesini Cenab-ı Allah'tan niyaz ederim.”

Kimdi bu Üzeyr Garih? Hocaefendi ile mektuplaşmaları da dâhil olmak üzere bu ölçüde münasebeti olan ve Peygamber Efendimiz'den “Peygamberimiz” diye bahsedecek kadar İslam'a karşı sıcak olan Üzeyr Garih kimdi? Üzeyr Garih, Yahudi bir ailenin ferdiydi. 1929'da İstanbul'da dünyaya gelmiş, Türk vatandaşıydı. Bir başka Yahudi iş adamı İshak Alton ile beraber vefatına kadar, Alarko şirketler topluluğunun ortağı idi. İki çocuk, altı torun sahibi olan Üzeyr Garih, altı dil bilen aydın bir kişiydi.

1994 Gazeteciler ve Yazarlar Vakfının kurulmasından sonra Hocaefendi, - daha önce de değişik vesilelerle ifade ettiğim gibi- cami kürsülerinin ötesinde toplumun hemen her kesimine hitap etmeye, onların ileri gelen temsilcileri ile bir araya gelmeye başlamıştı. Üzeyr Garih de işte bu insanlardan birisiydi. Yalnız Üzeyr Garih'i farklı kılan bir özelliği, onun Hizmet Hareketi'nin eğitim faaliyetlerini hem sözel hem de başka şekillerde

destekliyor olmasıydı. Mesela Taha Kıvanç mahlasıyla Zaman gazetesinde senelerce yazı yazan Fehmi Kuru'nun bir şahitliği var onun hakkında. Der ki: “Benim de aralarında bulunduğum gruplara, Türkiye sınırları dışındaki okul faaliyetlerinin ne kadar muhteşem olduğunu anlatırken çok dinlemişimdir kendisini...”

Ben, hangi ölçüde olduğunu bilmemekle beraber, Moskova'daki okullardan birine maddi destek verdiğini de duymuştum. Şu sözler Üzeyr Garip'e ait: “Ulu Tanrı, insanı âdeta biyolojik bir bilgisayar olarak yaratmış, içine psikolojik bir program yapmış; bu da saldırganlık, savunma, hırs ve bencillik esasları üzerine kurulmuştur. Fakat bunu düzeltecek olan eğitim, din ve imandır. Öyle zannediyorum ki insan sevgisi, Allah sevgisi, insanın bu duygularını bir yerde yatıştıracak. Bu ancak eğitimle mümkün olabilir. Eğitime önem veren Fethullah Gülen hocama özellikle teşekkür etmek istiyorum.”

Başlıkta “Üzeyr Garip'in Ziyareti” dedim. Altunizade FEM dershanesinin üst katında gerçekleşen ziyarette ben de vardım. Sabah erken saatlerde başlayan derse katılmış ve ders sonrası gazeteye gidecektim. Bunu her zaman yapmıyordum ama kendisine soracağım bir şey olursa böyle yapmaya özen gösteriyordum. Kahvaltı'ya gidiyor, soracağımı soruyor, derse katılıyor, ardından Çobenceşme Kalender sokaktaki gazete binasına geçiyordum. Evet, o gün işe geç başlıyordum ama o soruları sormak da derse katılmak bir şeyler öğrenmek de işimin bir parçası diye düşünüyor ve bunu zaman israfı değil aksine zamanın verimli bir şekilde değerlendirilmesi olarak görüyordum.

Ders sonrası bana Hocaefendi: “Bugün Üzeyr Garip gelecek öğle vaktinde. Sen de katıl görüşmeye.” dedi. Çok şaşırdım bu teklif karşısında. Zira biz, gerek yaşımız, gerek tecrübemiz, gerekse konumumuz itibarıyla böylesi görüşmelerde ancak çay kahve servisi yapabiliydik. Demek ki Hocaefendi'ye göre artık o seviyeleri aşmıştık ya da benim bilmediğim başka bir nedenden dolayı, bana ilk defa böylesi bir görüşmede, “Sen de bulun.” dedi.

Çay, kahve, pasta ve meyve hazırlıkları yapıldı ziyaret saatine kadar. Ben de yer yer yardım ettim hazırlıklara. Denilen saatte geldi Üzeyr Garip Bey. Medya organlarında gördüğümünden daha uzun boylu, alabildiğine fit ve atletik bir vücut yapısına sahip, yaşını aşkın bir çevik çalaklık içinde

gördüm onu. İlk gözlem ve izlenimlerim buydu onun hakkında. Üst katta, insana bahar havası yaşatan saksı çiçekleri ile süslü ve oldukça estetik bir döşemeye sahip salonun girişinde karşıladı Hocaefendi kendisini. El sıkıştılar ve Anadolu insanı usulü kucaklaştılar. Üç sandalye vardı bir masanın etrafında. Hocaefendi Üzeyr Garih ve ben.

İkilinin ilk karşılaşmasıydı. “Nasılsınız iyi misiniz?” gibi girişlerden sonra Üzeyr Bey: “Ben kaç yaşındayım Hocam? Bir tahmininiz var mı?” diye söze başladı. Yumuşak olan ortam daha da yumuşadı bu sözle. Güldü Hocaefendi ve yüzünde tebessüm izleri ile tahminini söyledi. Tutmamıştı. Mevcut yaşından 10 yaş kadar daha büyük bir tahminde bulundu. Üzeyr Bey gerçek yaşını söylediğinde Hocaefendi’nin şaşkınlığını yüzünden okumak mümkündü. Âdeta, ”Nasıl olabilir bu!?” diyordu. 1929 doğumlu yani kendisinden dokuz yaş daha büyük olan insan şu an karşısındaydı ve belki dokuz yaş daha genç gösteriyordu. Bu defa Hocaefendi sordu ona: “Formunuzu nasıl koruyorsunuz?” Cevap oldukça hakîmâne idi. Zaten benim bu muhavereyi hatırat olarak kaydetmemim sebebi de bu.

Şöyle başladı söze: “Benim bir eşim, iki çocuğum ve torunlarım var. Onlara karşı bir eş, baba ve dede olarak sorumluluklarım var. Ayrıca bir işim var. Fabrikalarım var. Oralarda çalıştırdığım şu kadar insan -rakamı unuttum- var. Bunların her birini eş ve iki çocuk olarak belirlersek dört kişi, toplamına vurduğumuzda da şu kadar insan eder. Benim onlara karşı da sorumluluğum var. Sonra üretmiş olduğum ekonomik değerlerle ülke ekonomisine katkılarım var. Dolayısıyla Türkiye’ye, Türkiye’de yaşayan 79 milyon insana karşı da sorumluluğum var.”

Evet “Siz formunuzu nasıl koruyorsunuz?” sorusunun cevabına böyle bir giriş yaptı Üzeyr Garih. Ardından da kısaca cevabını verdi: “Dengeli besleniyorum ve her gün spor yapıyorum.” Spor adına spesifik bir örnek de verdi; evinde yüzme havuzu olduğunu ve kış-yaz yüzmeyi hiç ihmal etmediğini söyledi. Benim o günkü ziyaretten aklımda kalan ve bugüne taşıdığım en önemli nokta bu oldu.

İlerleyen günlerde Hocaefendi’nin Alarko Şirketler Grubunun genel merkezine Üzeyr Garih’i ve İshak Alaton’u ziyarete gittiğini biliyorum. Zaman zaman orada görmüş olduğu samimi ilgiden dolayı duyduğu memnuniyeti de dile getirdi. Giderken bir tablo götürmüş hediye olarak Hocaefendi. Üzeyr Garih de onu çalışma odasına asmış. Nedir o tablo,

mahiyeti neydi, kime aitti bilmiyorum ama bu bilgiyi basına da intikal etmiş olan mektubundan okuduk. Bakın o mektupta Üzeyr Garîh neler yazmıştı:

“Pek Muhterem Fethullah Gülen Hocaefendi Hazretleri,

İşyerimizde bizleri ziyaret etmek lütfunda bulunmuş olmanızdan dolayı şahsım ve arkadaşlarım adına teşekkürlerimi arz etmeyi borç bilirim. Uğurlu, kademli olduğuna gönülden inandığım teşrifleriniz sırasında sarf etmiş olduğunuz veciz cümleler bizleri düşündürmüş ve zihinlerimizde yeni ufuklar açmıştır. Lütfettiğiniz ve Ulu Tanrı’nın ismi ile veciz deyimleri ihtiva eden güzel tablo, çalışma odamın duvarını süslemektedir. Bu nazik ve anlamlı jestinizden dolayı ayrıca şükranlarımı arz ederim. Yüce Peygamberimiz’in ‘Hediyeleşiniz, muhabbeti artırır.’ deyiminden hareketle zât-ı âlilerinize sunduğum, 1500 yıllık, Ortadoğu’nun kutsal topraklarında yapılan kazılarda çıkan orijinal bir kandil ile merhum Tunca üstadımızın bir hat eserini sizlere olan saygımızın ve sevgimizin ifadesi olarak lütfen kabul buyurmanızı istirham eder, emirlerinize intizaren en derin saygılarımı sunarım.”

Güzel günlerdi. Kırılğan fay hatları üzerine kurulu ülkede o fayları tamir etme; farklı din, dil, kültür ve etnik arka plan sahip toplulukları üniter bir devlet çatısı altında huzur içinde yaşatacak uzlaşî adına güzel adımlardı bunlar. Ama gel gör ki perde önündeki siyasiler, perde arkasındaki derin karar alıcılar -onlar varsa ve her kimse- buna imkân tanımadılar. Kendini öteki üzerinden tanımlayan ve her zaman için bir düşmana ihtiyaç duyan rejim, o kırılğan fay hatlarını teker teker harekete geçirdi ve 2023 yılı Ağustos ayını yaşadığımız şu günlerde ülkemizin millet olamamış, mahalleler ve kabileler hâlinde yaşayan hâli malum. Öyle ki devlet bile bu mahallelerden biri maalesef. Zaten tüm sorun da sanıyorum burada.

DOKTORA YAPMAMIN SERENCAMI

Akademik çalışma yapmak istiyor muydum? Bugünden d ne bakınca, talebelik yıllarındaki ağırlıklı hissiyatımın ve düşüncemin hangi merkezde olduğunu hatırlamıyorum ama akademik çalışma her zaman kalbimin bir kenarında duruyordu. İstikbal endişem yok. Buradan ayrıldıktan sonra nerede ne görev verilirse yapmaya hazırım. Yurt müdürlüğü, bölgede çalışma, okullarda din dersi öğretmenliği, devlet okullarında ya da Diyanet'te görev alma ya da ilahiyat fakültelerinde asistanlık. Benim için bunlar arasında bir fark yok. "Ne denirse o!" modundayım. Çünkü öyle yetiştirildik. Genel hava bu istikametteydi. Tam burada "Hissiyatımız k le alınmıyordu!" desem, dönemin idarecilerine haksızlık yapmış olurum.

Her neyse, akademik çalışma yapma yeterliliğine sahibim. Aşkım, şevkim, heyecanım var. Arapçam iyi. Dil sınavını rahatlıkla geçebilirim. Arapçam kadar iyi olmasa da İngilizceden de geçebileceğime inanıyorum. Bilim sınavına gelince onun problem olacağını hiç sanmıyorum. Hele Hocaefendi'nin yanında okuduğumuz onca tefsir, fıkıh ve hadis kitaplarından sonra olmayacağı kanaatindeyim. Zaten Ankara İlahiyat tefsir ve hadis bölümünden iyi bir derece ile mezunum. Kütüb-  Sitte'yi talebeliğim döneminde okumuşum. Fakülte hayatım boyunca aldığım takviye dersleri ve okuduğum kitaplar meydanda. İhtimal bütün bunlara dayanarak dışarıdan master/doktora yapma isteğim ağır bastı.

Ayrıca önümüzde iki örnek var. İlki İsmail B y k celebi Ağabey, ikincisi de Kemalettin  zdemir. İkisi de Erzurum İslami İlimler Fakültesinde doktoralarını dışarıdan tamamlamışlar. Biri fıkıh dalında, diğeri hadis alanında. İlginçtir bunların her ikisi ile de yollarımız Ankara'da kesişmişti. Kemalettin  zdemir, ilahiyat tahsilim boyunca yani tam beş yıl, bize

Arapça ve hadis dersleri verdi. İsmail Hoca da 1983-1985 arası fıkıh dersleri. Ayrıca İsmail Hoca ile 1985 yılında aynı evde birlikte kaldık. Dolayısıyla maziye uzanan bu tanışıklığımız; onlar Hocaefendi'nin yanına geldiklerinde kendileri ile daha sık konuşmamız, görüşmemiz ve gelecek tasavvuru adına istişare etmemize vesile oluyordu. Ben ya da birlikte Ankara'dan geldiğimiz Cuma Hoca bir şey demesek bile, onlar bizi bir kenara çekip gidişatı soruyorlar, ihtiyacımız olup olmadığına bakıyorlar vs.

İsmail Büyükçelebi Ağabey değil ama Kemalettin Özdemir, benim akademik çalışma yapmam konusunda ilk günden beri hep teşvikçi oldu. Müthiş bir motivasyonu vardı bu konuda. Kendinden motorlu derler ya. Nedendir bilmem. İlahiyat alanında akademik çalışma yapan çok az insan vardı o dönemlerde Hizmet içinde. Onların doktora tercihlerinin nedenlerini ve serencamını bilmiyorum ama cemaat içinde çok da kabul görmüyordu ilahiyatçıların akademik çalışma yapmaları. Hizmete harcanacak zamanın çalınması olarak nitelendiriliyordu. “Kütüphane faresi” tabirinin kullanıldığını bilirim. “Beş yıl boyunca kütüphaneden eve, evden kütüphaneye, hizmete ne faydası oldu ki?” denirdi. “Kaç kişiyi Hizmet’e kazandırmış acaba?” soruları sorulurdu. Emsalleri ve akranları sahada koştururken, il il, ilçe ilçe gezip insanlarla sohbet ederken akademik çalışma da neyin nesiydi?

Doğru muydu yanlış mıydı bu bakış açısı? İster dünden bugüne ister bugünden düne, nereden bakarsanız bakın bu sorunun bir tek cevabı var; tabii ki yanlış. Yanlıştı ama öyle bir hava, öyle bir ortam vardı o zamanlar. İşte bu ortam sizin akademik çalışma isteğinizi doğmadan öldürüyordu. Seslendiremiyordunuz bile. Evlilik için de aynı havanın hâkim olduğunu söyleyebilirim. Özellikle idareci pozisyonunda olan ya da böylesi bir pozisyon kendisi için düşünülen kişilerin evliliği her zaman erkendi. Hizmet için tehir etmeleri gerekirdi.

Ben bu havaya rağmen Kemalettin Özdemir'in master doktora imtihanları ile alakalı sürekli bilgi getirmesi ve beni/bizi teşvik etmesinin de etkisiyle olsa gerek bu düşüncemi Hocaefendi'ye açtım. Çok yakında, mezun olduğum fakültede İslam hukuku alanında doktora öğrencisi alacaklardı. Esad Kılıçer ve Merhum İbrahim Çalışkan, bölümün kıdemli iki hocasıydı ve ikisine de talebelik yapmıştım. Beni tanırlardı. Yanlış hatırımda kalmadıysa, Kemalettin Özdemir haberi getirmişti bize. O da söyledi

Hocaefendi'ye. "Hayır" demedi ama "İyi olur." da demedi. Teşvikkâr bir tutum takınmadı. Önce yabancı dil sınavı vardı İngilizce ve Arapça'dan, sonra bilim. İngilizce'den yeterli not alamadım ve elendim.

Pes etmedim. Marmara İlahiyat'ta doktora öğrencisi alınacağı açıklandı aynı sene farklı alanlarda. İslam hukukundan da sanırım dört talebe alacaklardı. Oraya kaydoldum. Orada da dil imtihanları önceydi. İlginçtir İstanbul'da İngilizce'den geçtim, Arapça'dan elendim. Çok ama çok üzüldüm. Hâlbuki yarım sayfalık, coğrafya ile alakalı bir metin çıkmıştı imtihanda. Sözlüğe bakmak serbestti ve ben ya üç ya da dört kelime için sözlüğe baktım ve elli kişilik o imtihanda, kâğıdını ilk teslim edenlerden oldum. 'Piece of cake' derler İngilizce'de, öyleydi metin. Gerçekten "kolay lokma" idi. İdari mahkemeye başvurmayı düşündüm. İtiraz edecek ve kâğıdımın tekrar değerlendirmesini isteyecektim. Sonra vazgeçtim.

Aradan ne kadar zaman geçti bilmiyorum, fıkıhtan asistanlık imtihanı açıldı Marmara İlahiyat'ta. Oraya da müracaat ettim. İlk önce dil imtihanları yapıldı. Hem İngilizce'den hem de Arapça'dan. İkisinden de geçmiştim. Sıra bilim imtihanındaydı. Hayrettin Karaman kürsü başkanıydı o yıllarda sanırım. İbrahim Kafi Dönmez de o kürsüdeydi. Avrupa yakasında şimdi adını ve yerini unuttuğum bir fakültede girdik yazılı imtihana. Beyazıt'taki İstanbul Üniversitesine ait fakültelerden birinde olabilir. Hayrettin Karaman da Kafi Dönmez Hoca da salondaydı.

Bugün gibi hatırlıyorum, o ana kadar kitaplarını okuduğumuz, Bekir Topaloğlu ile birlikte hazırladıkları Arapça-Türkçe sözlüğünü hiç elimizden düşürmediğimiz Karaman'ı ilk defa görüyordum. Dikkatlice izledim. İmtihana girdiğimiz sınıfta, sırtı tahtaya dönük, öğretmen masasından hiç kalkmadı ve hiç konuşmadı Karaman. Kafi Hoca ise gözlemci olarak sürekli aramızda dolaşmıştı.

İmam-ı Münzir dediğimiz İbrahim b. el-Münzir'in Kitabı'l- İcma'sından bir yer çıktı. Tercüme etmemiz ve ardından düşüncelerimizi yazmamız isteniyordu. Böylece hem Arapça olarak fıkhi metinlere ne kadar aşina olduğumuz ölçülüyordu hem de yapmamız istenen yorumla fıkhi bilgi düzeyimiz, mezheplere vukufiyetimiz, hüküm istinbat metodlarına aşinalığımız. Akıllıca bir seçimdi.

İmtihan sonuçları kısa bir zaman sonra açıklandı. Fakülte girişinde bulunan panoya asmışlardı. Kazanamamıştım. Çok üzüldüm.

Bağlarbaşı'ndaki fakülte binasından yine hemen yakınındaki Altunizade FEM binasına yürürken içimde duyduğum hüznü hâlâ hatırlarım. Haksızlık yapıldığı kanaati hâkimdi bende. Kazansaydım Marmara İlahiyat'ta Hayrettin Karaman'ın asistanı olacaktım. Hocaefendi'nin yanında okuduğumuz kitaplar da bitmek üzereydi. Kaldı ki bir seneliğine gelmiştik ve o süre çoktan geçmişti. Sizin anlayacağınız ayrılmakta mahzur görmüyordum ben.

FEM binasına geldim, üst kata çıktım. Öğle namazı ve yemeği sonrasıydı. Cevdet Ağabey mutfakta çay içiyor. Nöbetçi arkadaş bulaşıkları yıkıyor. Sonucu onlara söyledim. Üzüldüler ve beni teselli etmeye başladılar. Bir bardak çay etrafında ben, hararetli bir biçimde bir şeylerin yanlış olduğunu anlatmaya çalışıyorum onlara. Birden Hocaefendi mutfağın kapısını açtı. Elinde küçük bir parça çöp. Çöp kutusuna atmak için gelmiş. Biliyordu imtihan sonucunu öğrenmeye gideceğimi. Yüz ifademden üzgün olduğumu anladı. “Ne oldu?” dedi. “İmtihan sonuçları açıklandı.” dedim ve sonucu söyledim. Bir an düşündü ve bir cümle söyledi: “Üzülme Ahmet Hoca. Ben onları da biliyorum seni de.” Ne anlam ifade ederdi bu cümle? Ne demek istemişti? Birçok yorum yapabilirsiniz ama ben hiç yorum yapmadan şunu söyleyeyim, o cümle nedense, benim içime ferahlık verdi. Birden üzerimden büyük bir yükün kalktığını hissettim nedense.

Sonra Hocaefendi Mustafa Özcan'ı, İbrahim Kafi Dönmez'e göndermiş. Sonradan öğrendim bu detayı. Kafi Hoca, Hocaefendi'nin Kestanepazarı'nda talebeliğini yapmış bir insan. Süresini bilmiyorum. Perde arkasını sordurmuş. Kafi Hocanın, Kestanepazarı yıllarından arkadaşı olan Mustafa Özcan'a verdiği cevap şu olmuş: “Kâğıdından gayretli bir arkadaş olduğu anlaşılıyor ama kazanamadı.” Ardından sanki off the record kaydıyla da şunu fısıldamış; “Hoca kendi talebesini aldı.”

İz sürdüm bu detayı öğrendikten sonra. Kim alınmıştı o yıl fakülteye asistan olarak diye. Karşıma Şükrü Özen çıktı. Aradan yıllar geçti. Ne Hayrettin Karaman'ı ne de Şükrü Özen'i suçlamıyorum. Kayırmacılık yaptılar demiyorum. Hakikat-i hâli bilmiyorum. Sözgelimi ikimizin de kâğıdı aynı seviyede başarılı idiye ben de olsam kendi talebemi seçerdim. Ama benim yazılı imtihanda verdiğim cevaplarla onun verdiği cevaplar arasında belirgin bir fark var ve bu fark benim tercih edilmemi netice verecek netlikteyse burada bir kayırmacılık olduğunu söylemek herhâlde

itham olmaz. Ben o gün de bugün de nedense içimde bu türlü bir kayırmacılığın yaşandığını düşünüyorum. Fakat bunu ne ispat edecek bir veriye sahibim ne de öyle bir delil elimde olsa tarihin akışını tersine çevirecek bir güç ve kudrete. Hayırlısı.

Bunlar üzerinden yıllar yıllar geçti. Bizim grupta, mezun olduktan sonra hizmette görev alma, Diyanet ve Milli Eğitim’de çalışma opsiyonları vardı ama sonraki gruplarda, akademik alanda ilerlemek âdeta bir yol oldu. Buna bağlı olarak birçok arkadaşımız ilahiyat fakültelerine girdiler. Asistan olup master ve doktora çalışmaları yaptılar. Asistan olamayanlar da dışarıda master ve doktora çalışmalarını devam ettirdiler. Bende akademik çalışma isteği hiçbir zaman bitmedi. Bu isteğimin bir türlü bitmemesinin ana sebeplerinden birisi bizden sonraki grupların bu alanda çalışması, ikincisi ise 1985 Ankara İlahiyat fakültesinde birlikte okuduğumuz birçok arkadaşımızın akademik hayata intikalidir. Öyle ki sınıfımızda “Öğretmenlik yapabilir mi acaba?” dediğim alabildiğine silik bir şahsiyet imajı veren, derslerinde benim yarım kadar bile not alamayan hatta imtihan akşamları maklûbeler eşliğinde kendilerine bizim evlerimizde ders çalıştırdığım, ders notlarımı paylaştığım birçok arkadaş, akademik alana intikal etmişti.

Ama ilerleyen senelerde bunu gerçekleştirme imkânım olmadı. Gerek çok hareketli Hizmet hayatım, gerek evliliğim ve Hizmet’te kadrolu olarak hemen herkes gibi yaşamış olduğumuz maddi sıkıntılar, benim yeniden akademik alana dönmeme imkân vermiyordu. Bu sebeple olsa gerek, İzmir İlahiyat’a Ankara İlahiyat’tan geçen hadis hocam merhum Cemal Sofuoğlu’nun “Gel benden master yap.” teklifine de hayır demiştim. Bir de bunun yanında, Cemal Türk’ün yaşamış olduğu bir akademik çalışma serüveni oldu. Hadisten yaptığı master çalışmasını yarıda bıraktı Hocaefendi’nin hoşnutsuzluğu üzerine. Ve ben ipin ucunu bıraktım.

Fakat Kemalettin Özdemir bu ipin ucunu hiç bırakmadı. Üzerimde çok durdu. Hemen her karşılaşmamızda bana bu konuda telkinlerde bulunmaya devam ederdi. Bir fırsatını bulur, sözü mutlaka akademik alanda çalışmaya getirirdi. Hiç unutmuyorum, sanırım yıl 1997 veya 1998. İstanbul Altunizade’ye geldi. Toplantımız vardı. Beni bir kenara çekti ve Arapça’nın doktora çalışmalarına yabancı dil olarak kabulünün son senesi olduğunu, bundan sonra buna bir de Batı dillerinin ilave edileceğini, bu fırsatı

kaçırmamam gerektiğini söyledi. Yıllardan beri aranan iki dil şartı tek dile inmiş, inanın bu vesile ile öğrendim, haberim yoktu. Kopmuştum o dünyadan. Takip etmiyordum artık.

Özdemir doktora için yabancı dil imtihanlarına girmemi istiyordu açıkça. Sonra? Sonrası Allah kerim. Fakültelerin mutlaka doktora talebesi alacaklarını, o zamanlar sayısı yanlış hatırlamıyorsam on bire ulaşmış ilahiyat fakültelerinden birinde kendime yer bulabileceğimi, kendisinin de bu konuda yardımcı olacağını söyledi.

Yukarıda anlattığım Marmara İlahiyat’a asistan olma meselesi sanırım 1988’de olmuştu. Aradan geçen bu on yıllık süreçte, kendisinin bu eksendeki hemen her teklifine “Hayır” demiştim ama bu defa demedim. Bana da cazip geldi. Arapça’dan yetmiş almak yeterli idi doktora kabulü için ve ben bu notu rahat alırdım. Ama İngilizce’den almam mümkün değildi, artık körelmişti İngilizcem. Bir sene sonra böyle bir imtihana girecek olsam İngilizce’ye bayağı yoğun bir şekilde çalışmam gerekirdi. Fakat bir mesele vardı; Hocaefendi’den izin almak. “Ben hallederim, konuşurum.” dedi bana. Ve gerçekten de gitmiş konuşmuş. “Olur” demiş Hocaefendi. Hatta sadece bana değil, “Madem Arapça’nın yabancı dil olarak kabulünün son senesi, isteyen herkes girsin.” demiş. Sözü uzatmayayım, girdim ve yüksek bir puanla dil barajını geçtim.

Sınav sonuçlarının açıklanmasının ardından ilahiyat fakültelerinin doktora sınavlarını takibe başladık ve o fırsat da bir gün karşımıza çıktı. Erzurum İlahiyat Fakültesi hem de İslam Hukukundan dört doktora öğrencisi alacaktı. Kürsü başkanı merhum Hamza Aktan. Hocaefendi ile Kestanepazarı yıllarından tanışan Simavlı güzel bir insan. Haza beyefendi. Nezaketi, ilmî dirayeti, kişiliği, akademik çalışma disiplini, gerek İlahiyat fakültesindeki idari görevleri gerekse Atatürk Üniversitesi rektör yardımcılığı gibi özellikleri ile ön plana çıkan gerçekten nadide bir şahsiyet.

Zaman gazetesinde çalışıyorum bu arada. Diyelim ki kazandım, doktora dersleri için en az bir yıl Erzurum’a gitmem gerekecek ya da yapacağımız ders programına göre haftada iki veya üç günüm orada geçecek. Sıralı amirlerimle konuştum, “Tamam” dediler. Neye “Tamam” dediklerini bilmiyorlar ama gerçekten “Tamam” dediler. Yayın koordinatörlüğünü bırakmış, köşe yazarlığı yapıyor ve gazetenin yayın politikası ekseninde haber ve yorumları değerlendiren bölümde çalışıyordum ve çok yoğunum.

Saniyeler üzerinde zamanla yarıştığımız günlerdi. İşin tabiatı buydu zaten. Her neyse, yazılı ve sözlü imtihana girdim Erzurum'da. Bir gün ara ile oldu imtihanlar. Sözlü imtihan komisyonunda Hamza Aktan, Beşir Gözübenli, Halil İbrahim Acar, Mustafa Baktır, Davud Yaylalı hocalar vardı. Dört kişi alınacaktı. Kazanmıştım. O dört kişiden biriydim.

Doktora ders arkadaşlarımdan bir tanesi, fakültede başka bir kürsüde asistandı. Diğer ikisinden biri Diyanet'te çalışıyordu, diğeri de sanırım Milli Eğitim'de öğretmendi. Önemli olan nokta, üçünün de Erzurum'da olması. Bir tek ben İstanbul'da kalıyorum. Böyle olunca ders programının onlara göre ayarlanması gayet normal. Fakat hem hocalarımızın hem de arkadaşlarımdan hepsinin ittifakıyla bir yıl sürecek ders programını bana göre ayarladılar. Programa göre on beş günde bir gelecektim, her geldiğimde iki gün kalacaktım. Uçak saatini de hesaba katarsak toplam üç gün kalmış olacaktım. On beş günde bir yapacağımız bu derslerle, sanki haftalık ders programı yapmış gibi olacaktık. Hepsine de minnettarım. Eğer onların bu anlayışları, Erzurum'da beni misafir eden arkadaşların fedakârlıkları ve tabii ki Zaman gazetesi merkezi idaresinin maddi ve manevi destekleri olmasaydı düzenimi değiştirmeden doktora derslerini tamamlamam imkânsız olurdu.

Yıllar yılları kovaladı. Ders dönemini zamanında bitirdim ama annem 1999 yılı Haziran ayında cilt kanseri sebebiyle vefat etti. Bunu takip eden on ay içinde Amerika'ya taşındım. Tez hocam Hamza Aktan ve tez konum da "İslam Hukukunda Düşünce Özgürlüğü ve Sınırı" idi. Amerika'ya taşınınca tez yazma işim sekteye uğradı. Bunun üzerine -yanlış hatırlamıyorsam- iki defa, ikişer yıllık dondurma veya erteleme aldım idari makamlardan. 2004'te "Ya başlayacaksın yazmaya ya da kaydını sileceğiz." dediler. Ben de bu dört yıllık süreç içinde artık dilimi, işimi, evimi ve vizemi yoluna koymuştum. Vakit ayırabilirdim tez yazmaya ve "vira bismillah!" deyip tezimi yazdım. Ara sıra Türkiye'ye zaten çeşitli vesilelerle gidiyordum. Bu gidişlerde mutlaka Erzurum'a uğrar, Hamza Hocam ile baş başa saatlerce yazdıklarımı satır satır okurduk. Gerekli düzeltmeleri yapar, yönlendirmelerde bulunurdu ve ayrılırdım.

2006 yılında tez savunması yaptım. Jüride Erzurum haricinden Samsun İlahiyat'ta görev yapan Nihat Dalgın Hoca vardı sadece. Tezin kopyalarını çok önceden onlara ulaştırmıştım. Güzel bir savunma oldu. Jüri üyeleri,

başta Vahdettin Başçı olmak üzere bazı sorular sordular. Hamza Hoca hiç sormadı. Çünkü onun âdeti oymuş. Tezi satır satır okuması, o teze onay verdiği anlamına gelirmiş ve diğer hocalar da bunu bilirmiş. Savunma bitince heyet beni dışarı çıkartıp kendi aralarında beş-on dakika toplantı yaptılar. Sonra içeri çağırdılar ve Hamza Hoca tebriklerini iletip bilim doktoru olduğumu söyledi, ardından cübbe giydirdi. Böylece 1987-1988 yılında başlayan sonra kesintiye uğrayan, 1999'da yeniden başlayıp yeniden kesintiye uğrayan akademik maceram, 2006 yılında sonlandı. Artık İşlam hukuku doktoruydum.

Bana çok şeyler kattı bu doktora alışması. Hem akademik çalışma disiplini hem dışınce sistematığı hem kaynakları kullanma özelliği hem de dış dünyada neler olup bittiğini görme adına gerçekten çok önemli kazanımlar elde ettim. Akademik kariyerimi ise hemen hemen hiçbir yerde kullanmadım. Amerika'da diyalog çalışmalarında bulunurken bastırđđđđđ kartvizite PhD yazdım ama o da arkadaşların ısrarları ile. Bir de Zaman kitapta yayımlanan doktora tezime mecburen Dr. nvanını yazdık, çünkü kitap doktora teziydi. Bunun haricinde doktora ünvanını elde ettikten sonra yayımlanan hiçbir kitabıma Dr. nvanını yazmadım. TV, YouTube konuşmaları ya da konferanslarda bu nvanın kullanılmasını hiç istemedim. Doğru ya da yanlış bilmiyorum ama bunu tercih ediyorum.

ORTA ASYA AÇILIMI VE TAKKEDEN ÇIKAN TAYİN YERLERİ

Tarihçi değilim. Rusya uzmanı hiç değilim. Dolayısıyla konu ile alakalı detaylı bilgiye sahip olmak isteyenlerin, akademik makaleler ve popüler kitaplar başta olmak üzere müracaat edecekleri kaynaklar bellidir. Ben meseleye sadece aktaracağım hatıranın daha iyi anlaşılmasına vesile olacak şekilde değinecek, uzmanların dış bağlam dedikleri çerçeveye içinde, arka plan bilgisi sunacağım.

Kısaltılmışı SSCB olan Sovyet Sosyalist Cumhuriyetler Birliği 7 Kasım 1917’de kurulmuş ve bünyesinde 53 milli devlet ile 110’dan fazla milleti bir arada yaşatmış. Takvimler 1982 yılını gösterdiğinde parti sekreteri Leonid Brejnev’in vefatını müteakip dağılmalar ve çözümler baş göstermiş. 1985’de aynı göreve getirilen Mihail Gorbaçov bu dağılma sürecini toparlamak ve ülkeyi eski SSCB günlerine döndürmek için bir dizi çalışmalara başlamış. Gorbaçov bu çalışmaları iki kavram etrafında yapmış: Perestroyka ve Glasnost. Manaları “Yeniden Yapılanma” ve “Şeffaflık”

Yirmi dört yaşında, üniversiteyi yeni bitirmiş hayata atılma aşamasında olan bir insandım ben o yıllarda. O güne kadar hiçbir şekilde radarıma girmeyen, hiç de takip etmediğim SSCB ile alakalı bu gelişmeleri uzaktan uzağa da olsa takip etmeye başladım. Çünkü hem ülke hem dünya siyasi gündeminin başında yer alan maddelerinden biri olmuştu. Kayıtsız kalmak âdeta imkânsızdı.

1990’lı yıllara gelindiğinde merkezinde o kudretli geriye dönüş özelemlerinin yattığı çalışmalar başarılı olmadı ve SSCB büyük bir ekonomik krizle baş başa kaldı. Kriz toplumsal olayları tetikledi ve 1991 yılında birlik dağıldı. Birlik coğrafyası içinde yerini alan devletler teker teker bağımsızlıklarını ilan etmeye başladılar.

Orta Asya, Anadolu’da asırlardır hayatlarını sürdüren birçok insanın asli vatanını teşkil ediyordu. 70 yılı aşkın bir süredir SSCB yönetimi altında yaşayan ve tarihî kayıtlara göre aynı etnik kökene sahip olduğumuz insanlar

bağımsızlıklarını ilan etmişlerdi ama siyasi, ekonomik, kültürel, askerî, dinî vb. hayatın hemen her alanında dış dünyadan gelecek desteğe muhtaç durumda idiler. Bulundukları durum, devletler başta olmak üzere sivil toplum kuruluşları hatta kişisel düzlemde bile yapılacak her türlü maddi ve manevi yardıma açıktı.

İşte tam da bu dönemde Hocaefendi büyük bir öngörü ile orada yaşayan, aynı etnik kökene ve dine mensup olduğumuz o insanlara yardım elinin uzatılması gerektiğini söyledi. Nerede mi? Hemen hemen her platformda. Cami kürsülerinde yaptığı vaazlardan cemaat içi yaptığı sohbetlere, gazete ve televizyonlara verdiği röportajlardan birebir görüştüğü devlet adamları, iş ve eğitim dünyasındaki insanlara kadar.

Bu çağrı ve davetin cevapsız kalması düşünülemezdi. Nitekim öyle de oldu. Hem organize bir şekilde hem de ferdî inisiyatifler alan şahıslar teker teker Orta Asya yollarına düştüler. Azerbaycan'dan Türkmenistan'a, Özbekistan'dan Kırgızistan'a, Kazakistan'dan Moğalistan'a ve Tacikistan'a kadar Orta Asya coğrafyasında adım atılmadık yer kalmadı zaman içinde.

O günkü şartlar altında söz konusu devletlere Hizmet, organizeli olarak iki alanda yardım yapabilirdi. Bir, iş adamları yönlendirilerek istihdam ve üretime açık olacak ve o ülkelere ekonomik katkı sağlayacak yatırımlar yapabilirdi. İki, mevcut bilgi ve tecrübe birikimi ile en iyi olduğu eğitim alanında okullar açabilirdi. İkisini de yapmaya çalıştı. O dönemde başat rol oynamış, merhum Hacı Kemal, Yusuf Bekmezci'den -Allah uzun ömür versin- Halit Esendir, Sadettin Başer'e kadar birçok insan hatıralarını kaleme aldılar ya da kendilerine uzatılan mikrofonlara anlattılar. Kitaplar yazıldı, belgeseller çekildi, hatta filmler yapıldı o dönemde yaşanan hadiselerle ait.

Gelelim başlıkta ifade ettiğim takke ve kura meselesine. Orta Asya'nın hemen her ülkesinde başlayan okul açma faaliyetleri, ilk defa açılan okulların eğitim alanında göstermiş olduğu başarılarından dolayı ilgili ülkelerin de dikkatini çekiyor ve yeni okullar açılması noktasında devletler teşvikte bulunuyorlardı. Maddi bağlamda nakit olarak yardım yapılmıyordu bildiğim kadarıyla ama ilgili ülkenin Milli Eğitim Bakanlığı, müdürlükleri, belediyeleri ile sıkı bir münasebet içinde çalışma, kullanılabilir ya da metruk binaların tahsisi gibi yardımlardı bunlar.

Bu durum Türkiye'de Hizmet fertleri arasında ciddi bir heyecana

sebebiyet vermişti. Ürünler ortaya çıktıkça bu heyecan kabarıyor, Hocaefendi'nin teşvikkâr söylemleri bitmek bilmiyor, Orta Asya'ya yapılan geziler veya Orta Asya'dan talebe ve velilerin Türkiye'ye yaptığı geziler, söz konusu heyecanı hem diri tutuyor hem de kabartıyordu.

Buna bir de Türkiye Cumhuriyeti devletinin ve hükûmette bulunan siyasilerle akademik camianın, çeşitli sivil toplum kuruluşları ve sair dinî cemaatlerin teşviklerini de ilave etmek lazım. Hatta kurumsal gelişmelerini tamamlamış bazı sivil toplum örgütleri ile dinî cemaatler de cemaatin bu başarısı karşısında Orta Asya'ya hizmet götürme seferberliği içine girdiler. Onlar da evler, okullar, yurtlar açma yarışına katıldılar.

İşte bu yoğun açılım dönemlerinde, mesleği öğretmenlik olan insanlarla, öğretmen olmadığı için mühendislik mezunu olsa dahi bir sertifika programına katılarak öğretmenlik yapabilecek olan insan, Hizmet'in en büyük ihtiyacı idi. Cemaatin esnaf ve tüccar ayağı maddi ihtiyaçları bir şekilde karşılıyordu ama öğretmen ihtiyacını karşılamak en büyük sorundu.

Allah var, çok büyük fedakârlıklar yapıldı o dönemde. Bu ihtiyacı karşılayabilecek kapasitede olan ve yaşadığı köyden, kasabadan, ilçeden, vilayetten ancak üniversite okuduğu şehre çıkmış olan Anadolu insanı, almış olduğu eğitim ile piyasada çok daha fazla maaşlarla iş bulabilecekken ya da kendi işlerini kurabilecek bilgi ve tecrübe birikimine sahipken bu fedakârlık kervanına katıldı. “Haritada göster.” deseniz gösteremeyeceği, iklimini, dilini, kültürünü, yaşam şartlarını, örf ve âdetlerini bilmedikleri o ülkelere hem de çok zor şartlar altında öğretmenlik yapmaya gittiler. Şöyle deniliyordu; “Bu tarihî bir fırsat.” Yetmiş yıldır baskı altında yaşamış ve bağımsızlıklarına, hürriyetlerine kavuşmuş insanlara yardım etmek, bizim her şeyden önce insani ardından dinî bir vazifemiz. Aynı ırka, köken itibarıyla aynı dile ve kültüre mensup olmayı da bunlara ilave etmek lazım.

O günleri birebir yaşamış ve dışarıdan gözlemlemiş bir insan olarak şunu rahatlıkla söyleyebilirim; bir yarış vardı bu vasıflara sahip arkadaşlar arasında. Kadınıyla erkeğiyle tam anlamıyla bir yarış. Oralara gitmek için âdeta can atıyorlardı. İşte takke ve kuranın karşımıza çıktığı yer de burasıydı.

Öğretmenlik yapma kapasitesinde olan arkadaşların da hazır bulunduğu bir ortamda isimler teker teker bir kâğıda yazılıyor ve Hocaefendi'nin namaz takkesinin içine konuyordu. İhtiyaç olan yerler de bir liste hâlinde

Hocaefendi'nin yanında duran bir arkadaşın elinde bulunuyordu. Hocaefendi o arkadaşlarla birlikte yemek yiyor, çay içiyor, arkasından kısa bir sohbette bulunuyor, fedakârlık yaparak verdikleri kararın ve gittikleri yerlerde yapacakları hizmetlerin öneminden bahsediyor, onların hem Orta Asya hem ülkemiz hem dinimiz hem de insanlığa yapacağı muhtemel katkıları gündeme getiriyordu.

Bu kura çekimlerinin yapıldığı birçok programda bulunmuş bir insan olarak şunu ifade edebilirim; Hocaefendi'nin o sohbetlerine hâkim olan unsur akıldı, mantıktı, muhakemeydi. Stratejik bir aklın izlerini s rebiliyordunuz o konuşmalarda. Fakat hissiyat da aynı ölçüde varlığını hissettiriyordu. Ağlayanlar olurdu o sohbetlerde. Kurada ismi çıkanlar, ayağa kalkıp insanların omzuna basa basa Hocaefendi'nin önüne kadar gelir, kendi isminin yazılı olduğu kâğıdı onun elinden alır, gideceği yerin adını da Hocaefendi'nin ağzından duyunca çok mutlu olurdu. Nereden mi biliyorum? Gözlerinden yanaklarına doğru salınan yaşlardan, göz bebeklerindeki sevinç ve mutluluk emaresi olan parlamalarından.

Neden mi böyle yapılıyordu? İki cevabı var bunun. İlki, amat rl kten. Zira ilerleyen yıllarda bu tür kura çekimleri bilgisayar sistemi ile yapılmaya başılandı. Gidilecek yerdeki ihtiyaç ile öğretmenlerin vasıfları daha detaylı olarak kaydedildi bilgisayarlara ve eşleşmeler buna göre yapıldı.

İkincisi ise bereket. İnanmayan bir insanın kabulleneceği bir argüman değil bu. Hatta eleştirebilir de ama inanç buydu. Ben de dâhil öyle inanıyorduk. Hocaefendi'nin takkesinden kura çekmek, ismini onun elinden almak, gideceği yerini adını onun ağzından duymak, kişinin meslek hayatı başta olmak üzere hayatına bereket getirecekti. Onu y m nl  kılacaktı. Evet bir fasıldı, hem de çok güzel bir fasıldı.

ORTA ASYA AÇILIMLARI VE TAKKEDEN ÇEKİLEN KURALAR⁵

İşin siyasi tarihi ilgilendiren boyutuna girmeyeceğim. Zaten alanım da değil. Sadece şu kadarını söyleyeyim; SSCB Sovyet Sosyalist Cumhuriyetler Birliğinin dağılmasını takip eden zamanlarda birliğe bağlı ülkeler teker teker bağımsızlıklarını ilan ettiler. Klasik deyimle 70 yıllık bir zulüm döneminden sonra bağımsızlıklarına kavuşan bu ülkelerle olan hem etnik hem de dinî alanda maziye uzanan birlikteliğimiz, o ülkelere her açıdan yardım etmeyi zaruri kılıyordu. Hepsi de 70 yıllık esaretten sonra devletlerini kuracaklar, sistemlerini inşa edecekler, dillerini, kültürlerini, dinlerini yeniden ele alacaklar vs. İşte bu aşamada Türkiye hem devlet hem de dinî cemaatler ve sivil toplum kuruluşları olarak söz konusu ülkelerin imdadına koşmaya çalıştı.

Başka cemaat ve sivil toplum kuruluşları ile beraber Hizmet de -o zamanki adıyla cemaat de- bu kervanda yer aldı. Anadolu topraklarındaki 30 yıllık tecrübesini, bilgi, tecrübe ve kabiliyetini, kardeş ülkeler tabiriyle anılan ülkelere aktarmak için âdeta seferberlik ilan etti. Cemaatin bu şartlar altında yapabileceği iki şey vardı. Bir, yetişmiş öğretmen ve belletmen kadrosuyla eğitim tecrübesi; iki, iş adamları vesilesiyle de ticari tecrübelerini aktarmak. Kaldı ki bu iki şey o ülkelerin hem bugüne hem de geleceğe bakan vechesiyle en çok ihtiyaç duyduğu şeylerin başında geliyordu. Ticari tabirle ifade edecek olursak arz-talep var gözükiyordu. Mühim olan her iki taraftan da bu istekleri hayata geçirmek ve karşılamaktı.

Hocaefendi bu bağlamda çok erken hareket etti. Bu benim görüşüm. Katılmayanlar olabilir. Ama o günleri yaşamış ve çok yakından izlemiş bir insan olarak şunu rahatlıkla söyleyebilirim, belki de daha birçok dünya devletinin simülasyonlar, kâğıt üzerinde kısa, orta ve uzun vadeli planlar projeler yaptığı bir dönemde Hizmet, çoktan harekete geçmişti. “Kervan yolda düzülür.” mantığı ve felsefesi ile çok acül hareket ederek bir taraftan öğretmenler, bir taraftan iş adamları, beri taraftan da Hizmet’te idari

kademelerde yaşını başını almış tecrübeli insanlar akın akın Orta Asya topraklarına gitmeye başladı.

O günlerde Hocaefendi pazar vaazları yapıyordu. Cami kürsülerinde Orta Asya'ya gitmenin, oradaki kardeşlerimize yardım etmenin gereğinden bahsetti. Bunun dinî bir sorumluluk olmanın yanında beşerî, insani, vicdani, ahlaki yükümlülük olduğuna değindi. Hissiyatıyla coştı o kürsülerde. Yeri geldi hissiyatı onu hâlsiz ve dermansız bıraktı. Kürsüde kendinden geçtiği anlar oldu bunları anlatırken. Ama hiçbir zaman akliliği de bırakmadı. Rasyonel temellerle insanları iknaya çalıştı. “Buradaki düzenlerinizi bozmayın ama oralarda gidip ticaret yapmayı, istihdam sağlayacak üretime yönelik fabrikalar açmayı ihmal etmeyin.” dedi iş adamlarına. Öğretmenlere, belletmenlere fedakârlık önerdi başka bir şey demedi. “En önemli yatırım insana yapılacak yatırımdır ve siz bu yatırımın en önemli temel taşısiniz.” dedi.

Bu kitapta, evliliğimin safahatını anlattığım satırlarda Hocaefendi'nin tepkisinden bahsetmiştim hatırlarsanız. Yıllar sonra bu tepkinin gerçek sebebini öğrendim. O beni Orta Asya'ya göndermeyi planlıyormuş; ama gerek Ahmetli ve çevresinde vazife yaptığım yerlerden gelen talepler gerekse imam-hatip ve ilahiyat talebelerine verdiğim takviye dersleri nedeniyle karar veremez durumdayken ondan evlilik izni istemem, böyle bir tepkiye sebep olmuş. Kendi ifadeleri aynen şöyleydi: “İstifa et, Orta Asya'ya git diyecektim sana ama senin hakkında bana ulaşan bilgiler nedeniyle bir türlü nihai kararı veremiyordum.” Ben ilave edeyim, tam da bu arada evlenme isteği, bu kararsızlığın üzerine tuz biber ekmişti. Ve ben Orta Asya'ya tabir caizse ne öncü olarak ne de daha sonra vazifeli olarak giden gruplar arasında bulundum. Hatta daha da ötesi 1990'dan 2000'e geçen 10 yıl içindeki Türkiye hayatımda, yıl 2023, 23 yıllık Amerika hayatımda da Orta Asya'ya hiç gitmedim, gidemedim, nasip olmadı.

Öncü dedim, isterseniz buna keşif de diyebiliriz, çevreyi tanıma, kol kolağan etme, nelere ihtiyaçları var ve biz neler yapabiliriz konusunda teklifler hazırlama ve bütün bunları raporlama ekibi olarak da bakabilirsiniz. Ders arkadaşlarımızdan Numan Yiğit, Enes Ergene, Reşit Haylamaz, Cemil Tüccar, Sait Koçer ve MN. Bunlar ders halkasında arkadaşlarımız. Adem Kalaç ders halkasının ikinci grubundandı ve o yıllarda içtimai hayatın içindeydi. Adem Hoca da Sadettin Başer Ağabey

ekibi ile gitmişti. Yukarıda anlattığım gibi Hocaefendi'nin benim Diyanet'ten istifamı isteme noktasındaki tereddüdü olmasaydı ve bu arada evlilik meselesi devreye girmeseydi belki ben de bu ekipte yerini alan insanlardan biri olacaktım. Nasipten ötesi olmuyor, maziye kader açısından bakalım diyeyim ve geçeyim.

Evet Orta Asya'ya gitmedim ama gidenlere her zaman gıpta ile baktım. Heyecanlarına şahit oldum. İster giderken isterse oradan geldikten sonra izlenimlerini gözyaşları içinde anlatırlarken kaç defa dinledim. İlerleyen yıllarda yani 1992-1993 yıllarında başlayan Orta Asya'dan Türkiye'ye gezdirmek için getirilen insanlara; Ahmetli, Turgutlu, Salihli, Manisa ve İzmir'de rehberlikler yaptım. Esnaf ağabeylerin evinde yemekler yedik, yazlıklarında ağırladık.

Şimdi size video kayıtlarının da olduğunu tahmin ettiğim Orta Asya'ya öğretmenlik ya da hizmetkârlık yapmak için gidecek arkadaşlarımızın kura çekme manzarasını tasvir etmeye çalışacağım. Artık okulların birer birer açılmasına paralel olarak eğitim kadrosu da yola revan olmalıydı. Nerede hangi branşta öğretmene ihtiyaç var bunlar belirleniyor, ilerleyen senelerde bilgisayar sistemi ile yapılan eşleşme ilk dönemlerde alabildiğine amatör olarak gerçekleştiriliyordu.

Orta Asya'ya -daha sonra buna Afrika ülkeleri de girdi- gidilecek yer isimleri bir kâğıda yazılıyor, küçük bir parça olacak şekilde katlanarak Hocaefendi'nin namaz takkesinin içine konuyor, sonra sırası gelen arkadaş gidiyor, Hocaefendi'nin elinde duran o takkeden bir kâğıt seçiyordu. Hatta bazı arkadaşlar kendisi yerine Hocaefendi'nin seçmesini istiyor, o da bu isteği izhar edenleri kırmıyor, onlar namına bir kâğıt çekiyordu elinde tuttuğu takkesinden. İsmi, çekimi kim yaptıysa o okuyor, kayıtları tutan kişiler de kayda geçiriyordu. Kura sonrası her isim okunduğunda Hocaefendi de sesli bir biçimde yapacakları hizmetin başarılı olması, istikamet üzere olması, Allah rızasına uygun olması gibi unsurlarla dua ediyordu.

Çok ağlayan arkadaşımızı gördüm ben orada kura çekimi sonrası. Gideceği yerin adını ilk defa duyan, şaşkınlıkla yerine otururken “İyi de burası neresi?” diyenlere şahit oldum. Kalkıp birbirlerini tebrik edenleri de. Hele üniversite yıllarından tanışıklığı olanlar aynı yere gidiyorlarsa kura sonucu sevinçleri bir başka oluyordu. Oturum bittikten sonra aşağıda bizim

talebe arkadaşların kullandığı salonda KC, Sait Aksoy, Murat Ceylan, Kamil Ağabey ve emsali idareci kişilerin, gidecek olanlara, yerde serili olan dünya haritası üzerinden, yerlerini gösterdiklerini hatırlıyorum. Hatta coğrafyaya vâkıf kişilerin, ”Önce Almaatı’ya oradan şuraya, oradan da buraya...” şeklinde yol tarifleri yaparak arkadaşlarımızın meraklarını giderdiklerini de.

“Takkeden kura çekme” Hizmet literatürüne girmiş bir kavramdır aynı zamanda. Hâlâ konuşulur. Bir tanışma esnasında “Ben Orta Asya’da öğretmenlik yaptım.” dediğinde bir kişi, diğerleri sorar, “Hangi yıl gittin?” Ardından “Takkeden kura çekenler arasında mısın?” Kıdemi gösteren bir kavram. Hocaefendi’nin ifadesiyle turnikeye önce girmeyi ifade ediyor. O ortamda alınan “Evet” cevabı, o kişiyi hâlâ diğerleri nazarında farklı kılar ve ardından o günleri anlatması istenir.

Güzel günlerdi. Allah’a hamd ve sena olsun, gösterilen çabalar ve gayretler de karşılıksız kalmadı. Orta Asya insanı, üzerine düşeni yaptı ve yapıyor. O dönemlerde eğitim ve öğretim yoluyla toprağa atılan tohumlar zamanla başağa durdu, meyve verdi, kök saldı ve dünyanın değişik yerlerine bir zamanlar kendilerine yapılan hizmet misali hizmet yapmak için yola çıkardı. Hamd O’na, minnet O’na, sena O’na.

Önemli not: Bu fasıl art arda iki defa yazılmış. İkisi arasında sanırım üç-dört aylık bir fark var. Son okumamı yaparken fark ettim. Birleştireyim ya da birisini çıkarayım diye düşündüm önce. Sonra ikisini birden birer defa daha okudum. Kesiştikleri noktalar olmakla beraber farklı zaviyelerden bilgiler ve değerlendirmeler olduğu için “Vardır bunda da bir hayır.” dedim ve bıraktım. Yaptığım tek şey aynı konudaki bu iki hatırayı arkası arkasına koymak oldu. Hata etti isem affola.

KÖŞE YAZARLARININ GÖRÜŞLERİ GAZETİYİ BAĞLAMAZ

28 Şubat'ın hemen herkesi tesiri altına alan haşin etkisi devam ediyor. Askerî vesayetin ne demek olduğunu, şuurluca hayata bakanlar iliklerine kadar hissediyor ve yaşıyor. Ekonomik kriz bir tarafta, 8 yıllık eğitim tartışmaları diğer tarafta, gazetelerde boy gösteren irtica ve şeriat yaygaraları ile üretilen fabrikasyon haberler insanların beyin kıvrımlarının içine işliyor.

Hiç unutmuyorum o sıralarda Abdullah Aymaz Ağabey ile birlikte bir otobüs dolusu esnafa rehberlik yapmak üzere umreye gitmiştik. Büyük ölçüde kâğıt ithalatı yapan bir ağabeyimiz, şirketin belli ciroyu aşan müşterilerine verdiği hediye yurt dışı seyahat seçeneklerinden umre seyahatini seçmiş ve çalıştığı firmaya, rehber olarak görev yapacak iki hocayı da kendisinin seçeceği şartını ileri sürmüştü, firma da kabul etmişti. O da gelmiş bunu Hocaefendi'ye söylemiş. Hocaefendi Aymaz Hocam ile beni seçmiş.

Pekâlâ unutmadığım şey ne? Umre yapan ve çoğunluğu itibarıyla ne tavaf ne sa'y bilen tüccar kesim ile meşguliyetimin yoğunluğu değil, aksine Türkiye gündeminden uzak kalmanın rahatlığından olsa gerek hayatımda ilk defa duyduğum bir his ile tanıştım orada; nefes almak. İnanın bana nefes almıştım. Yaşadığımın farkına varmıştım. Çünkü gazetede sabahtan akşama kadar zaten hiç kapanmayan haber televizyonu ve yine sabah 7'den akşam 7'ye devam eden gazete yapma maratonu beni zihnen öyle bir boğmuş ki ben aslında yaşamıyormuşum. Evet bunu dedirtti bana umre ortamı.

Yine unutmadığım başka bir şey, STV televizyonu bana telefonla canlı bağlantı teklif etti. "Kutsal topraklarda umrede bulunan Zaman Gazetesi yazarı Ahmet Kurucan" diye bağlandılar. Türkiye'den ayrılırken Müslüm Gündüz-Fadime Şahin olayları ile piyasa çalkanıyordu. Aczimendiler grubunun lideri Müslüm Gündüz gayrimeşru ilişki esnasında polisler tarafından baskına uğramış, kameralar da bu çirkin görüntüleri çekmiş ve

yayımlamışlardı. Bunu anlattım o ekrana çıktığımda. Nefes aldım burada dedim. Mukayese yaptım Türkiye’den ayrıldığım atmosfer ile buradaki atmosfer arasında. Hâlbuki anlatılacak şey mi bu Allah aşkına! Demek ki öyle bir bunalmış ve öyle bir nefes almıştım ki aklıma gelen bu oldu.

O günlerin siyasi atmosferini bilenler bilir, yıllarca devam etti bu durum. Refahiyol hükûmeti yıkıldı, Mesut Yılmaz, Bülent Ecevit başkanlığında koalisyon hükûmetleri kuruldu, 8 yıllık eğitim yasası çıktı ve daha neler neler ama sular bir türlü durulmadı. Askerî vesayet perde arkasında ülkedeki tüm icraatın başındaydı.

Gazetenin yayın politikası malum ama köşe yazarları, yazmış oldukları bazı yazılar ile perde önü ve arkasındaki bazı muktedirleri tenkit ediyorlardı ki basın özgürlüğünün gereği idi bu. Eğer bir ülkede demokrasi varsa, basın hürriyeti ve ifade özgürlüğü varsa elbette hükûmet veya ülke gündemine oturan olaylar hakkında haber ve yorumlarını yapar gazeteciler. Yapılan bu haber ve yorumlar bazılarını rahatsız edebilir, bu da işin tabiatı gereğidir. Ama Türkiye gibi ülkelerde bu durum her zaman için lüks olagelmıştır. Bu satırların yazıldığı tarih olan 2023 Türkiye’sini düşünün isterseniz. İsterseniz yarı resmî el-Ahram gazetesini veya Pravda’yı.

Sabah haber toplantısındayız. Bir haber geldi Cumhurbaşkanı Demirel söylemiş. “Fehmi Kuru ahrardandır. Hocayı dinlemez ama isterse Hoca, Fehmi Kuru’ya yazdırmayabilir.” Rahatsızlığın tam Demirel’ce ifadesi. Arkasından da askerlerin rahatsızlığından dem vurmış haber gönderdiği kişiye. Bu konu bizim yabancımız değil. Kendi içimizde defalarca tartıştık bu konuyu. Bülent Keneş’in teklifiydi, gazetenin künyesine bir not olarak yazalım: “Köşe yazarlarının görüşleri gazete idaresini bağlamaz.” diye. İtiraz edenler olurdu. “Zaten böyledir, dünyanın neresinde olursa olsun köşe yazarlarının görüşleri gazete yönetimini bağlamaz.” derlerdi karşı düşüncede yer alanlar ve bir karara bağlanmadan konu kapanırdı.

Fakat bu defa Demirel’in gönderdiği haber olayın ciddiyetini gösteriyordu. Gazete bir adım atmalıydı bu haber karşısında. Alternatifler meydanda; ya Fehmi Beyin işine son verilecek ya Fehmi Beye otosansür uygulaması teklif edilecek ya o sansürü gazete idaresi yapacak ya da? İşte Bülent Bey’in bu teklifi “ya da” diye bıraktığım dördüncü alternatif olarak işi kotarabilirdi. Zira ilk üçünü yapmak yakışık almazdı. Yakışık almazın ötesinde Zaman’ın ilkeli duruşuna da başlangıçta belirlediği yayın

politikalarına da aykırı olurdu. Kendi kendini inkâr olurdu.

O sıralar Hocaefendi Amerika'da. Birkaç defa gidip gelmişliğim vardı çeşitli vesilelerle oraya. ABD vizem de vardı. Atlayıp gittim Amerika'ya. Anlattım durumu. Zaten Demirel'in o haberi kendisine de ulaşmıştı. Büyük bir ihtimalle "Ne yapmalıyız?" diye kendisi de çeşitli alternatifler düşünceler içindeydi. Yaptığımız öneri bir can simidi gibi geldi kendisine. Çok sevindi. Salonda arz etmiştim kendisine. Olur cevabını aldıktan hemen sonra salondan çıkıp gazeteye telefon ettim yetkili arkadaşlara. Rahat nefes almıştık hep birlikte. Ertesi gün gazetenin künyesinde o cümle yer aldı. Köşe yazarlarının görüşleri gazete yönetimini bağlamaz diye.

Evet bir fasıldı, geldi ve geçti.

VALİ, KAYMAKAM VE MUHTAR

Hocaefendi'nin, K.C. Bey'den duyduğum bir cümlesi aşağıda okuyacağınız yazının merkezine oturacak. Bu satırları kaleme aldığım tarih 19 Temmuz 2022. 17/25 Aralık ve özellikle 15 Temmuz sonrası cemaatin, Türkiye ve dünya genelinde kan kaybettiğini inkâr etmeye gerek yok. Güneşe karşı gözünü kapayan sadece kendine gece yapar. Evet, çok kan kaybetti, finansman imkânları heder oldu, yüz binlerce müntesibi, aileleriyle birlikte milyonlarca kişi zalim ve gaddar bir devletin yönetimi altında inim inim inledi ve hâlâ inliyor. Yurt dışında da durum kolay değil. Amerika ve Avrupa başta olmak üzere cemaat kurumlarında çalışmak, kadrolarında görev almak ateşi avucunda tutmak gibi şu an. Her şeye rağmen deyip gönül verdikleri idealler uğrunda dünyanın çeşitli ülkelerinde hem de canları bahasına hizmet eden bu kişileri tebrik ve tes'id ediyorum. Umarım hem dünyevi hem de uhrevi âlemde niyetlerinin derinliklerine göre mukabele görürler Allah tarafından.

2013 yılı hatta takvimi biraz daha geriye işletecek olursak 2010 yılı öncesi tam tersi bir durum söz konusuydu özellikle Türkiye'de. Cemaatin en kudretli, haşmetli olduğu zamanlardı o zamanlar. 28 Şubat 1997 askerî muhtırasını küçük hasarlarla atlatmış ve devletin hışmından bir şekilde kendisini korumuştur. Yıllardır kurumlarında yetiştirmiş olduğu insanlarla canla başla hizmet ediyordu. Devletin merkezindeki bürokratik kadrolardan köylere kadar inen ve bu kadar geniş bir hinterland içinde insanlara hitap edebilen, onlarla dirsek temasında bulunabilen bir yapı olmuştu. Başlangıçta yani 1970'li yıllardaki dinî cemaat özelliğini korumakla birlikte, hayatın farklı alanlarındaki varlığı ona aynı zamanda sivil toplum kuruluşu özelliği kazandırıyor.

İşte bu dönemlerde cemaatte görev almak âdeta bir yarışa dönüşmüştü. Boş olan kadrolarda görev almak, liyakat ve sadakat ikilisi içinde değerlendirmeye tâbi tutulan bir yarış alanıydı. O kadrolara geldikten sonra daha üst seviyelere çıkmak da hakeza. Bir rekabet ortamı vardı ve seküler dünyada var olan performans değerlendirmeleri devreye giriyordu. Öyle sanıyorum ki cemaat, performans değerlendirmesi kavramıyla bu yıllarda tanıştı. Arz ve talep dengesinin arz aleyhine olduğu dönemlerde hep böyle olur zaten.

Yalnız bütün bunları derken, dinî duygular ve düşünceler, moral değerlerin varlığı, etkisi ve motive edici gücünü inkâr ediyor ya da görmezlikten geliyor değilim. Hayır, onlar hemen her bir cemaat mensubunun hayatında başat rol oynuyordu. Namaz, dua, Risaleler ve Pırlanta Serisi başta olmak üzere din merkezli beslenmeler bütün hızıyla devam ediyordu. Hocaefendi'nin Bamteli sohbetleri, sohbetlerden derlenen Kırık Testi yazıları, Sızıntı ve Yeni Ümit dergileri, klasik ve geleneksel halk dersleri her halükârda varlığını ve etkinliğini sürdürüyordu. İdari toplantılara bile Risale dersleri, Pırlanta okumaları veya Bamteli dinlemeleri ile başlanması bunun bir göstergesiydi?

Geriye döneyim, işte böylesi bir dönemde liyakat, adalet ve sadakatin zaman zaman birbirine karıştırıldığı oluyor ve sadakat liyakatın önüne geçebiliyordu. Görev tanımındaki işleri yapabilecek vasıflara sahip olmayan kişiler, çeşitli etkin makamlara kadar yükselebiliyor, ehliyet unsuru gözardı edilebiliyordu. “Hamil-i kart yakınımıdır” kültürünün içinde yetişmiş insanlar da ya bunların yanlış olduğunun idraki içinde değillerdi ya da bile bile o kültürü hayatlarına tatbik ediyorlardı.

Ben çok gördüm, Hocaefendi tarafından tanınan bir insan olmak sonra da onun referansıya bir yerlerde görev almak isteyen kişileri. Yukarıda söyledim, dine hizmet düşüncesi mahfuz ama o görevlerin insana toplum nezdinde kazandırdığı itibarlar da vardı. Maddi imkânlar da söz konusuydu. Cebine girecek maaş veya burs olarak değil ama yeme-içmeden sorumluluk alanına bağlı olarak dünyanın dört bir yanına Hizmet imkânlarıyla gezmeye kadar uzanan çok geniş fırsatlar sunuyordu o görevler insanlara. Toplum içinde itibar derken cemaatin Türkiye ve dünya genelindeki kabul pozisyonuna bağlı olarak illerde valilerden ilçelerdeki kaymakamlara, siyasi parti ya da sendika başkanlarına kadar uzanan çok geniş bir alandı bu alan.

Şimdi KC Bey'den duyduğum sözü aktarabilirim. Aktarırım ama şunu da söyleyeyim, bu sözü ben bir vesile ile Hocaefendi'ye sordum. Yine idari mekanizmalar, kadrolar, tayinler, terfilerin konuşulduğu dar bir ortamda “Ben KC'den duydum. Böyle demişsiniz.” dedim. Aslında doğruluğunu teyit ediyordum. “Dediniz mi, demediniz mi?” diye sormadım ama makam münasebetiyle bu soruyu açıkça soruyor sayılırdım. Hafif bir tebessüm etti ve dediğim gibi konuşulan konularla birebir alakalı olduğu için aynı sözü tekrar etti. Söz şu: “Bir vilayete vali yapmayı düşündüğünüz insan sizden kaymakamlık talep ederse, onu muhtar bile yapmayın.”

İslamî ahlak içinde esas olan, donanımlı bir birey olmak ama bunu enaniyet vasıtası yapmamak, ortalıkta dolaşp caka satmamak, halk tabiriyle “ne oldum delisi” olmamaktır. Tevazudur, mahviyettir, kendini küçük hatta hiç görmektir. İdari makamlarda bulunan insanlar tarafından teklif edilmedikçe idari göreve talip olmamaktır. Hocaefendi'nin bu sözü aslında tam da ona vurgu yapıyor. Ben bazı sohbetlerden hatırlıyorum, Hocaefendi bu görüşünü bir hadisle de teyit ederdi. Kerbela şehidi Hz. Hüseyin'in başına gelen hadiselerin sebeplerinden biri olarak da bunu gösterirdi.

Kerbela'yı biliyoruz ama o hadis neydi diyebilirsiniz. Hadis şu. Asıl adı Abdu Kulâl veya Abdu Kelûl ya da Abdu'l-Kâ'be olan Abdurrahman b. Semure'ye Efendimizin yaptığı bir tenbihattır. Mekke fethi sonrası canları bağışlanan kişilerden biri olan Abdu Kulâl'a, Abdurrahman adını Efendimiz vermiştir. Efendimiz döneminde Mu'te ve Tebük seferlerine katılan, Allah Resûlü'nün vefatından sonra da çeşitli savaşlarda askerî kumandanlık, Sistan ve Basra valilikleri yapan bu sahabiye Efendimiz bir gün şunu demiştir. “Ey Abdurrahman b. Semura. Sakın ola ki yöneticiliğe talip olma. Eğer senin isteğin/talebin üzerine sana idari görev verilirse o görevin sorumluluğu ile baş başa kalır, altında ezilirsin. Ama o görev sana, sen talip olmadan verilirse işte o zaman yardım görürsün.” (Buhari, *Ahkâm*, 5, 6; Müslim, *İmâre*, 13.)

Allah Resûlü bu tavsiyeyi Hz. Abdurrahman'ın bazı özelliklerinden dolayı ona has olarak mı yaptı, yoksa layık olmadığı halde idari bir göreve talip olma Allah'ın inayetinin kesilmesine sebebiyet verir diye yorumladığı için genel bir kaide olarak mı söyledi bilemiyorum. Nitekim hadis şerhlerinde ve kazuistik bir metotla hadislerle yaklaşıp her hadisten “Hadisten Çıkan Hükümler” başlığı altında hüküm çıkartan şarihlerde bu türlü yorumlar var.

Bu noktada şunu söyleyebilirim: Hocaefendi idari görev istemeyi manevi desteğin kesilmesi ekseninde yorumluyordu ve yukarıda ifade ettiğim gibi bunu değişik vesilelerle defalarca tekrarladı.

Bununla beraber aynı Hocaefendi, Mısır hükümdarına Hz. Yusuf'un “*Beni ülkenin hazineleri üstüne bakan tayin et! Çünkü ben onları çok iyi korurum; bu işi bilirim.*” dedi. (12/55) ayetini merkeze koyarak, gerçekten ortada yapılması gerekli olan bir iş varsa ve sahip olduğu vasıflar itibarıyla kişi onu yapabileceğine ve altından kalkabileceğine güveniyorsa, göreve talip olmasının mahzuru olmadığını söylemiştir.

Sonuç olarak şunu diyebilirim; eskilerin tabiriyle “makam münasebetiyle” söylemişti o sözü. Belki de liyakatsız bazı kişilerin hırsla o görevi istemeleri karşısında bunu ifade ederek, her zaman olduğu gibi kimseyi kırmama düşüncesiyle üstü kapalı adrese teslim bir mesaj vermişti. Ben şahsen bu mesajı önemsiyorum. Yapılan metaforun da konunun çok güzel ve net bir şekilde anlaşılmasına vesile olan edebî bir beyan olduğunu düşünüyorum.

NAMAZ HASSASİYETİ

“Her namazı böyledir.” diyemem. Kendisinin de “Bütün namazlarımı namazlaşma diye tabir ettiğim çerçeve içinde kıldım.” diyeceğini sanmam. Bununla beraber benim şahidi olduğum ekseri namazları böyleydi. Namazlarında namazlaşıyordu. Neden mi bahsediyorum? Kendisinin, Türkçe dinî literatüre koyduğu tabirle ifade edeyim; “namazda namazlaşmadan”.

Namazlaşma tahmin edileceği gibi namazla bütünleşme demek aslında. Bunu ifade sadedinde fıkhıta biz tadil-i erkâna riayet deriz. Ama namazlaşma ta’dil-i erkâna riayetden daha öte bir anlam içeriyor. Ta’dil-i erkân şekil şartlarına daha çok vurgu yapıyor. Rükûda şöyle duracaksın, vücut azaların yerli yerine oturacak, belin 90 derece aşağıya eğilecek, secdede ellerin ve kolların pozisyonu şu olacak, kıyamda Fatiha sonrası en az şu kadar uzunlukta sure veya ayetler okuyacaksın gibi. Namazlaşma ise işin ruhanî boyutu, manevi yani zihni her türlü dünyevi düşünceden azade kılarak Allah’ın huzurunda olduğunu hissetme ve ona göre tavır alma hâli.

Bakın şu üç cümle, namazlaşma kavramının izahı adına Hocaefendi’ye ait: “Namazlaşma, niyette başlayan bu konsantrasyonu namazın bütün erkânına yayarak en sonunda o namazı tahiyyatla taçlandırmak demektir.... Namaz kendi çizgisinde, yörüngesinde eda edildiği zaman âdeti size tabiatınızın bir cebr-i lütfisini yaşatarak sizi miraç noktasına getiriyor. Bu, baştan sona kadar o namazı duymaya, o namazın içinde olmaya ve namazlaşmaya bağlıdır....Namazlaşma da en başta iman-ı hakikiye ulaşmaya, nazarî imandan geçip amelî imanda derinleşmeye bağlıdır.”

Niyetin namaz boyunca muhafazası, namazın müminin miracı oluşu, imanı tahkikiye ulaşip amelî imanda derinleşme. Üzerinde dikkatlice düşünülecek olursa bilinen ama üzerinde çok düşünülmeyen izahlar bunlar. Hocaefendi’nin bana göre farkı zaten ilmî geleneğimizde var olan bu izahları günümüz diliyle bizlere anlatması ve daha da ötesi bizatihi yaşaması. Namazda önce kendisinin namazlaşması. Fakat başta da dediğim gibi her namazı böyledir demem, kendisinin de diyeceğini sanmam.

Bunca yıllık beraberliğimizde yaşadığımız iki defa cereyan eden ama muhtevası aynı olan iki hadiseyi yazacağım şimdi; abdestsiz olunduğu bir sonraki gün fark edilen namazların kazası konusundaki duyarlılık. Ben bu iki örneğin namazlaşmanın bir boyutu olduğu kanaatindeyim. İlkini Ankara’da yaşadık. Yıl 1986. Bahçelievlerde dubleks bir dairede kalıyoruz. Bir apartman katının en üst dairesi. On arkadaş ve o hanenin sakinleri ile yaklaşık on altı, on yedi kişiyiz. Ziyarete gelenler zaten hiç eksik olmuyor ama en azından onlar yatıya kalmıyorlar. Yatsı namazından sonra gidiyorlar.

Bir gün sabah namazını kıldık, tesbihat ve Risale dersinden sonra kahvaltıya ve derse oturacağız. Risale dersi biter bitmez Hocaefendi, kimse yerinden kalkmadan mutfakta kahvaltı hazırlığı yapan iki kişiyi de salona çağırdı ve şunu söyledi. “Ben dün gece geç vakitlerde fark ettim, iç elbisemde kan gördüm, büyük bir ihtimalle yatsı namazında abdestim olmamış olabilir. O namazı kaza edeceğiz ama dün akşam yatsıyı bizimle birlikte kılan başka kimler vardı?” Bu soruyu sordu ve hatırladığı kadarıyla isimleri söyledi. İlave olarak iki-üç kişiyi de biz söyledik. “Şimdi, hemen şimdi bu kişilere telefonla haber verilecek, namazlarını kaza etsinler.” Ardından “Kim kimi arayacak belirleyelim.” dedi ve belirledik.

Salonun dışına çıktık ve herkes kimi arayacaksa telefonla aradı. İki telefon var. Biri evin sabit hattı, diğeri Hocaefendi’nin araba telefonu. İkisini de kullandık. Aramalar bitince merakla bizi bekleyen Hocaefendi’ye, “Herkesi aradık.” dedik. Rahatlamıştı. Artık kahvaltı yapabiliydik. Kahvaltı telefonlar dolayısıyla gecikmişti, biraz daha gecikebilirdi. Benim tanıdığım Hocaefendi bu fırsatı kaçırmazdı. Nitekim kaçırmadı da. Bize meselenin fıkhi boyutunu anlattı. Ardından ona rağmen takındığı bu tavrın, gösterdiği bu hassasiyetin nedeni üzerinde durdu ve konuyu imamın sorumluluğu eksenindeki düşünceleri ile izaha çalıştı. Bugün gibi hatırlıyorum, göstermiş olduğu bu tavır içimdeki takdir hislerini artırmıştı.

İkinci hadiseyi Amerika’da yaşadık. Benzeri bir hadiseydi. Yatsı namazından sonra şeker hastalığına bağlı olarak doktorların tavsiyesi üzerine kalori değeri çok olmayan, uyuduğunda midesini de çok yormayacak küçük bir iki şey atıştırır ve bu arada moral ve sağlık durumuna bağlı olarak yarım saat bazen de daha fazla bir süre oturur. Hatıralar başta olmak üzere sorulan sorular üzerine muhabbet olur. Beş-altı kişi ya varız ya da yokuz. Salona çıkmasını bekliyoruz Hocaefendi’nin.

Yatsının farzından sonra odasına girmişti. Çıktı. Çıktı ama gayet telaşlı. Tıpkı yukarıdaki örnekte olduğu gibi iç çamaşırından hareketle, abdestinin son üç namazda olmayabileceğini söyledi. Tuttuk orada bulunanlar elimize kalem kâğıt alarak, ikindi, akşam ve yatsı namazlarında kimlerin Hocaefendi'nin arkasında namaz kıldığını tespitte durduk. Herkes sesli düşünüyor. Zikredilen isimlere kimlerin ulaşabileceği konuşulup kararlaştırılıyor ve herkes elindeki kâğıda o isimleri yazıyor. Bitti bütün isimler. Ardından “Haydi kalkın, şimdi, hemen şimdi telefon edin!” dedi. Herkes dışarı çıktı. Hepimizin cep telefonları var. Yazdığımız isimlere ulaşp kim hangi namazda varsa onu kaza etmesini söyledik.

Hasılı, menkıbe midir yoksa gerçek hayattan alınmış kesitler midir bilmiyorum ama menkıbe kitaplarında okuduğumuz, namaza karşı alabildiğine hassas olan ulemanın, sülehanın, dervişânın müşahhas örneğini gördük bu iki hadisede. Hâlbuki kasdın söz konusu olmadığı ve unutarak ya da hata ile yapılan eylemlerden Allah'ın insanı sorumlu tutmayacağını içimizde en iyi bilen o. Buna rağmen gösterdiği bu duyarlılık herkese örnek olacak cinsten.

AKTÜEL RÖPORTAJIM

Bu hatırayı yazarken internette kısa bir araştırma yaptım. 29 Ekim 1999 günü bir yerde söylemiş merhum Demirel ilk defa. Galiba TRT’de Politikanın Nabzı programında. Yaklaşık 10 gün sonra “Hilafet’ten Cumhuriyet’e” adlı bir panelde konuşmuş aynı konu ile alakalı.

Şimdi bu kısa hatırlama ve hatırlatmadan sonra hatıra geçiyorum. Bu iki konuşma arasında geçen sürede, basın-yayında çok geniş çaplı tartışmalar oldu. Pekâlâ ne demişti Demirel ilk konuşmasında. Dediği kısaca şuydu: “Kur’an’da 230 tane hüküm bildiren ve dünya hayatını hukuki olarak düzenleyen ayet var. Bu ayetlere göre hukuki sistem istemek irticadır.”

Konunun daha net anlaşılması için isterseniz kendi ifadelerinden okuyalım: “Dünyevi ve uhrevi alanlar dinin tanzim ettiği alanlardır. Yalnız Türkiye Cumhuriyeti kurulduğu zaman, dinle devleti ayırmıştır; yani dünyevi olan kısmıyla, uhrevi olan kısmını ayırmıştır. Şöyle yapmıştır: Şeriat hukukunda, devlet de dinin bir kurumudur. Devlet ile dini ayırdığınız zaman, devlet dinin kurumu olmaktan çıkıyor, çağdaş anlamda devlet hâline geliyor; Cumhuriyet budur. Cumhuriyet, bir büyük hukuk reformudur. Yani şeriat hukuku ile pozitif hukuku ayıran bir olaydır. 6666 adet ayet vardır Kur’an’da. Bunun içinde bir rivayete göre 30, bir rivayete göre 230; ama değişik şekilde ‘ahkâm ayetleri’ denen, dünyayı tanzim eden ayetler var. Bu ayetlerin tanzim ettiğinin yerine, Türkiye Cumhuriyeti, pozitif hukukun tanzim ettiği bir durumu getirmiş? 76 sene önce. Şimdi ne isteniyor? Bir kısım kimseler, bunun dine aykırı olduğunu, binaenaleyh şeriat hukukuna dönülmesi lazım geldiğini söylüyorlar. İşte, irtica budur. ‘Ahkâm ayetleri’nin yerini pozitif hukuk almıştır. Ve ‘Bu nedir?’ dediğiniz zaman; bu, hukuk devrimidir. ‘İrtica’ dediğiniz olay ne? Aman geriye gidelim. Bütün kanunları bir kenara bırakalım, yeniden ‘ahkâm ayetleri’nin usulüne göre gidelim. Bu mümkün değildir. Ben vatandaşına diyorum ki; işte görüyorsunuz, Kuran’ın ‘ahkâm ayetleri’ne göre dünya tanzim edilmemiştir. Gelin gene eski günlere dönelim diyorsanız, bu irticadır;

dönemezsiniz.”

28 Şubat’ın, askerî vesayetin bütün ağırlığı ile Türkiye üzerinde hükmünü icra ettiği, dağlar ve bayırlardaki çiçeklere kadar herkesin ve her şeyin postalların ağırlığını hissettiği o günlerde, Demirel’in bu sözü belki de bir nefes aldırды hem askerlere hem de dine karşı mesafeli laik-kemalist kesime. Fakat Müslüman camiada müthiş bir infial uyardı bu cümleler. Kimileri Demirel’i kâfirlikle itham etti, kimileri laiklere şirin gözükme uğruna yıllarca kendisini “Çoban Sülü” diye iktidara taşıyan kesime ihanetle suçladı, kimisi de Kur’an ve ahkâm ayetleri gibi böylesi önemli bir konu hakkında konuşacak bilgi kapasitesinin olmadığını söyledi. Destekleyenler de çıktı tahmin edileceği üzere.

İşte ben de bu süreçte, Zaman gazetesindeki güncel-aktüel dinî konular üzerinde yazan bir köşe yazarı olarak üç yazı kaleme aldım. Meseleyi tarihsellik ve tarihselcilik üzerinden değerlendirdim. Bazı yazarların yaptığı türden ne “Vur Abalı’ya” mantığı ile yazılmış ne de bütünüyle Demirel’i temize çıkan bir yazı serisi idi. Zira 1997 yılından itibaren tarihsellik ve tarihselcilik okumalarına önem vermiş, konuyu yakından takip ederek piyasaya çıkan hemen her kitabı mütala eden ve bu ekseninde hem belli bir düşünceye ulaşmış hem de zihnimde taze bilgilerle dolaşan bir insandım. İhtimal yazıların muhteva itibarıyla bu dolgunlukta olması bazı kesimlerin dikkatini çekti.

Nitekim çok zaman geçmedi, o zamanlar haftalık olarak yayımlanan Aktüel dergisinden bana röportaj teklifi geldi. Teklifi yapan tecrübeli gazeteci Alper Görmüş idi. Aynı odayı paylaştığım mesai arkadaşlarım Enes Ergene ve Hamidullah Öztürk, beri tarafta yayında birlikte çalıştığımız Bülent Korucu, Mahmut Çebi gibi arkadaşlarla konuşarak teklifi kabul ettim.

Zaman gazetesindeki odamda yaptık röportajı. İlk defa karşılaşıyordum Alper Görmüş ile. Yazılarını okuyordum. Tecrübeli bir gazeteci olduğunu da biliyordum. Öncesinden kendisi hakkında bilgi de edinmiştim. Çok nazik, çok kibar ve çok saygılı buldum kendisini. O günkü kavramsallaştırmalar içinde karşı mahallenin insanı olmasına rağmen bizim dünyaya böylesi bir yaklaşımı ve konulara hâkimiyeti beni etkilemişti. Zira ben onların dünyasına ne bilgi düzeyinde ne de ikili ilişkiler düzleminde o kadar vâkıf değildim.

“Kapak dosyası yapacağız.” dedi. 1999 yılının son Aktüel dergisi olacak. Kapak olacağı için fotoğraflarımı da çekti. Ali Bulaç ile de aynı meseleyi konuştuğunu söyledi ki zaten Ali Bulaç konu ile alakalı yazı yazmıştı. Birkaç gün sonra röportaj yayımlandı. Fakat kapak dosyası değildi. Telefonla, yayın yönetmeninin kararını değiştirdiğini söyledi. Normal bunlar gazetecilik hayatında. Kapak dosyası olarak hazırlarsınız bir konuyu, ya dosyanın içi kapak olacak kadar dolu değildir ya da gündeme başka daha önemli bir konu oturmuştur, dolayısıyla son dakikada karar değiştirirsiniz. Ama kapaktan görünür bir yerde anons ettiler röportajı. Anonsta şu yazıyordu: “Zaman Gazetesi Yazarı Ahmet Kurucan: İslamcıları laiklik değiştirdi.”

Pekâlâ bana ne sorulmuştu ve ben ne demiştim röportajda. Spota şunu çıkarmıştı Alper Bey: Zaman gazetesi yazarı Ahmet Kurucan İslami kesimdeki değişimi anlatıyor “Laiklik olmasaydı, değişemezdik.” “Yahudilerin, Hristiyanların ebedî düşmanımız olduğuna, hâkimiyetin siyasi anlamda da kayıtsız şartsız Allah’ın olduğuna inanırdık...” Ya şimdi? Yazar Kurucan’la bunları konuştuk.”

Gazetecilik açısından baktığınızda güzel bir spot. Gelin beni okuyun dercesine ilgi ve merak uyandıran cümleler. Ardından ilk sorusunu uzunca yazmış. Soru da şuydu: “İstanbul Belediyesi bu Ramazan ayında ilk kez oruç tutmayanlar için öğle yemeği çıkardı. Zaman gazetesi de deprem bölgesinde öğle yemeği dağıtmayan Kızılay’ı eleştirerek “Oruç tutmayanların hakkı ne olacak!” diye sordu. Bu iki tutum, Sabah ve Hürriyet gazeteleri tarafından takdirle karşılandı. Siz, bu gazetelerin yayınının ardından yazdığınız bir yazıda “İslamî duyarlılığa sahip kesimin inanç eksenli tarihî yorum ve tatbikatları bir kenara bırakıp, temel inanç esaslarına mevcut şartlar çerçevesinde yeni yorumlar yaparak katıldığını” söylediniz ve aynı hoşgörülü tutumu “İslami duyarlılığa sahip olmayan kesim”den de beklediğinizi belirttiniz. İlk olarak, sözünü ettiğiniz “yeni yorum”ları başka örnekler de vererek anlatır mısınız?”

Evet işte bu sorunun üzerine bazı örnekler verdim. İdeal İslam ile halk İslam’ı arasındaki farkı belirgin bir şekilde ifade edercesine kendimizden, içeriden verdiğim örneklerdi bunlar. “Biz değiştik.” diyordu âdeta. Yetmiyor, herkesin bu değişime ayak uydurması ve çağını yakalaması lazım diye de hedef gösteriyordu. Arkası arkasına “mesela mesela” diye diye

verdiğim örnekleri o röportajdan aktarayım: “Mesela biz Yahudi ve Hristiyanların Müslümanların ebedî düşmanları olduğuna inanıyorduk, dinî duygu ve düşüncelerimiz böyle şekillenmişti. Mesela bir de sünnetten örnek vereyim, misvak... Misvağı dış sağlığının ilelebet değişmeyecek aracı olarak görüyor ve başka alternatiflere kapımızı kapatıyorduk. Mesela bir Hanefinin asla bir Şafî imamın arkasında namaz kılamayacağına inanıyorduk, ki bu da aslında Şafî mezhebini İslam dışı bir şey olarak görmek demektir. Mesela biz, namaz kılmayan, oruç tutmayan birinin Müslüman bir toplum içinde yerinin olmadığına inanıyorduk. “Bunlar özeleştirî ve itiraftır”

- “Biz” derken kendinizi de katıyorsunuz buna, değil mi?

- Elbette. Belli bir yaşına kadar bütün bunlara ben de inanıyordum. Bu söylediklerim aynı zamanda bir özeleştirîdir, açık bir itiraftır. Devam edelim: Biz, kıyafette yegâne İslami alternatifin, işte günümüzde Arapların kullandığı giysi olduğuna inanıyorduk; diğer elbiselere gâvur elbisesi diyor, gömlek giymek caiz midir değil midir, bunun tartışmasını yapıyorduk. Mesela biz, davul-zurna ile düğün yapanların dinden çıktığına inanıyorduk; bu kadar katı, bu kadar mutaassıp bir din anlayışına sahiptik. Biz, hâkimiyetin kayıtsız şartsız Allah’ın olduğunu ve bunun siyasi anlamda da doğru olduğunu düşünüyorduk (ontolojik alan bu tartışmanın dışındadır). Mesela biz, Mecelle hukukunun günümüzde yeniden uygulanabileceğini düşünüyorduk. Mesela darü’l-İslam ve darü’l-harp kavramlarının kıyamete kadar sürüp gidecek olan bir ülke statüsü olduğunu düşünüyor, bu çerçevede üretilen içtihatların bugün dahi tüketilebileceğine inanıyorduk. Halifelîğin ve padişahlığın yegâne İslami rejim olduğuna, kadınların evde kalması gerektiğine ve başka bir sürü şeye inanıyorduk.”

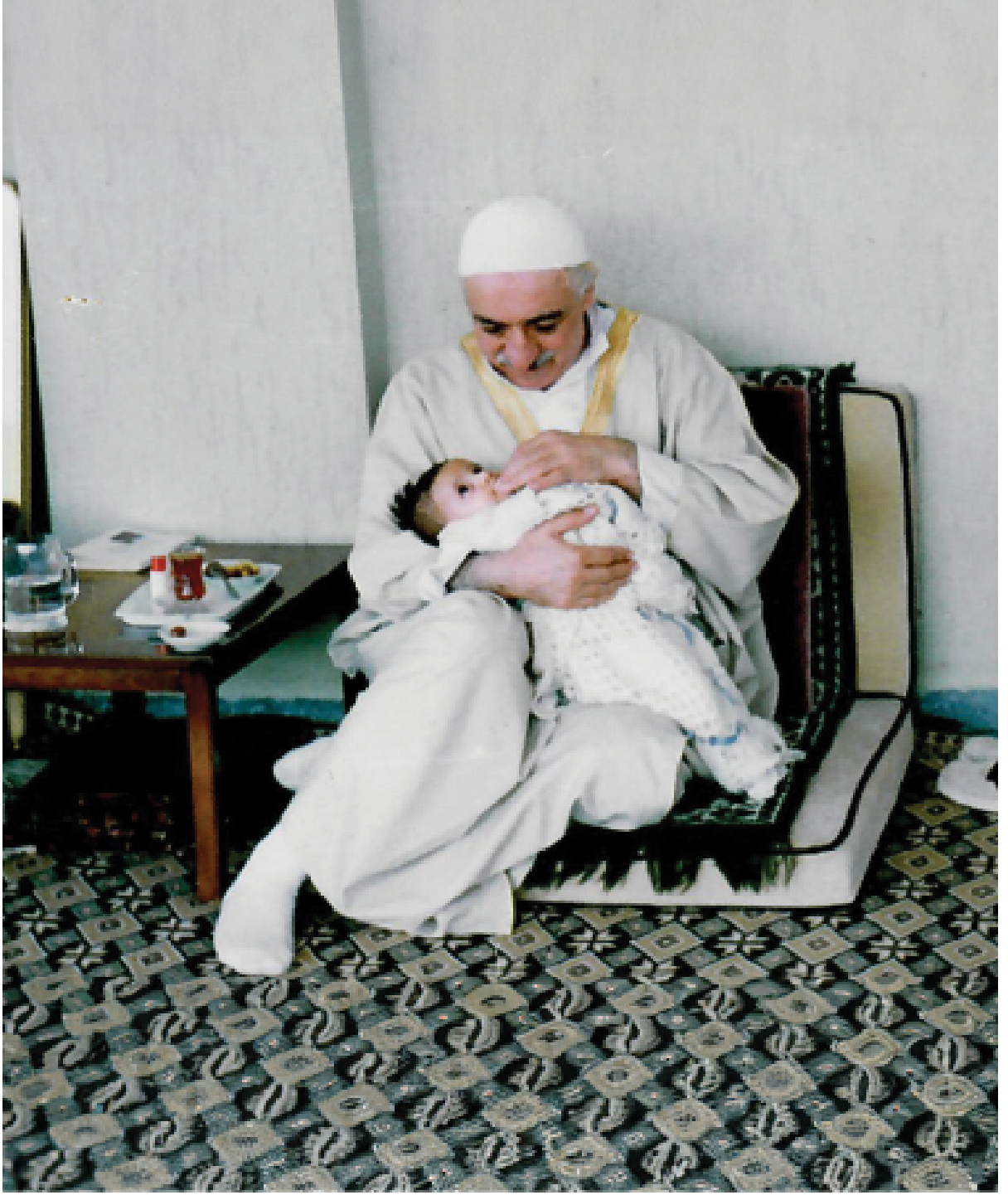
Yeter. Bir fikir vermiştir sanırım aktardıklarım. 2023 Türkiye’si ve İslam dünyasında söylendiğinde bile hâlâ tepki toplayacak bu cümleler 1999 yılında önce bizim camiada şok etkisi yapmıştı. “Ben kimdim? Ne yapmak istiyordum? Emin Çölaşan’ın “Turgut Özel Nereye Koşuyor?” kitabında merhum için dediği gibi “Kurucan nereye koşuyordu?” Zaman gazetesinde çalışan bir insan olarak sözlerim kurumu bağlamaz mıydı? Kimden izin almıştım? Hocaefendi’nin talebesi olduğum bilindiğine göre bu sözler cemaate ve Hocaefendi’ye de isnat edilirdi. Pekâlâ Hocaefendi’nin onayı var mıydı? O da mı böyle düşünüyordu? Onayı bırakın haberi var mıydı?

İzin alınmış mıydı?” ve daha neler neler. Kazan kaynıyordu.

Cemaatin iç dinamikleri ve işleyişini bilenler bunun bir problem olarak Hocaefendi’ye hem de şikâyet olarak gideceğini tahmin etmiştir. Nitekim öyle de oldu. Daha doğrusu olmuş. Hocaefendi Amerika’ya gideli altı ay olmuştu. Veysel Ayhan Bey o sırada yanında imiş. “Ahmet Hoca’nın bir röportajı çıkmış. Ne diyor?” diye Veysel Beyden röportajı bulmasını istemiş. O da bulmuş ve kâğıt çıktısını alarak vermek istemiş. Eline almamış, “Sen oku.” demiş. Okumaya başlamış Veysel Bey. Röportajın yarısına gelindiğinde de “Tamam yeter!” demiş gerisini dinlememiş.

Bilmiyorum Amerika’ya gelişimin bu olayla ilgisi var mı yok mu? Ama bu röportajın yayımlanmasından iki buçuk ay sonra Amerika’ya gittim. Mart ortalarıydı. Oraya vardığımda, Hocaefendi’nin gelişi ve kalışı ile hızlanan, bütün Amerika çapında kapsamlı bir şekilde yeniden yapılanan Hizmet bünyesinde bir görev teklif ettiler. Gerçekten de o günlerde Türkiye’den birçok devasa diyebileceğim, Hizmet’te ön planda olan ve vazifeyi bıraktıklarında kısmen boşlukların yaşanacağı büyük ağabeyler tayin oluyordu Amerika’ya. İşte o sürece ben de ihtimal bu vesile ile dâhil oldum. En hızlı bir şekilde kalıcı vize ile Amerika’ya gelmemin, ancak F1 dediğimiz talebe vizesi ile olacağı kanaatine vardık yaptığımız istişarelerde. I-20 dedikleri öğrenci kabul belgesini aldım ve Türkiye’ye döndüm. Birkaç gün içinde vizemi alıp -ki o dönemlerde çok kolaydı vize almak- 31 Mart 2000 yılında yeni yerleşim ve yaşam yerim olan Amerika’ya geldim. O gün bugün Amerika’nın New Jersey eyaletinde yaşıyorum.

Şimdi Hatırdan Satıra’nın üçüncü cildini oluşturacak Amerika hatıralarına geçebilirim.

Kızım Semra Kurucan, Hocaefendi'nin kucağında (1991)

Avrupa gezisinde kahvaltı esnasında (1992)

Draman'daki Fatih Koleji'nde ders okuduğumuz arkadaşlarla kaldığımız mekân

Hocaanne, Nurhayat Seven ve Kudbettin ağabey ile birlikte

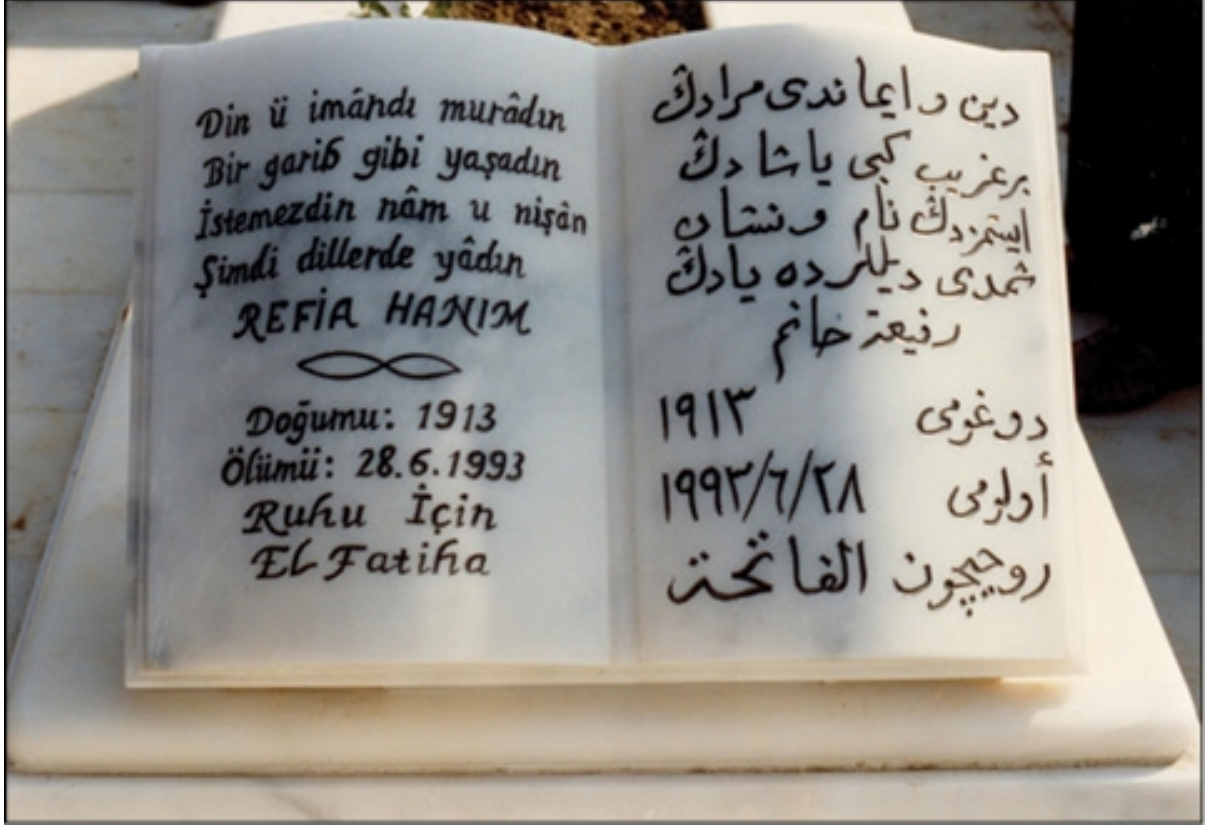
Dua Mecmuası kitabının ön baskısını incelerken

Ramazan Bayramı kahvaltısında Cevdet Ağabeyin evinde

Zaman gazetesi ziyareti (1996)

Hocaannenin kabrinin başındaki yazı

Edirne ziyareti sırasında (1990)

Hocaefendi'nin Altunizade'deki odası

Hocaefendi Aydın Bolak ile birlikte

Hacı Arif Çağan Ağabey ile Edremit civarındaki eski yaz kampı yerini ziyareti

Sonsuz Nur kitaplarını imzalarken (1996)

Hoşgörü ödülleri töreni (1994)

ABD ziyareti sırasında New Jersey'de bir işyeri ziyareti

Hacı Kemal Erimez'in defni

M Ali Birand ve ekibinin Altunizade'yi ziyareti

Birlikte ders okuduğumuz merhum Ömer Türkmen

Altunizade binasının mutfağında bizzat helva yaparken